Digitized by Google

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

4.Z.7

Digitized by Google

Digitized by Google

4. Z. 7.

Digitized by Google

NOVA
SUBSIDIA DIPLOMATICA
AD
SELECTA JURIS
ECCLESIASTICI GERMANIAE
ET
HISTORIARUM CAPITA ELUCIDANDA
CONGESSIT ET EDIDIT
STEPHANUS ALEXANDER WÜRDTWEIN
EPISCOPUS HELIOPOLENSIS SUFFRAGANEUS WORMATIENSIS.

TOMUS OCTAVUS.

HEIDELBERGAE,
SUMTIBUS TOBIAE GOEBHARDT,
MDCCLXXXVI.

Digitized by Google

BIBLIOTHECA PALATI
VINDOBONENSIS

Digitized by Google

CANDIDO LECTORI
SALUS IN EO
IN QUO EST OMNIS SALUS!

Epocha, de cruce, pedi loco in ſigillis adſumpta, ſuperius memorata in praeſente Tomo confirmatur. En

XXXIV.
SIGILLUM
THEODORICI
ARCHIEP. MOGUNT.
ab an. MCCCCXXXIV — MCCCCLIX.

Tria producimus *Theodorici* ſigilla inter ſe multum diſtincta, ſi eorundem magnitudinem, formam & inſcriptiones inſpicias.

Primum exhibet ſcutum quadripertitum vel in quadras ſectum ſive quarteriatum, & quidem in areolis prima & quarta Rotam Moguntinam cum radijs octo; in ſecunda & tertia inſigne Pincernarum (nempe Palatinatus haereditariorum) ſeu Dominorum de *Erbach*; nempe: in areola transverſim ſecta & ſuperiori parte cocco, inferiori argento tincta,

 duas

Digitized by Google

duas ſtellas argenteas cocco, unam rubeam argento inſcriptas. In ſigillo legitur: † SIGILLUM THEODRICI ELECTI ARCHIEPISCOPI MAGUNTINI. adpendet chartae, qua *Theodoricus* an. 1435. Capitulo S. *Petri* extra muros Mogunt. confirmat privilegium ſublevandi Cathedraticum.

Sigillum alterum figurae ovalis aeri nitidiſſime inciſum repraeſentat Archi Epiſcopum ſedentem cum mitra pretioſa & habitu pontificali absque pallio, crucem dextra tenentem & libro ſuper gremio jacenti ſiniſtram imponentem. A dextris Rota Moguntina & a ſiniſtris inſignia gentis Erbachianae interſecant inſcriptionem, quae talis eſt: † SIGILLUM. THEODRIC: SANCTE. MAGUNTINE: SEDIS: ARCHIEPI: SACRI: IMPERIJ: PER: GERMANIAM: ARCHICANCELLARIJ. Id delineatum eſt a diplomate Confirmationis privilegiorum Cleri Moguntini an. 1439.

Sigillum denique tertium rotundum ſiſtit imaginem Archiepiſcopi mitrati, dextra crucem, librum clauſum ſiniſtra tenentis. A dextra rota Moguntina & a ſiniſtra inſigne Pincernarum de *Erbach* cum inſcriptione: *Sigillum Theodrici Archiepi. Maguntini.* Adpenſum eſt char-

chartae, qua confirmavit an. 1445. altare S. *Crucis* parochialis Eccleſiae in *Lohr*.

Annotamus quasdam *Theodorici* chartas:

I. *Theodoricus* in Regiminis exordio varia ſpondet puncta & articulos ſe ſancte obſervaturum. *explicit:* und des zu Orkunde han wir unſer Ingeſigel mit rechten wiſſen an dieſen brieff thun hencken. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo triceſimo quarto in octava ſanctorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum que fuit ſexta die menſis julij.

II. *Theoderici* neo-electi litterae ad presbiteros, queis pro felici regimine commendat clauſulam: *Et famulum* &c. ultimae collectae in ſacrificio miſſae annectendam. *finis:* Datum anno Domini MCCCCXXXIV. die XXIX. menſis Auguſti noſtro ſub ſigillo preſentibus appenſo. *De Gudenus* Tom. IV. p. 213.

III. Renovatio inveſtiture *joanni* de *Eynenburg* Domino in *Landscron* conceſſa a *Theoderico* Archiep. *deſinit:* Des zu Orkunde iſt unſer ingeſiegel an dieſen brieff gehangen. Geben zu *Lanſtein* am fritag nach ſant *Katherinen* tag Anno Domini MCCCCXXX. quarto. *de Gud.* Tom. IV. p. 215.

IV. *Theodericus* Archiep. propter depraedationem bonorum Eccleſiae Moguntinae a-

Digitized by Google

pud caſtrum *Hirtzberg* facinoris auctori *Ulrico* Comiti de *Regenſtein* hoſtilia quaevis denuntiat. *deſinit:* Datum *ſteinheim* am Mitwoch nach St. *Valentins* tag anno . . . 1435. *de Gud.* Tom IV. p. 220.

V. *Theodericus* Archiep. *Henrico* de *Waſin Eberhardi* ejusdem cognati defuncti feuda confert. *finis:* des zu urkunde han wir ingeſiegel an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu *Aſchaffenburg* am fritag nach dem ſontag *jnvocavit* anno Domini Milleſimo quadringenteſimo triceſimo quinto. *Senckenberg ſelecta* Tom. II. p. 86.

VI. Einigung zwiſchen Churfürſten *Dietherich* zu *Maintz* und *Reinhard* Graffen zu *Hanau*, *Gottfried* und *Eberhard* herrn zu *Eppenſtein*, *Diethern* zu *Iſenburg* herrn zu *Büdingen* und *Philipp* gr. zu *Rineck*. *circa finem:* Des zu waren urkunde ſo han wir Ertzbiſchoff *Dieterich* . . . . . unſer ingeſiegel an dieſen brieff gehangen, der geben iſt zu *Heppenheim* an ſanct *Franciſcus* tage in den jahren nach *Chriſti* geburte tauſend vierhundert in dem fünff und dryſigſten jaren . . . *Lünig ſpicil. Eccleſ. Cont. III. pag.* 512.

VII. *Theoderici* aſſenſu S. *Servatij* capella in *Duderſtat* a matrice S. *Cyriaci* ſeparatur &

in

in parochiam erigitur. *deſinit:* Datum *Aſchaffemburgi* die XII. menſis januarij anno Domini MCCCCXXXVII. *de Gud.* T. IV. p. 225.

VIII. *Theodericus* notum facit, quod ſynodus Baſileenſis deputaverit executores ad publicandas indulgentias pro felici reductione Graecorum. *finis:* Datum ſub noſtro appenſo ſecreto anno Domini MCCCCXXXVII. die menſis ſexta Marcij. *de Gud.* T. IV. p. 227.

IX. *Theodericus* Archiep. *Conrado* Pincernae de *Erbach* & familiaribus ſuis concedit abſolutionem a Cenſuris. *explicit:* In cujus rei teſtimonium ſecretum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Aſchaffenburg* Dominica *Laetare* Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo triceſimo ſeptimo. *Schneider Erbach. hiſt. urk. pag.* 146.

X. *Theoderici* Litterae ad ſuffraganeos ſuper certis articulis per Papam & Concilium miſſis. *finis:* Datum in caſtro noſtro *Aſchaffenburg* XXI. die menſis Februarij Anno Domini MCCCCXXXVIII. *de Gud.* T. IV. p. 232.

XI Electione *Alberti* in Rom. Reg. feliciter peracta ſeptemviri conveniunt pro ſuffocando inter *Eugenium* PP. & Concilij Baſileenſis Patres diſſidio. *explicit:* und des zu urkunde, ſo hat unſer iglicher ſin ingeſiegel an die-

ſen brieff tun hencken. der geben iſt zu *Franckſurt* of Dornſtage nach dem ſontage als man in der heiligen kirchen ſinget *Oculi* anno Domini MCCCCXXXVIII. *de Gudenus* Tom. IV. p. 235.

XII. *Theoderici* juſſu examinatur electio Abbatis S. *jacobi. finis:* Datum *Aſchaffenburgi* d. XXVIII. menſis Aprilis anno Domini MCCCCXXXVIII. *joannis* T. II. p. 812.

XIII. Septemvirorum Confoederatio ad avertendos exceſſus Germaniam horrendum in modum devaſtantes, pacemque publicam reſtituendam. *deſinit:* Datum *Franckfurt* uff den frytag nach dem ſontag . . *oculi* in dem jahr . . . . (1438.) *de Gud.* Tom. IV. p. 237.

XIV. *Theodericus* inſtanter petit a Capitulo *B. M. V. ad gradus*, quatenus *joannem de Lyſura* in prima reſidentia conſtitutum permittant abire ad concilium Baſileenſe, poſt reditum ut coeptam perficiat reſidentiam. *finis:* In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Aſchaffenburg* die menſis XXVII. Marcij Anno Domini M CCCCXXXVIII. *de Gud.* Tom. IV. p. 238.

XV. *Theoderici* litterae ad ſuffraganeos cum copijs inſtrumentorum appellationis, proteſtationis & unionis. *finiuntur:* Datum *Aſchaf-*

fen-

Digitized by Google

ſenburg VII. Aprilis Anno Domini MCCCC XXXVIII. *de Gud.* T. IV. p. 240. Eodem die et anno ſimilis fere tenoris ad Religioſos dioeceſis Mog. *de Gudenus* Tom. IV. p. 242.

XVI. *Theodericus*, percepto, ac ſi Epiſcopus Herbipolenſis in nupera Rom. Regis electione offeciſſet Marchioni Brandenb. ne ipſius Moguntini ſuffragio potiretur, atteſtando declarat, hanc rem eſſe commentitiam. *deſinit:* zu merer erkenntniſs haben wir unſer ingeſiegel of dieſen brief thun hencken. Geben in unſer ſtat *Mentze* uf Donnerſtag nach *Reminiſcere* Anno *Domini* MCCCCXXXIX. de *Gudenus* Tom. IV. p. 246.

XVII. *Theodericus* Archiep. Cerdonibus privilegia ab Anteceſſoribus data confirmat. *deſinit:* des zur orkunde han wir unſer inſiegel an dieſen brief thun hencken, der geben iſt in unſer ſtadt *Mentz* am ſontag *S. Bartholomei* abent 1439. *Senckenberg Meditat.* p. 536.

XVIII. *Theoderici* fient brieff wider Graf *Johann* von *Naſſau. finis:* des zu urkund ... der geben iſt zu *Aſchaffenburg* am montag nach *Dionyſij* .. 1439. Sub eodem dato wider Graf *Engelbrecht* von *Naſſauve.* de *Gudenus* Tom. IV. p. 248.

XIX. Demortuo Rege *Alberto* Electores Eccleſiaſtici congredientes in oppido *Lonſtein* ſecretam pangunt unionem circa futuram Regis Rom. electionem. *explicit:* Diſſer ſachen zu . . orkund hat unſer iglicher ſin eigen ſigill an dieſen brieff gehangen der gegeben iſt zu *Lonſteyn* uf Suntag ſent *Thomas* abend des heilgen Apoſtlen nach *chriſti* geburt tuſent vier hundert in dem nuen und driſſigſten jaren. *de Gud.* Tom. IV. p 252. adde p. 249.

XX. *Theodericus* Archiep. *joanni* Comiti *de Ziegenhain* perhibet teſtimonium, quod falſa ſit fama circa petitas populi Armeniacenſis copias a Rege Franciae. *finis:* und des zu urkunde . . . *Frankfurt* am fritag nach *Pauli Converſionis* Anno . . MCCCCXL. *de Gud.* Tom. IV. p. 256.

XXI. Conventio Principum ſpecialis circa articulum Aureae Bullae accurate obſervandum. *deſinit:* und des zu orkunde hand wir alle unſere inſiegele an dieſſen brief laſſen hengken. Der geben iſt zu *Frangfurt* an unſer liben frauwen abend *Purificationis.* Anno Domini MCCCCXL. *de Gudenus* Tom. IV. p. 257.

XXII. *Theodericus* Colonienſi Archiepiſcopo & Haſſiae Landgravio opem ferre ſpondet

con-

Digitized by Google

contra *joannem de Leuvenſtein. explicit:* geben zu *Frankfurt* under unſerm zuruck uffgetruckten ingeſiegel. Uff fritag nach unſer lieben frauwen tag *Purificationis.* Anno Domini MCCCCXL. de *Gud.* Tom. IV. p. 259.

XXIII. *Theoderici* hoſtilis denuntiatio contra *johannem de Leuvenſtein.* datum ut n. xxII. *de Gud.* T. IV. p. 260.

XXIV. *Theoderici* Miſſiva ad ſuffraganeos pro parte Concilij provincialis. Dat: Anno Dñi MCCCCXL. *de Guden.* T. IV. p. 262.

XXV. Ertzbiſchoffen *Dieterichs* lehen brief extract über die Nieder-burg zu *Cranichfeld.* Datum *Erfurt* am Dienſtag nach *Luce* Evangeliſte Anno Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo. *Aveman Kirchberg: hiſtor.* p. 223.

XXVI. *Theodericus* ſupplicat apud Regem Rom: ut *jacobum* Archiep. Trev. ad Cancellariae munus aſſumere velit. *finis:* Datum *Maguntie* under mym zurucke uffgetrucktem inſiegel an ſant *Peters* tag ad *Cathedram* Anno Domini MCCCCXLI. *de Gudenus* Tom. IV. p. 268.

XXVII. *Theodericus* Archipraeſul reprehendit Abbates *S. Benedicti* ordinis, quod ad Ca-

Digitized by Google

Capitulum nuper celebratum non venerint. *deſinit:* In cujus rei ... Datum *Aſchaffemburg* die X. Menſis Aprilis Anno Domini MCCCC XLI. *de Gud.* Tom. IV. p. 272.

XXVIII. *Theodericus* Antonitas e *Roſtorf* transfert in oppidum *Höchſt. terminatur:* In quorum teſtimonium majus ſigillum capituli noſtri preſentibus una cum ſigillo ... Archi Epiſcopi .. duximus appendendum. Datum in Caſtro noſtro *Aſchaffenburg* die xxi. menſis ſeptembris. Anno Domini MCCCCXLI. *de Gud.* Tom. IV. p. 276.

XXIX. *Theodericus* Archiep. Eccleſiae B. V. *Ingolſtadij* Domuique praebendali a Rege *Friderico* datus conſervator ac defenſor .. *finis:* Des zu orkund . . geben zu *Aſchaffenburg* am montag nach dem ſontag *Invocavit.* Anno Domini MCCCCXLII. *de Gud.* T. IV. p. 281.

XXX.

COMMISSIO DATA IN PONTIFICALIBUS VICARIO HERBIPOLENSI.

T*heodericus &c.* Reverendo in Chriſto Patri Domino *Hermanno* Epiſcopo Acconenſi ſinceram in Domino Caritatem, Cum propter diſſenſionem in Eccleſia Herbipolenſi nobis

Digitized by Google

nobis & Eccleſie noſtre Maguntinenſi Metropolitico jure ſubjecta jam proch dolor vigentem quam pluribus nobis tam pontificale officium quam forum conſciencie concernentibus providere noſtra metropolitica auctoritate incumbat, Nos ne Chriſti fideles ejusdem Eccleſie ſpiritualiter ſubjecti in ſacramentalibus ceteriſque forum conſcientie tangentibus hoc tempore quo Eccleſiaſtica ſacramenta precipue ſuſcipi & miniſtrari conſueverunt, ullatenus negligantur, vobis in dicta Herbipolenſi Eccleſia ejusque dyoceſi ſacros ordines celebrandi & conferendi Criſma oleum ſacrum conſecrandi ceteraque pontificalia jura exercendi nec non confeſſiones quorumlibet dyoceſanorum audiendi & in caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvendi alijſque ydoneis presbiteris ſimilem Epiſcopalem auctoritatem in foro conſcientie conferendi auctoritate Metropolitica concedimus preſentium tenore facultatem & illam quam nos jure Metropolico in Dyoceſi Herbipolenſi nobis & Eccleſie noſtre Maguntinenſi ſubjecta exercere poſſemus in premiſſis auctoritatem vobis preſentibus impartimur, preſentibus ad noſtram revocationem dumtaxat duraturis. In cujus rei teſtimonium preſentes litteras fieri noſtrique ſigilli juſſimus appen-

penſione muniri. Datum *Ochſenfurt* feria II. poſt *Reminiſcere* Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo.

26 Febr.

XXXI. Vergleich *Theoderici* des Ertzb. zwiſchen dem biſchoff zu *Wirtzburg* und marggraffen zu *Brandenburg*. *finis:* haben wir . . Ertzbiſchoff *Dietrich* . . unſer . . inſiegel an dieſen brieff thun hencken und gehangen der geben iſt zu *Mergentheim* am mitwochen nach *S. Lucien* tage nach chriſti unſers herrn geburt tauſend vier hundert und in dem zwey und vierzigſten jahre. *Lünig ſpicil. Eccleſ. II. theil.* p. 998.

XXXII.

COMMISSIO D. *THEODORICI* ARCHI-EPISCOPI FACTA DECANO ET CANTORI CUM ALIJS SUPER REFORMATIONE MONASTERIJ S. *JACOBI* CONSERVANDA.

Theodericus D. G. ſanctae Maguntinae ſedis Archiepiſcopus &c.

Meminimus Monaſterium *S. jacobi &c.* . . quoad obſervantiam monaſticam & vitam regularem vobis omnibus, aut ſi omnes intereſſe non poſſetis uni vel duobus ex vobis &c. nec non omnia & ſingula quae noſmet ipſe ut Or-

dina-

dinarius circa hujusmodi obſervantiam & ejus reformationem, nec non & dicti monaſterij bonorum & rerum adminiſtrationem, diſpoſitionem & fidelem conſervationem noſtra authoritate potuiſſemus & poſſumus, ac ſi nosmet prius eſſemus plenarie commiſi; ſed quia nonnulli in hoc ſanctum Reformationis & Religionis opus zizaniam ſeminantes id ipſum graviter infeſtantes varijsque modis diſſolvere & impedire conantes ſicut intelleximus ſe vobis transverſe ac minus juſte quandoque objiciunt, anhelantes ut hujusmodi noſtri propoſiti & incepti operis executio indies impedimenta ſuſtineat, & ad finem non deducatur optatum. Nos igitur Commiſſionem memoratam continuando innovantes, & quantum noſtra ordinaria id poterit, vires facultatum noſtrarum ſuppetunt & brachij ſoecularis poteſtas ſe extenderit, hoc ceptum ad Dei laudem & religionis augmentum, opus, nullam formidantes adverſitatem, perficere & Deo adjutore tueri volentes, vobis omnibus aut ſaltem uni vel duobus ex vobis hujusmodi monaſterium tam in capite quam in membris, ubicumque vobis viſum fuerit, ſuper quo conſcientias Noſtras aggravamus, poteſtatem & auctoritatem reformandi ad regularem vitam & monaſticam redu-

reducendi, ac bona ipſius alienata & diſtracta recuperandi, & ſi quis cujuscunque ſtatus aut dignitatis jurisdictioni ſubjecti ſe oppoſuerint, ac dictam ſanctam religionem & ejus obſervantiam quandolibet directe vel indirecte impedire ſeu intricare voluerint, nec non fratres in ipſa religionis obſervantia vigilantes in bonis ſuis ac monaſterij praedicti quoquo modo moleſtaverint & perturbaverint, ac moleſtare & perturbare praeſumpſerint, per excommunicationem ſuſpenſi & interdicti ac alias Eccleſiaſticas cenſuras, etiam per invocationem cohertionem auxilij brachij ſoecularis compellendi & coercendi &c. plenarie committimus & preſentium tenore delegamus, aliaque omnia & ſingula faciendi & exercendi quam in praemiſſis & circa ipſa neceſſaria fuerint aut quomodolibet opportuna & ipſorum merita poſtulant & requirunt, etiamſi mandatum exigant magis ſpeciale, contradictores & rebelles quoslibet per cenſuram Eccleſiaſticam praemiſſam compeſcendo &c. obſecrantes nihilominus in Domino & mandantes, ut quemadmodum rem hanc Sanctam piam & religioni per totam noſtram Dioeceſin exemplarem conſpicitis, ſicut hactenus diligenter, ita . . futuris temporibus ferventius ſtudijs veſtris ſollicite

&

Digitized by Google

& vigilanter intendatis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum praeſentibus eſt appenſum. Datum *Erenfels* die ultima menſis julij. anno MCCCCXLIII.

31 jul.

XXXIII. Bündtniſs zwiſchen Ertzbiſchoff *Dietbrich* zu *Maintz*, Marggraff *Albrecht* zu *Brandenburg* und dem Adminiſtratorn des hochſtifts *Wirtzburg* wider die plackereyen einiger frey und Reichsſtädte. *deſinit:* Deſſen zu urkund haben wir *Dietbrich* . . unſer ſecret . . . mit rechtem wiſſen an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu *Mergetheim* am donnerſtag nach *S. Martins* tag nach *chriſti* unſers herrn geburth 1443. jahr. *Lünig ſpicil. Eccleſ. I. Theil fortſ. p.* 65. *Schneider Erbach. hiſtor. urk. pag.* 214.

XXXIV.

ARA PORTATILIS DATA ISTIS DE LORCH WIESSEL, RAENSEL. &c.

Theodericus *&c.* nobis in chriſto devotis dilectis in *Lorich*, *Wieſſel*, *Raenſel* ceterorumque circumvicinorum Eccleſiarum parochialium Rectoribus, plebanis, vice plebanis & locatenentibus nec non opidanis villanis & incolis earumdem, quos infra ſcriptum

b tangit

tangit negocium ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum, ſalutem in Domino ſempiternam. Longi evi auctoritas robur veſtre accommodavit conſuetudini, qua poſtquam ſingulis annis minoris letanie peregiſtis devocionis debita, poſt eorumdem conſummationem ſimul apud Oratorium in campo prope *Lorich* ſito congregati unusquisque propria repetit domicilia, nos itaque devocionum veſtrarum pia cupientes augmentare opera, per que poſt hujus noſtri evi curricula eterne beatitudinis conſequi poſſitis premia, ut alter veſtrum de rectoribus plebanis vice plebanis ſeu locatenentibus predictis, aut quivis alius ydoneus presbiter rite & legittime ordinatus in ara ſeu tabula portatili in dicto oratorio ipſo die Martis ante feſtum Aſcenſionis immediate precedente, dummodo ibidem ſimul letanie predicte devocionis celebrantes officia congregati ac ad remeandum ad propria diſpoſiti fueritis ante receſſum veſtrum miſſarum ſolempnia etiam interdicti ſeu divinorum ceſſationis tempore excommunicatis tamen & nominatim interdictis excluſis, poſſit & valeat, vobis tenore preſentium plenam in Domino auctoritate noſtra concedimus facultatem, preſentibus tamen ad noſtram revocationem dumtaxat duraturis.

turis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Eltvil* quarta feria poſt Dominicam qua in Eccleſia Dei Cantatur *Cantate* anno Domini XIIII$^{C^o}$. XLIIII^{to}.

13 Maij.

XXXV. Churfürſt *Dietrichs* zu *Maintz* conſens in die confirmation, welche K. *Fridrich* dem churfürſt *Fridrich II.* über die mark- und chur-*Brandenburg* &c. gegeben. *explicit:* Haben wir . . *Dieterich* Ertzbiſchoff zu *Maintz* unſer inſiegel an dieſen brieff heiſſen hangen, der gegeben iſt zu *Nürmberg* nach gottes geburt vierzehen hundert jahr und darnach im vier und vierzigſten jahre am Donnerſtag nach *S. Mauricius* tage. *Lünig part. ſpec. III. Theil p.* 12.

XXXVI.

REFORMATIO MONASTERIJ MONTIS SANCTI GEORIJ PROPE FRANCKENBERG.

T*heodericus* Dei Gratia &c. Religioſo nobis in Chriſto dilecto fratri *johanni Schirbil* olim Priori monaſterij in *Hegene* Ciſterciens. Ordinis Magunt: Dioc: ſalutem in Dominó & in Commiſſis diligentiam debitam adhibere. Pridem non nullorum fide dignorum accepimus relacione ac teſtimonio, monaſterium

monialium *montis ſancti Georgij* prope *Franckenbergk* ciſterc. ordin: noſtre Magunt: Dyoc. in obſequijs divinis diminutum a regulari obſervantia ac vita monaſtica, quod dolenter referimus, prolapſum ac alias tam in ſpiritualibus quam in temporalibus adeo defectuoſum & in regimine diſſolutum, ut videlicet utriusque ſexus homines tam etiam Eccleſiaſtici quam laici timore Dei poſtpoſito nulliusque licentia requiſita horis ſingulis pro ſuo libitu ad ipſum monaſterium liberum ingreſſum habeant & regreſſum, unde veriſimiliter formidatur, quod ſi premiſſis cicius non obvietur, dictoque monaſterio directore ejusdem ordinis & profeſſionis in ſpiritualibus provido & in temporalibus circumſpecto Zelo religionis ac devocionis accenſo quanto citius niſi provideatur, ipſum monaſterium ad majorem in ſpiritualibus diſſolucionem & in temporalibus inopiam ymmo ad irrecuperabilem ruinam poſſe declinare & declinando pervenire. Nos igitur volentes debitum noſtre paſtoralis ſolicitudinis quo ad obviandum premiſſis obligamur perſolvere, ac oportuno remedio tam in foro conſcientie quam in alijs ſalubriter providere, tibi de cujus vita religioſa edocti ſumus ac legalitate honeſtate & induſtria plurimum

Digitized by Google

mum fidimus, dicti monaſterij regimen & gubernationem tam in ſpiritualibus quam in temporalibus cum poteſtate dictas moniales Confeſſiones audiende easque in caſibus etiam nobis a jure vel conſuetudine ſpecialiter reſervatis, confeſſas & contritas abſolvendi & penitentiam ſalutarem pro modo culpe eisdem injungendo nec non ipſarum monialium preſencium & futurarum vite emendationem juxta formam regule ſue inſtituendi ac ad eadem reducendi & alia que diſcretioni tue circa premiſſa neceſſaria viſa fuerint quomodolibet & oportuna auctoritate noſtra faciendi exercendi & agendi committendum duximus & committimus per preſentes, id ipſum damus in mandatis, conſcientiam tuam in premiſſis onerantes, proviſo eciam ante omnia, ne tam liber quemadmodum usque nunc, alicui ſuſuſpecte perſone ad ipſum monaſterium pateat acceſſus quoquo modo, aliqua etiam cauſa non obſtante, contradictores vero & rebelles quoscumque & cujuscumque ſtatus nobis denunciantes, cenſuris ac penis, quibus convenit cohercendos & puniendos. Qua propter religioſas Abbatiſſam & conventum monaſterij predicti in genere & in ſpecie cum preſentibus requirentes diſtricte eis precipiendo

 man-

Digitized by Google

mandamus, quatenus te veluti ſuum in premiſſis rectorem gubernatorem confeſſorem ac vite religioſe emendatorem requiſite cum preſentibus mox ſuſcipiant ſeu oportuna, obediant & contradictionis ſemoto obſtaculo realiter pareant & cum effectu, alioquin contra eos prout ordo juris dictaverit indubie rigidius procedemus. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Algesheim* die quarta decima menſis novembris Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quarto.

XXXVII.

INDULTUM DATUM SORORIBUS IN FOCKMARSSEN.

T*heodericus* &c. ſacri Imperij &c. Apoſtolice ſedis legatus natus plebano in *Volgmaria* ac univerſis quorum intereſt aut intereſſe poterit quomodolibet in futurum ſalutem in Domino. Vidimus litteras Rmi in Chriſto Patris Domini *juliani* Divina miſeratione tit: *Sancte ſabine* presbiteri Cardinalis Apoſtolice ſedis legati per Germaniam devotis nobis in Chriſto ſororibus hoſpitalis ſeu congregationis opidi *Volcmarie* noſtre dyoceſis conceſſas, quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur & eſt

eſt talis: *julianus* miſeratione Divina tit. ſancte *ſabine* Romane Eccleſie presbiter Cardinalis vulgariter *ſancti Angeli* nuncupatus in Germania Apoſtolice ſedis Legatus dilectis nobis in *Chriſto* Univerſis ſororibus hoſpitalis ſeu congregationis opidi *volcmarie* Mag. Dyoc. ſalutem in Domino. Pie veſtre converſationis honeſtas ſub qua in Altiſſimi bene placitis & devocionum operibus expenditis ſtudia veſtra nos inducunt, ut ea vobis quantum cum Deo poſſumus favorabiliter concedamus, que in devocionis veſtre vobis cedant augmentum & veſtrarum profectum concernunt ſalutis animarum, hinc eſt quod nos ut in dicto hoſpitali, in quo caſtimoniam ſervantes ex queſtu manuum veſtrarum communem & honeſtam ac devotam ut accepimus ducitis vitam, liceat vobis habere altare portatile cum debitis reverentia & honore, ſuper quo poſſitis per proprium vel alium ſacerdotem ydoneum miſſas & alia divina officia ſine juris alieni prejudicio in veſtra & domeſticorum commenſalium veſtrorum preſencia facere celebrari, quodque aliquem diſcretum & ydoneum presbiterum in veſtrum & eorumdem commenſalium veſtrorum poſſitis eligere confeſſorem & idem confeſſor veſtris per congruencia concellarum

interſticia & ipſorum commenſalium confeſſionibus quotiens oportunum fuerit, tempore feſtivitatis paſchalis & mortis articulo exceptis diligenter auditis vobis & illis pro commiſſis, niſi talia ſint propter que ſedes apoſtolica ſit merito conſulenda, penitentiam ſalutarem injungere & abſolucionem debite impendere non preterquam in feſtivitatis tempore articulo predictis quociens hoc veſtra devocio merebitur & alias a jure permittitur vobis Eukariſtie ſacramentum miniſtrare, nec non vota minora ſi qua emiſeritis que commode ſervare non poſſitis ultramarino & beatorum *Petri* & *Pauli* ac *jacobi* Apoſtolorum votis ſimiliter exeptis prout ſecundum Deum animarum veſtrarum ſaluti expedire viderit in alia pietatis opera convertere valeat, jure tamen parochiali Eccleſie & illius Rectoris eciam quoad oblaciones & alias quaſcumque obvenciones, que ſibi ſicut hactenus & per omnia ac ſi premiſſa per eum fierent ſibi obvenirent integraliter cedant ac alterius cujuscunque in omnibus ſemper ſalvo Legacionis qua fungimur auctoritate vobis tenore preſencium indulgemus, Datum *Baſilee* die XXVII[a] Aprilis anno a Nativitate Dñi M°CCCC° triceſimo ſexto. Volentes igitur ſorores predictas de quarum lauda-

laudabili converſatione teſtimonio fide digno accepimus favoribus proſequi oportunis & ut procul repulſis obſtaculis juxta tenorem ſupra ſcripti indulti valeant Domino deſervire, gracijsque & privilegijs per prefatum Dominum Legatum eis uti conceſſis, vobis omnibus & ſingulis in virtute ſancte obediencie & ſub excommunicacionis pena precipimus & mandamus, quatenus easdem ſorores absque contradictione quacunque juxta tenorem litterarum eis indultarum ſtare converſari & vivere permittatis, adicientes eciam ex noſtra Gratia ſpeciali ipſis ſororibus & eorum presbitero quod non obſtante interdicto Generali vel Speciali ſeu etiam ceſſatione a Divinis auctoritate juris vel ſtatutorum provincialium promulgatis uti poſſint gratia ſupra ſcripti indulti excommunicatis & interdictis tempore Divinorum penitus excluſis, preſentibus a data preſencium ad revocacionem noſtram dumtaxat vacaturis. In quorum teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Hoeſte* quarta die Menſis ſeptembris Anno Domini M°CCCC°XL. quinto.

XXXVIII.

INHIBITIO NE QUIS BENEFICIA SUA SUB SPE ALTERI IPSA CONFERENDI RESIGNET VEL SIC RESIGNATA ALTERI CONFERAT IPSUM RECIPIAT ADMITTAT VEL INVESTIAT.

T*heodericus &c.* Univerſis & ſingulis Prepoſitis Archidiaconis Officialibus ſeu pedaneis judicibus & Eccleſiaſticam jurisdictionem de jure vel conſuetudine habentibus per noſtras civitatem & diocesin ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino & mandatis noſtris hujusmodi firmiter obedire. Cura noſtri paſtoralis invigilet officij ut ſubditi noſtri potiſſime eccleſiaſtice perſone a noxijs exceſſibus preſerventur, ad audientiam igitur noſtram ſepius delatum eſt, quod in beneficiorum eccleſiaſticorum permutacionibus & reſignacionibus frequenter pactiones & tractatus illiciti Symoniaceque pravitates & hereſes interveniant, preſertim ex eo quod ſub ſpecie ſimplicis reſignacionis commutaciones beneficiorum ſuorum facere volentes coram vobis translaciones eorumdem beneficiorum fieri procurant, ne igitur ad beneficia eccleſiaſtica per viciosas vias ac legis improbata media acceſſus & introitus cuiquam pateat, vobis & cuilibet veſtrum in virtu-

virtute Sancte obediencie tenore preſencium firmiter inhibemus, ne de cetero aliquis veſtrum reſignationes beneficiorum quorumcunque ſub ſpe alteri ipſa conferendi recipiat vel admittat aut beneficia ſic reſignata vel reſignanda alteri in cujus favorem reſignata ſunt vel fuerint provideat conferat ipſum inveſtiat vel inſtituat, non enim hujusmodi reſignaciones ſine ſcrupulo ſymoniace pravitatis aut pactionis illicite fieri conſueverunt, volumus enim quod in translacionibus eccleſiaſticorum beneficiorum noſtra aut Commiſſariorum noſtrorum concurrat auctoritas, ne ſic indirecte pateat aditus ad id quod directe noſcitur eſſe prohibitum. Quod ſi vos aut aliqui veſtrum ſecus feceritis vel fecerit vos & quemlibet veſtrum ab hujusmodi veſtris Archidiaconatus ac jus dicendi & jurisdictionis exercende Officijs ſuſpendimus in hijs ſcriptis, contra reſignationes hujusmodi fraudulentas facientes nihilominus ſeverius proceſſuri. In cujus &c. Datum *Aſchaffemburg* die menſis Martij decima Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo octavo.

XXXIX. Judicij Eccleſiaſtici Wirceburgenſis reformatio quam confirmat *Theodericus* Archi-Epiſcopus. *deſinit:* Des zu urkunde han wir

wir unſer inſiegel an dieſen entſcheid thun henken der geben iſt zu *Aſchaffemburg* am freitag nach dem ſontag als man in der heiligen Kirchen ſingt *oculi* Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo octavo. *Lünig: ſpicil. Eccleſ. Contin. III. p.* 1356.

XL.

MANDATUM DOMINI QUOD LITTERE VIDIMUS SUPER LITTERIS APOSTOLICIS RECIPIUNTUR.

T*heoderi**cus* Dei gracia &c. Univerſis & ſingulis Abbatibus Prioribus, Prepoſitis Decanis & Capitulis Scolaſticis Cantoribus Theſaurarijs Canonicis Vicarijs Eccleſiarum & monaſteriorum nec non omnibus & ſingulis Officialibus Archi presbiteris Camerarijs plebanis vice plebanis altariſtis alijsque Eccleſiarum ſeu Divinorum rectoribus tabellionibus & notarijs publicis ac clericis quibuscunque per noſtras civitatem & dioceſin Maguntinam ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino et mandatis noſtris firmiter obedire. Licet in ſacri Provincialis Maguntini Concilij ſtatuto, ſub titulo de crimine falſi, cautum recipiatur, ne aliqui aſſerentes ſe litteris Apoſtolicis vel aliorum prelatorum munitos qualiacunque ſcripta defe-

deferant a clericis vel quibuscunque perſonis Eccleſiaſticis cum ſuis litteris recipiantur in eccleſijs vel in domo, niſi prius ipſorum littere per Epiſcopum Dyoceſanum, ſi ejus copia haberi poſſit, aloquin per Capitulum Eccleſie Cathedralis examinati fuerint diligenter & niſi ipſius Epiſcopi vel capituli litteris teſtimonialibus ſint munite & hoc ex eo quia per ſacerdotes ſimplices non poteſt de facili litterarum veritas & falſitas judicari & ſub diris penis in eodem ſtatuto contentis videlicet quod quecunque perſona eccleſiaſtica contra hanc formam tales recipiet literas ipſo jure ab officio & beneficio per triennium ſit ſuſpenſa quod hic totaliter pro inſerto habere volumus & expreſſo ſancitum, quodque propter hoc per predeceſſores noſtros Archi Epiſcopos Moguntinenſes ex longeva conſuetudine introductum exiſtat ad falſitatis crimen litterarum, quod multis diverſis exquiſitis dolis & fraudibus experiencia edocente committitur & ſpecialiter per bone memorie Dominos *johannem* & *Conradum* predeceſſores noſtros ſub excommunicationis pena rationabiliter vobis prohibitum fuerit & mandatum, ut nulli litteris apoſtolicis vel aliorum prelatorum utantur, eas recipiant legant aut exequantur, niſi prius

viſis

viſis lectis & examinatis & litteris teſtimonialibus que *vidimus* nuncupantur, deſuper obtentis, nihilo minus tamen quidam iniquitatis filij & protervitatis penam prefati ſtatuti & alia premiſſa non advertentes hujusmodi papales & aliorum prelatorum litteras absque noſtris litteris teſtimonialibus prout relatione plurimorum fide dignorum luculenter didicimus & ſufficientius informati ſumus, recipiunt, legunt, publicant, tenent easque executioni quod deterius eſt, demandare & januis publice propria temeritate affigere non formidant, contra tenorem & mentem ſtatuti provincialis prenominati & in noſtre jurisdictionis nec non diuturne Eccleſie noſtre conſuetudinis & obſervantie illuſionem non modicam & contemptum, nos igitur predeceſſorum noſtrorum Archi Epiſcoporum veſtigijs inherentes, tanquam ſtatutorum provincialium executor prefatum ſtatutum innovare & conſuetudinem eccleſie noſtre tam diu obſervatam cum pene adjectione prout ex injuncto nobis paſtorali officio ſumus aſtricti conſervare ac prefatis falſitatis doli & fraudis vicijs in quantum poſſumus obviare & cohibere volentes, ut quos timor Dei a malo non revocat, eccleſiaſtice ſaltem coherceat ſeveritas diſcipline vobis omnibus

nibus & ſingulis ſub debito obediencie & ſub infra ſcriptis penis diſtricte precipiendo mandamus ne vos aut aliquis veſtrum quascunque litteras apoſtolicas ſeu mandata Apoſtolica gratiam vel juſticiam continentes ſeu continentia recipiat legat publicet aut eas modo quocunque inſinuet exequatur vel ipſis utatur aut earum publicacioni aut executioni tanquam teſtis vel alias qualitercunque interſit niſi prius ſuper eisdem litteras noſtras teſtimoniales, que *vidimus* nuncupantur, recipiatis vel alter veſtrum recipiat, alioquin in vos & quemlibet veſtrum in premiſſis culpabiles vel culpabilem ultra penam in prefato ſtatuto contentam ſententiam excommunicationis canonica tamen monicione premiſſa ferimus in hijs ſcriptis contra vos & quemlibet veſtrum hujusmodi noſtri mandati transgreſſores per nos aut Commiſſarium noſtrum ſuper hoc deputatum vel deputandum pena graviori pro ut protervitas exigit, proceſſuri, mandantes nichilominus vobis omnibus & ſingulis quorum intereſt, hujusmodi beneficiorum fructus miniſtrari & ſub pena ſuſpenſionis a beneficijs veſtris & Officijs diſtricte precipientes ne ſic excommunicatis & ſuſpenſis Vobis ſubjectis fructus ſuarum prebendarum aut beneficiorum antequam a nobis abſolutionis vel reſti-

reſtitutionis beneficium obtinere meruerint, miniſtretis ſeu miniſtrari aliquo modo permittatis. Si vero perſone extranee noſtreque jurisdictioni non ſubjecte reperte fuerint prout jam pluries compertum eſt, que preſens noſtrum violaverit mandatum, ſi hujusmodi perſone pro Notariis aut pro teſtibus ſive pro principalibus vel alias qualitercunque in tali exceſſu ſe ingerant nos ex nunc vobis omnibus & ſingulis in quorum Cimiterijs vel eccleſijs monaſteriis domibus vel locis hujusmodi perſone noſtrum transgrediuntur mandatum, quemadmodum etiam in prefato ſtatuto provinciali conceſſum eſt, preſentibus concedimus facultatem, & nihilominus ſub excommunicationis pena diſtricte precipiendo mandamus, ut quivis veſtrum tales transgreſſores cum omnibus rebus eorum & literis etiam per ſecularem poteſtatem ſi alias ipſos commode detinere non poterit absque metu ſententie Canonis detineri faciat arreſtari & occupari, eos ſic in arreſto & occupatos quousque noſtri preſencia haberi poterit, detinendo aut alicui de noſtris officiatis propinquioribus preſentando penam condignam pro hujusmodi transgreſſione juſticia mediante recepturi. Inſuper ne aliqui per ignorantiam ſe valeant in

pre-

Digitized by Google

premiſſis excuſare, volumus & diſtricte precipiendo mandamus vobis omnibus ſupradictis, ut in veſtris eccleſijs monaſterijs & Capitulis & vobis Prepoſitis ſeu officialibus ut in Capitulis clericorum Vobis ſubjectorum quam cito poteritis absque fictione hunc noſtrum proceſſum ac omnia in eo contenta poſt ipſius preſentacionem vobis factam & deinde bis ſaltem quolibet anno diligenter publicetis ſeu publicari faciatis & nihilo minus ſemel in anno in noſtro Archiepiſcopali ſynodo ipſum mandamus publicari. In quorum omnium premiſſorum teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appreſſum, Datum *Biſchoffesheim* die ſecunda menſis novembris Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo.

XLI.

MANDATUM DOMINI QUOD CORPUS CUJUSDAM HENRICI FRANGK IN EXCOMMUNICATIONE DECESSI ET IN CIMITERIO SEPULTI ABSQUE IPSIUS CIMITERIJ DEHONESTATIONE EXHUMETUR.

T*heodericus* Dei Gratia &c. Univerſis & ſingulis preſencia viſuris lecturis & audituris & preſertim plebano in *Buſelebem* noſtre Dioc: ſalutem in Domino ſempiternam.

Digitized by Google

Pridem nobis oblatus extitit caſus inter cetera continens, qualiter quondam *Heinricus Frangke* dum vixit dicte Eccleſie parrochianus more pedaniorum judicum in Thuringia preſidencium taliter qualiter excommunicatione ſubductus & tandem ſentencia hujusmodi non ſublata deceſſiſſet & corpus ipſius eccleſiaſtice commendatum fuiſſet ſepulture, in dubium venit utrum ex hac tumulatione cimiterium dicte Eccleſie reconciliandum veniet an ne, & licet multa jura ſonare videantur in affirmativam quod ſic, Declarationes tamen Doctorum modernorum in hac materia tenent, quod tunc dicatur per ſepulturam excommunicati cimiterium execrari, quando ſententia hujusmodi publice judice pro tribunali ſedente multitudine officialium preſente ſeu aliorum hominum prolata conſtiterit, que publicatio oſtenſa non pareret & de neceſſitate tamen adeſſe debeat in finem ut per excommunicati corpus ſubterrationem dehoneſtetur cimiterium. Nos igitur in humaniorem declinantes partem declarandum duximus ac preſencium tenore declaramus, dictum cimiterium in caſu propoſito reconciliatione non egere, ſi tamen fama deferret, dicta ſolempnitate obmiſſa prelibatum *Heinricum* dictam pertinaciter

ſuſti-

Digitized by Google

ſuſtinuiſſe ſententiam, ut cenſura eo amplius timeatur eccleſiaſtica, corpus ejusdem quondam *Heinrici*, ſi oſſa ejusdem ſecerni poterunt exhumari debere volumus & mandamus, niſi de penitudine ejus finali conſtare poterit, & quod per eum non ſtetit, quo minus reſtitutus fuiſſet & ex tunc ad ſepulchrum ipſius juxta morem abſolutione dicta in pace oſſa ejusdem dimittantur, que omnia & ſingula publicari & inſinuari precipimus ubi quando & quociens opus fuerit. In cujus rei teſtimonium ſecretum noſtrum preſentibus eſt appreſſum. Datum die ſeptima menſis novembris Anno &c. quinquageſimo.

XLII. *Theoderici* Archiep. notitia pro controverſia inter Abbatem Fuld. & Comites *de Wertheim* occaſione monaſterij *Holzkirchen* exorta. Geben zu *Aſchaffenburg* am mitwoch nach *S. Ulrichs* tag an. MCCCCLI. *Schannat Dioeceſ. Fuld. p.* 327.

XLIII. *Theodericus Philippum* pincernam *de Erbach* conſtituit vice-Dominum *Aſchaffenburgenſem. finis.* han wir unſer inſiegel.... zu *ſpire* am dinſtag nach *S. Peters* tage ad vincula an. D. 1451. *Schneider Erbach. hiſtor. urk. p.* 169.

XLIV.

ORDINATIO QUEDAM FACTA PER DOMINUM IN ANTEA IN STUDIO ERFFURDENSI TENENDA RATIONE JURIUM PRO LICENTIA MAGISTRANDORUM.

Theodericus &c. Venerabilibus & honorabilibus Rectori totique Univerſitati & precipue Decano & Capitulo facultatis arcium dicti generalis ſtudij Errfordenſis ſalutem in Domino. Veridica itaque relacione percepimus nonnullas differencias fore exortas ex eo & ob id quod noſter in eodem ſtudio locum tenens vice cancellarius communiter nominatus majorem a Magiſtrandis in eadem facultate pro licentiatura eis vice & auctoritate noſtris danda pecuniarum petit & exigit ſummam quam antiquitus longis retroactis temporibus recipiendi ſolitum fuerit, ex quo multa atque ſcandala detrimenta & dampna ipſi facultati arcium ac ſtudentibus in ea cottidie eveniunt & indies graviora evenire poſſent niſi oportuno remedio provideretur, nos igitur qui predicti Opidi noſtri Erfurdenſis & ejusdem Generalis ſtudij atque inibi ſtudentium honorem utilitatem & profectum vigilanti ſtudio affectamus & circa talia providere habemus,

mus, prehabita ſuper hijs matura cum noſtris conſiliarijs deliberatione, ne pro libitu voluntatis Studentes atque ſuppoſita facultatis predicte ultra antiquam in eadem facultate obſervatam conſuetudinem per noſtrum vice cancellarium in taxa eidem pro Licentiatura danda gravetur ſtatuimus & ordinavimus atque preſencium tenore ſtatuimus & ordinamus quod ipſe locum tenens Vicecancellarius nominatus pro tempore exiſtens a magiſtrandis vel licentiandis in facultate predicta pro licentia eis noſtra auctoritate per eum danda non obſtante quocunque magno numero ipſorum licenciandorum non ultra quatuor florenos Renenſes ab omnibus hujusmodi licentiandis recipiat, niſi ipſi licentiandi de ipſorum mera liberalitate ipſi vicecancellario amplius dare voluerint. Datum *Wormacie* die quinta menſis ſeptembris Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo.

Digitized by Google

XLV.

DOMINUS TOLLIT SIVE RELAXAT MANDATUM PRIUS SUPER LITTERIS APOSTOLICIS EDITUM CONTINENS; QUOD ILLE SINE LITTERIS *VIDIMUS* ADMITTI SIVE RECIPI NON DEBERENT.

T*heodericus &c.* Univerſis & ſingulis tenore preſencium notificamus quod quanquam alias diverſis bonis reſpectibus non in contemptum aut vilipendium auctoritatis ſedis Apoſtolice, quin potius pro honore & reverencia ejusdem quam & nos & predeceſſores noſtri firma cum veneracione ſemper proſecuti ſumus, proſequi ac venerari volumus & intendimus in futurum, ea precipue conſideracione, ut falſificationes literarum Apoſtolicarum, quas ſepiſſime fieri comperimus, evitarentur, juraque & libertates noſtre & aliarum Eccleſiarum per diverſas exhorbitantes impetraciones, quas de mente ſanctiſſimi Domini noſtri minime procedere nusquam heſitamus, clandeſtinas denique earumdem executiones, que cottidie fiunt, de facili non lederentur & ſupplantarentur, in certis noſtris proceſſibus voluerimus & mandaverimus, etiam ſub penis quod nulle littere Apoſtolice ſeu mandata absque litteris noſtris teſtimonialibus, que *vidimus*

dimus nuncupantur, prout & ab antiquo apud noſtros predeceſſores ſancte ſedi Apoſtolice devotos obſervatum extitit, reciperentur, admitterentur, inſinuarentur vel exequerentur juxta dictorum noſtrorum proceſſuum ſeriem & tenorem, nichilominus tamen, ut intelleximus, quod dolenter & non ſine cordis amaritudine referimus, ſanctiſſimo Domino noſtro Domino *N.* Divina providentia Pape quinto per nonnullos veritatis & noſtros emulos perſuaſum eſt, id in contemptum & vilipendium ſedis Apoſtolice & auctoritatis ejusdem gravamenque & impedimentum maximum impetrancium Apoſtolicarum proceſſiſſe & actum fuiſſe, quod tamen omnimoda caret veritate, cum quemlibet, cujus prima facie legitima appareret expeditio, ſine difficultate & mora ac absque gravamine diſpoſuerimus expediri, uti & per nos usque adhuc in Cancellaria noſtra legaliter extitit obſervatum, unde ne in corde ſanctiſſimi Domini noſtri hujusmodi falſe & inique ſuggeſtiones locum ſibi vendicent & antequam nos aut noſtros deſuper audierit & de veritate ſua ſanctitas informetur, cottidie augeantur, hujusmodi proceſſum de litteris nobis exhibendis & *vidimus* deſuper recipiendis cum penis adjectis hac vi-

ce tollimus cum proteſtatione tamen quod per hoc non intendimus deſiſtere informato ſanctiſſimo Domino noſtro de veritate & optima intencione noſtra, quam in & circa hujusmodi habuimus & habemus per illum & alium modum fraudibus, doloſis machinationibus falſitatibus ſuppreſſionibus & ſupplantationibus diverſis jurium Eccleſie noſtre & nobis ſubjectorum, quantum poterimus, obviare. In cujus &c. Datum *Spire* die Vigeſima Auguſti Anno Domini MCCCC quinquageſimo primo.

XLVI. Ertzbiſchoff *Theoderici* verordnung wie viel der vice-Cantzler auf der Univerſitaet zu *Erfurth* von denen Magiſtrandis bey ſolennen promotionen nehmen ſolle. *finis:* Datum *Wormatiae* die quinta menſis ſeptembris anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo. *Lünig part. ſpec. Cont. IV. th. II. pag.* 465.

XLVII.

INDULTUM DOMINI FACTUM LUCKELE DE SWALBACH QUONDAM PROFESSE MONASTERIJ IN CLUSEN.

Theodericus &c. dilecte filie *Luckele* de *Svvalbach* quondam profeſſe monaſterij in *cluſen* ordinis ſancti *Benedicti* noſtre dioc: ſalu-

ſalutem & ſpiritualibus proficere incrementis. Cum tu incorporacionem dicti monaſterij *cluſen* monaſterio montis ſancti *johannis* noſtrorum & Rmi Dñi Legati Apoſtolici factam conſenſeris & ut celeriorem ſuum forciatur effectum loco ipſo ceſſeris, nos tibi ut quodcunque aliud monaſterium tui ordinis ubi benivolas receptatrices inveneris intrare ac interim quo de aliquo tibi providere poſſis & ingredi deliberaveris cum conſangwineis tuis in habitu tue religionis & honeſte vivendo habitare & confeſſorem ydoneum cui confiteatis & a quo ſacramenta eccesiaſtica percipias, eligere queas & valeas preſentibus indulgemus & tribuimus facultatem, dum tamen ex hoc non aſſumas materiam vel occaſionem apoſtatandi vel diucius evagandi. Datum *Wormacie* die ſeptima menſis ſeptembris anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo.

XLVIII.

COMMISSIO DOMINI SUPER VISITATIONE MONASTERIJ MONTIS SANCTI JOHANNIS IN RINGAUWIA.

T*heodericus* &c. Religioſo & honorabilibus *Luberto* Abbati Monaſterij montis ſancti *jacobi* Ordinis ſancti *Benedicti* extra mu-

ros civitatis noſtre Maguntinenſis *Rudolffo* Decano Majoris Wormacienſis *Hermanno Roſenberg* ſcolaſtico beate *Marie ad gradus* Maguntinenſis in ſpiritualibus vicario & *johanni Menczer* Prepoſito Dorlanenſi ſigillifero noſtro ſalutem in Domino & in commiſſis diligenciam adhibere. Cum pridem monaſterium *montis* ſancti *johannis* in Ringauwia ordinis ſancti *Benedicti* per te *Rudolffum* Decanum ac bone memorie Priorem prefati monaſterij montis ſancti *jacobi* auctoritate noſtra vigore commiſſionis per nos vobis facte viſitatum ac per vos compertum extitiſſet, monaſterium ipſum in redditibus annuis pro obſervantia debita inibi conſervanda deficere ac inordinatam monialium in *Cluſen* vitam reformacioni ipſi plurimum officere & impeditum preſtare, nos relacione veſtra audita vobis *Rudolffo* Priori & *Hermanno* prefatis tam noſtra quam Rmi Patris & Dñi D. noſtri tit: ſancti *Petri ad vincula* ſancte Romane Eccleſie presbiteri Cardinalis tunc ſedis Apoſtolice per Almaniam de latere Legati qui nobis deſuper commiſſionis ſue litteras transmiſerat auctoritatibus dedimus in mandatis quatenus pro ſuſtentatione uberiori fratrum monaſterij *montis ſancti johannis* & ut debita obſervancia ad illud intro-

duci

duci & in eodem conſervari poſſet ceſſaretque impedimentum reformationis & obſervantie per exiſtentiam & permanenciam monialium in monaſterio *Cluſen* prefato monaſterio contiguo ipſum monaſterium in *Cluſen* prefato monaſterio *montis* S. *johannis* incorporaretis uniretis annecteretis & cum nunc hujusmodi incorporatio unio & annexio per nos facte ſuumque effectum ſortite ſint tempusque ſit ut reformatio ipſa in monaſterio *montis ſancti johannis* cepta debitum progreſſum ac ſtabilimentum ſuſcipiat, hinc eſt quod nos qui multis arduis ecclesie noſtre prepediti negocijs ad hoc perſonaliter intendere non valemus, vobis ac cuilibet veſtrum ulteriorem proſecutionem & executionem hujus ſancti operis committimus cum poteſtate monaſterium ipſum denuo viſitandi fratres in obſervantia regulari inſtructos introducendi & illis qui in eodem hactenus extiterunt & obſervantiam debitam ſervare voluerint adjungendi, de utilitate moderni Abbatis & aliorum officiatorum inquirendi ipſumque Abbatem ac alios officiatos qui vobis aut majori parti veſtrum inutiles aut non usquequaque ſeu adeo utiles prout expediret pro reformacione videbuntur ammovendi & Abbatem alium pro hac vice ex reformatis & ali-

bi

bi in debita obſervantia regulari inſtructis, ceterosque officiatos tociens quociens eligendi deputandi conſtituendi confirmandi aliaque que pro reformacione & ipſius debita continuacione utilia vel expedire videbuntur ordinandi ſtatuendi & agendi que nos ipſe ageremus & agere poſſemus, ſi preſentes eſſemus. Inſuper nos Abbatem montis ſancti *jacobi* in viſceribus caritatis hortamur & requirimus in Domino quatenus de veſtro monaſterio fratres & converſos pro tam ſancto quoque opere miniſtrare dare & aſſignare & ut in dicto monaſterio *montis ſancti johannis* manere fructumque ſuaviſſimum ſanctiſſime reformationis uberrime producere poſſint conſenſum impartiri velitis, quorum tamen patrem ſuperiorem vos ac quemlibet Abbatem montis ſancti *jacobi* reformatum pro tempore exiſtentem nihilominus remanere volumus, ſubicientes ipſum monaſterium *montis ſancti johannis* Abbatem & fratres ipſius pro tempore monaſterio veſtro vobis & ſucceſſoribus veſtris veſtreque viſitationi, correccioni & emendacioni tociens quociens in perpetuum, dum tamen monaſterium veſtrum & Abbas pro tempore in debita permaneant obſervantia regulari juriſdictione & auctoritate noſtris ordinarijs nichilominus

ominus nobis remanentibus ſemper ſalvis. Datum *Wormacie* die ſeptima menſis ſeptembris Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo.

XLIX.

MANDATUM CONTRA ILLOS QUI CAUSAS JUDICIALES ULTRA TAXAM CONSUETAM TAXARE PRESUMANT.

T*heodericus* &c. univerſis & ſingulis Prepoſitis Archidiaconis Archipresbiteris ac alijs jurisdictionem de jure vel conſuetudine habentibus nec non Officialibus & loca tenentibus earumdem in *Thuringie* ac *Eichsfeldie* partibus noſtre dioc: ſubjectis ſalutem in Domino ſempiternam & mandatis noſtris hujusmodi firmiter obedire.

Ad noſtram crebram deducitur noticiam, quomodo nonnulli veſtrum ultra taxam ſive ſummam in ſtatutis noſtris provincialibus contentam falcem ſuam in meſſem alterius mittentes judicare ac exceſſus corrigere preſumant, quanquam id in dictis noſtris provincialibus ſtatutis ſub certis formidabilibus penis prohibitum exiſtat, & quia ita ſubditos noſtros ſua jurisdictione & jus dicendi poteſtate uti volumus, ut ipſi finibus ſuis contenti nos juris-

jurisdictionis noſtre non ſentiamus diminutionem, quare vobis omnibus & ſingulis in virtute ſancte obedientie firmiter inhibemus ne quisquam veſtrum ultra ſummam ſive taxam viginti ſolidorum in dictis noſtris ſtatutis provincialibus comprehenſum cauſas tractare audire de eis cognoſcere jus dicere ſive judicare neque exceſſus corrigere quoquo modo preſumant, alioquin vos omnes & ſingulos ſupradictos contra hujusmodi noſtram inhibitionem quicquam attemptantes a jus dicendi ſive judicandi poteſtate ſuſpendimus in hijs ſcriptis, ad penas nichilominus acriores inobediencia ſive culpa veſtris exigentibus proceſſuri decernentes eciam irritum & inane ſi per vos aut aliquem veſtrum contra hujusmodi noſtram inhibitionem actum judicatum ſive attemptatum fuerit quoquo modo. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum eſt appreſſum. Datum *Wormacie* die ultima menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio.

L. *Theodericus* Archiep. conſentit in dotationem altaris in Eccleſia parochiali *Michelſtadt* factam ex bonis feudalibus. *deſinit:* des zu urkunde ſo han wir unſer ingeſiegel an dieſen brief thun hencken, der geben iſt zu

Aſchaf-

Aſchaffenburg an ſant *Agathen* tag Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo quarto. *Schneider Erbach. hiſtor. urk. pag.* 525.

LI.

REVOCATIO PETITORIORUM.

T*heodericus* &c. Univerſis & ſingulis Abbatibus Prioribus Prepoſitis Archidiaconis, Decanis, Scolaſticis, Cantoribus Cuſtodibus, Theſaurarijs, Canonicis Regularium & ſecularium Eccleſiarum nec non Commiſſarijs noſtris Generalibus & ſpecialibus Archi presbiteris & Decanis Ruralium Eccleſiarum plebanis, vice plebanis & eorum loca tenentibus Officialibus notarijs & tabellionibus & generaliter omnibus & ſingulis jurisdictionem de jure vel conſuetudine habentibus & exercentibus per civitatem & Dioceſin noſtras Maguntinenſes ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam & noſtris hujusmodi firmiter obedire mandatis. Affeccio qua erga cultus divini incrementa diſtrahimur, nobis perſuaſit, ut pro reparatione Eccleſiarum & monaſteriorum ex vetuſtate vel alias ruinam minantium aut forſan incendiorum & hoſtilium incurſuum occaſione demolitionis & deſtructio-

nis

nis conſertarum incommodo gratioſius intenderemus, nunc criſti fideles nobis ſubjectos literis noſtris patentibus ad elemoſinarum elargitiones invitando nunc indulgentiarum munera retribuendo ſicque importunitas inſtancium tot litteras que vulgariter petitoria dicuntur a nobis extorſit, quod non ſolum indulgentiarum merita perinpendiuntur ymmo hij qui cum eisdem literis pro queſtu mittuntur, diverſis utendo fraudibus pauperum exhauriunt facultates. Nos igitur volentes hujusmodi fraudibus obviare iſtis nec non cartis alijs racionabilibus ex cauſis animum noſtrum ad hoc moventibus omnes & ſingulos hucusque & ante datam preſencium a nobis & auctoritate noſtra emanatas literas; que vulgariter negocia ſeu petitoria dicuntur; & precipue dumtaxat illas ſive ea quarum ſeu quorum data ad revocationem noſtram ſeu perpetue ſint que ad tempus ſeu certos annos cum publicacione ſermonis ſunt poſita deliberavimus revocanda, caſſanda & annullanda, ipſasque & earum effectum tenore preſencium revocamus caſſamus & annullamus & nullius eſſe volumus valoris vel momenti, mandantes vobis omnibus & ſingulis ſupradictis atque in virtute ſancte obediencie & ſub excommunicacionis

nis

nis pena quam in vos & quemlibet veſtrum qui preſencium contemptores fueritis aut fuerit canonica tamen monicione premiſſa in hijs ſcriptis ferimus diſtrictius inhibentes, ne nuncios cum prefatis noſtris litteris cum datis ſuis ut premittitur ad revocationem ſeu perpetue aut ad tempus ſeu certos annos cum publicatione ſermonis a nobis aut auctoritate noſtra huc usque & ante datum preſencium extortis vel obtentis miſſis vel mittendis quantum in vobis eſt in eccleſijs veſtris & ubi jurisdictionem habueritis admittatis quoquo modo vobis nichilominus ſub penis predictis ſerioſe injungentes quatenus litteras ſive proceſſum noſtrum hujusmodi in Eccleſijs veſtris in ſynodalibus capittulis in ſedibus veſtris ac alias ubi jurisdictionem vos habere contigerit, ubi, quibus quando vel quociens expediens fuerit vel vos aut alter veſtrum requiſiti vel requiſitus fueritis vel fuerit publicetis & inſinuetis, per predictam autem noſtram revocationem annullationem aut caſſationem nolumus ſancti *Martini* Epiſcopi patroni noſtri, *Marie de Roma*, ſanctorum *Valentini*, *Huperti*, *Bernhardi*, *Bonifacij*, *Anthonij* ac ſancte *Barbare* ſimiliter *ſpiritus ſancti de Roma* ſancti *Wendelini* in ponte *Aſchaffemburg*, ſpiritus ſancti in *ſteinheim* & ſanctarum

Digitized by Google

rum *Katherine* & *Barbare* in *ſchilkrippen* ac ſancti *Theobaldi* negociorum queſtoribus nec non illis petitorijs que a nobis ad tempus & certos annos ſine publicatione ſermonis extorte & obtente ſunt in aliquo derogari ſed omnia illa jam dicta ſpecificata & excluſa negotia & petitoria ſecundum tenores litterarum noſtrarum deſuper datarum atque dandarum admitti volumus & mandamus preſencium per tenorem. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Aſchaffenburg* die decima nona menſis februarij Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo quarto.

LII. *Theodericus Henrico* ſuffraganeo Moguntino aſſignat ducentos florenos. *Aſchaffenburg* &c. *joannis* T. 2. p. 909.

LIII. *Theodericus* ſe ſpondet allaboraturum, ut *Ruperti* Palatini conſilia feliciter ſuccedant. *Finis*: zu orkunde ... *Aſchaffenburg* uff ſant *Margreten* tag Anno Domini MCCCC LVI. *de Gud.* Tom. IV. p. 321.

LIV. *Theodericus Fridericum* Palatinum pro S. R. I. archidapifero & Electore agnoſcit. *explicit:* Des alles zu orkunde haben wir unſer ingeſiegel an dieſen brieff thun hencken. Der geben iſt zu *Aſchaffemburg* am montag nach

nach unſer lieben frauwen tag *Aſſumptionis.* Anno Domini MCCCCLVI. *de Gud.* T. IV. p. 323.

LV. *Theoderici* edictum ad compeſcendam pravitatem nequiſſimae gentis judaicae. *finis:* Litteras ſigilli noſtri juſſimus & fecimus appenſione communiri. Datum *Aſchaffenburg* die XVI. menſis Marcij Anno . . . MCCCC LVII. Eodem anno Mandatum priori arctius quoad Hebraeos Francofurtenſes revocatorium *de Gud.* Tom. IV. p. 324. ſq.

LVI. *Theodericus Philippo* Pincernae de *Erbach* caſtrum *Fürſtenau* concedit in feudum *deſinit:* Des zu warem urkunde ſo han wir unſers capitels gros ingeſiegel zu des obgenanten unſers gnedigen herrn inſiegel an dieſen brieff gehangen . . . freitag nach . . *judica* . . 1459. *Schneider Erbach. hiſt. p.* 171. *urk.*

XXXV.
SIGILLUM DIETHERI
ARCHIEP. MOG. PRIMUM
ab an. MCCCCLIX — MCCCCLXIII.

Dietherus ab *Iſenburg* bis tenuit ſanctam ſedem Moguntinam. Prima vice ab anno MCCCCLIX — MCCCCLXIII. altera ab anno MCCCCLXXV. ad an. MCCCCLXXXII.

Sigilla primi Regiminis hic duo proferimus, alia ſuo loco infra daturi.

Primum eſt quadrifidum ſive quadripertitum, in area prima & quarta Rotam Moguntinam, in ſecunda & tertia Iſenburgicum inſigne, nempe faſcias duas nigras areae argenteae inſcriptas exhibens cum inſcriptione: SIGILLUM: DIETHERI: ELECTI: MAGUNTINI. Adpendet privilegio Eccleſiae *S. Petri* extra muros Moguntinos anno 1459. confirmato de ſublevando Cathedratico.

Alterum eſt Sigillum *Dietheri* ſecretum ſiſtens Galeam, cui impoſita Rota Moguntina, ſine inſcriptione.

Extat auf einem Lehen brieff für Graf *Vincentius* zu *ſarvverden* über järliche 100 gulden

Digitized by Google

den vom Zoll zu *Erenfels*, bis dieſelbe mit 1000 gulden würden abgelöſt ſeyn. *terminatur:* Des zu orkunde han wir unnſer ſecret an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu *Coelne* am montag nach ſant *Franciſcus* tag Anno Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo.

Documenta ſigillo *Dietheri* munita interim adponimus:

I. Capitulatio *Dietheri* cum Capitulo Moguntino. *explicit:* und wollen wir unſſer groſſer ingeſiegel zu merer getzügniſs als Ertzbiſchoff zu *Mentz* . . . thun hencken, der geben iſt am Dinſtag nach ſant *Vits* tag anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono.

II. *Dietherus* in locum *Joannis Münch* Vicarij in ſpiritualibus ſubſtituit Viſitationem dioeceſanam quoad laicos. *terminatur:* In quorum fidem & teſtimonium . . . Datum . . . julij Anno Domini MCCCCLIX. . de *Gud.* T. IV. p. 333.

III. *Dietherus* Electus ampla in rebus Eccleſiaſticis poteſtate inſtruxit Proviſorem Erfurtenſem. *deſinit:* *Eltvil* die x. julij . . M CCCCLIX. *de Gud.* Tom. IV. p. 334.

IV. *Dietherus* agit de converſione monaſterij Steinenſis in Eccleſiam Collegiatam. *finis:* Datum *Aſchaffemburg* die quarta menſis ſeptembris anno Domini MCCCCLIX. *de Gudenus* Tom. IV. p. 336.

V. *Dietherus* confirmat Vicariam in Eccleſia S. *Martini* oppidi Caſſellenſis. *explicit:* In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Dat. *Höeſte* die decima quarta menſis junij anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo. *Kuchenbecker Anal. Haſſ. Coll. V. p.* 97.

VI. Beneficium quondam in Caſtro *Dannenberg* authoritate *Dietheri* transfertur in Caſtrum *Fürſtenau. finis:* ſigilla noſtra apud ſigillum Domini noſtri Moguntini duximus appendenda. Datum *Aſchaffenburg* die quarta menſis ſeptembris Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo. *Schneider Erbach. hiſtor. urk. p.* 545.

VII.

CONFIRMATIO PRIVILEGIORUM MONASTERIJ IN BURSFELDEN.

D*ietherus* &c. univerſis & ſingulis preſentium inſpectoribus ſalutem in Domino ſempiternam. Ad Eccleſiarum & monaſteriorum

rum eccleſiaſticarumque perſonarum ſtatum proſperum & commoda amplianda noſtra tanto plus animatur intentio, quanto fortius ipſarum pio apud Deum interpellante ſuffragio poſt hujus vite curſum ad vitam transferri confidimus eternalem. ſane pro parte religioſorum Abbatis & Conventus monaſterij Bursfeldenſis ordinis *ſancti Benedicti* noſtre Dioceſis devotorum nobis in xpo dilectorum nobis humiliter fuit ſupplicatum, quatenus ipſis omnia & ſingula dicti monaſterij privilegia, gratias, libertates, donationes & indulta dicto Abbati & Conventui ac monaſterio per quondam certos divos Romanorum & Apoſtolice ſedis ſummos Pontifices ac felicis memorie quondam noſtros predeceſſores Archiepiſcopos Maguntinos gratioſius data & conceſſa innovare & confirmare auctoritate noſtra ordinaria dignaremur, nos vero attendentes hujusmodi ſupplicationem fore juſtam & conſonam rationi, omnia & ſingula privilegia litteras, gratias, libertates, donationes jura & indulta dictis Abbati & Conventui ac monaſterio per Divos Romanorum Pontifices & predeceſſores noſtros Archiepiſcopos Maguntinos quomodolibet data & conceſſa, in quantum rite & legittime emanarunt, rata habentes atque

grata, ea in omnibus & ſingulis ſuis punctis clauſulis & articulis ac ſi ipſorum tenores de verbo ad verbum preſentibus inſerti forent, auctoritate noſtra ordinaria ratificamus approbamus & preſentibus noſtri ſcripti patrocinio perpetuo confirmamus, innovantes etiam atque dictis Abbati & Conventui de novo concedentes quatenus agris pratis & ſilvis ex utraque parte fluminis *Veſere* & de eadem aqua a vado *Heymbegke* usque ad locum qui dicitur *Redderſegke* ſitum ſitis ac etiam loco qui dicitur *lutteke Burſfeld* cum ſuis attinentijs nec non curie ſive allodio, quod dicitur *Hauvverſſen* ſimiliter cum ſuis attinentijs ac terminis univerſis atque portu ſive loco per quem homines occurrentes ex oppoſito monaſterij predicti per aquam duci conſueverunt ac paſcuis quorumcunque pecorum tam graminum folijs arborum & rubetis quam glandium & fructuum fragorum canibusque disligatis pro cuſtodia ſuorum pecorum ac uſu ſectione lignorum ad comburendum quam edificandum in monaſterio prefato neceſſariorum de dicta ſilva ad libitum ipſorum pro eorum neceſſitate uti & gaudere poſſint atque valeant neque debeant de cetero in premiſſis ſeu aliquo premiſſorum per advocatum Caſtri noſtri *Giſel-*

vver de

vverde pro tempore exiſtentem ſeu alium quemcunque inquietari, moleſtari ſeu impediri ſed ipſos & eorum ſucceſſores hujusmodi juribus privilegijs & conceſſionibus atque bonis libere frui & gaudere permittere in omnibus & per omnia ſicuti ipſis per dicti monaſterij fundatores nec non felicis recordationis predeceſſores noſtros Archiepiſcopos Maguntinos fuerunt atque ſunt donata atque conceſſa, indulgemus etiam dictis fratribus, quatenus liceat ipſis agros & prata in ſilvas ac rubeta redactione olim ad dictum monaſterium ſpectantes innovare & in uſus ſui monaſterij convertere. Harum litterarum &c. Datum *Aſchaffenburg* die xxii. menſis ſeptembris anno Domini &c. LXmo.

VIII.

CONFIRMATIO QUORUMDAM CENSUUM PRAEDICTO MONASTERIO DATA.

D*ietherus* &c. univerſis & ſingulis preſentium inſpectoribus in Domino ſalutem. Quia devoti noſtri in *Xpo* dilecti religioſi Abbas & Conventus monaſterij Bursfeldenſis ord. *S. Benedicti* noſtre dyoc: duos manſos ad dictum monaſterium ſpectantes ſitos infra limites

ville deſolate in *dem Rodo* prope caſtrum *Nidecke* dicte noſtre Dyoc. devoto nobis in xpo dilecto *Friderico* Rectori parrochialis Eccleſie ville Geysmarienſis prope *Gottingen* ſibi & dicte ſue Eccleſie perpetuo locationis titulo cum omnibus juribus & attinentijs ſuis pro quinque maldris frumentorum videlicet duobus cum medio ſiliginis & totidem avene per ipſum & ſucceſſores ejus de certioribus dicte eccleſie ſue bonis dicto Abbati & conventui ad feſtum *ſancti Michaelis* ſingulis annis ſolvendum locaverunt & appropriarunt ita ut dictus plebanus & ſucceſſores ſui dictos manſos pro ſumma ſexaginta florenorum renenſium redimere poſſint juxta tenorem litterarum deſuper confectarum, nobisque humiliter ſupplicarunt quatenus robur ordinarie confirmationis adicere dignaremur, unde nos *Dietherus* precibus Abbatis & conventus predictorum inclinati & ut dicta locatio ſuum ſortiri poſſit effectum ad conſummationem ejusdem juxta tenorem & ſeriem deſuper factas hujusmodi locationem & omnia inde ſecuta approbamus, confirmamus & auctoritate noſtra ordinaria preſentium per tenorem ratificamus. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum

Aſchaf-

Digitized by Google

Aſchaffemburg die viceſima ſecunda menſis ſeptembris Anno Domini &c. LX[mo].

IX. *Dietherus* propter auctam *Romae* taxam pro Annatis appellat ad futurum Pontificem. *finis:* Des zu urkunde haben wir unſer Ingeſiegel an dieſem brieff dun hencken. Datum *Nürnberg* uff ſambſtag vor dem ſonntag *Reminiſcere.* Anno Domini MCCCCLXI. *de Gudenus* Tom. IV. p. 344. *de Senckenberg ſelect.* Tom. IV. p. 392. 364.

X.

CONFIRMATIO PRIVILEGIORUM ET DONATIONUM CLUSE IN SOBERNHEIM.

D*ietherus* Dei gratia ſancte Maguntine ſedis electus & confirmatus ad perpetuam rei memoriam. Gratum altiſſimo ſperamus obſequium exhibere & devotionis opera laudabiliter inchoata ad continuatas ſemitas dirigimus eaque noſtro paterno patrocinio proſequimur favoroſo. Dudum ſiquidem felicis recordationis Rdus in chriſto Pater Dñus *Gerlacus* Archiepiſcopus Maguntinus predeceſſor noſter ad ea per que vota Domino ſervientium valerent adimpleri, nec non ſupplicationibus tunc plebani Eccleſie parrochialis in *Sobernheim* noſtre dioceſis ac *Agnetis de Wertheym* & *Albey-*

dis

dis de Bucheym mulierum favorabiliter inclinatus, ut dicte mulieres dumtaxat in *Cluſa* edificata in cimiterio dicte parochialis eccleſie habitare & Domino inibi ſedulis ſervire laudibus pro vivorum & mortuorum ſalute licite poſſent & valerent, dedit liberam facultatem & deinde Rdi in Xpo Patres & Domini *Johannes* & *Conradus* Archi Epiſcopi Maguntini predeceſſores noſtri dicti quondam Domini *Gerlaci* tam devota opera ad Dei laudem cupientes devotius ampliare predictis *Agneti* & *Alheydi* aliam virginem vel viduam laudabilis vite & converſationis poſt alterius ipſarum obitum eligendi & adcohabitandi ſibi in dicta cluſa in famulatu Altiſſimi recipiendi ſeu utrisque defunctis alijs virginibus vel viduis duabus vite ac converſationis laudabilis intrandi & inhabitandi cluſam ſepedictam, de poſt vero Rdus Dñus *Theodericus* immediatus predeceſſor noſter ut futuris perpetuis temporibus matronas virgines ſive vidue predicte *Cluſe* tertiam ſibi virginem vel viduam laudabilis vite & converſationis honeſte, ſic tamen quod cum aliquam de tribus ſic incluſis & recenſitis perſonis decedere contigerit, relique due ſuperſtites aliam terciam ſibi eligere attrahere & aſſumere poſſint atque valeant contradictione quorumcunque non ob-

Digitized by Google

obſtante plenam & liberam dederunt & conceſſerunt poteſtatem, aliaque fecerunt prout in litteris ſuis deſuper confectis clarius continetur, nos vero dictorum predeceſſorum noſtrorum veſtigijs laudabiliter inherentes pro tam pij & devoti operis augmento ad omnipotentis Dei laudem ſueque intemerate Genitricis ac omnium ſanctorum ſuorum gloriam & honorem ex certa noſtra ſcientia & animo deliberato ſupplicationibus perſonarum in dicta *cluſa* degentium inclinati omnes & ſingulas donationes, conceſſiones ſive indulta quaſcunque ſeu quecunque ipſis Cluſinarijs per predeceſſores noſtros prefatos modo pretacto datas elargitas atque conceſſas auctoritate noſtra ordinaria per preſentes collaudamus, ratificamus & approbamus, nec non de novo eis concedimus atque Dei in nomine confirmamus, & ut omnis differentie ſcrupulus e medio tollatur vel ſi contingat diſcordie materiam inter dictas ſorores matronas ſive perſonas ſic incluſas exoriri vel alias quoquo modo id neceſſarium viſum fuerit noſtro nomine dictam *cluſam* viſitandi corrigendi emendandi & alias prout ſibi videbitur faciendi excludendi includendi atque recludendi plenam & omnimodam noſtro & ſucceſſorum noſtrorum nomine pro tem-

tempore exiſtentium facultatem & poteſtatem, majoritate dicte *cluſe* nobis & ſucceſſoribus noſtris reſervata. Et ut hujusmodi recluſarum bonorum operum alij *Xpi* fideles efficiantur participes, de omnipotentis Dei miſericordia ac beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum ejus ac *ſancti Martini* patroni noſtri pijſſimi mentis & auctoritate confiſi omnibus *Xpi* fidelibus vere confeſſis ac contritis, qui pro ſuſtentatione dictarum virginum, viduarum mulierum recluſarum ac conſervationem *cluſe* prefate manus ſuas porrexerint adjutrices quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis penitentijs in Domino miſericorditer relaxamus preſentium ſub noſtri ſigilli appenſione teſtimonio litterarum. Datum *ſobernheym* die XVIII. menſis junij Anno Domini M°CCCC LXI°.

XI. *Dietheri* Ertzbiſchoffs zu *Maintz* apologie wider die ihm aufgebürdete beſchuldigungen, worinnen er die ungültigkeit ſeiner abſetzung darthut und ſeine unterthanen zu fernerem ſchuldigen gehorſam ermahnet. *finis:* geben in unſer ſtadt *Mentze* an Dornſtage nach *Michaelis* anno . . . ſexageſimo primo. *Lünig ſpicileg. Eccleſ. fortſ. I. Theil p.* 73.

XII.

XII. *Dietheri* proteſtation wider die abſetzungs bull *Pij II.* PP. &c. *deſinit:* geben zu *Höeſte* unter unſerm ufgedruckten inſiegel am Dienſtag nach dem ſontag *Laetare* anno Domini MCCCCLXII. *Lünig part. ſpecil. Cont. I. fortſ. III. p.* 6.

XIII. *Dietbero* ſpondet *Adolphus*, ſe nihil attentaturum usque ad diem *S. Martini*, quo Ditionis loca per *Dietherum* tunc poſſeſſa ipſi eriperentur &c. Des zu warem urkunde haben wir unſer ingeſiegel an dieſen brieff thun hencken. Der geben iſt zu *Franckfurt* am Dinſtag nach *S. Severs* tag. Anno Domini MCCCCLXIII. *de Gud.* Tom. IV. p. 365.

XIV. *Dietherus* undique debellatus ſubditos jurejurando poſt aditum 1459. regimen ſibi devinctos diſſolvens, dimittit. *finis:* Des zu urkunde . . Der geben iſt zu *Frankfurt* am mitwochen nach *S. Severs* tag. Anno Domini . . . LXIII. *de Gud.* T. IV. p. 366.

Digitized by Google

XXXVI.
SIGILLUM ADOLPHI II.
ARCHIEP. MOGUNTINI
ab an. MCCCCLXI – MCCCCLXXV.

Sigillum *Adolphi* quadripertitum in area prima & quarta Rotam Moguntinam, in ſecunda & tertia ſiſtit Leonem Naſſovicum, de quo jam ſupra.

Inſcriptio ſigilli haec eſt: SIGILLUM ADOLFI ELECTI ET CONFIRMATI MAGUNTINI ARCHIEPISCOPI.

Adpendet einem Lehenbrieff für Grave *Philipp* von Naſſau über das ſchloſs *Sonnenberg* &c. Litterarum feudalium finis eſt: und des zu urkunde han wir unſer inngeſiegel an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt inn unſer Stadt *Menntze* am ſamſtage nach ſant *Margarethen* tag Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo quarto.

Documenta Ejusdem Archi Epiſcopi *Adolfi* Tomus nonus ſubminiſtrabit.

Ulteriora hujus Tomi argumenta continet ſequens

ELEN-

Digitized by Google

ELENCHUS CHARTARUM ET DIPLOMATUM AUTHENTICORUM.

I.

Joannis Ambundij Curienſis Electi litterae ad Archiepiſcopum Moguntinum pro concedendis proclamationis ſuae litteris an. 1417. *pag.* 1

II.

Joannes Archiep. Mog. neo-electo Curienſi transmittit proclamationis litteras. 1417. 3

III.

Inſtrumentum Electionis Curienſis. 1416. 5

IV.

Inſtrumentum Procurationis Curienſi electo abſenti praeſentandum. 1416. 19

V.

Inſtrumentum aſſenſus a neo-electo praeſtiti. 1417. 22

VI.

Electus Curienſis Conradum Eggbardi conſtituit procuratorem electionis ſuae apud Metropolitanum Moguntinum. 1417. 23

VII.

Joannis Archiep. Mog. proclama ad omnes & ſingulos in hoc electionis negotio intereſſe habere putantes. 1417. 26

e VIII.

VIII.

Inſtrumentum ſuper executione proclamatis modo dicti. 1417. *pag.* 31

IX.

Procuratorium Capituli Curienſis pro petenda Electi confirmatione. 1417. 37

X.

Proceſſus Electionis Curienſis & litterae ſupplices pro danda a Metropolitano confirmatione. 1417. 40

XI.

Juramentum Domini Electi Curienſis in ſua confirmatione. 1417. 51

XII.

Indultum ſuper impenſione muneris Conſecrationis. 1417. 54

XIII.

Archidiaconatus Dioeceſis Argentinenſis. 55

XIV.

Wilhelmus Epiſcopus Argentinenſis Georgium Ducem Brunſvicenſem Canonicum Argentinenſem conſtituit Archidiaconum per Marchiam aliaque tria Capitula Bettbur, Montis fratrum & Molsheim. 1524. 126

XV.

Wie das Cloſter Hertingshuſen Herrn Jacob Recken Meiſter des Ordens des heiligen Geiſts zu verſehen zugeſtellt und bevohlen iſt. 1479. 143

XVI.

XVI.

Wie Margrethen von der Leyen die geiſtlichen Güter, ſo Pfalzgraff Ludwig Churfürſt vom Cloſter Ruffach und zu Ottersheim, Stedten Rodenbach und Weiſsheim uffm Sande fallen und liegen, ſamt der Kauff verſchreibung zugeſtellt worden ſint. 1544. pag. 189.

XVII.

Wilhelmus Rex Rom. donationem Eccleſiae in Ebenheim Eccleſiae Moguntinae factam confirmat. 1255. 218

XVIII.

Richardus Rex Rom. donationem Eccleſiae in Ebenheim Eccleſiae Moguntinae factam confirmat. 1257. 219

XIX.

Ludovicus Rex Rom. donationem Eccleſiae in Ebenheim Eccleſiae Moguntinae factam confirmat. 1333. 220

XX.

Reformatio Monaſterij S. Nicolai in Trutenhuſen canonicorum Regularium S. Auguſtini congreg. Windeſemenſis, 1454. 221

XXI.

Entſcheidt zwiſchen Abbt und Convent zu Giengenbach und Gemeindt daſelbſt. 1496. 253

XXII.

Vertrag züſchen Abbt und Convent auch Schultheis, Rat und Gemeind zu Gengenbach. 255

Digitized by Google

XXIII.
Entſcheid züſchen dem Abbt zu Gengenbach, Schultheis, Meiſter und Rat daſelbſt. 1488. *pag.* 267

XXIV.
Laudum in cauſa Decimarum Offenburgenſium leuteratum. 1242. 279

XXV.
Laudum in cauſa praedictarum decimarum. 1242. 282

XXVI.
Conſenſus Epiſcopi Argentinenſis ſuper praemiſſis. 1329. 286

XXVII.
Partium approbatio praemiſſorum. 1242. 286

XXVIII.
Synodus ſpirenſis ſub Phillippo Epiſcopo. Martini. 1504. 294

XXIX.
Sub eodem. Jubilate. anno 1505. 297

XXX.
Sub eodem. Martini. anno 1505 306

XXXI.
Sub eodem. Jubilate. anno 1506. 311

XXXII.
Sub eodem. Martini. anno 1506. 313

XXXIII.
Sub eodem. Jubilate. anno 1507. 316

XXXIV.

Digitized by Google

XXXIV.

Sub eodem. feria tertia poſt Martini. 1507. *pag.* 317

XXXV.

Sub eodem. Jubilbte. anno 1508. 319

XXXVI.

Sub eodem. Martini. anno 1508. 322

XXXVII.

Sub eodem. Jubilate. anno 1509. 324

XXXVIII.

Sub eodem. Martini. anno 1509. 327

XXXIX.

Sub eodem. Jubilate. anno Domini XV^{c} decimo feria tertia poſt Dominicam cantate. 331

XL.

Sub eodem. Martini. anno 1510. 333

XLI.

Sub eodem. Jubilate. anno 1511. 338

XLII.

Sub eodem. Martini. anno 1511. 341

XLIII.

Sub eodem. anno XV^{c} XII. feria tertia poſt dominicam jubilate. 342

XLIV.

Sub eodem. Martini. anno 1512. 345

XLV.

Sede vacante. IV. Aprilis anno 1513. 348

XLVI.

XLVI.

Primus proceſſus ſynodalis D. Georgij Electi & confirmati Epiſcopi ſpirenſis, comitis Palatini Rheni & Ducis Bavariae &c. anno MDXIII. feria tertia poſt Martini emanatus. pag. 351

XLVII.

Proceſſus ſpecialis in eadem ſynodo ſancta emanatus, qualiter ultimarum voluntatum executores ſeu Teſtamentarij rationes reddere & computus facere & formare debeant. 1513. 357

XLVIII.

Sub eodem. feria III. poſt dominicam jubilate. 1514. 360

XLIX.

Sub eodem anno 1514. *feria III. poſt Martini.* 364

L.

Sub eodem. feria IV. poſt jubilate propter feſtum SS. Philippi & Jacobi Apoſtolorum quod incidit in feriam tertiam praecedentem 1515. 371

LI.

Sub eodem. feria tertia poſt Martini 1515. 377

LII.

Sub eodem. feria tertia poſt jubilate. 1516. 383

LIII.

Sub eodem. feria tertia poſt Martini. 1516. 389

LIV.

Anonymi Chronicon Rerum in tractu Rheni ſuperioris geſtarum ab an. CCCLXI-MDI. 392

Digitized by Google

ELECTIO EPISCOPI CURIENSIS
CUM PROCESSU CONFIRMATIONIS ET CONSECRATIONIS.

I.

LITTERAE CURIENSIS ELECTI EPISCOPI AD ARCHI EPISCOPUM MOGUNTINUM.

Reverendiſſime Pater & glorioſiſſime Domine. Quia ad gubernandum Eccleſiam veſtram Curienſem, ad quam pridem ille qui alto & ineffabili ſue Deitatis conſilio ſtatus terreſtrium, prout vult variat, ordinat & diſponit, me diſpoſuit per Capitulum ipſius Eccleſie eligi in ſuum Epiſcopum & Paſtorem humeri mei non ſufficiunt ſed deficiunt imbecilles, proinde examinando vires meas veluti tante rei impar fere per menſis ſpacium poſt preſentacionem Electionis hujusmodi de me facte abſtinueram electioni ejusmodi conſentire, tamen quia inquit beatus *Auguſtinus*, quod ſicut olim frater renuens ſuſcitare ſobolem fratris premortui diſcalciatus uno pede jubebatur in facie conſpui, ſic nunc electus ad miniſteria Eccleſiaſtica recuſans ab eccleſia digne debet meritoque con-

tempni. jactatis igitur cogitatibus meis in illo cujus gratia vivo ac poſt illum in veſtram P. R. anchora ſpei mee totaliter collocata, jugo huic meas ſpatulas fragiles electionem ipſam ad honorem Dei omnipotentis ſueque matris intemerate virginis *Marie* quanquam cum tremore & pavide ſubjeci, acceptando. Verum, Rme Pater & Domine nec debeo nec volo ſine veſtre R. P. auctoritate ad dictam Eccleſiam manum adminiſtrationis apponere, pro qua etiam deceret me propria in perſona eidem V. Pti preſentare; Et quia pro vice iſta non aliud quam veſtra proclamata poſſem jure obtinere, eandem, V Ptem humillime devotiſſimeque exoro, quatenus honorabili viro Magiſtro *Conrado Eggbardi* Canonico dicte Curienſis Eccleſie & ſacre primarie litterarum ſcriptori procuratori meo mei nomine proclamationis veſtre litteras juxta formam canonicam gratioſius concedere ac me dictamque veſtram Curienſem Eccleſiam in ſingulis ſuis agendis ſuſcipere recommiſſos ac eidem *Conrado* in exponendis ad preſens circa materiam hujusmodi fidem dignemini credulam adhibere. Datum *Conſtancie* XVI. januarii MmoCCCCoXVIImo Decima Indictione.

Veſtre Rme Ptis humilis capellanus *joannes Ambundij* Electus Curienſis debita devotaque premiſſa reverencia. *)

II.

*) Has neo-Electi Curienſis ad Metropolitanum notificatorias, hujusque ad illum reſponſorias una cum inſtrumento ſuper praeſtito in manus commiſſa-

II.

LITTERA MISSA EPISCOPO CURIENSI.

Venerabilis Pater & Amice in Chriſto Kariſſime poſt ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. ſane litteras veſtras per honorabilem *Conradum Eggbardi* Canonicum Eccleſie Curienſis procuratorem veſtrum nobis directas cum magna cordis noſtri letitia & exultacione recepimus, ipſumque etiam in ſuis referendis de parte veſtra, prout huic in mandatis audivimus. De relatione autem plena & fideli de parte veſtra nobis facta & alijs coram nobis exhibitis & productis in Domino gaudentes & exultantes ac corde & animo contenti, ſcimus enim & ſpe certa tenemus, quod iſta electio de perſona veſtra ad Eccleſiam Curienſem nobis jure Metropolitico ſubjectam non cura & ſolicitudine veſtris ſed ex Dei & Domini altiſſimi providencia facta extitit, vocatus enim eſtis ut Aaron in Sanctum Domini, ipſe enim elegit vos qui novit quod fructum ſalutiferum afferre debetis in eadem, que diucius in gravibus tribulacionibus plurimis tam in capite quam in membris ſtetit, nolite enim timere, Dominus vobiſcum eſt & jugum ipſius leve eſt & vobis precipue quia ſcien-

 tiam

miſſarii Archi Epiſcopali juramento edidit quidem de *Gudenus T. IV. p.* 111. & ſq. cum vero inſtrumentum electionis & reliqua ad proceſſum Confirmationis pertinentia omiſerit; in juris publici Eccleſiaſtici cultorum gratiam haec ſimul omnia ex authentico coaevo duximus exhibenda.

tiam & intellectum habetis, cum ſcienti & volenti nichil ſit difficile. Utinam placeret Domino Altiſſimo quod pluribus de veſtris Eccleſiis ſuffraganeis & de perſonis vobis ſimilibus ſic proviſum foret, terram enim ſi deſertam intrabitis & vineam Domini plantabitis in ea & erit vinea Domini ſabaoth & producet fructum centuplum in diebus veſtris Altiſſimo ſuffragante, qui elegit vos in partem illam. De principali autem Amice Kariſſime *Conradus* Canonicus & procurator veſter ſupradictus a vobis litteras publici edicti & proclamacionis petijt & poſtulavit, quas vobis per eundem tranſmittimus formam canonicam in hoc ſequendo diem & locum juxta exigenciam materie aſſignavimus & deputavimus & ad veſtri commoditatem quidquam deſideramus a vobis ut die & loco per nos dictis & aſſignatis in propria perſona ad honorem noſtre Maguntine Eccleſie atque veſtre venire curetis, nos enim perſonam veſtram cujus noticiam a multis temporibus habuimus & converſationem novimus videre & converſari cum eadem pie in Domino affectamus, quodque etiam non propterea ad videndum eandem perſonam veſtram & per peticionem electionis veſtre locum propinquiorem, ut potuimus, in quo eciam alias nobiscum fuiſtis, vobis aſſignandum duximus & ſtatuendum. Cetera neceſſario *Conrado* Procuratori veſtro vobis de parte noſtra commiſimus referenda. Valete feliciter & in Domino Altiſſimo ſitis commendatus. Datum Caſtro noſtro *Aſchaffenburg* anno XVII.

III.

III.

INSTRUMENTUM CURIENSIS ELECTIONIS.

In nomine Domini Amen. Per hoc preſens publicum inſtrumentum cunctis ipſum contuentibus pateat evidenter, quod ſub anno Domini M CCCC XVI. feria ſexta poſt feſtum ſancte *Katerine* Virginis proxime tranſactum quod fuit dies viceſima ſeptima menſis Novembris hora meridiei vel quaſi diei ejusdem & poſt miſſam de ſancto ſpiritu decantatam ſede Apoſtolica vacante, indiccione nona in capitulo ſeu loco Capitulari Eccleſie Curienſis ſolito & conſweto bone memorie Domino *Hartmanno* dicte Curienſis Eccleſie olim electo & confirmato ſicut placuit altiſſimo, de medio ſublato, in noſtrorum notariorum publicorum & teſtium ſubſcriptorum preſencia perſonaliter conſtituti venerabiles viri & Domini Dominus *Rudolphus de Troſtberg* Decanus *Rudolfus Bellazen* Scolaſticus *Anthonius Leuthfrid* Cuſtos *Burgardus Aldryan*, *Gunthelmus Scorandi*, *Diethelmus Leman*, *Helyas Knorr*, *Ludewicus de Hornſtain* *Johannes Bencz*, *Wernherus Kirchenmatter* *Eglolffus de Roſchach*, *Leupoldus Stoeckli*, *Rudolffus de Sigberg* *Ulricus Langerhus* *Heinricus Huber* *Conradus Egghardi* & *Petrus Schuebler* prefate Curienſis Eccleſie Canonici prebendati Capitulum Eccleſie Curienſis facientes & repreſentantes & ad ſubtactum electionis negotium & tractatum ut aſſeruerunt congregati ſpectabili Domino *Rudolffo* comite de *Werdenberg* de ſana gaza Prepoſito & Canonico dicte

dicto Curienſis Eccleſie legitime vocato in abſentia tamen preſentis ultimi termini conſtituto, primo & ante omnia a nobis Notariis publicis & teſtibus infra ſcriptis in eodem loco & hora predicta corporaliter preſtito, ut ſine dolo & fraude ſui gloria hujusmodi electionis tractatum concernentia fideliter conſcribamus, prenominati Domini quandam convocationis litteram ſigillo capituli ſigillatam convocationis ſingulorum dicte Curienſis Eccleſie Canonicorum abſencium & convocandorum ſeriem nec non prefixionem termini ad tractandum & eligendum paſtorem Eccleſie Curienſis ſcilicet diem ſabbathi proximum poſt feſtum ſancti *Galli* Confeſſoris proxime tranſactum ac etiam trinam & ſucceſſivam ejusdem termini ad diem odiernum incluſive horarum & dierum prorogationem & continuationem continentem publice legere fecerunt, qua convocationis littera pariter & continuacionibus & prorogationibus pretacti ſtatuti termini plenius in capitulo prelectis ſupra ſcriptionum inter ſe & coram nobis Notariis publicis & teſtibus infra ſcriptis de electione futuri Pontificis Eccleſie Curienſis preficiendi tractantes & de modo atque forma electionis faciende & procedendi inter ſe diligenter inquirentes deliberatione matura prehabita omnibus & ſingulis Dominis Canonicis prenominatis placuit ut juxta & per formam Scrutinij in pretacto electionis negocio procederetur & prefate Eccleſie Curienſi provideretur & ob inde matura deliberatione precedente prenominati Domini Canonici de communi conſenſu & voluntate ſingulariter ſingulorum ex ſe ipſis

&

Digitized by Google

& de capitulo predicto tres ſcrutatores fide dignos elegerunt & aſſumpſerunt, videlicet honorabiles viros Dominos *Anthonium Leutfrid* Cuſtodem & ſacerdotem, Magiſtrum *Heylmannum Knorr* Dyaconum & Magiſtrum *Heinricum Hueber* ſubdiaconum officialem curie curienſis ambos in Decretis Baccalarios Canonicos ſupra ſcriptos, dantes eiſdem plenam & omnimodam poteſtatem & mandatum proteſtationes quascunque capitulo neceſſarias & opportunas faciendi, quodque ſecretim & ſigillatim vota & deſideria cunctorum Canonicorum primo predicto tamen ſua ad invicem & deinde aliorum exquirerent in ſcriptis quodque redigerent ſeu redigi facerent diligenter ac demum ea in ſcriptis redacta mox in communi capitulo publicarent. Memorati igitur ſcrutatores hujusmodi quemadmodum prefertur ſibi traditam poteſtatem aſſumentes ad ſancta Dei Ewangelia manibus ſuis corporaliter tacta preſtiterunt juramenta videlicet quod officium ſcrutinij & publicacionis pretactum fideliter abſque fraude exequerentur, quo ſacramento ut prefertur preſtito ſupra ſcriptus Dominus *Helyas Knorrn* ſurgens in medio capituli auctoritate & poteſtate ſibi a capitulo conceſſa ac de mandato & voluntate ſuorum collegarum preſcriptorum vice & nomine eorundem ac totius capituli ſubſcriptam proteſtationem premiſit ſolemniter in hec verba: Ego *Elyas Knorr* preſcriptus nomine meo & omnium de capitulo proteſtor quod ſi eſt hic aliquis ex canonicis ſupenſus interdictus irregularis in minoribus vel quocunque alio modo vocem de jure non habens in capitulo, ille exeat

capi-

capitulum & permittat nos libere eligere proteſtans nomine quo ſupra, quod vocem ſuam non acceptamus, nec cum eo intendimus eligere, nec voces talium, ſi qui forent, debent alicui preſtare ſuffragium nec inferre nocumentum, quodque pro non receptis & pro non habitis habeantur. Deinde ſcrutatores ſupradicti ad partem extra capitulum, ubi ab alijs audiri non poterant, videlicet ad locum ſacriſtie ſub ſupratacto loco capitulari ſituatum aſſumptis ſecum nobis Notarijs publicis & teſtibus infra ſcriptis ſe tradentes primo ad invicem vota ſua duo eorum videlicet Dni Magiſter *Helyas Knorr* & Magiſter *Heinricus Huber* prefati vocem tertij ſcilicet Domini *Anthonij Leutfried* ſupra ſcripti ſcrutari volentes, juramentum ab eo corporale per ſe ad ſancta Dei Evangelia preſtitum receperunt in forma ſubſcripta & per capitulum prefatum communiter pro hujusmodi ſcrutinio & votorum directione editum videlicet: Ego *Anthonius Leutfrid* Canonicus & Cuſtos Eccleſie Curienſis ſacerdos in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens utriusque, juro quod illum Eccleſie Curienſis preficiendum eidem Eccleſie in Epiſcopum & Paſtorem nominabo quem ſecundum Deum & meam conſcientiam credo melius poſſe & velle prodeſſe eidem Eccleſie & preeſſe ac magis utilem clero & populo & pro ipſius Eccleſie regimine tam in ſpiritualibus quam in temporalibus plus expediente. ſic me Deus adjuvet & hec ſancta Ewangelia manu mea corporaliter tacta, qui Dominus *Anthonius* ut prefertur juratus & per ſuos conſcrutatores ante dictos per Patrem & filium & ſpi-

ſpiritum ſanctum per Deum vivum & verum per viſcera *Ihεſu Chriſti* crucifixi & ſub periculo anime ſue & per tremendum diem judicij adjuratos & per juramentum pretactum ab eo preſtitum requiſitus & ſcrutatus ac nullo attento privato commodo nec proprio inſpecto profectu illum nominaret & in eum conſentiret, quem crederet eſſe magis utilem & magis ydoneum pro paſtore & Epiſcopo Ecclefie Curienſis antedicte & per quem ipſa Curienſis Eccleſia in ſpiritualibus & temporalibus utilius regi valeat & gubernari, ex tunc nominavit Dominum *johannem Ambundij* Prepoſitum Herredenſem Eyſtetenſis Dyoc: Canonicum Eccleſie Eyſtetenſis ac ſacre Theologie & Decretorum Doctorem & ſacerdotem conſentiens in ipſum eligendum in Epiſcopum Eccleſie Curienſis antefate. Item Dominus *Helyas Knorr* ſupra ſcriptus juratus modo & forma premiſſis & per Dños *Anthonium* & Magiſtrum *Heinricum* collegas ſuos & conſcrutatores pretactos adjuratos modo & forma premiſſis eſt ſcrutatus nominavit Dominum *johannem Ambundij* Prepoſitum Herredenſem Eyſtetenſis Dioceſis ſupra expreſſatum tanquam magis utilem pro Eccleſia Curienſi antefata & in ipſum conſenſit. Item Dominus *Heinricus Huber* ſupradictus juratus modo & forma premiſſis & per Dños *Anthonium* & *Helyam* conſcrutatores & collegas ſuos pretactos adjuratos modo premiſſo eſt ſcrutatus nominavit Dominum *johannem Ambundij* Prepoſitum Herridenſem Eyſtet: Dyoc: &c. ſupradictum tanquam magis utilem & magis ydoneum conſenciens in ipſum eligendum in Epiſcopum & Paſtorem Ec-

eleſie Curienſis. Poſt hoc ſcrutatores ſupradicti vota omnium & ſingulorum aliorum canonicorum preſcriptorum ſecrete ſigillatim & diligenter inquiſierunt & vota hujusmodi ſingula tam preſcriptorum ſcrutatorum quam & aliorum Dominorum in ſcriptis ſub forma ſubſcripta per nos notarios publicos ſubſcriptos redigi fecerunt juramenta in forma ſupradicta ab eisdem ſingulis corporaliter preſtitum prius recipientes & eos adjurantes modo premiſſo a Domino *Rudolffo* de *Troſtberg* Decano ſacerdote in poſſeſſione Canonicatus & Decanatus utriusque pacifica & quieta exiſtente incipientes, qui Dominus Decanus ſacerdos juratus & adjuratus modis premiſſis nominavit Dominum *Rodolffum Bellezon* ſcolaſticum Eccleſie Curienſis predictum in Decretis Bacularium in Epiſcopum Eccleſie Curienſis eligendum & in ipſum conſenſit credens ipſum eſſe ydoneum & magis utilem pro Eccleſia Curienſi. Item Dominus *Rudolffus Bellazon* ſcolaſticus & ſacerdos & in jure Canonico Baccularius in poſſeſſione ſcolaſtrie & Canonicatus pacifica & quieta exiſtens utriusque modo preſcripto juratus & ſub forma pretacta adjuratus nominavit Dñum *johannem Ambundij* Prepoſitum Herredenſem Eyſtet: Dyoc: ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit credens ipſum eſſe utilem & ydoneum in paſtorem Eccleſie Curienſis prefate eligendum. Item Dnus *Burkardus Aldrian* ſacerdos unus de ſenioribus Canonicis in prebenda in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens ſui canonicatus & prebende juratus & modis & formis pretactis adjuratus nominavit Dñum ſcolaſticum *Rudolffum* ſupradictum

ctum & in ipſum conſenſit tanquam ydoneum & magis utilem in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dñus *Gunthelmus Schorandi* Canonicus prebendatus Eccleſie Curienſis unus de ſenioribus ſacerdos in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens modo preſcripto juratus & ſub forma pretacta adjuratus nominavit Dñum *Johannem Ambundij* Prepoſitum Herredenſem ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit credens ipſum eſſe magis utilem & ydoneum pro paſtore & Epiſcopo Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dñus *Diethelmus Leman* ſacerdos prebendatus dicte Eccleſie Curienſis in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens unus de ſenioribus & juris peritus modo preſcripto juratus & ſub forma pretacta adjuratus nominavit Dnūm *Joannem Ambundij* Prepoſitum ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit credens ipſum eſſe ydoneum & magis utilem in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dñus *Lodewicus* de *Hornſtein* Canonicus prebendatus Eccleſie Curienſis in poſſeſſione pacifica exiſtens modo quo ſupra juratus & ſub forma premiſſa adjuratus nominavit Dominum *Joannem Rudulffum Bellazon* ſcolaſticum Eccleſie Curienſis ſupra ſcriptum & in ipſum tanquam ydoneum & magis utilem in Epiſcopum & paſtorem Eccleſie Curienſis conſenſit eligendum. Item Dñus *Johannes Bencz* canonicus prebendatus Eccleſie Curienſis in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens ſub forma preſcripta adjuratus & modo quo ſupra juratus nominavit Dñum *Heinricum Meloner* Archidiaconum Eccleſie Tridentinenſis & Menſarium

rium Generalem & familiarem illuſtris Principis & Dñi Dñi *Friderici* Ducis Auſtrie &c. & in ipſum conſenſit tanquam ydoneum & magis utilem in Epiſcopum & Paſtorem dicte Curienſis Eccleſie eligendum. Item Dnũs *Wernberus Kirchenmatter* ſacerdos & canonicus prebendatus Eccleſie Curienſis in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens modo preſcripto juratus & ſub forma ſupra expreſſata adjuratus nominavit Dnũm *Rudolffum Bellazón* ſcolaſticum ſacerdotem & in jure Canonico Baccularium ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit tanquam ydoneum & magis utilem in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis prefate eligendum. Item Dnũs *Eglolffus* de *Roſchach* Canonicus prebendatus dicte Eccleſie Curienſis & in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens modo quo ſupra juratus & ſub forma ſupra ſcripta adjuratus nominavit ſepedictum Dnũm *johannem Ambundij* Prepoſitum ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit credens ipſum eſſe magis utilem proficuum & ydoneum in Epiſcopum Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dominus *Leopoldus ſtockli* Diaconus Canonicus prebendatus dicte Eccleſie Curienſis & in poſſeſſione pacifica & quieta exiſtens modo quo ſupra juratus atque ſub forma premiſſa adjuratus nominavit ſepius nominatum Dnũm *johannem Ambundii* Prepoſitum ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit in Epiſcopum & Paſtorem Curienſis Eccleſie eligendum. Item Dñus *Rudolffus* de *ſigberg* Canonicus prebendatus dicte Eccleſie Curienſis & in poſſeſſione pacifica exiſtens modo quo ſupra juratus ac ſub forma ſupratacta adjuratus nominavit Dnũm *Rudolffum Bellaczon*

ſco-

Digitized by Google

ſcolaſticum prefatum & in ipſum conſenſit in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dnus *Ulricus Lagenbuſer* ſacerdos Canonicus prebendatus dicte Eccleſie Curienſis in poſſeſſione exiſtens pacifica & quieta juratus forma qua ſupra & adjuratus modo preſcripto nominavit ſepefatum Dnum *Johannem Ambundij* Prepoſitum ſupra ſcriptum & in ipſum conſenſit credens ipſum eſſe ydoneum & magis utilem in Epiſcopum & paſtorem Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dnus *Cunradus Egbardi* Canonicus prebendatus Eccleſie Curienſis ſubdiaconus modo quo ſupra juratus & ſub forma pretacta adjuratus nominavit ſepius nominatum Dominum *Johannem Ambundij* &c. & in ipſum conſenſit tanquam magis utilem in epiſcopum Eccleſie Curienſis eligendum. Item Dnus *Petrus Schucbler* Canonicus prebendatus Eccleſie Curienſis & in poſſeſſione pacifica in preſens juratus quo ſupra ac adjuratus forma ſub preſcripta nominavit ſoepe ſepius nominatum Dominum *Johannem Ambundij* &c. & in ipſum conſenſit in Epiſcopum Eccleſie Curienſis eligendum. Poſtremo ſupra ſcriptus Dnus *Anthonius Leutfrid* Cuſtos & Scrutator exibito per eum coram prefatis ſcrutatoribus & nobis Notarijs publicis & teſtibus infra ſcriptis certo & ſufficienti procuratorio & mandato a Domino *Friderico Satler* Canonico prebendato dicte Eccleſie Curienſis in poſſeſſione exiſtente ſibi tradito atque eodem in ipſo ſcrutinio & in . . capitulo publice & plenius perlecto Idem Dnus Cuſtos nomine procuratorio ac vice & nomine jam dicti Domini *Friderici* modo conſimili juratus & ſub

ſub pretacta forma adjuratus nominavit prefatum Dominum *johannem Ambundij* & nomine procuratorio jam dicto in ipſum tanquam ydoneum & magis utilem conſenſit in Epiſcopum & Paſtorem Ecclefie Curienſis eligendum. Inquiſitis itaque diligenter, ſecrete & ſigillatim votis & deſiderijs ſingulorum canonicorum prefatorum, votisque rationibus & voluntatibus ſingulorum canonicorum per nos notarios ad mandatum prefatorum ſcrutatorum in ſcriptis redactis ſcrutatores prefati nobis Notarijs publicis & teſtibus ſubſcriptis ſecum aſſumptis ad locum capitularem antedictum ad reliquos ſuos canonicos preſcriptos capitulariter congregatos acceſſerunt ac Dominus *Helias Knorr* ſupraſcriptus unus de ſcrutatoribus prefatis accepta prefata a conſcrutatoribus ſuis ſupradictis poteſtatem habentibus ad hoc ſicuti prefertur ſibi a capitulo commiſſam vota ſcrutinium nominationes & conſenſus ſupratacta per ordinem ſupra ſcriptum conſcripta in ipſo capitulo communi & loco capitulari me *Ioanne Gaiſer* notario publico infra ſcripto mediante ac vota per me conſcripta de mandato capitulari ac prefati Domini *Helie* legente publicavit, conſequenter quod jam dictus Dominus *Helias Knorr* a preſcriptis omnibus Dominis canonicis in communi & a quolibet ſingulariter poſt deliberacionem ſufficientem accepta poteſtate & auctoritate collacionem numeri zeli & meriti inſuper & electionem in communi juxta vota conſcripta faciendi mox collationem numeri ad numerum zeli ad zelum & meriti ad meritum ibidem in capitulo fecit diligentem ex ſcripto legendo & recitando

tando in hec verba: vocatis omnibus canonicis dicte Eccleſie Curienſis vocandis & qui debuerunt voluerunt ſeu potuerunt electioni commode intereſſe conſtat ex ſupraſcriptis decem & ſeptem canonicos propriis in perſonis dumtaxat & unicum ſuum certum procuratorem preſentis electionis tractatui interfuiſſe, ex quibus duodecim vota ſua in ſupra ſcriptum Dominum *johannem Ambundij* direxerunt in eum conſenciendo & ſic claret iſtum numerum duas partes totius capituli facientem eſſe majorem, licet alij quinque in Dnum *Rudolffum Bellaczon* ſcholaſticum preſcriptum & ſextum in Dnum *Heinricum Meloner* ſupratactum direxerunt ſua vota, & quia in hac parte majores ſex ſacerdotes, duo Diaconus & tres ſubdiaconus tres bacularij in Decretis & quidam Dignitates habentes, ac quidam de ſenioribus in prebendis & annis conſtituti conſenſerunt in eundem Dominum *johannem* votaque ſua direxerunt & quia nominatores ipſius zelo preſtantiores ac puro & bono zelo ducti ſunt, cum etiam ipſe Dnus *johannes Ambundij* ſacre pagine & Decretorum Doctor ac ſacerdos in ſpiritualibus providus & in temporalibus circumſpectus, in etate bona & matura exiſtat juraque Eccleſie Curienſis ſua providencia conſervare valeat & defenſare, idcirco hijs meritis & alijs ſuis probitatibus merito eſt eligendus. Hac itaque publicacione & collacione factis prefatus Dnus *Bellaczon* ſcolaſticus pariter & Dnus videlicet *Rudolffus* de *Troſtberg* Decanus *Burckardus Aldrian*, *Wernherus Kirchmatter Ludewicus* de *Hornſtein* & *Rudolffus* de *ſigberg* preſcripti in jam ſcriptum ſcolaſticum

ſticum vota ſua dirigentes & ipſum in ſcrutinio nominantes poſt deliberatum & maturum conſilium propter bonum pacis dicte curienſis Eccleſie ac ad rogatum & perſwaſionem aliorum ſuorum concanicorum partis majoris ſupratacte ſtatim & ilico pure & libere omni pravitate ſemota tanquam pars minor ad partem majorem tocius capituli & ſaniorem acceſſerunt & in prefatum Dominum *johannem Ambundij* ſimiliter conſenciendo & ipſum nominando ſua vota direxerunt, ſolus autem Dominus *johannes Bencz* ſupra ſcriptus in ſcrutinio prefato predictum Dominum *Heinricum Meloner* Archidiaconum Eccleſie Tridentinenſis &c. nominans conſenciens & in ipſum dirigens ſuum votum, in jam dicta nominatione conſenſu & voto conſtanter perſiſtebat. His itaque quemadmodum premittuntur, factis atque geſtis preſcriptus Dominus Magiſter *Helias Knorr* ſuo & conſcrutatorum ſeu Collegarum ſuorum predictorum ac tocius capituli predicti & ſingulorum de capitulo ſupra facto Dno *johanne Bencz* dumtaxat excepto, vice & nomine venerabilem & excellentis ſcientie virum Dnum *johannem Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum Doctorem Prepoſitum Eccleſie Herredenſis, Canonicum Eccleſie Eyſtetenſis & ſacerdotem ſupratactum quamvis abſentem in communi mox & in continenti de ſcripto legendo elegit in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis prefate prout in cedula per ipſum lecta continetur, cujus tenor dinoſcitur eſſe talis: Ego *Helyas Knorr* Canonicus prebendatus ſepedicte Curienſis Eccleſie Diaconus & in Decretis Baccularius unus ex ſcrutatori-

tatori-

tatoribus ſupraſcriptis a Capitulo Curienſi nominatus & aſſumptus ex tradita michi ſuper hoc a capitulo ſpeciali poteſtate ac conſenſu voluntate & mandato meorum conſcrutatorum prefatorum ad hoc accedente hic preſencium vice mea & nomine meo ac vice & nomine dictorum meorum Collegarum totiusque capituli Eccleſie Curienſis & omnium & ſingulorum Canonicorum capituli Curienſis ſolo prelibato Dno *johanne Bencz* excepto, invocata ſancti ſpiritus gratia ad laudem & honorem omnipotentis Dei, glorioſe ſue Genitricis virginis *Marie* ſanctorum *Lucij* & *Florini* hujus Curienſis Eccleſie patronorum ac tocius Curie ſupercelestis venerabilem virum Dominum *johannem Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum Doctorem Eccleſie Herridenſis Prepoſitum Eccleſie Eyſtetenſis Canonicum ſacerdotem virum utique providum & diſcretum moribus & vita merito commendandum etate prematurum, de matrimonio legitimo procreatum, in ſpiritualibus & temporalibus circumſpectum per Dei gratiam a majore & longe ſaniore parte & nedum per duas partes tocius capituli ymo quaſi & fere a toto capitulo nominatum eligo & electum in hijs ſcriptis pronuncio in Epiſcopum Eccleſie noſtre Curienſis & Paſtorem in nomine Patris & Filij & ſpiritus ſancti Amen. Conſequenter quod omnes Dni Canonici Eccleſie Curienſis nominatim ſupra ſcripti & capitulariter congregati, Domino *johanne Bencz* preſcripto dumtaxat excepto unanimiter & ſingulariter ſinguli verbis apertis & voluntatem expri-

mentibus approbaverunt, confirmaverunt & ratam & gratam habuerunt electionem de Domino *johanne Ambundij* ſuprafactam. Deinde ſuprascripti Domini Canonici nobis notarijs & teſtibus infraſcriptis coaſſumptis exeuntes locum capitularem & ad chorum dicte Eccleſie Curienſis ſe transferentes, memoratum capitulum ipſam electionem ſic factam per ſupraſcriptum Dominum *Helyam Knorr* clero & populo fecit ſolempniter ut eſt moris publicari, qua publicata tam Domini de Capitulo quam & totus clerus ibidem aſſiſtens cum exultatione non modica & vocibus altis Ymnum Te Deum Laudamus uſque ad finem decantantibus & campanis ſolempniter compulſatis hujusmodi ſolempnitas, geſtus & exultatio cum collecta unica pro Paſtore concludebatur. Super quibus omnibus & ſingulis ſepefatus Dominus *Helyas Knorr* unus de ſcrutatoribus ſupraſcriptis auctoritate & poteſtate a Capitulo & a ſuis collegis ſibi tradita vice & nomine ſuo ac vice & nomine totius Capituli & omnium eligentium conſentiencium & nominancium nos notarios publicos ſubſcriptos inſtanter requiſivit, ut dicto Capitulo Curienſi ſuper hijs quotacunque conficeremus publica inſtrumenta. Acta ſunt hec Anno Menſe Indictione loco diebus & horis continuatis ſupradictis, preſentibus ibidem honorabili & perito Viro Domino *Hermanno Burſer* rectore Eccleſie in *Nuceziders* Curienſis dioc:, honorabili Domino *johanne Ampſsler* Cantore & Canonico ſub expectacione prebende dicte Curienſis Eccleſie providis viris Dno *Heinrico*

Schenk

Schenk Rector Eccleſie in *Empcz* ſuperiori presbiteris & *jodoco Schmalenberg* jurato Notario Capituli Eccleſie Curienſis ſepe dicte teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et ego *johannes Gayſer* ſacerdos publicus auctoritate Imperiali Notarius juratus & Ego *Leonardus Hugonis* Notarius juratus, quia preſcriptis omnibus & ſingulis alijs &c. &c &c.

IV.

INSTRUMENTUM PROCURATIONIS UT ELECTO PRESENTARETUR.

In Nomine Domini Amen. Per hoc preſens publicum inſtrumentum cunctis ipſum intuentibus pateat evidenter, quod ſub anno a Nativitate ejusdem Milleſimo CCCC°XVI° Indictione nona Apoſtolica ſede vacante die viceſima octava menſis Novembris hora veſperorum & poſt veſperas in Eccleſia Curienſi decantatas in capitulo ſeu loco capitulari Eccleſie Curienſis predicte in mei Notarij publici & teſtium ſubſcriptorum preſencia perſonaliter conſtitutis honorabilibus in Chriſto Dominis videlicet *Rudolffo* de *Troſtberg* Decano, *Rudolffo Bellaczon* Scolaſtico, *Anthonij Lantfrid*, Cuſtos, *Burckardo Aldrian Diethelmo Leman*, *Helya Knorr*, *Eglolffo* de *Rotſpach Rudolffo* de *ſigberg* & *Heinrico Huber* Canonicis dicte Eccleſie prebendatis & ad ſubſcriptum negotium ſpecialiter congrega-

Digitized by Google

gregatis Capitulum facientibus & repreſentantibus ſupra ſcriptus Dominus Decanus per interpoſitam perſonam ſcilicet Magiſtrum *Helyam Knorr* ſupradictum vice & nomine totius Capituli propoſuit, quod quia egregius & preeminentis ſcientie vir & Dominus Dnus *johannes Ambundij* Prepoſitus Herridenſis Dioc: Eyſtett: & Ecclesie Eyſtettenſis Canonicus ſacre Theologie & Decretorum Doctor eximius die heſterna que fuit dies viceſima ſeptima menſis Novembris pretacti per capitulum dictum Curienſis Ecclesie foret ſancte & juſte in Epiſcopum & Paſtorem dicte Curienſis Ecclesie electus, prout in inſtrumento electionis deſuper confecto latius contineretur, tempusque interpellaret & inſtaret, inſtrumentum jam tacte electionis atque formam per fide dignos de dicto Capitulo procuratores ac nuncios ad ſupradictum Electum mittentes eidem Electo transmitti exhiberi & cum decentia debita preſentari ſupraſcriptoque Electo per eosdem humiliter & reverenter ſupplicari, quatenus ipſe electioni de ipſo juſte & ſancte celebrate ſuum aſſenſum apponere velit & dignetur impartiri, quam ob rem preſcripti Domini Canonici omnibus melioribus modo via jure cauſa atque forma quibus melius fieri potuit & debuit de jure, fecerunt, conſtituerunt, ordinaverunt & ſolempniter creaverunt ſuos veros, certos, legitimos & indubitatos procuratores & factores & in pretacta cauſa dumtaxat negotiorum ſuorum geſtores ac nuncios ſpeciales & generales, ita tamen quod ſpecialitas Generalitati non deroget nec e contra;

contra; videlicet honorabiles viros & Dominos *Rudolffum Bellaczon* ſcolaſticum Bacularium in Decretis & *Anthonium Leutfried* Cuſtodem ſupraſcriptos ibidem preſentes & onus hujusmodi procurationis & officij in ſe ſponte ſuſcipientes ad comparendum, eorum Domino Electo ſupraſcripto & ad preſentandum & exhibendum ſibi inſtrumentum atque formam electionis ſupratacte eidemque Domino electo reverenter ſupplicandum & ab eo inſtanter & devote petendum, ut ipſe electioni ſupratacta de ipſo rite, ſancte & juſte celebrate ſuum aſſenſum dignetur apponere & impartiri velitque conſentire, aliaque omnia & ſingula gerendum & faciendum, quod ad hujusmodi inſtrumenti electionis preſentacionem & exhibicionem faciendam nec non ad pretacte ſupplicacionis & peticionis pro aſſenſu prefati Domini Electi obtinendo exigit etiam dumtaxat neceſſaria fuerit & oportuna, premittentes nichilominus dicti Domini &c. Conſtituentes mihi Notario publico infraſcripto ſtipulanti & recipienti vice & nomine omnium quorum intereſt ſeu intereſſe poterit, ſe ratum, gratum & firmum habere & perpetue habituros quidquid in premiſſis ſeu quolibet premiſſorum per dictos ſuos procuratores in hujusmodi preſcripto procurationis negotio ſic quemadmodum prefertur, limitato, actum, factum geſtumve fuerit, ſuper quibus omnibus & ſingulis dicti Conſtituentes ſibi petierunt fieri publicum inſtrumentum per me Notarium publicum infraſcriptum. Acta ſunt hec Anno Indictione, die, menſe hora & loco ſu-

Digitized by Google

praſcriptis, preſentibus ibidem providis viris Domino *Heinrico Schenck* Rectore Eccleſie ſancti ſalvatoris prope & extra muros Civitatis Curienſis ſite & *Caſparo Rober* presbiteris teſtibus ad premiſſa vocatis pariter & rogatis.

Notarius *johannes Gayſer*.

V.

INSTRUMENTUM ASSENSUS.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem M°CCCC° decimo ſeptimo Indiccione decima die vero quinta menſis januarij hora veſperarum vel quaſi *Conſtancie* in domo diſcreti viri *Hugonis Renner* civis conſtantienſis Apoſtolica ſede paſtore vacante in mei notarij publici & teſtium ad infraſcripta vocatorum & ſpecialiter rogatorum preſencia perſonaliter conſtituti honorabiles Domini *Rudolffus Bellaczon* ſcolaſticus & *Antonius Leutfried* Cuſtos Canonici Eccleſie Curienſis procuratores & procuratorio nomine venerabilium virorum Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli predicte Curienſis Eccleſie, de quorum procurationis mandato ad infra ſcripta publica extitit facta fides Rdūm in Criſto Patrem & Dnum Dnum *johannem Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum profeſſorem Canonicum Eccleſie Eyſtetenſis & Prepoſitum Eccleſie Herredenſis Eyſtetenſ Dioc. ſollempniter rogarunt & requiſiverunt, ut electioni

de

de eo pridem in Epiſcopum & paſtorem prelibate Curienſis Eccleſie per mortem bone memorie Domini *Hartmanni* ultimi ipſius Curienſis Eccleſie paſtoris tunc vacantis per prefatos Dominos Capitulares celebrate & facte aſſenſum & conſenſum ſuum gratioſe prebere dignaretur & impertiri, qui quidem Dnus *johannes* licet excuſationem aliqualem premiſerit tamen tandem ad honorem omnipotentis Dei ſueque intemerate matris virginis *Marie* & aliorum dicte Curienſis Eccleſie patronorum electioni predicte ut premittitur de eo facte aſſenſum & conſenſum dixerat ſe preſtare & prebere ac in effectu prebuit & preſtitit. Super quibus omnibus & ſingulis dicti Domini procuratores dicti Capituli nomine & aliorum quorumcunque quorum intereſt unum vel plura publicum ſeu publica ſibi per Notarium publicum ſubſcriptum pecierunt fieri inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Acta ſunt hec Anno &c.

N. *johannes Koburger.*

VI.

PROCURATORIUM.

In nomine Domini Amen. (*ut immediate praecedens charta*) preſencia perſonaliter conſtitutus Reverendus in Chriſto Pater & Dominus Dnus *johannes Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum Doctor Electus Eccleſie Curienſis omnibus melioribus

ribus modo via jure cauſa & forma quibus melius & efficacius fieri potuit & debuit, fecit conſtituit creavit & ſolemniter ordinavit ſuum verum certum legitimum & indubitatum procuratorem actorem factorem & negotiorum ſuorum geſtorem ac nuncium ſpecialem honorabilem virum Magiſtrum *Conradum Eggbardi* ſacre primarie litterarum ſcriptorem Canonicum Curienſem preſentem & procurationem hujusmodi in ſe ſponte ſuſcipientem ad preſentandum & exhibendum Rm̄o in Chriſto Patri & Dno Dno *Johanni* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Archi Epiſcopo Maguntino quendam proceſſum in formam publici inſtrumenti redactum inter cetera tractatum & electionem de dicto Domino electo in Epiſcopum & paſtorem predicte Curienſis Ecclefie per Capitulum ejus factam in ſe continentem nec non ad petendum & obtinendum pro ipſo electo & ejus nomine proclamationem in hujusmodi fieri conſwetam & electionem hujusmodi proſequendum, confirmationem & approbationem ipſius a dicto Dno Archi Epiſcopo aut ejus commiſſario dato ſeu dando petendum & obtinendum & ſi neceſſarium fuerit ad agendum & defendendum libellum ſeu libellos petitionesque ſummarias dandum & recipiendum litem conteſtandum & conteſtari videndum de calumnia vitanda & veritate dicenda jurandum & jurare videndum ponendum & articulandum poſitionibus & articulis reſpondendum teſtes & quecunque probacionum genera producendum & produci videndum eoſque & ea impugnandum & impugnari videndum excipiendum repli-

replicandum duplicandum triplicandum & quadruplicandum concludendum & concludi petendum & videndum ſententiam & ſententias tam interlocutorias quam diffinitivas ferri petendum & audiendum ab ipſis & quocunque eorum ac quibuscunque alijs gravaminibus illatis vel inferendis appellandum & provocandum apoſtolos petendum & recipiendum appellationes & provocationes intimandum & proſequendum juramentumque obediencie dicto Domino Archiepiſcopo in forma canonica & conſueta & quodlibet aliud licitum & neceſſarium juramentum in judicio & extra in animam dicti Dni Electi preſtandum & faciendum & generaliter omnia alia & ſingula faciendum dicendum gerendum procurandum & exercendum que in premiſſis neceſſaria fuerint & oportuna unum vel plures procuratores ſubſtituendum, ſubſtitutos ſeu ſubſtitutum revocandum & onus procurationis hujusmodi in ſe reaſſumendum quociens fuerit oportunum, promittens inſuper dictus Dnus Electus ſe ratum & gratum habiturum quidquid per dictum ſuum procuratorem actum & procuratum fuerit in premiſſis etiam per ſubſtitutum ſeu ſubſtitutos ab eo & relevare omnes ab omni onere ſatisdandi judicio ſiſti & judicatum ſolvi ſub ypoteca & obligacione omnium bonorum ſuorum preſencium & futurorum ſuper quibus omnibus dictus Dnus Electus ſibi per me Notarium publicum ſubſcriptum fieri petijt hoc & aliud ſeu alia publica inſtrumenta. Acta ſunt hec, ut ſupra continetur. preſentibus diſcretis viris *johanne* de *Rosdorff* &c.

N. *Ulricus Wernherus.*

VII.

Digitized by Google

VII.

LITTERAE CITATORIAE AD OMNES ET SINGULOS IN HOC ELECTIONIS NEGOTIO INTERESSE HABERE PUTANTES.

I*ohannes* Dei gratia &c. Univerſis & ſingulis Abbatibus Prioribus Decanis Scolaſticis Cantoribus Canonicis nec non Prelatis & ſingulis perſonis eccleſiarum monaſteriorum & Conventuum regularium & ſecularium perſonarum quarumcunque nec non plebanis vice plebanis perpetuis vicarijs altariſtis beneficiatis aliarum rectoribus & curatis & non curatis parochialium Eccleſiarum quarumcunque ac eciam presbiteris Notarijs publicis & tabellionibus quibuscunque omnibus alijs & ſingulis quorum intereſt & qui ſua crediderint intereſſe quos infraſcriptum electionis tangit ſeu concernit negocium aut tangere ſeu concernere poterit ubilibet in futurum communiter vel diviſim cujuscunque ſtatus condicionis aut preeminencie ſeu dignitatis fuerint aut quibuscunque nominibus ſeu titulis nuncupentur per civitatem & Dioceſin Curienſem nobis metropolitico jure ſubjectis conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam & preſentibus noſtris litteris ac modo datis cum obediencia dare fidem. Sane ut accepimus nuper Eccleſia Curienſis que nobis jure Metropolitico ſubjecta exiſtit, per obitum felicis memorie Dni *Hartmanni* paſtoris Eccleſie Curienſis, dum viveret & ageret in humanis, vacante & ipſius Dni *Hartmanni* paſtoris corpore prout moris eſt Eccleſiaſtice tradito ſepultu-

Digitized by Google

pulture, honorabiles Decanus Canonici & Capitulum ejusdem Eccleſie Curienſis & Capitulum ipſius Eccleſie ex tunc facientes & repreſentantes propter hoc in loco ſolito & conſweto capitulariter convocati congregati volentes ſibi & dicte Eccleſie de paſtore ydoneo ne ipſa Eccleſia ſue viduacionis incommoda diucius deploraret, celerius providere, vocatis primitus omnibus ad certum diem terminum ponentes, qui hujusmodi electionis negotio de jure vel conſwetudine debuerunt, voluerunt & potuerunt commode intereſſe, poſt multos vero & varios tractatus Capitulares prehabitos per viam ſcrutinij ipſa forma canonica obſervata in Rdum Patrem Dnum *johannem Ambundij* ſacre Theologie profeſſorem & Decretorum Doctorem Canonicum Eccleſie Eyſtettenſis ac Prepoſitum Herredenſem Eyſtett. Dioc: ſpiritus ſancti gratia invocata in ſuum & Eccleſie Curienſis predicte paſtorem pro majori parte ymo concorditer & unanimiter, uno duntaxat canonico capitulari excepto, elegerunt ac vota ſua in ipſum direxerunt ac deinde & hujusmodi electionem prout juris & moris eſt, publicarunt, cui quidem electioni de perſona Dni *johannis* Electi predicti ſic facte & ſibi pro parte Decani & Capituli predictorum Canonice & alias, ut moris eſt, preſentate idem Dnus *johannes* Electus deliberatione prehabita nolens tamen divine voluntati reſiſtere libere pure & ſponte conſenſit & conſenſum ſuum preſtitit, que & alia in litteris & inſtrumentis publicis coram nobis productis & exhibitis plenius continetur, hodie vero conſtitutus per-

perſonaliter coram nobis honorabilis *Conradus Egghardi* Canonicus Capitularis Eccleſie Curienſis predicte procurator & procuratorio nomine Domini *johannis* Electi predicti, de cujus procurationis mandato nobis legitima extitit facta fides, nobiſque humiliter ſupplicavit ac nos cum debita inſtantia requiſivit, quatenus in hujusmodi electionis negotio & de perſona ipſius Dni *johannis* electi ſic facte, ut premittitur & ad confirmationem ejusdem electi & alias prout conſwetum foret & ordo dictaret rationis nec non ſibi inter cetera litteras proclamationis ſive publici edicti in forma ſolita & conſweta procedere & decernere dignaremur. Nos vero *johannes* Archi Epiſcopus predictus viſis primitus procure litteris & inſtrumentis pluribus & diverſis in negocio electionis hujusmodi & per prefatum *Conradum* Canonicum & procuratorem coram nobis exhibitis & productis & fideliter examinatis attendentes ſupplicationem & requiſicionem predictas racionabiles juri conſonas & conformes racioni ac volentes in hujusmodi electionis negocio rite & legitime ac Canonice procedere, prout debemus & tenemur, quapropter vos omnes & ſingulos ſupradictos & veſtrum quemlibet etiam in ſpecie prima ſecunda & tercia requirimus & monemus vobisque nichilominus & cuilibet veſtrum, qui requiſiti fueritis ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus, in virtute ſancte obediencie & ſub pena excommunicacionis late ſententie canonica tamen monicione premiſſa diſtricte precipimus & mandamus quatenus in ipſa Eccleſia Curienſi ubi ipſa electio

Digitized by Google

electio celebrata extitit, nec non alijs eccleſijs & locis ubi expediens fuerit & videbitur expedire, publice citetis & vocetis ac citari & vocari faciatis & procuretis omnes & ſingulos, ſi qui ſint ſua in predicta electione ſeu ad eandem intereſſe credentes ſeu pretendentes & qui ſua crediderint ſeu putaverint intereſſe quoquo modo quos & nos eciam diviſim per preſentes noſtras litteras primo ſecundo ac tercio ac peremtorie citamus & vocamus quatenus quarta die menſis Martij proxime ventura, ſi ipſa dies quarta juridica fuerit, alioquin proxima die juridica inmediate ſequenti in opido noſtro *Heppenheim* & in curia noſtra Archiepiſcopali ſita in eodem opido noſtre Dioceſis coram nobis per ſe vel procuratores ſuos legitimos & ad hoc legitime conſtitutos hora primarum preciſe compareant ad dicendum & opponendum quidquid dicere vel opponere voluerint verbo vel in ſcriptis contra formam electionis hujusmodi & ipſam electionem factam ut premittitur, ſeu ipſum Dominum *Johannem* electum & perſonas eligentes predictas etiam diviſim, nec non ad dicendum & allegandum cauſam & cauſas racionabiles, ſi quas habeant aut pretendere poſſint ſeu valeant allegare, quare ipſa electio approbari & ratificari & ipſe Dominus *Johannes* electus predictus per nos & auctoritate noſtra Metropolitica, prout ad nos pertinet & ſpectat, confirmari non debeat, certificantes eosdem ſic citatos & vocatos, quod ſive in hujusmodi citacionis termino venire aut comparere curaverint vel non, nos in hujusmodi electionis ne-

gocio

gocio prout juſtum fuerit & ordo dictaverit racionis, procedemus ipſorum citatorum contumacia ſeu abſencia in aliquo non obſtante, Diem vero executionis preſencium litterarum noſtrarum & quidquid feceritis ſeu aliquis veſtrum fecerit in premiſſis nobis per litteras veſtras patentes ſeu publica inſtrumenta, quibus plena fides poſſit adhiberi, ſignari & intimare curetis. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus noſtris litteris eſt appenſum. Datum & Actum in Caſtro noſtro *Aſchaffenburg* noſtre Dyoc: predicte ſub anno Nativitatis Dni M CCCC°XVII. Indiccione tercia menſis januarij die viceſima hora terciarum vel quaſi Apoſtolica ſede paſtore carente preſentibus ibidem venerabilibus *Theoderico* Abbate Monaſterij in *Amerbach* ordinis S. *Benedicti* Herbipolenſis Dioceſis *Conrado Unrowe* vicario noſtro in ſpiritualibus generali ſancti *Petri* extra muros Maguntinenſes *Petro Echter* Canonico Maguntino & S. *Mauricij* Magunt: Prepoſitis & *johanne Bönning* Decano Sti *Petri* Aſchaffenb: noſtre Dioc: predicte Eccleſiarum ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

VIII.

VIII.

INSTRUMENTUM EXECUTIONIS ET PROCLAMATIONIS.

In nomine Domini Amen. Per hoc preſens publicum inſtrumentum cunctis ipſum intuentibus pateat evidenter, quod ſub annis a Nativitate ejusdem milleſimo quadringenteſimo ſeptimo decimo, Indiccione decima Apoſtolica ſede vacante XIIII. die menſis februarij horae primarum vel quaſi diei ejusdem in Cancellaria Eccleſie Curienſis dum miſſarum ſollempnia in altare ſancte crucis ibidem populo congregato peragerentur, in mei Notarij publici teſtiumque ſubſcriptorum ad ſubtactum negocium rogatorum & vocatorum preſencia perſonaliter conſtitutus honorabilis & peritus vir Dnus *Rudolffus Bellaczon* Scolaſticus & Canonicus Eccleſie Curienſis predicte Baccalarius in decretis procurator & procuratorio nomine Rdi in Criſto Patris & Domini Dni *johannis* Electi Eccleſie Curienſis prefate una cum ſuo conprocuratore videlicet honorabili Dno *Anthoni Leutfrid* Cuſtode & Canonico Eccleſie Curienſis antedicte de quorum procuratorij mandato per inſtrumentum publicum in medium productum & per me Notarium publicum ſubſcriptum ibidem alta voce per bonam fidem fecit & ſufficienter edocuit ſuis habens in manibus quasdam litteras citacionis ſeu proclamacionis a Rdo in Criſto Patre & Domino Dno *johanne* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Archi Epiſcopo Moguntino

ſuper

ſuper electione in Rdum in Criſto Patrem Dnum *johannem* Electum Eccleſie Curienſis in Epiſcopum & Paſtorem antefatum a Capitulo dicte Eccleſie Curienſis facta & celebrata nec non confirmacione ſuper premiſſa electione facienda promulgatas & emiſſas cum cordula pergamena & cera viridis coloris impendenti ſigillatas ſanas & integras non viciatas non cancellatas neque in aliqua ſui parte ſuſpectas ſed omni prorſus vicio & ſuſpicione carentes, quarum principium fuit & eſt tale: *Iohannes* Dei gratia ſancte Maguntine ſedis Archi Epiſcopus ſacri Imperij Elector & per Germaniam Archi Cancellarius Univerſis & ſingulis Abbatibus Prioribus Decanis Scolaſticis Cantoribus Canonicis nec non prelatis & ſingulis perſonis Eccleſiarum, Monaſteriorum & Conventuum regularium & ſecularium perſonarum quarumcunque nec non plebanis vice plebanis perpetuis vicariis altariſtis, Divinorum Rectoribus & beneficiatis curatis & non curatis parochialium Eccleſiarum quarumcunque ac etiam presbiteris Notarijs publicis & tabellionibus quibuscunque omnibusque alijs & ſingulis quorum intereſt & qui ſua crediderint intereſſe & quos infra ſcriptum electionis tangit ſeu concernit negocium aut tangere ſeu concernere poterit quomodolibet in futurum communiter vel diviſim cujuscunque ſtatus condicionis aut preeminencie ſeu dignitatis fuerint aut quibuscunque nominibus ſeu titulis nuncupentur per civitatem & Dioceſin Curienſem nobis Metropolitico jure ſubjectas conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam & preſentibus noſtris litteris

Digitized by Google

litteris ac mandatis cum obediencia dare fidem &c. finis autem earumdem litterarum eſt talis: Datum & actum in caſtro noſtro *Aſchaffenburg* noſtre dioc. predicte ſub Anno Domini a Nativitate Dñi Milleſimo CCCCXVII. Indictione decima Menſis Ianuarij die viceſima hora terciarum vel quaſi Apoſtolica ſede Paſtore Carente preſentibus ibidem venerabili *Theoderico* Abbate Monaſterij in *Amerbach* Ordinis S. *Benedicti* Herbipol: Dioc: *Conrado Unruwe* vicario noſtro in ſpiritualibus generali S. *Petri* extra muros Maguntinenſ: *Petro Echter* Canonico Maguntino & ſancti *Mauricij* Prepoſitis & *johanne Bonninge* Decano S. *Petri* Aſchaffenb: noſtre Dioc: Eccleſiarum teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Easdemque litteras dictus Dominus procurator in medium produxit ac eas animo inſinuandi publicandi & exequendi alta & intelligibili voce & de verbo ad verbum prelegit publicavit ac ad noticiam omnium quorum potuit ſolempniter deduxit dictasque litteras poſt publicacionem earundem foribus majoribus dicte Eccleſie Curienſis patenter affixit coram ſubſcriptis teſtibus videlicet honorabilibus Dominis Dnō *Burkardo Aldryan* Dño & Magiſtro *Dietbelmo Leman* Dño *Ludwico* de *Hornſtein* Dño *Ulrico Langenbuſer* Canonicis Eccleſie Curienſis antefate & diſcretis viris Domino *Caſparo Rober* presbitero & *jodoco Schmalenberg* prothonotario Civitatis Curienſis ad premiſſa vocatis pariter & rogatis. Conſequenter vero Anno Indictione die & menſe ſupraſcriptis hora terciarum vel quaſi prefatus Dnūs *Rudolffus*

procurator & procuratorio quo ſupra nomine easdem litteras, de quibus ſupra fit mentio in Eccleſia parochiali ſancti *Martini* Civitatis Curienſis infra miſſarum ſollempnia publicavit ipſaſque litteras foribus majoribus ibidem affixit preſentibus ibidem provido viro Domino *johanne Schmetz* Curato dicte Eccleſie ſancti *Martini* & *jodoco Schmalenberg* Supredicto teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis. Super quibus omnibus & ſingulis ſepedictus Dominus *Rudolffus* procuratorio nomine quo ſupra me notarium publicum ſubſcriptum debita cum inſtancia requirens pecijt ſibi per me unum vel plura publica fieri inſtrumenta. Acta ſunt hec *Curie* ut ſupra

Decretum Electionis ſic ſubſcriptum:

Et ego *Leonardus Hugonis* presbiter Curienſis Dioceſis publicus auctoritate Imperiali Notarius juratus, quia Electionis tractatibus ſcrutatorum deputationi, ſcrutinio, ceteriſque omnibus & ſingulis ſicuti in ſubſcriptione mei connotarij ſupraſcripti tam in genere quam in ſpecie plenius deſignatur una cum teſtibus locis & temporibus ibidem deſcriptis preſens interfui eaque ſic fieri vidi & audivi & idcirco me hoc ſubſcribendo ſignumque meum ſolitum & conſwetum apponendo preſens decretum per manum propriam ſubſcripti mei connotarij ſcriptum conpublicavi ſeu in hanc formam conredegi una cum ſigilli dicti Capituli appenſione in fidem & teſtimonium omnium premiſſorum rogatus & requiſitus.

Nota

Digitized by Google

Nota quod quilibet propria manu ſe ſubſcripſit.

Ego *Rudolffus* de *Troſtberg* Decanus Eccleſie Curienſis ſacerdos ſubſcriptus electioni interfui & in predictum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria ſubſcripſi.

Ego *Rudolffus Bellazon* ſcolaſticus Eccleſie Curienſis ſacerdos & in Decretis Bacularius ſupraſcriptis omnibus interfui & in predictum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Anthonius Leutfrid* Cuſtos Eccleſie Curienſis ſacerdos unus de dictis ſcrutatoribus ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dnūm *johannem Ambundij* conſenſi ac ipſum vice mea & vice tocius capituli elegi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Burchardus Aldryan* Canonicus Eccleſie Curienſis ſacerdos ſupra ſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Gunthelmus Schorandi* Canonicus Eccleſie Curienſis ſacerdos ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dominum *Iohannem Ambundij* conſenſi.

Ego *Fridericus Satler* ſacerdos Canonicus Eccleſie Curienſis tractatibus & continuacionibus ſupradicte electionis faciende perſonaliter ac in termino ipſius electionis celebrate certum meum per procuratorem Dominum *Anthonium Leutfrid* ſupraſcriptum me legitime impedito interfui & in prefatum Dnūm *johannem Ambundij* per meum eun-

dem procuratorem conſenſi ac conſencio & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Dyetbelmus Lemann* ſacerdos Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Elyas Knorr* Canonicus Eccleſie Curienſis Dyaconus & in Decretis Baccularius unus de dictis ſcrutatoribus ſupraſcriptis omnibus interfui & prefatum Dnūm *johannem Ambundij* conſenſi ac ipſum vice mea ac vice capituli elegi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi

Ego *Lodewicus* de *Hornſtein* Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi

Ego *Wirberus Kirchenmatter* ſacerdos Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dnum *johannem Ambundij* conſenſi & me per manum alterius me impedito huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Leopoldus Stucklin* Dyaconus Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dnum *johannem Ambundij* conſenſi & me per manum alterius me impedito huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Eglolffus* de *Roſchbach* Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dnum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego

Ego *Rudolfus* de *Sigberg* Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Ulricus Langenbuſer* ſacerdos Canonicus Eccleſie Curienſis ſupraſcriptis omnibus interfui & in prefatum Dominum *johannem Ambundij* conſenſi & me manu propria huic decreto ſubſcripſi.

Ego *Henricus Huber* Canonicus & officialis Curienſis Subdiaconus & Baccalarius in decretis ſupra ſcriptis omnibus & ſingulis conſenſi & conſencio & manu propria ſigno & ſubſcribo.

Ego *Petrus Schuchler* Canonicus Eccleſie Curienſis ut ſupra manu mea propria huic decreto ſubſcripſi.

IX.

PROCURATORIUM CAPITULI CURIENSIS AD PETENDUM DOMINUM ELECTUM CONFIRMARI.

In nomine Domini Amen. Per hoc preſens publicum inſtrumentum cunctis ipſum intuentibus pateat evidenter, quod ſub annis a nativitate Domini M CCCC XVII. die viceſima menſis januarij Indiccione decima ſede Apoſtolica vacante hora ſextarum vel quaſi diei ejusdem In Eccleſia Curienſi in Capitulo ſeu loco capitulari ſolito & conſweto in mei notarij publici & teſtium ſubſcriptorum pre-

Digitized by Google

ſencia conſtituti perſonaliter honorabiles Viri & Dni *Anthonius Leutfridt* Cuſtos, *Burckardus Aldrian Gunthelmus Schorandi*, *Diethelmus Leman*, *Helyas Knorr*, *Ludewicus* de *Hornſtein*, *johannes Bentz Wernherus Kirchenmatter*, *Eglolffus* de *Roſchbach Leopoldus Stockli*, *Ulricus Langhuſer*, *Henricus Huber* Canonici Eccleſie Curienſis capitulum facientes & repreſentantes eciam illic capitulariter congregati ad negocium ſubtactum alijs ſuis concanonicis pro tunc in abſentia conſtitutis jam dicti Dni Canonici per ſe ac vice & nomine tocius Capituli Eccleſie Curienſis omnibus melioribus modo, via, jure, cauſa & forma quibus melius potuerunt & debuerunt, fecerunt creaverunt ordinaverunt & conſtituerunt ſuos veros legitimos & indubitatos procuratores actores factores & negociorum ſuorum geſtores ac nuncios ſpeciales & generales, ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget nec e contra, videlicet honorabiles viros & Dnos *Conradum Egghardi* litterarum ſacre primarie ſcriptorem Canonicum prebendatum predicte Curienſis Eccleſie Subdiaconum & *johannem Fulhaber* rectorem Eccleſie parochialis in *Birbach* Herbipol: Dioc: abſentes tanquam preſentes & quemlibet ipſorum in ſolidum, ita tamen quod non ſit melior condicio occupantis nec deterior ſubſequentis, ſed quidquid per unum eorum inceptum fuerit, per alterum ipſorum proſequi, mediari valeat & finiri ad comparendum & ſe preſentandum coram Rmo in Criſto Patre & Dno D. *johanne* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Archiepiſcopo Maguntigunti-

guntino ſeu ſuis commiſſarijs ad ſubtactum negocium ſpecialiter ab ipſo deputatis ſeu deputandis ac ad preſentandum eidem ſeu eisdem proceſſum atque decretum & tractatum eleccionis de Rdo in Criſto Patre & Dno D. *johanne Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum profeſſore in Epiſcopum & Paſtorem dicte Curienſis Eccleſie per Capitulum ipſius Curienſis Eccleſie facte nec non ad petendum ipſorum nomine ab eodem Rmo in Criſto Patre & Dno D. *johanne* Archi Epiſcopo Maguntino & a quibuscunque alijs judicibus ſeu Commiſſarijs ab ipſo datis vel dandis deputatis ſeu deputandis hujusmodi electionem jure ſuo Metropolitico confirmari & approbari, hoc quoque ad obtinendum a quibuslibet in ea parte reſiſtentibus ſeu ſe opponentibus ſive aliquod impedimentum ingerentibus ſe ad opponendum, dantes eciam eisdem prenominatis ſuis procuratoribus & eorum cuili et ſuper premiſſis omnibus & quolibet premiſſorum plenam generalem & liberam poteſtatem agendi & defendendi & generaliter omnia & ſingula alia dicendum faciendum gerendum & procurandum que in talibus neceſſaria fuerint ſeu quomodolibet opportuna & que ipſi conſtituentes facere poſſent, ſi perſonaliter intereſſent, unum vel plures procuratorem ſeu procuratores ſi & in quantum opus fuerit ſubſtituendum ſubſtitutosque revocandum & onus hujusmodi procurationis in ſe reaſſumendum tociens quociens neceſſarium fuerit ſeu quomodolibet opportunum, promittentes inſuper predicti Domini conſtituentes pro ſe Eccleſia & Capitulo

 pre-

prediĉtis michi Notario publico infraſcripto vice & nomine omnium quorum intereſt legitime ſtipulandi ratum quoque & gratum ſe perpetuo habere omne id quod aĉtum faĉtum & geſtum fuerit in premiſſis per ſuos prefatos procuratores & quemlibet eorum ac ſubſtitutum & ſubſtitutos ſeu ſubſtituendos ab ipſis ac quolibet eorundem & relevare ipſos procuratores & quemlibet ipſorum ac ſubſtitutum & ſubſtitutos ab eis ab omni onere ſatisdandi, judicio ſiſti & judicatum ſolvi ſub rerum diĉti Capituli omnium ypoteca & ut de premiſſis unum & plura publicum & publica inſtrumentum & inſtrumenta conficerem ipſi conſtituentes me Notarium publicum ſubſcriptum requiſierunt. Aĉta ſunt hec Anno Domini menſe die hora loco & Indiccione quibus ſupra preſentibus providis viris Domino *johanne Troſtberg* Capellano altaris ſanĉti *Mauricij* in diĉta Curienſi Eccleſia ſituati & *Kaſparo Rober* ſacerdotibus Curienſis Dyoceſis teſtibus ad premiſſa ſpecialiter vocatis pariter & rogatis.

Notarius *johannes Gayſer.*

X.

PROCESSUS ELECTIONIS ET LITTERAE SUPPLICES PRO DANDA CONFIRMATIONE.

In nomine Domini Amen. Rm̃o in Criſto Patri ac Dno D. *johanni* digna Dei gracia ſanĉte Maguntine ſedis Archi Epiſcopo *Rudolffus* de *Troſſberg*

berg Decanus totumque capitulum Eccleſie Curienſis veſtre Rme Paternitati humiles & devoti cum devotiſſima reverencia orationes utinam Deo acceptas atque gratas. Cum propter vacacionem diutinam Eccleſie paſtoris ſolacijs deſtitute gravia in ſpiritualibus & temporalibus diſpendia paciantur, idcirco conditores Canonum deliberacione provida cenſuerunt ſtatuendo ut ultra tres menſes vacare non deberent Eccleſie Cathedrales. Defuncto igitur Anno Domini M°CCCC°XVI°. die vero ſexta menſis ſeptembris recolende memorie quondam Domino *Hartmanno* electo & confirmato dicte noſtre Curienſis Eccleſie ac ipſius corpore cum reverencia, qua decuit, eccleſiaſtice tradito ſepulture, ne ipſa Curienſis Eccleſia viduitatis ſue incommoda diucius deploraret fuit a nobis tunc preſentibus & Capitulum facientibus & repreſentantibus dies decima ſeptima menſis octobris cum continuacione tamen dierum horarum ſequencium concorditer aſſignata ad tractandum & ad celebrandum electionem futuri Pontificis & Paſtoris ac vocatis interim & citatis omnibus noſtris canonicis in abſentia conſtitutis qui ad prefatam electionem celebrandam convocandi fuerant & citandi, convenientibusque in ſupraſcripto termino ad noſtrum capitulum Curienſe omnibus qui debuerunt, voluerunt & potuerunt commode intereſſe & de electione facienda tractare volentes cauſis non minimis id exigentibus pretactum terminum cum continuacione dierum & horarum eiſque ad diem ſeptimam menſis Novembris duximus continuandam,

Digitized by Google

dam, quo termino adveniente omnibus qui debuerunt, voluerunt & commode potuerunt, ſicuti prefertur, intereſſe ad Capitulum noſtrum Curienſe denuo convenientibus ad tractandum de electione facienda pretacta propter cauſas graves incidentes ſeu emergentes jam dictum terminum ex deliberato & unanimi capitulari conſilio ad diem viceſimam ſeptimam menſis Novembris preſcripti cum continuacione tamen dierum & horarum ſequencium duximus prorogandum ac continuavimus & prorogavimus legitime atque rite, tandem finali ac poſtremo termino adveniente preſentibus omnibus & ſingulis Canonicis Capitularibus Eccleſie noſtre Curienſis, qui debuerunt voluerunt & potuerunt commode quemadmodum prefertur, intereſſe, videlicet *Rudolffo de Troſchberg* Decano *Rudolffo Bellazon* Scolaſtico, *Anthonio Leutfried* Cuſtode pro ſe & nomine procuratorio Domini *Friderici Satler* ſacerdotis, *Burcardo Aldrian*, *Gunthelmo Schorandi*, *Dietbelmo Leman*, *Helya Knorr*, *Lodwico* de *Hornſtein*, *joanne Bencz*, *Wernhero Kirchenmatter*, *Eglolffo* de *Roſchbach Leopoldo Stockli*, *Rudolffo* de *Sigberg*, *Ulrico Langenhuſer*, *Heinrico Huber*, *Cunrado Eggardi* & *Petro Schuchler* Canonicis dicte Eccleſie Curienſis prebendatis, Miſſa de ſancto ſpiritu cum devocione nobis a Deo conceſſa prius ſollempniter decantata, in loco noſtro capitulari conſweto pro electione predicta celebranda nos omnes recepimus & convenimus in unum tractantes & deliberantes, per quam formam electionis in hujusmodi negocio ſervandam per nos

eſſet

Digitized by Google

eſſet procedendum, tandem poſt diverſos tractatus deſuper prehabitos placuit nobis omnibus & ſingulis concorditer per ſcrutinij viam ſive formam procedere & Eccleſie noſtre viduate de Pontifice & Paſtore providere, unde unanimi conſenſu tres de noſtro capitulo fide dignos videlicet honorabiles viros Dominos *Anthonium Leutfrid* Cuſtodem, *Helyam Knorr* & Magiſtrum *Heinricum Huber* canonicos prenominatos elegimus & aſſumpſimus ſcrutatores, quibus unanimiter expreſſam & plenariam dedimus poteſtatem ut ſecrete & ſigillatim vota & deſideria cunctorum primo cum ſuo ad invicem & poſtmodum noſtra exquirerent diligenter in ſcriptisque redigerent ſeu redigi facerent ac deinde ea de ſcriptis redacta fideliter mox in communi Capitulo publicarent & eisdem publicatis in continenti collacione numeri, ſi opus eſſet, ad numerum zelique & meriti per eos habita eleccionem eciam facerent in communi. Supraſcripti autem ſcrutatores traditam ſibi, ut prefertur, poteſtatem hujusmodi acceptantes & aſſumentes pariter & notarij publici ſubſcripti ad ſancta Dei Ewangelia manibus ſuis corporaliter tacta preſtiterunt juramenta, quod videlicet hujusmodi officium ſcrutinij & publicacionis collacionis & eleccionis ac ſcribendi pretactum fideliter omni fraude ſemota exequerentur, premiſſa tamen per eos nomine ipſorum & tocius capituli proteſtacione de excommunicatis, ſuſpenſis, interdictis, irregularibus vel alias quocunque modo vocem in capitulo de jure non habentibus, ſi qui inter nos forent ad eleccionem non

Digitized by Google

non admittendis ad ſectetarium ſeu locum inferiorem noſtri capituli ſe trahentes & ibidem ſecundum juris & traditam a nobis eis formam, primo tamen ad invicem vota ſua utpote duo eorum, votum tercij, deinde ipſi tres ſimul omnium noſtrorum predictorum ſicuti nobis poſtmodum retulerunt & per publicacionem votorum hujusmodi eſt compertum, ſeriatim ab eo qui primam in capitulo habet vocem videlicet me Decano ſupradicto incipiendo ſecrete & ſigillatim inquiſiverunt diligenter quemlibet noſtrum per patrem & filium & ſpiritum ſanctum per Deum vivum & verum per viſcera jheſu Criſti crucifixi & ſub periculo anime ſue & per tremendum diem judicij nec non per juramentum a ſingulis nobis ſuper hoc corporaliter preſtitum adjurando ut illum nominaret & in eum conſentiret, quem ſecundum Deum & conſcientiam ſuam bonum & juſtum pro bono ſtatu Eccleſie noſtre Curienſis crederet magis utilem & expedientem & tandem votis omnium ſic per eos inquiſitis & per tabelliones infraſcriptos de ipſorum ſcrutatorum mandato cum adjuracionibus interrogacionibus in ſcriptis redactis, mox ijdem ſcrutatores ad capitulum noſtrum redierunt & inibi vota hujusmodi a capite incipiendo & ea de ſcripto per ordinem recitando in ipſo noſtro capitulo in communi publicaverunt, & collacionem ſcrutatores prout hoc a nobis & a capitulo noſtro habuerunt in mandatis, ut prefertur, tam numeri quam etiam zeli & meriti ibidem in capitulo noſtro fecerunt diligentem & quia poſt publicationem & col-

lacio-

lacionem eaſdem detectum fuit & repertum Venerabilem virum Dnum *johannem Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum profeſſorem Canonicum Eccleſie Eyſtettenſis & Prepoſitum Eccleſie Herriedenſis Eyſtett: Dioc: Paternitatis veſtre humilem & devotum abſentem & extra Dyoceſim Curienſem in Concilio Conſtantienſi pro nunc commorantem ſancti ſpiritus gratia operante nedum a majori & ſaniori tocius capituli noſtri, verum eciam a duabus partibus nec non omnium eorum in ſcrutinio nominancium & conſenciencium, ut premittitur, fuiſſe & eſſe in ſcrutinio nominatum, in ſupraſcripto namque ſcrutinio nominantes & conſencientes inquiſiti Canonici ſumus in univerſo decem & octo, ſuntque inter nos novem in ſacerdotali, duo in diaconali, duo in ſubdiaconali ordine, tres in dignitatibus dicte Curienſis Eccleſie conſtituti atque tres in Decretis Baccalarij *Eglolfſus* de *Roſchbach Diepoldus Stockli* Diaconus, *Ulricus Langenhuſer* ſacerdos, *Heinricus Huber* Subdyaconus Officialis curie Curienſis & in Decretis Baccalarius, *Conradus Egghardi* Subdiaconus & *Petrus Suchler* Canonici Eccleſie Curienſis ſupraſcripti in pretacto ſcrutinio ſua vota in prelibatum Dnum *johannem Ambundij* direxerunt ipſum nominando & in ipſum conſencien o & quamvis ex alijs ſex canonicis quinque in ſupraſcriptum Dnum ſcolaſticum & ſextus in Dnum *Heinricum Meloner* Archidiaconum Eccleſie Tridentinenſis in prefato ſcrutinio ſua direxerunt deſideria atque vota, publicacione tamen, ut prefertur, facta & prefato Dno

Digitized by Google

Dno Scolaſtico nominationem de ſe factam, nolente proſequi nec ei conſentire, ijdem quinque dicti ſcolaſtici nominatores ſine omni pravitate ad dictos duodecim nominatores ſuis votis acceſſerunt & in prefatum Dnum *johannem Ambundij* ſimiliter conſenſerunt, ſexto Canonico in ſua nominatione atque voto perſiſtente, quibus, quemadmodum premittuntur, Dei per gratiam peractis mox & in continenti Dnus *Helyas Knorr* ſupraſcriptus unus ex ſcrutatoribus ſupraſcriptis de conſenſu & mandato ſuorum collegarum & conſcrutatorum ibidem preſencium nomine & vice ſua ac eorundem atque nomine tocius capituli, prout hoc eciam ipſi ſcrutatores, ut pretactum eſt, a capitulo noſtro receperunt in mandatis in ipſo noſtro capitulo & in omnium noſtrum preſencia in communi ſupradictum Paternitatis veſtre devotum venerabilem virum Dnum *johannem Ambundij* ſupraſcriptum quamvis abſentem in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis elegit & electionem in ſcriptis & de ſcriptis pronunciavit in hunc modum: Ego *Helyas Knorr* Canonicus prebendatus dicte Eccleſie Curienſis Dyaconus & in Decretis Baccularius unus ex ſcrutatoribus ſupraſcriptis a Capitulo Curienſi nominatus & aſſumptus ex tradita michi & collegis meis ſuper hoc poteſtate de voluntate conſenſu & mandato Collegarum meorum hic preſencium nomine meo & vice mea ac vice & nomine meorum collegarum hic preſencium tociusque capituli Eccleſie Curienſis invocata ſancti ſpiritus gratia ad laudem & honorem omnipotentis Dei ſue Genitricis

Digitized by Google

tricis virginis *Marie* ſanctorum *Lucij & Florini* confeſſorum hujus Eccleſie Curienſis patronorum ac totius Curie ſuperceleſtis venerabilem Virum & Dnum Dnum *johannem Ambundij* ſacre Theologie & Decretorum profeſſorem Eccleſie Eyſtettenſis Canonicum Eccleſie Herredenſis Eyſtett. Dioc: Prepoſitum ſacerdotem etate maturum de legitimo matrimonio procreatum, vita caſtum, moribus ornatum, ad ſpiritualium & temporalium regimen providum atque circumſpectum & per Dei gratiam nedum a majore & ſaniore parte Capituli ſeu a duabus partibus tocius Capituli ymmo quaſi & fere a toto Capitulo Curienſi, unico & ſolo excepto, nominatum eligo & electum in hijs ſcriptis pronuncio in Epiſcopum & Paſtorem noſtre Eccleſie Curienſis ſepedicte in nomine Patris & Filij & ſpiritus ſancti amen. Quam eleccionem ſic canonice & ſolempniter de prefato Dno *johanne Ambundij* celebratam nos omnes & ſinguli Canonici Curienſes unico & ſolo Canonico prenominatum Dnum *Heinricum Meloner* Archidiaconum Eccleſie Tridentinenſis nominante duntaxat excepto unaniter verbis aptis & voluntatem exprimentibus mox & in continenti approbavimus, confirmavimus ac ratam & gratam habuimus, ſubſequenterque jam dictam eleccionem confeſtim per ſuprafatum Dnum *Helyam Knorr* clero & populo in choro dicte Eccleſie Curienſis cantando ſollempniter & altis vocibus ymnum Te Deum laudamus, fecimus publicari, qui eciam Dnus *Helyas Knorr* eleccionem eandem omni ſine medio clero & populo more

ſolito

Digitized by Google

ſolito & conſweto pulſatis campanis ſervatis ſervandisque publicavit, quibus expletis nos eandem eleccionem in formam inſtrumenti publici redactam & infra tempus debitum a jure ſtatutum noſtros per certos procuratores & nuncios ad hoc ſollempniter a nobis & ſpecialiter deputatos videlicet Dnos *Rudolffum Bellazon* Scholaſticum, *Anthonium Leutfrid* Cuſtodem Canonicos dicte Curienſis Ecclesie ſupradictos cum ſufficienti mandato prefato Dno noſtro Electo extra Dioceſim Curienſem exiſtenti tansſumpſimus preſentandam ſibique omni cum humilitate & reverencia ſupplicandum, rogandum & ipſum requirendum ut ipſe propter Deum ac utilitatem & honorem dicte Curienſis Ecclesie eleccioni de ſe facte annuere dignaretur & conſentire ſuumque adhibere aſſenſum, qui prefati eleccionis inſtrumento recepto deliberacione prima reſpondit in hoc veſtre eleccioni de me facte nec conſentio nec diſſentio ſed deliberare volo & infra tempus juris deſuper reſpondere, infra quod deliberacionis tempus prenominatos noſtros procuratores denuo ad prefatum Dnum noſtrum Electum pro reſponſione requirenda duximus transmittendos, quibus omni humilitati & decencia aſſenſum dicti Domini Electi petentibus idem Electus reſpondit, quod licet minus, reſpondit, ſufficientem, prout ex humilitate aſſeruit, ſe reputaret, multivarijsque cauſis inſuper & racionibus ipſum ad diſſentiendum moventibus per ipſum allegatis divine tamen nolens reſiſtere voluntati ad honorem Dei omnipotentis ſueque matris intemerate

rate Virginis *Marie* nec non ſanctorum *Lucij Regis* & *Florini* Confeſſorum dicte Eccleſie Curienſis Patronorum electioni pretacte de eo facte annuit ac ſuum aſſenſum & conſenſum adhibuit prebuit & preſtitit cum effectu prout hoc & alia hujusmodi electionis tractatum, electi requiſitionem & conſenſus adhibitionem concernentia in inſtrumentis deſuper confectis plenius continetur. Ea propter Paternitati veſtre Reverendiſſime tam humiliter quam devote voto unanimi ſupplicamus, quatenus dictam noſtram eleccionem ſic ſollempniter quam rite & quam Canonice ut credimus celebratam ratam atque gratam habendo admittere & approbare & dictum Dnum noſtrum electum in Epiſcopum & Paſtorem Eccleſie Curienſis predicte approbando confirmare & munus conſecrationis & alia ſibi de jure ſeu conſwetudine impendenda & facienda impendi & facere dignemini ſollempnitatibus adhibitis circa hoc fieri & adhiberi ſolitis & conſwetis, per cujus regimen & bonam amminiſtrationem ſperamus Deo auctore Eccleſiam noſtram Curienſem utiliter gubernari ac ipſius bona atque jura illibata conſervari, ut ipſe ſicuti Paſtor ydoneus nobis & Eccleſie noſtre annuente altiſſimo preeſſe valeat & prodeſſe nosque & alij ſibi ſubditi ſub ejus regimine Domino Deo feliciter valeamus militare. Ceterum ut veſtra Paternitas Rma cognoſcat evidentius, vota noſtra omnia, uno dumtaxat, ſicuti prefertur, excepto in premiſſis omnibus & ſingulis concordaſſe dictamque noſtram eleccionem conſulte, ordinate, ut ſperamus, & quaſi in plena

concordia per Dei gratiam proceſſiſſe nec non & nos in peticione hujusmodi unanimes exiſtere & concordes, preſens noſtre Electionis decretum prefate eleccionis formam, ſeriem & proceſſum exprimens noſtris quidem proprijs manibus juxta ſtatuta canonica roboratum & ſubſcriptum ac etiam ad cautelam per infraſcriptos notarios publicos publicatum ſubſcriptum & ſignatum noſtrique ſigilli Capituli majoris appenſione in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum premiſſorum communitum veſtre Paternitati Rme omni cum humilitate & reverencia certos noſtros per procuratores & nuncios ad hoc ſpecialiter pleno cum mandato deputatos duximus transmittendum. Datum & Actum *Curie* Anno Domini M CCCC XVII° die viceſima menſis januarij hora primarum vel quaſi diei ejusdem Indictione decima Apoſtolica ſede vacante in Capitulo ſeu loco Capitulari Eccleſie Curienſis in omnium noſtrorum Canonicorum nec non Notariorum publicorum ſubſcriptorum & *johannis Trosberg* Cappellani altaris ſancti *Mauricij* ſociorumque ejus in Eccleſia Curienſi ſituati ac *Caſparis Rober* ſacerdotum Dyoc. Curienſis preſencia ad hoc rogatorum & ſpecialiter vocatorum.

joannes Gayſer Notarius. Notarius *Leonhardus Hugonis.*

XI.

IURAMENTUM DOMINI ELECTI CURIENSIS IN CONFIRMATIONE SUA.

In nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem M°CCCC°XVII°. Indiccione decima menſis Marcij die tridecima hora terciarum vel quaſi Apoſtolica ſede paſtore carente coram venerabili & circumſpecto viro Magiſtro *Conrado Unrüwe* Prepoſito Eccleſie *S. Petri* extra Muros Magunt: Rmi in Chriſto Patris & Domini Dni *Johannis* Archi Epiſcopi Magunt: Vicario Generali ac Commiſſario in ſubſcripto confirmacionis negocio ab eodem Dno Archi Epiſcopo Magunt: ſpecialiter dato & deputato in meique notarij publici & teſtium infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum preſencia perſonaliter conſtitutus Rdus in Chriſto Pater Dnus *Johannes Ambundij* ſacre Theologie & juris Canonici profeſſor Electus Eccleſie Curienſis, electionem de perſona ſua, & ad Eccleſiam Curienſem predictam per venerabiles Dnos Decanum & Capitulum Eccleſie Curienſis predicte rite & canonice factam per prefatum Magiſtrum *Conradum Unruwe* Prepoſitum, & Commiſſarium recipi & admitti, ac ratam & gratam haberi nec non auctoritati Metropolitica approbari & confirmari nec non etiam curam regimen & amminiſtracionem Eccleſie ejusdem ſibi committi cum debitis ſolempnitatibus & conſwetis & prout moris eſſet, cum inſtancia debita pe-

cijt & poſtulavit. Qui quidem Magiſter *Conradus* Prepoſitus & Commiſſarius predictus, cum nullus compareret contradictor vel oppoſitor in negocio electionis hujusmodi, recepto tamen primitus juramento infra deſcripto a prefato Magiſtro *johanne* Electo & quod eciam ipſe Magiſter *joannes* Electus predictus ſacro ſanctis Ewangeliis manibus ſuis tactis corporaliter preſtitit, eandem electionem admiſit & recepit & confirmavit eandem & alia fecit, que in litteris & proceſſibus ejusdem Magiſtri *Conradi* Prepoſiti & Commiſſarij plenius continentur. Tenor vero juramenti & per ipſum Magiſtrum *johannem* electum preſtiti, ut prefertur & de quo ſupra fit mencio, ſequitur & eſt talis: Ego *johannes Ambundij* ſacre theologie & juris canonici profeſſor Eccleſie Curienſis Electus juro, quod ab hac hora in antea ero fidelis ſancto *Petro*, ſancte Romane Eccleſie ſancte ſedi Apoſtolice & Domino meo Dno *johanni* Archi Epiſcopo Maguntinenſi ſuisque ſucceſſoribus Canonice intrantibus, non ero in conſilio neque in facto ut vitam perdant aut membrum, vel capiantur mala captione, conſilium quod michi per ſe vel per litteras aut per nuncium manifeſtabitur ad eorum dampnum nulli pandam & Archi Epiſcopatum Eccleſie Maguntinenſis & regulas ſanctorum Patrum adjutor ero ad defendendum & retinendum ſalvo ordine meo, vocatus ad concilium veniam niſi prepeditus fuero canonica prepeditione, legatum vel nuncium Eccleſie Maguntinenſis quem certum eſſe cognovero in eundo & redeundo honori-

norifice tractabo & in ſingulis neceſſitatibus adjuvabo. Bona Eccleſie Curienſis & preſertim ad menſam Epiſcopalem pertinencia ſine licencia Domini Archi Epiſcopi Maguntini qui eſt vel erit pro tempore, non alienabo nec de novo inpheodabo, ſalvis ſemper in omnibus & per omnia jure & honore ſedis Apoſtolice. Item quod Domino meo Archi Epiſcopo Maguntino pro tempore exiſtenti debitam obedienciam & reverenciam exhibebo, ſic me Deus adjuvet & hec ſancta Dei Ewangelia. Acta fuerunt & ſunt hec in oppido *Heppenheim* & in Curia Archi Epiſcopali ſita in eodem oppido Magunt: Dioc: Anno, indiccione, menſe, die & hora quibus ſupra, preſentibus ibidem venerabilibus & circumſpectis viris Dominis *Petro Echter* Canonico Maguntino & Prepoſito ſancti *Mauricij* Magunt: ac Prothonotario Domini *Johannis* Archi Epiſcopi predicti, *Nicolao Bettinberg* Decretorum Doctore Theſaurario ſancti *Simonis* extra muros Treverenſes & *Conrado Egghardi* Canonico Curienſi ac *Conrado Snelle* Rectore parochialis in *Dippurg* Magunt: Dioc: predicte Eccleſiarum & Cellerario Curie Archi Epiſcopalis predicte teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Notarius *Waltherus Dithwin.*

XII.

INDULTUM SUPER IMPENSIONE MUNERIS CONSECRATIONIS.

Johannes Dei gratia &c. Rdo Patri Magiſtro *Johanni Ambundij* ſacre Theologie & juris Canonici Profeſſori Electo Confirmato Eccleſie Curienſis ſalutem & ſinceram in Domino Caritatem. Vobis qui ad Eccleſiam Curienſem predictam nobis Metropolitico jure ſubjectam eſtis rite & canonice electus & auctoritate noſtra Metropolitica receptus, approbatus & confirmatus, a quocunque Domino Antiſtite Catholico & fideli & juxta formam Eccleſie rite ordinato munus conſecrationis ſuſcipere & ipſum Dominum Antiſtitem Catholicum predicte munus conſecrationis & alia circa hec neceſſaria & opportuna vobis inpendere & per ipſarum manuum ſacram impoſicionem vobis impertire valeant & poſſint, vobis Electo, Confirmato & ipſis Dominis Antiſtitibus auctoritate noſtra Metropolitica predicta & alias prout ad nos & noſtras auctoritatem & officium de jure vel conſwetudine ſpectat & pertinet plenam licentiam in Domino ac poteſtatem & auctoritatem damus & concedimus ac preſentes noſtras litteras indulgemus. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum *Gernsheim* ipſa Dominica qua cantatur in eccleſia Dei *Letare.* Anno Domini M°CCCC°XVII°.

XIII.

ARCHI-DIACONATUS DIOECESIS ARGENTINENSIS. *)

*) *Adrianus I.* PP. in bulla Feria ſecunda Paſchae Anno Incarnationis Domini DCCLXXIII. *Romae* data nos edocet, quod Epiſcopus Argentoratenſis *Etho* coram *Carolo* Rege Francorum ſuggeſſerit, qualiter ipſe pro alleviando ſui regiminis opere, conſilio ac conſenſu ſapientiorum tocius ſue dioeceſeos Epiſcopatum Argentoratenſem in VII. Archidiaconatus conſtituerit, atque his ſingulis Archidiaconos bone vite atque bone converſacionis in vice ſua prepoſuerit, ut ſinguli cum ſuis archipresbiteris verbo ac exemplo precedendo, ſubditos in lege Dei utiliter inſtruerent ac epiſcopalem curam, preter penitencium reconciliacionem omnimodis gererent, altaria concedendo, eccleſias judiciali ordine cum ſigillo epiſcopi claudendo, clericos ab officio divino ſuſpendendo ac quecunque ipſi corrigere per ſe non valerent, ad preſenciam *Ethonis* vel ſuorum ſucceſſorum emendanda deferre deberent, nec in alicujus Epiſcopi foret poteſtate, aliquem de predictis fratribus de tali removere dignitate, niſi forte, quod abſit, talibus facinoribus innodarentur, quod jure canonico ab omni epiſcopali vicaria merito deponerentur &c. Hanc ordinationem prefatus Pontifex confirmavit.

Hos Archidiaconatus tractu temporis numero adauctos coram ſiſtemus & variis notis illuſtrabimus, quas potiſſimum ſuppeditavit *Schöpflini Alſatia Illuſtrata & Diplomatica.*

Praemittemus autem ſtatum Eccleſiae Argentinenſis, cujus Praelati Archidiaconali dignitate ſunt decorati.

STATUS ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS.

Daſs Capitul der hohen ſtifft zue *Straſsburg* hat zu erwählen einen Biſchoff zu *Straſsburg* denſelben erwählten Biſchoff ſoll beſtättigen ein Pabſt.

Diſs nachgeſchriben hat ein Biſchoff zu *Straſsburg* zu Leyhen:

Erſtlich die *Sengerey* oder Cantoriam.

Item die *Scholaſterey* mit ſambt dem Archidiaconat.

Item die *Cuſterey* mit ſambt dem Arckidiaconat.

Item das *hoch Archidiaconat* genandt Cathedraticum.

Item das Archidiaconat per *Marchiam*.

Item das Archidiaconat infra *Rhenum* et *Alſam*.

Item die Vicarey und Seelmeſſerey auf des heiligen *Creutz* altar.

Die Seelmeſs genandt das Biſchoffs Caplan hinder dem Fron altar leyt ein Biſchoff und ein Cuſtos eins umb das ander.

Item die Vicarey in St. *Ulrichs* Capell.

Item die Merer Vicarey in St. *Catherinen* Capell.

Item die Vicarey uf St. *Andreſen* altar in St. *Catharin* Capell.

Item die Vicarey uf St. *Eliſabeth* altar in St. *Catherinen* Capell.

Item ein Caplaney uf dem ſelben altar.

Item

Digitized by Google

Item die Cuſtorey Zu St. *Thomen.*

Item ein Summiſſarey daſelbſt ein Biſchoffs Caplan.

Item ein Summiſſarey zu dem *jungen St. Peter.*

Item ein Summiſſarey zu dem *alten St. Peter.*

Item ein Primiſſarey daſelbſt.

Item ein praebenda zu St. *Martin* uf unſer frawen altar.

Item ein praebendt zu St. *Martin* uf St. *johan* altar.

Item die pfarr zu *Rinaw.*

Item ein Caplaney daſelbſt of St. *Erhart* altar.

Item ein Caplaney daſelbſt im ſpital uf St. *Bartholomes* altar.

Item zwo praebenden zu *Molsheim* im Spital in Summo altari.

Item ein praebend uf St. *Petri* und *Pauli* altar.

Item ein praebend uf *aller heiligen Altar.*

Item ein praebend in unſer *frawen Capell.*

Item perpetuam Vicariam zu *Zabern* im ſtifft.

Item ein Canonicat pro *Supremo Capellano.*

Item ein *Primiſſarey.*

Item ein Caplaney in *Hoſpitali.*

Item die Caplaney ſuper *Oſſorio.*

Item zwey Canonicat zu *Lautenbach* in der oberen Mundat.

Item etliche Caplaney zu *Schletſtadt* in monaſterio ſanctae *fidei.*

Item ein Caplaney zu *Benfeldt* Altaris St. *jacobi* minoris.

Digitized by Google

Item noch ein Caplaney daſelbſt.

Item die Frumeſſerey zu *Kertzfelden.*

Item perpetua Vicaria zu *Gugenheim.*

Item perpetua Vicaria zu *Marckolsheim.*

Item perpetua Vicaria yu *Dachſtein.*

Item perpetua Vicaria in *Acheren* ultra Rhenum.

Item die Kirch zu *Capel.*

Item die Caplaney zu *Ulm.*

Item die Kirch zu *Wolxheim.*

Item die Kirch zu *Waſslenheim* alternatis vicibus mit dem Abt zu *Hornbach.*

Item die pfarr zu *Oberſultz* in der Mundat.

Item die pfarr zu *Rufach.*

Item die pfarr zu *Emedingen.*

Item die Pfarr zu *Dambach* und ethliche Caplaneyen daſelbſt, jetzund das gröſere hoſpital zu *Strasburg.*

Item die pfarr zu *Ettenheim.*

Item die pfarr zu *Sermersheim* und die frümeſſerey daſelbſten.

Item unſer lieben frawen altar daſelbſten.

Item zu *Offenburg* in der Kirchen ein Caplaney.

Das obgenant Capitul hat zu erwählen einen Thum Probſt und ſoll ihn ein Biſchoff beſtättigen.

Dis nachgeſcriben hat ein Thum-Probſt zu verleihen.

Item die keiſerliche pfründt uf dem chor iſt Rex chori:

Item

Item zwo Vicarien frümeſſerey des von *Weinoltzheim.*

Item die erſt Vicarei uf St. *Nicolaus* Capell.

Item die vierte Seelmeſſerey leihet ein Thumbprobſt, Dechant und Portner oder welche zwey eins ſeint.

Item zehen Thumb-herren pfründen zu St. *Lienhardt.*

Item die Kirch zu *Gerſtheim.*

Item die Kirch zu *Herboltzheim* bey *Benfeldt.*

Item die Kirch zu *Bynerheim* bey *Reinaw.*

Item die Kirch zu *Schletſtadt.*

Item die Kirch zu *Ingenheim.*

Item die Kirch zu *Hirtenheim.*

Item die Kirch zu *Herlouisheim.*

Item die Kirch zu *Orſtweiler.*

Item die Kirch zu *Weſthuſt.*

Item die Frühemeſs zu *Norſtweiler.*

Item die Leitprieſterey zu *Seſpolsheim.*

Item die Leitprieſterey der ober Kirche zu *Scherweiler.*

Item die Leitprieſterey zu *Meinolzheim.*

Item ein Caplaney zu *Fridesheim* bey *Elſas-Zabern.*

Das Capitel erwählt einen Dechandt und beſtättiget Ihn ein Thumprobſt.

Dis nachgeſchriben hat ein Dechandt zu verleihen.

Item zwo Vicarien Frühemeſs uf des Thumbprobſt chor.

Item

Digitized by Google

Item die fünfft Seelmeſſerey uff ſeim chor.

Item die ſiebente Seelmeſſerey uf des Thumbprobſt chor.

Item zwo Vicarien in St. *Gregorien* Capell.

Item ein Caplan in derſelben Capell.

Item der Thumb-probſt und Dechandt oder welche zwei eins ſeint, leihen die vierte Seelmeſſerey.

Item die zwei neiner Leviten.

Item die Leitprieſterey zu *Geiſchoffisheim.*

Das Capitul erwählt einen Camerer und beſtättiget Ihn der Thum-probſt.

Dis nachfolgent hat ein Camerer zu verleihen.

Item die Kirch zu *Elſenheim.*

Item die Leitprieſterey zu *Burckheim.*

Item die Leitprieſterey zu *Stiffelweiersheim.*

Der Biſchoff hat ein Scholaſticum zu erwählen und zu beſtättigen oder Schulherrn mit ſambt dem Archidiaconat.

Diſs nachgeſchriben hat ein Schulherr zu verleihen:

Item die Leutprieſterey zu *ſandt* bey *Matzenheim.*

Der Biſchoff hat ein Cuſtodem zu erwählen und zu beſtättigen mit ſambt dem Archidiaconat.

Diſs nachgeſchriben hat ein Cuſtos zu verleihen:

Item vier Vicarien Rauchfeſſer genannt.

Item ein Vicarien uf St. *Florentien* altar.

Item

Item zwo Vicarien in St. *joannis* Capell.

Item 1. Vicarie uf St. *Petri* und *Pauli* altar unter dem Letner.

Item ein Vicarie uf St. *Sebaſtians* altar.

Item ein Vicarie uf St. *Nicolaus* altar.

Item zwo Vicarien uf *aller heiligen* altar bey dem brunnen.

Item 1. Vicarie uf St. *Petri* und *Pauli* altar bey dem tauff.

Item zwo Vicarien uf St. *Martins* altar an dem chor.

Item ein Vicarie uf St. *joannis Baptiſtae* altar bey dem brunnen.

Item ein Vicarie in St. *Richarts* Capell.

Item ein Vicarie uf St. *Vincentien* altar leyhet ein Capitul und ein Cuſtos alternatis vicibus.

Item ein Vicarie uf des *heiligen Creutz* altar hinter dem frau altar.

Item ein Vicarie den Unter Cammerer.

Item ein Sigerſten.

Item ein Caplaney in *unſer frawen* Capell.

Item ein Caplaney uf St. *Eliſabeth* altar in St. *Catharinen* Capell.

Item ein Caplaney uf St. *Richardis* altar.

Item ein Caplaney uf St. *Vincentin* altar.

Item zwo Caplaney uf St. *Agneſen* altar.

Item zwo Caplaney uf St. *jacobs* altar uf dem letner.

Item zwo Caplaney uf St. *Petri* und *Pauli* altar bey der Trufft.

Item ein Caplaney uf St. *joannis Baptiſtae* altar.

Item

Item ein Caplaney uf St. *Elogien* altar.

Item ein Caplaney uf St. *Lienhardts* altar.

Item zwo Caplaney uf St. *Mauricien* altar.

Item ein Caplaney uf St. *Oſswaldts* altar.

Item ſechs Caplanien uf St. *Steffens* altar.

Item drey Caplanien uf St. *Theobaldts* altar.

Item ein Caplaney uf St. *Mariae Magdalenae* altar uf St. *Clauſen* Capell.

Item uf St. *Aegydien* altar ein Caplaney.

Item zwo Caplanien uf St. *Annae* altar.

Item zwo Caplanien uf St. *Petri* und *Pauli* altar bey dem brunnen.

Item ein Caplaney uf St. *joſten* und *Ottilien* altar.

Item ein Lutprieſterey zu *Kriegsheim.*

Item ein Lutprieſterey zu *Hausbergen.*

Item ein Lutprieſterey zu *Linglinsheim.*

Das Capitul wählt einen Portner und beſtättiget ihn der Thumbrobſt.

Das nachfolgent hat ein Portner zu leyhen.

Item drey Vicarien genandt *Elimoſinarij.*

Item der Thumprobſt Dechandt und Portner oder zwei welche eins ſint leihent den vierten Seelmeſſer.

Item zwey Steblerampt genannt Schaffner.

Item die Kirch zu *Keüle.*

Item die Kirch zu *Mornheim.*

Item ein Caplaney zu *Anolsheim.*

Item die Leutprieſterey zu *Zeberſtdorff.*

Item die zwey Dormenter.

Das

Digitized by Google

Das Capitul wählt einen Keller und beſtättiget ihn der Thumprobſt.

Und diſs leyhet ein Keller.

Item die zwey Stebler genandt Köch. die zwey genannt Büttel. die Stäbler genannt Züpffner, die Stebler am bach genannt Kapffer.

Item den ſteckhen am bach.

Item die Kirch zu *Biſchoffenweiler*.

Item die Meyerey zu *Lingesheim*, die Meyerey zu *Wolffsheim*, *Schäffoltzheim* und *Vendenheim*.

Diſs nachgeſchriben hat ein Capitul zue verleyhen.

Item die Kammerey.

Item die Portnerey.

Item das Schenckenampt.

Item das Truckſeſſenampt.

Item zwey ſtäblerampt genannt Büttler.

Item die vier merer Leviten uff dem chor und beſtättiget ſie der Thumprobſt.

Item die Vicarie St. *Vincentin* altar leihet ein Capitul und ein Cuſtos alternatis vicibus.

Item die Kirch zu *Biſchoffsheim* jenſeits Reins.

Item die Lutprieſterey zu *Berſe*.

Item die fruemeſs zu *Sters*.

Item die Lutprieſterey zu *Roſenheim* in der oberen Kirch.

Item ein Caplaney uf St. *Catharinae* altar daſelbſt.

Item die Lutprieſterey zu *Scherweiler* die unter Kirch.

Item

Item die Lutprieſterey zu *Bruſtweickberſen* in der oberen Kirch.

Item die Lutprieſterey zu *Pfeteſchen.*

Item die Lutpriſterey zu *Olvisheim.*

Item ein Caplaney zu *Wintzenheim.*

Item die fruemeſs zu *Neügart.*

Item die Lutprieſterey zu *Lamperthen.*

Item die fruemeſs daſelbſt.

Item die Lutprieſterey zu *Geispoltzheim.*

Item ein Caplaney uf *unſer frawen* altar daſelbſt.

Item ein Caplaney uf St. *joannis Baptiſtae* altar daſelbſten.

Item ein Caplaney uf des *heiligen Geiſts* altar und St. *Michaels.*

Item ein Caplaney uf St. *Niclaus* altar.

Item die Lutprieſterey *Keſtenholtz.*

Item die fruemeſs daſelbſt.

Item die Lutprieſterey zu *Ebersheim.*

Item ein Caplaney uf St. *Michels* altar daſelbſt.

Item ein Caplaney uf St. *Peter* altar daſelbſt.

Item ein Caplaney zu *Zenheim.*

Item ein Caplaney in St. *Medarts* altar daſelbſt.

Item die Lutprieſterey zu *Ensheim.*

Item zwey Canonicat im Cloſter.

Item ein Caplaney in *unſer frawen* Capell.

Item ein Caplaney uf St. *Peters* altar.

Item ein Caplaney uf St. *Benedict* altar.

Item ein Caplaney uf *Exaltationis* St. *Crucis* altar.

Item

Digitized by Google

Item ein Caplaney uf St. *Catharinen* altar.
Item ein Caplaney uf des *heiligen Creutz* altar.
Item ein Caplaney uf St. *Michels* altar.
Item ein Caplaney uf *aller heiligen* altar.
Item ein Caplaney uf St. *Valentini.*
Item ein Caplaney zu *Stirckenkrafft.*
Item die Lutprieſterey zu *Zellenberg.*
Item die Lutprieſterey zu *Ebersheim.*
Item die Lutprieſterey zu *Weſthofen.*
Item die Lutprieſterey zu *Greswieler.*
Item die Lutprieſterey zu *Wilgotheim.*
Item die Lutprieſterey zu *Vollrotzwiler.*
Item die Lutprieſterey zu *Romeltzwiler.*

Diſs nachgeſchriben pfründen werden von den Thumbherrn und Cloſterhöfen verliehen.

Item von des Thumprobſtshoff die erſt Vicarie uf St. *Clauſen* Capell uf dem chor.

Item ein Caplaney in des *heiligen Creütz* Capell.

Item von des von *Hennebergs* hof die Vicarie in der Capellen.

Item ein Caplaney uf der *heiligen dreyen Königen* altar.

Item von Hertzog *Hanſen* hof in Brantgaſs die Vicarie in St. *Petronellen* Capell.

Item von des von *Brandis* hof ein Vicarie in der Capellen.

Item die erſt Vicarie in St. *Andres* Capell im Münſter.

Item die Vicarie uf St. *Arbogaſts* altar uf dem Letner.

Item von dis von *Limperge* hof in Münſtergaſs zwo Vicariaten in St. *Paulus* Capell.

Item ein Vicarie uf St. *Anthonien* altar im Münſter.

Item die ander Vicarie in St. *Andreſen* Capell.

Von Diſs von *Holnhöff.*

Item ein Vicarie in St. *Margarethen* Capell.

Item die ander Vicarie uf St. *Clauſen* Capell uf dem chor.

Von Hertzog *Fridrichs* hoff in Münſter Gaſs.

Item ein Vicarie in St. *Clauſen* Capell.

Diſs nachgeſchriben pfründen werden von Cloſter Kirchen geliehen.

Item von *Offenburg* die Kirch daſelbſt.

Item von *Kelbetzheim* ſechſten Seelmeſſer.

Item die Lutprieſterey zu *Kelboltzheim.*

Item von *Arnoltzheim* den achten Seelmeſſer.

Item von *Sedelgaſſen* zwo Vicarien uf St. *Martin* und *Blaſij* altar uf dem Letner.

Item von *Korbe* den andern fruemeſſer.

Item von *Dubeckheim* die Lutprieſterey daſelbſt.

Item von *Fritzigiſſen* ein Caplaney in St. *joannis* Capell in der von *Hennenbergen* hof.

Item von *Reichſtatt* die fruemeſs zu *Kolboltzheim.*

Item von *Northus* die Lutprieſterey daſelbſt.

Item von *Biblenheim* die Lutprieſterey daſelbſt.

Item von *Zubersdorff* die Lutprieſterey daſelbſt.

Das

Digitized by Google

Das Archidiaconat genandt das buch am bach und das Truchſeſſen am bach wählet beede das Capitul und beſtättiget ſie der Thumprobſt und haben nichts zu verleyhen.

Volgen die Vicarij Chori Inſignis Eccleſiae Argentinenſis.

I. Item Praebendarius praebendae Regis ac Summiſſarius ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo primo intitulatur ad nonum verſum, habens jus refectorij ſedens in prima menſa in primo loco, quam fundavit Imperator S *Henricus* & habet conferre Praepoſitus. Haec praebenda dat in profeſto S. *Henrici* fundatoris ipſius praebendae 1 ℔ ℋ.

II. Item praebendarius Capellanus Epiſcopi habens officium Praedicatoris intitulatur ad octavum verſum tantum in ſummis feſtis ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo ſecundo habens jus refectorij ſedens in prima menſa in ſecundo loco quae fundata eſt cum Canonicis et habet conferre Capitulum.

III. Item Praebendarius ac Summiſſarius praebendae de *Meinols* ſenior intitulatur ad nonum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo tertio habens jus refectorij ſedens in prima menſa in tertio loco, quam fundavit praebendarius de *Meinolsheim* & habet conferre Praepoſitus.

IV. Item praebendarius ac Summiſſarius junior praebendae de *Meinoltzheim* intitulatur ad nonum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo primo habens

jus refectorij ſedens in prima menſa in quarto loco quam fundavit praebendarius de *Meinoltzheim* & habet conferre Praepoſitus.

V. Item praebendarius ac Summiſſarius intitulatur ad nonum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo ſecundo habens jus refectorij ſedens in prima menſa in quinto loco, quam fundavit Dominus *Eberhardus de Endringen* & habet conferre Dominus feodi in *Korbaw*. Dividit in omnibus matutinis Dominicalibus I. quartale ſiliginis quod dat Capitulum pro *Diethmario* hebdomatario cantat ſumman miſſam. haec praebenda dat III. quart. IIII. ſextar: tritici & I. quart: ſiliginis ad refectorium.

VI. Item praebendarius ac Summiſſarius intitulatur ad nonum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo quarto habens jus refectorij ſedens in prima menſa in ſexto loco, quam fundavit Dominus *Hugo* Abbas in *Mauro - Monaſterio* & habet conferre Decanus. Dividit 2 ℔. ad Chorum VIII. Idus Decembris. Dat ad refectorium VI. quartal. tritici.

VII. Item praebendarius ac Summiſſarius Domini Decani intitulatur ad nonum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo quinto habens jus refectorij ſedens in prima menſa in ſeptimo loco quam fundavit Dominus *Fridericus de Reichenberg* & habet conferre Decanus. Dividit III ℔. ad Chorum IV. Idus Septembris.

VIII.

VIII. Item praebendarius ac Annimiſſarius & Turribularius intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo ſexto habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in primo loco, quae fundata eſt cum Canonicis & habet conferre Cuſtos.

IX. Item praebendarius ac Annimiſſarius & turribularius intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo tertio habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in ſecundo loco, quae fundata eſt cum Canonicis & habet conferre Cuſtos.

X. Item praebendarius ac Annimiſſarius intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo ſeptimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in tertio loco quam fundavit *Nicolaus* dictus *Felix* & habet conferre Praepoſitus, Decanus & Portarius vel qui Domini ſunt concordes. Dividit I. lb. ſecundo idus Maji.

XI. Item praebendarius Capellae ſanctae *Margarethae* in Curia Domini Canonicali in Vico Praedicatorum intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo quarto habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in quarto loco, quam fundavit Dominus *Udalricus* de *Dalmaſſingen* & habet conferre Dominus curiae. Dat & dividit XVI. quart. ſiliginis ordei calend. julij. Item die St. *Gregorij* in matutinis Senioribus praebendatis cuilibet 6. den. & novis cuilibet 3 ℌ. Item in die *Coſmae* & *Damiani* IIII. quart. ſiliginis. Item dat VII. quart. ſiliginis XIX. Calendas januarij.

XII. Item praebendarius & Camerarius qui tenetur cuſtodire cameram Eccleſiae intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo octavo, habet conferre Cuſtos.

XIII. Item praebendarius ac Annimiſſarius intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo quinto habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in quinto loco, quam fundavit Dominus *Walramus* de *Gerolseckh* & habet conferre Decanus. Dat X ß. den. XV. Kal. junij. Item X ß. den. X. Kal. Auguſti. Item 4. quart. & 5. ſextar ſiliginis IV. Kal. junij.

XIV. Item praebendarius primus Capellae ſancti *Nicolai* in Curia Domini clauſtrali *Friderici* Ducis Bavariae, intitulatur ad octavum verſum, ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo nono habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in ſexto loco & habet conferre Dominus Curiae.

XV. Item praebendarius in Capella ſanctae *Petronillae* in curia Domini *joannis* Ducis Bavariae, intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo ſexto, habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in ſeptimo loco, quam fundavit Dominus *Bertholdus* de *Oſtenſtein* & habet conferre Dominus Curiae & eſt fundata an. MCCLIX.

XVI. Item praebendarius ac Annimiſſarius intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo decimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in octavo loco, quam fundavit Dominus *Eberhardus* de *Enttringen* & habet conferre Dominus

nus feodi in *Kolboltzheim.* Haec praebenda dividit *IX.* quart. ſiliginis & ordei *XVII.* Kal. ſeptembris.

XVII. Item praebendarius Capellae ſancti *joannis* in curia Dominorum de *Henneberg* intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo ſeptimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in nono loco, quam fundavit Dominus *Eberhardus* de *Entringen* An. MCCLX. & habet conferre Dominus Curiae. Haec praebenda dat 3. ß. *IV.* Kalend. Novembris 1 ℞. *VI.* Kal.

XVIII. Item praebendarius ac Annimiſſarius intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo undecimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in decimo loco, quam fundavit *Eberhardus* ſacerdos & habet conferre Decanus. Haec dividit *VI.* quartal. ſiliginis & ordei & *I.* quart. ſiliginis *II.* Idus januarij. Item ad refectorium *II.* quart. ſiliginis & *IV.* ſextar. tritici & *VIII.* ſextar. ſiliginis.

XIX. Item praebendarius primus in Capella ſancti *Andreae* intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo octavo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in undecimo loco quam fundavit Dominus *Albertus* de *Dalmaſſingen* & habet conferre Dominus Curiae *joannes* de *Brandis*. Haec dat *II.* quartal. 4. ſextar. tritici & octo ſextar. ſiliginis.

XX. Item praebendarius & Annimiſſarius ultimus intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo nono habens jus refectorij ſedens

in ſecunda menſa in duodecimo loco, quam fundavit Dominus *Otto* de *Enttringen* & habet conferre Dominus feodi zu *Molsheim*. Item dat *II.* quartal. *IV.* ſextar. tritici et octo ſextarios.

XXI. Item praebendarius primus Capellae ſancti *Blaſij* in Ambitu intulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in tredecimo loco, quam fundavit *Durrezan* & habet conferre Decanus. Haec praebenda dat ad refectorium *VI.* quart. ſiliginis Item dat *V.* ß. *XIII.* Kal. januarij.

XXII. Item praebendarius altaris ſancti *Florentij* modo in Capella Beatiſſimae *Mariae* Virginis, intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo duodecimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in decimo quarto loco, quam fundavit *Heinricus Weibelin* civis Argentinenſis & habet conferre cuſtos. Dat ad refectorium *VII.* quart. ſiliginis.

XXIII. Item praebendarius primus in Capella ſancti *joannis*, intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo tredecimo habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in quinto decimo loco, quam fundavit *Reinboldus* dictus *Nuel* miles & habet conferre cuſtos.

XXIV. Item praebendarius altaris ſancti *Vincentij* intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro praepoſiti ſtallo decimo quarto, quam fundavit N. *von Ruſt* & habet conferre Capitulum & Cuſtos alternatis vicibus. Haec praebenda dat

1 lb.

1 ℔. de domo praebendae ſita in judengaſs *VIII.* Idus Martij. Item dat. *IV*ß. *III.* Idus julij.

XXV. Item praebendarius & annimiſſarius nonus & ultimus Altaris ſanctae *Crucis* retro altare principale Chori, intitulatur ad octavum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo decimo quinto habens jus refectorij ſedens in ſecunda menſa in ſedecimo loco, quam fundavit Dominus *Henricus Dietmari* An. MCCC vigeſimo primo & habet conferre Epiſcopus & Cuſtos. Dat ad refectorium *IV*. quart. ſiliginis.

X*XVI.* Item praebendarius primus Capellae ſancti *Nicolai* in Choro intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo decimo ſexto habens jus refectorij, ſedens in tertia menſa in primo loco, quam fundavit *Ludovicus* de *Türſten* Scholaſticus & habet conferre Praepoſitus.

XXVII. Item praebendarius Capellae ſanctae *Margarethae* in Curia Domini *Sigismundi* de *Höelöe* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo undecimo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in ſecundo loco, quam fundavit Dominus *Henricus* de *Lupffen* Decanus & habet conferre Dominus curiae. Haec dat 1 ℔. *XII.* Idus Februarij Item dat ad refectorium *IV.* quartal. tritici.

XXVIII. Item praebendarius Altaris ſanctorum *Petri* & *Pauli* prope ambonem intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo decimo ſeptimo, quam fundavit *joannes Scharfeſackh* civis Argentinenſis & habet conferre Cuſtos.

Dat 2 lb. *XII.* Kal. Martij & dat 1 lb. *XII.* Kal. Novembris Item 1 lb. *XI.* Kal. Novembris.

XXIX. Item praebendarius Capellae ſancti *Martini* im ambitu intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo duodecimo, quam fundavit *Henricus* de *Gerolzeckh* ultra Rhenum & habet conferre nunc *Michael Redt* dat 1 lb. V ß. Kal. Februarij. Item XV ß. ad refectorium Item omni die 1 &. ad ſummum altare de domo ſua in Sultzgaſſen.

XXX. Item praebendarius altaris ſancti *Arbogaſti* ſuper ambone intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo tredecimo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in tertio loco, quam fundavit Dominus *Rudolphus* de *Dalmaſſingen* & habet conferre Dominus Curiae *joannes* de *Brandis.* Dat 1 lb. in matutinis S. *Arbogaſti.* Item 1 lb. in matutinis S. *Margarethae* in feſto. Item 1 lb. *IV.* Kal. Octobris Item 1 lb. *XIII.* Kal. Octobris. Item 1 lb. *XIV.* Kal. Novembris Item *VI* lb. *XIIII* Kal. julij.

XXXI. Item praebendarius altaris ſancti *Antonij* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo decimo octavo, quam fundavit Dominus *Hermannus* de *Durſtein* & habet conferre Dominus curiae *Albertus* de *Lymperg.*

XXXII. Item praebendarius Altaris ſancti *Sebaſtiani* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo quarto habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in quarto loco, quam fun-

Digitized by Google

fundavit *ſigellinus Nebe* armiger & habet conferre Cuſtos.

XXXIII. Item praebendarius ſecundus Capellae ſancti *joannis* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo decimo nono habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in quinto loco, quam fundavit *Burckardus Spender* & habet conferre Cuſtos. Dat 3. quartal. tritici & XXX ℞. V. Idus junij & 6. quart. tritici ad refectorium.

XXXIV. Item praebendarius Altaris ſancti *Nicolai* ſubtus ambonem intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo quinto, quam fundavit *Nicolaus Schultes* An. MCC nonageſimo & habet conferre Cuſtos.

XXXV. Item praebendarius altaris SS. *Martini* & *Blaſij* in Ambone intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo ſexto habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in ſexto loco, quam fundavit Dominus *Henricus* de *Gindelfingen* & habet conferre Dominus feodi in ſtadelgaſſen. Dat X. quartal. tritici & ſiliginis *IV*. Kal. Auguſti Item 2 quartal. ſiliginis *XIII*. Kal. junij.

XXXVI. Item praebendarius Altaris *omnium Sanctorum* prope Capellam ſanctae *Catharinae* prope fontem intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo ſeptimo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in ſeptimo loco, quam fundavit *Conradus Gürtler* & habet conferre Cuſtos.

XXXVII. Item praebendarius ſecundus altaris *ſanctae Crucis* in Choro intitulatur ad ſeptimum ver-

verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo, quam fundavit Magiſter *Henricus Dietmari* & habet conferre Cuſtos alternative cum Epiſcopo. Dat ad Chorum pro quotidiana diſtributione *VIII* ℔. Item X ß. de domo hinder dem bruderhof.

XXXVIII. Item praebendarius altaris *omnium Sanctorum* prope fontem intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo primo, quam fundavit *Eliſabetha Meſſingerin* & habet conferre Cuſtos. Haec dat. X ℔.

XXXIX. Item praebendarius ſecundus Capellae ſancti *Blaſij* in ambitu intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo octavo, quam fundavit Domina *Agnes* de *Lingelmiſten* uxor *Nicolai* dicti *Zebe* civis Argentinenſis & habet conferre Decanus.

XL. Item praebendarius ſecundus Altaris ſanctorum *Martini* & *Blaſij* in ambone intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo decimo nono, habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in octavo loco, quam fundavit Dominus *Henricus* de *Gundelfingen* & habet conferre Dominus feodi in ſtadelgaſſen. Haec dat X. quart. ſiliginis & ordei *IV*. Kal. Auguſti. Item ad refectorium *VI.* quart. ſiliginis Item 6. pauperibus Scholaribus choralibus ſingulis diebus unicuique unum Scyphum quorum LX faciunt unum quartale ſiliginis.

X*LI.* Item praebendarius ſecundus Capellae ſancti *Andreae* intitulatur ad ſeptimum verſum, ſtans

ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo, quam fundavit Dominus *Henricus* de *Dick* portarius & habet conferre Dominus Curiae *Albertus* de *Lymperg* in Münſtergaſs. Haec praebenda dat III ℔. ad diſtributionem. Item X ß. de domo ſua. Item IV. untzen Scholaribus pro pane.

XLII. Item praebendarius Altaris ſanctorum *Petri & Pauli* prope baptismum intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo primo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in nono loco, quam fundavit *Waltberus* de *Mülbeim* & habet conferre Cuſtos. Dat II ℔. X. Kal. Septembris. Item dat IV. quartal. tritici ad refectorium.

XLIII. Item praebendarius altaris ſancti *joannis Baptiſtae* prope fontem intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo ſecundo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in loco decimo, quam fundavit *joannes Meſſinger* & habet conferre Cuſtos.

XLIV. Item praebendarius primus Altaris ſancti *Martini* prope Chorum intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo ſecundo quam fundavit *Conradus Schidlin* & habet conferre Cuſtos. Dat 1 ℔. & VII. quartalia filiginis XI. Kalend. Martij.

XLV. Item praebendarius ſecundus Capellae ſancti *Nicolai* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo tertio quam fundavit Dominus *Henricus* de *Luffen* Decanus & habet

Digitized by Google

bet conferre Dominus Curiae *ſigiſmundus* de *Höelöe;* Dat V lb. ad diſtributionem poſt *Corporis Chriſti.*

XLVI. Item praebendarius ſecundus Capellae ſancti *Martini* prope Chorum intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo quarto, quam fundavit *Conradus Schidlin* & *Metza* uxor ejus & habet conferre Cuſtos? Dat X lb. ad diſtributionem.

XLVII. Item praebendarius primus Capellae ſancti *Pauli* in Curia *Alberti* de *Lymberg* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo tertio, habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in loco undecimo, quam fundavit *Hermannus* de *Tirſtein* & habet conferre Dominus Curiae. Dat IX. quartal. ſiliginis & unum quartal. Scholaribus nonas Aprilis. Item I. quartal. ſiliginis Scholaribus & dat IV. quart. tritici ad refectorium.

XLVIII. Item praebendarius Altaris ſanctae *Richardis* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo quarto habens jus refectorij. Dat III lb. ad diſtributionem poſt Nativitatem *Chriſti.* Item III lb. ad eandem pro feſto *joannis Baptiſtae* Item VI. quart. ſiliginis ad refectorium, ſedens in tertia menſa in loco duodecimo, quam fundavit *joannes* de *Gerolzeckh* & *Cunegundis* ſoror ejus *Abbatiſſa* in *Andlo* & habet conferre Cuſtos.

XLIX.

XLIX. Item praebendarius Capellae ſancti *Udalrici* in curia Epiſcopali intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo quinto & habet conferre Epiſcopus.

L. Item Praebendarius principalis altaris ſanctae *Catharinae* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo quinto habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in loco duodecimo, quam fundavit *Bertholdus* de *Buchecth* Epiſcopus & habet conferre Epiſcopus. Dat X ℔. IX. Kal. Decembris.

LI. Item praebendarius Altaris ſancti *Andreae* in Capella ſanctae *Catharinae* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti in ſtallo vigeſimo ſexto, quam fundavit *Bertholdus* de *Buchecth* Epiſcopus & habet conferre Epiſcopus.

LII. Item praebendarius Altaris ſanctae *Eliſabeth* in Capella ſanctae *Catharinae* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo ſeptimo, quam fundavit *Bertholdus* de *Dechs* & habet conferre Epiſcopus.

LIII. Item praebendarius ſecundus in Capella ſancti *Pauli* in Curia *Alberti* de *Limperg* intitulatur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo octavo, quam fundavit *Ludovicus* de *Dirſtein* ſtabellarius & habet conferre Dominus Curiae & dat X ℔. ad quotidianam diſtributionem diverſis temporibus.

LIV. Item praebendarius Altaris ſanctorum *Timothei* & *Symphoriani* ſubtus ambonem intitulatur

Digitized by Google

tur ad ſeptimum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo ſexto, quam fundavit Conſulatus Argentinenſis, ad collationem eorundem. Dat VIII ℔. & uncias IV. diverſis temporibus.

LV. Item praebendarius & Turribularius non adſtrictus ad ordines ſacros intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo vigeſimo ſeptimo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in primo loco, fundata eſt cum Canonicis & habet conferre Cuſtos.

LVI. Item praebendarius ac Turribularius non aſtrictus ad Ordines ſacros majores intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo vigeſimo nono habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in ſecundo loco, fundata eſt cum Canonicis & habet conferre Cuſtos.

LVII. Item praebendarius primus Elemoſinarius intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo triceſimo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in quinto decimo loco, fundata eſt cum Canonicis & habet conferre Portarius.

LVIII. Item praebendarius Elemoſinarius ſecundus intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo triceſimo primo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in ſedecimo loco, fundata cum Canonicis & habet conferre Portarius.

LIX. Item praebendarius Elemoſinarius tertius intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo viceſimo octavo habens jus refectorij ſedens

ſedens in tertia menſa in decimo ſeptimo loco, fundata cum Canonicis & habet conferre Portarius.

LX. Item praebendarius Levita Diaconus ſecundus intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo viceſimo nono habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in decimo octavo loco, quam fundavit *Bertholdus* de *Buchechh* & habet conferre Capitulum.

LXI. Item praebendarius Levita quartus Subdiaconus intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo viceſimo ſecundo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in decimo nono loco, quam fundavit *Bertholdus* Epiſcopus de *Buchechh* & habet conferre Capitulum.

LXII. Item praebendarius Levita tertius Subdiaconus intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Decani ſtallo triceſimo habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in viceſimo loco, quam fundavit *Berrholdus* de *Buchechh* & habet conferre Capitulum.

LXIII. Item praebendarius Levita Diaconus intitulatur ad ſextum verſum ſtans in Choro Praepoſiti ſtallo triceſimo tertio habens jus refectorij ſedens in tertia menſa in ultimo loco, quam fundavit *Bertholdus* Epiſcopus de *Buchechh* & habet conferre Capitulum.

Quicunque recipitur in Canonicum Eccleſiae Argentinenſis, ſolvet infra ſcripta ſtatuta:

Item LXXVI. Gulden 2 ß. Capitulo.

Item XXII. Gulden 9 ß. Camerae.

Item II. Gulden Decano vel ejus vices gerenti.

Item I. Gulden cuilibet Canonico Capitulari praeſenti.

Item I. Gulden Syndico Capituli.

Item I. Gulden.

Item II. Gulden.

Item V. Gulden Dormentario majori.

Item I. Gulden Dormentario minori.

Item III. Gulden Notario Capituli ſi comes; ſed ſi princeps IIII. Gulden.

Item V ß. ℋ. Choralibus.

Item III ß. ℋ. piſtori.

Item II. Gulden Praepoſito pro confirmatione.

Item I. Gulden Notario Praepoſiti pro littera.

in ſumma 59 ℔. 8 ß. 6 ℋ.

Quicunque Canonicus recipitur in Capitularem dat infra ſcripta.

Item I. Gulden cuilibet Canonico Capitulari praeſenti.

Forma inveſtiturae.

Auctoritate noſtra ordinaria inveſtimus te de beneficio tibi collato per Bireti impoſitionem mandantes tibi reſponderi de fructibus ejusdem litterasque deſuper expediri neceſſarias in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

Haec

Digitized by Google

Haec ſunt feuda Clauſtralia Eccleſiae Argentinenſis etiam ſpecificata qui ſunt qui poſſident feuda eadem & dantur ad Wattſchar. *)

Meynoltzheim — Capitulum VI ℔. IIII ß. ₰.
Willgotheim — Capitulum & Chorus II ℔. IIII ß. IIII ₰.
Schletſtat — Praepoſitus III ℔.
Awenheim — Praepoſitus.
Suffelweinersheim — Camerarius VIII ℔. V ß. ₰.
Schertzheim — Camerarius.
Dambach — Scholaſticus.
Obersdorff — Portarius.
Dallenheim — Portarius.
Minfersheim — Portarius.

Haec feuda ſequentia poſſident Domini Canonici de *Hennenberg* & dantur ad Wattſchar.

Reichſtett III ß. IIII ₰.
Berſtett III ß. IIII ₰.
Mittelhausbergen III ß. IIII ₰.
Vegersheim X ß. ₰.
Krigesheim.
Molsheim.
Hangenbietten V ß.

*) Watt. inde leinwat. Seidenwat &c. Schar, Vertheilung. Wattſchar diviſio veſtimentorum quae Praepoſitus in communi viventibus procurare debebat. Idem nomen Wattſchar reperi nuper in Computu quodam principalis Abbatiae Murenſis in Helvetia, qui, ſi penitus examinetur, indigitabit, hos redditus fuiſſe deſtinatos ad commune Veſtiarium.

Digitized by Google

Northus.
Truchwesheim.
Lampertheim VI ß. VIII ℞.
Etwersheim.
Düngesheim III ß. IIII ℞.
Plobsheim.
Brockingen X ß.
Berckhbiettenheim XVI ß. VIII ℞.
Biblenheim X ß.
Sultz.
Stotzenheim XI ß. VIII ℞.
Berckheim II ß.
Gubickheim.
Ernoltzheim V ß. ℞.
Berſch III ß. IIII ℞.
Rosheim I ℔.
Egesheim.
Fridesheim III ß. III ℞.
Stadelgaſs X ß.
Summa feudorum VI ℔. VI ß. XI ℞.

Haec feuda ſequentia poſſident Epiſcopus Curienſis & Domini de Barbei & dant ad Watſchar.

Zinſweiler.
Volspach X ß.
Hoffweiler.
Biblenheim.
Druchtersheim X ß.
Findesheim.
Innenheim III ß. *VIII* ℞.
Oſthus ſive *Matzenheim III* ß. *VIII* ℞.

Klem-

Klemmaw.
Korbenaw III ß. IIII ₰.
Klobnabſaw III ß. IIII ₰.
Summa ad Watſchar *I* ℔. *XIIII ß.* ₰.
Offenburg.
Kolboltzheim D. *Reinbardus* de *Hanaw I* ℔. X ß.
Dellenwiler III ß. IIII ₰.
Muſſickh III ß. III ₰.
Gamsburſt.
Summa feudorum Dni de Hanaw ad Watſchar *I* ℔. *XVI ß. VIII ₰.*

Was ein Thumherr ſo er jubilaeus wird, für privilegia und zu genieſen hat.

Zum erſten ſoll ein Thumherr der ſein jubilaeum begangen hat des chorgangs aller ding ſein leben lang frei und uberhaben ſein und bleiben, doch ſoll Im nit deſteminder die praeſens zu allen eintagen und zeiten werden und volgen on allen eintrag, ſo fern er anderswo je zu zeiten ſo man im Chor ſingt oder liſt, inerhalben der mauren der ſtadt *ſtrasburg* iſt und ſonſt nit.

Item er ſoll auch wochenlichen und andere zufällige Capitel wie und warumb ſie Im verkhundt werden, die nit durch brieff oder zetel indicirt wurden, entladen und exempt ſein, doch ſollen ihm wie andere reſidenten ſolche Capitel verkundt werden und dan ſo mag er darein kommen oder nit, nach ſeim gefallen, und ob er alſo nit erſcheinen oder ausbleiben werde, das er dann ohn erlaubnuſs eines Dechants oder ſein ſtatthalters zu

 thun

Digitized by Google

thun macht hat, ſoll er unſträflich ſein. Was aber General oder ander Capitul ſeint, die durch brieff oder zedul indicirt und intimirt werden, die ſollen ihm auch wie anderen Capitulherrn nach brauch verkündt werden, darauf er ſich dan halten und beweiſen ſoll nach herkommen und gewonheit des Capituls.

Item Ihm ſollent, er ſey in der ſtadt, im landt oder auſſerhalb wo er wolle, werden und folgen ſein theil und anzahl von allen nutzbarkeiten und gefellen des Capituls, bruderhoffs oder ſunſti es ſeyn Monthal, Wattſchar, alt und neue pfründten auch lehen ſo von der Thumprobſtey Kellerey Portey oder anderſtwoher, darzu fronfaſtengelt mit ſambt den gefellen, ſo in erwehlung der neuen Thumherren, auch in aufnemung der newen Capitulherren, desgleichen eins Vogt oder anderen die da verampt ſeint zu *Berſch* oder anderswo, gegeben werden, nicht ausgenomen, dann allein Capitularia und Computalia, ſo man jars im general Capitul craſtina . . . anfahet auf der rechnung pflegt auszutheilen, die ſoll er järlichen durch erfüllung der reſidens eins viertheils jars vor ſant *jacobs* tag verdienen und im ſelben general Capitul vom anfang bis zu end aus ſein und bleiben, nach gewonheit deſſelbigen Capituls ungefehrlich. Actum Sabbatho poſt exaltationem ſanctae *Crucis* Anno XVC. primo.

ARCHI-

ARCHIDIACONATUS PRAEPOSITI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM ANDLAVIENSEM.

1. ANDLAU ad ſanctum *Andream* Eccleſia parochialis.

Capella Praeceptoratus ordinis Teutonici.

Capella S. *Barbarae* in Hoſpitali.

Eichhofen. Capella S. *joannis Baptiſtae.* a)

2. ANDLAU ad SS. *Fabianum* & *Sebaſtianum* Eccleſia paroch. Abbatia.

Eccleſia Abbatialis ſanctae *Richardis.* b) Rectoratus Abbatiae. Beneficium Capellae S. *joannis Baptiſtae.*

Pars ſylvae Hohwald Capella domeſtica in illa.

3. BAAR Eccleſia paroch. ſancti *Martini.* c)

Capella SS. *jacobi* & *Philippi.*

Heiligenſtein Eccleſia S. *joannis Baptiſtae.* d) Benefic. Capellaniae S. *Catharinae.*

4. BLIENSWEILER Eccleſia paroch. SS. *Innocentum.* e)

Nothalten Eccleſ. *B. M. V.* Aſſumptae. f)

Zell. Capella S. *Wendelini.* g)

5. EPFICH. Eccleſia paroch. S. *Georgij.* Eccle. S. *Margarethae* olim mater. h)

Gallweiler vicus deſtructus. Capella S. *Galli.* Beneficium hujus Capellae. i)

6. GOXWEILER. Eccleſia paroch. S. *joannis* ante portam Latinam. k)

Burgheim. Eccl. S. *Arbogaſti.* l)

7. ITTERSWEILER Eccleſ. paroch. S. *Remigij.* m)

Bernhardsweiler in quo reſidet parochus. Eccleſ. S. *Antonij* Eremitae. n)

Reichsfelden. Eccl. S. *Urbani.* o)

8. MITTELBERGHEIM Eccleſ. paroch. S. *Stephani.* p)

Gertweiler. Eccl. S. *Bartholomaei.* q)

9. St. PIERRE ſanct *Peter.* Eccleſ. par. S. *Arbogaſti.* r)

Baumgarten deſtructus. Capella *XIV. Auxiliatorum.* Abbatia deſtructa. s)

Ittenweiler. deſtructus. Eccleſia S. *Chriſtinae.* Praepoſitura deſtructa. t)

10. STOTZENHEIM Eccleſia parochialis S. *Nicolai.* u)

Capella *B. M. V.*

Capella S. *Symphoriani.*

Capella domeſtica in Caſtro.

11. VALFF. Eccleſ. paroch. S. *Blaſij.* x)

Capella S. *Margaritae.*

Capella S. *Blaſij.*

12. ZELLENWEILER. Eccleſ. paroch. S. *Martini.* y)

Capella S. *Barbarae.*

a) Ubi Epiſcopus Argentinenſis An. MCCXCVIII. clauſtum ſuſtuliſſe ſcribitur in *Annal Colmar.*

b)

b) Dictum eſt antiquitus: *Eleonis* monaſterium Virginum ord. S. *Benedicti*, quod *Richardis Caroli Craſſi* Imp. conjux in paterna ſua hoereditate conſtruxit, vivo marito. A rivo illud alluente, nomen *Andlaviae* ſortitum, in Canoniſſarum nobilium Collegium tractu temporis converſum. An. DCCCLXXX. Data eſt *Caroli* Craſſi confirmatio donationis a Conjuge ſua *Richarde* monaſterio Andlavienſi factae. *Schöfflin Alſ. Dipl.* n. CXII. elapſo quadriennio Idem Imperator *Botonis* monaſteriolum vicinum monaſterio Andelavienſi eidem ſubjecit. l. c. n. CXIV. Cl. *D. Grandidier dans l'hiſtoire de l'égliſe de Strasbourg* protulit hujus Abbatiae documentum a *Ludovico* infante conceſſum. *T. II. n. 168. 172.*

c) *Barru*, Beara, Barra, Francica nomina ſunt hodierni oppiduli *Barr* ab *Argentina* ſex leucis Vogeſum verſus diſtans. vid. *Schannat Tradit. Fuldens num. 84 & 127.* ibidem ad Hohenburgo Odilianum monaſterium aſcenditur.

d) Vicus in Dynaſtia Barrenſi.

e) Inter *Seleſtadium* & *Andelaviam*. Teſtamentum *Odiliae* inferiori Hohenburgenſi Monaſterio curiam ibi aſſignat. *Schöfflin Alſ. Dipl.* n. XXIV.

f) *Andlau* Genti Alſaticae ſicut ſub *Rudolffo* I. Imp. caſtrum *Andelo*, ſub *Wenceslao* Anno MCCC LXXXVI. vicus *Mittelbergheim*, ſub *Sigismundo* An. MCCCCXIV. homines in valle *Andlau* & vico *Blienſweiler*, ſic ſub *Friderico* IV. An. M CCCCLXXIII. vici *Bernhardſweiler*, *Reichsfelden*, *Zell* & *Nothalten* literis feudalibus primum inſerti leguntur.

g) Vid. not. f. praecedens.

h) *Epfich*, latine Ephicum, Epiacum & Apiacum in documentis compellatur, vicus major eſt cui caſtrum & palatium Epiſcopi adſtructum fuit, cum

 tri-

Digitized by Google

tribus alijs vicis propinquis peculiarem veluti praefecturam, Benfeldenſi majori ſubordinatam, conſtituit. Caſtrum *Philippus* Rex Rom. An. MCXCVIII. teſte *Chron. Urſperg. p. 235.* confregit. De curia dominica Epiſcopi in *Epiaco* Codex MS. ſec. XIII. haec refert = Tria placita, quae hubdinc dicuntur, quilibet manſus annuatim ſervare debet . . . iſta placita debent eſſe in Palatio Epiſcopi, ubi debent eſſe ſedilia, ubi ſcabini recipiantur & manſionarij . . . ſi manſionarius ſculteto inobediens extiterit, tunc demum ſcultetus Advocatum vocabit & Advocatus placito debito manſum ad uſum Epiſcopi libere ſaſire debet . . . De furto & frevola ſcultetus accipiet duas partes & Advocatus tertiam partem. Nota etiam Advocatus tria placita poſſidere debet in *Apiaco*, unum quodque ſtatim poſt placitum ſculteti, ad promovendam juſtitiam curiae & ad conſervanda jura manſionariorum, ne alter alteri faciat injuriam. In quibus placitis nullum ſervitium ei datur ex parte Domini Epiſcopi, niſi vocetur a judice Epiſcopi & in his placitis de ſuo debet vivere, quia de omnibus reditibus, ſalarijs id eſt terre ſalarium Epiſcopi, Advocato pars tertia aliquando ordinata fuit, in campo videlicet, vineto, prato, nemore nec non inveſtitura Eccleſie, ita videlicet, quod Epiſcopus locat parochialem Eccleſiam in *Epiaco* & Advocatus ad Eccleſiam *Collenwilere* (*Gallweiler*) alium locat ſacerdotem. Palatium ſive Caſtrum ut & nundinas in feſto B. *Galli* hic celebratas alius *Codex* MS. memorat.

i) *Gallweiler Collenwilere* (ut in not. h.) & *Colleswilre Schöpflin* inter enumerata nobilium feuda in *Alſatia illuſtr.* p. 167. *Dietericus* de *Beheimſtein* habet facultatem transferendi hominibus S. *Petri*

Petri S. Mauritij & *S. Ceciliae*, qui ſunt in villis *Epfiche*, *Colleswilre* vel quorum decimae illuc pertinent.

k) *Gocksweiler*, in chartis antiquioribus *Gokkeswilre*, *Goczeswilre* legitur. Eſt inter illa ſex loca, quae Dynaſtiam Barrenſem Ehenheimenſis Civitatis agro ad Septentrionem conterminam componunt.

l) Apud *Herrgott Geneal. Habsb. Tom. II. p. 197.* in *Luitfridi* Comitis inſtrumento de An. DCCCC III. *Burkein.* in Bulla *Innocentij* IV. An. MCC XLV. monaſterio fem. in *Oberehenheim* curtem in *Burkeim* aſſignat. *Rudolphus* I. Imp. in Hohenburgenſi (ap. *Dionyſ. Albrecht hiſtor. von Hohenburg probat.*) & *Carolus* IV. in Truttenhuſano diplomate An. MCCCLX. *Burgheim ſuperius* & *Burgheim inferius* recenſent.

m) Olim *Uchterswyler* inter Epiſcopum & Andlavienſes aequaliter diviſum. Hi partem iterum ſuam ab Imperio receperunt.

n) *Bernhardsweiler* (im loch, ut diſtinguatur ab alio vico, qui in Civitatis Oberehnheimenſis dominio eſt) Andlavienſes nobiles a multis retro ſeculis poſſident.

o) *Reichsfelden*, *Zell*, *Nothalten* & *Bernhardsweiler* vici litteris feudalibus familiae Andlavienſis primum inſerti leguntur ſub *Friderico* IV. An. MCCCCLXXIII.

p) Idem quod ſupra *not. k.* Eſt inſuper vicus praeſtans in colle molliter edito, vineis dives inter *Bergbemium ſuperius* vel *Rappoltſteinenſe* & inter *inferius* vel *Scharrachbergbemium* medius. In omnis aevi documentis ſimpliciter ſcribitur *Bergheim.* An. MCCLV. *Heinricus* Epiſcopus Argent. villam *Berckheim* cum juribus & attinentijs omn

omni eo modo, quo eandem villam *Fridericus* quondam Imperator utendam fruendam poſſedit & tenuit, *Eberhardo* de *Andelahe* pro ducentis marcis argenti titulo pignoris obligavit. jam Epiſcopus Argent. & Barones ab *Andlau* ſuos hic ſubditos ab Argentinenſibus diſcretos habent.

q) Occurrit in S. *Odiliae* teſtamento ſubdititio at veteri & in *Rudolphi* I. Imp. diplomate, quo id An. MCCLXXXIV. retulit (vid. *Dionyſ. Albrecht hiſtor. von Hohenburg probat. pag. 2. & 4.*) una cum reliquis Dynaſtiae locis. jus patronatus Capitulum majus Argent. concernit.

r) Unde homines S. *Petri* quandoque in chartis dicuntur incolae.

s) Dicitur ſubin *Bongarten*, *Bongard* latine *Pomarium* Ciſterc. ord. Abbatia prope *Andlaviam* a *Cunone* Epiſcopo Argent. An. MCXXV. adeoque poſt Lucellenſem prima, condita. *Gallia Chriſt. Tom. V. Col. 849. & in probat. Col. 476.* belli ruſticani iniquitate periit. Inſtrumentum Epiſcoporum *Cunonis*, *Gebhardi* & *Burcardi Baumgartenſi* monaſterio datum An. 1125. ſq. *Lucii* III. PP. protectorium dictae Abbatiae An. 1182. conceſſum & *Henrici* Ep. Argent. confirmationem donationis ampliſſimae Bongartenſibus An. 1187. factam nec non chartam *Henrici* VII. Imp. qua Abbatiae *Bomgartenſi* jus patronatus Eccleſiae in *Brunner* prope *Sletſtat* conceſſit An. 1312. vid. ad hos annos in *Alſatia Dipl.*

t) Deſtructum inter *Barram* & *Apiacum* Canonicorum Regularium S. *Aug.* monaſterium, *Conradus* Argentinenſis Eccleſiae Canonicus An. MCXXXVII. erexit. Anno MCCCCLIV. *Rupertus* Epiſcopus cum Arbogaſtino extra muros Argentinenſes, novennioque poſt cum Trutenhuſano ejusdem regulae coenobio illud conjunxit. *Wimpheling:* *de*

Digitized by Google

de Epiſc. Argent. pag. 51. Denique menſae Epiſcopali acceſſit. Hoc monaſterium cum alijs immune fecit *Carolus* IV. Rex Rom. a precibus primarijs An. MCCCXLVIII. d. III. jan. vid. *Alſatia Diplom.*

u) In antiquis chartis *Stotesheim* (Notitia fundationis monaſterij Haſcov. ibid. Bulla *Innocentij* II. PP. An. MCXL. in *Hiſt. med. Monaſt. pag. 284.*) caſtrum habuit, quod An. MCCCCXLIV. Armeniaci nemine reſiſtente occuparunt (*Schilter ad Königshov. p. 922.*) *Rudolphus* comes Palatinus *Rheni* & *Cuno* Senior miles de *Bergheim* ſua in hoc vico jura & poſterior quidem pro centum marcis argenti *johanni* Epiſcopo Argentinenſi An. MCCCXIV. vendiderunt. (*chartular. membran. Argent. num. 138.* ſq.) *Eraſmus* Epiſc. mercatum hebdomadalem An. MDLXIII. incolis conceſſit. Minima vici pars ad Andlavienſes nobiles ſpectat, feudum olim Imperiale nunc Regium.

x) Hujus nominis Caſtrum & vicus. Illud *Ludovicus* ab *Utenheim* Andlavienſium vaſallus ab hoſtibus tuendum in ſe ſuſcepit An. MCCCXCI. Primae de utroque Epiſcopi Argentinenſis inveſtiturae ſeculo XV. comparent. *Rudolfus* ab *Andelahe* bona quaedam propria in *Valſſe* pro centum marcis argenti, quas in feudum caſtrenſe acceperat, *Bertholdo* II. Epiſcopo obtulit. Abbatia Ebersheimenſis curtem dominicam cum ſalica terra & quarta parte banni ipſius villae ab *Erichone* Alſatiae Duce ſeculo VII. accepit. (vid. *Martene Theſaur. Anecdot. Tom. III. Col. 1132.*) jus Patronatus loci ad Abbatiſſam Andlavienſem ſpectat. In antiquis Documentis locus hic vocatur *Valva*, *Valve*, *Valfe*, *Valaba*, *Falababu*, *Falves*, *Falwe* & *Walabu*.

y)

Digitized by Google

x) Inter *Benſeldam* & *Oberehnheim* vicus, qui ex Imperiali Lotharingicum Landſpergiorum feudum evaſit. *Ludovicus* Bavarus Imp. An. MCCCXXXIV. *Johanni* de *Landſperg*; *Werlino* equiti *Johannes* Lotharingiae Dux An. MCCCLXII. inveſtituram ejus dederunt, quae a Lotharingiae Ducibus ad hoc uſque tempus continuata. Bona in banno *Zallenwilre Conradus* de *Landſperg* poſt *Guntherum* patruelen ſuum a *Rudolffo* Duce An. MCCCXXXVII. in feudum acceperat. *Archiv. Lotharing. Nanceji.*

ARCHIDIACONATUS PRAEPOSITI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM BENFELDENSEM. *)

1. BENFELDEN Eccleſia paroch. S. *Laurentij.* a)

Hoſpitale ibidem.

Capella S. *Antonij Paduani.*

Eley. Eccleſ. S. *Materni.* Conventus Recollectorum. b)

2. BOLSENHEIM Eccleſ. paroch *S. Martini.* c)

3. EBERSHEIMMÜNSTER Eccleſ. paroch. S. *Joannis Bapt.* Abbatia ordin. S. *Benedicti.* d)

Eccleſia Abbatialis S. *Mauritij.*

Weylerhof deſtructus. Capella S. *Remigij.*

4.

4. ERSTEIN. Eccleſia parochialis S. *Martini*. e)
Hoſpitale ibidem.
Eccleſia ſancti *ſixti* Abbatialis nobilium Dominarum in *Erſtein* deſtructa. f)
Capellania S. *ſixti* in *Erſtein*.
Primiſſaria ibidem.
Krafft & *Geiſenau*. Capella *B. M. V.* in Krafft. g)
5. FEGERSHEIM Eccleſ. par. S. *Mauritij*. h)
Obnenheim.
6. GEISPOLTZHEIM Eccleſ. paroch. S. *Margaritae*. k)
Hattisheim deſtructus. Capella *B. M. V.* & Vicaria ejusdem. l)
Blaesheim. Eccleſia in *Glaekelsberg*. m)
Entzheim. n)
7. HINDISHEIM. Eccleſ. paroch. SS. *Petri* & *Pauli*. o)
Capella *B. M. V.*
Capella S. *Apolloniae*.
Capella S. *Michaelis* deſtructa.
8. HIPSHEIM. Eccleſ. paroch. S. *Georgij* dicta ſancti *Ludani*. p)
Capella S. *Wendelini*.
Ichtratzheim. Capella S. *Galli*. q)
9. HÜTTENHEIM. Eccleſ. paroch. S. *Adelphi*. r)
Capella S. *Leodegarij* cum Capellania.
Capella *B. M. V.*
10. LIMERSHEIM vicaria perpetua. Eccleſ. paroch. S. *Dioniſij*. s)

11.

11. LIPSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Pancratij.* t)

12. KERTZFELDEN. Eccleſia paroch. S. *Arbogaſti.* u)

Capellania *B. M. V.* in Eccleſ. par.

Capella S. *Wendelini.*

13. KOGENHEIM Eccleſia paroch. S. *Leodegarij.* x)

14. MATZENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Sigismundi.* y)

Hüfferen.

Werth. Capella S. *Antonij* in caſtro. z)

Gros- & Klein-Sand. Eccleſia S. *Martini* olim parochialis. aa)

Capella SS. *Petri & Pauli.*

15. NORTHAUSEN. Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* bb)

Eccleſ. S. *Martini* olim parochialis.

Capella S. *Ludani.*

16. OSTHAUSEN. Eccleſ. paroch. S. *Bartholomaei.* cc)

Capella S. *Wolfgangi.*

17. SCHAEFFERSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Leodegarij.* dd)

Capella S. *Blaſij.*

18. SERMERSHEIM. Eccleſ. paroch. S. *Joannis Baptiſtae.* ee)

Capella S. *Wendelini.*

19. UTTENHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* ff)

20.

Digitized by Google

20. WESTHAUSEN Eccleſ. praroch. S. *Mathaei.* g g)

Capellania *B. M. V.* in Eccleſ. paroch.

Capella S. *Udalrici* in Holtzbad.

*) Benfeldenſis omnium Epiſcopatus Argentinenſis praefecturarum ampliſſima & ditiſſima nomen vetus mutavit & limites. Quidquid enim terrarum Epiſcopalium inter foſſam provincialem, Alſatiae inferioris terminum meridionalem, flumen *Andelach*, *Rhenum* & civitatem Argentinenſem ſitum praefecturam hanc olim conſtituit, quae a Caſtro *Bernſtein* ſupra *Dambacum* ſito, diſtrictus & Advocatia Bernſteinenſis (die vogtey und pflege *Bernſtein*) in qua praeter feuda nobilium ſeptem oppida, totidem caſtra & quinquaginta fere vicos aut villas ſibi ſubjectas numeravit Epiſcopus. enumerantur *in regiſtro rerum immobilium diſtrictus Bernſtein* An MCCCLXII. per *joannem* II. Epiſcopum confecto & in Tabulario Tabernenſi aſſervato.

a) *Benfeldae* mentio prima occurit ſub *Alberto* I. Reg. Rom.

b) Ab altera fluminis *Elli* parte e *Benfeldae* fere regione *Eley* vicus eſt ſitus; Scribebatur medio aevo *Elegia*, *Eligia*, *Eligium*, *Alege*. Originem vocis ab elegis ſeu lamentationibus ob S. *Materni* Alſatarum Apoſtoli obitum a diſcipulis ejus in eo loco effuſis *Wimphelingus de Epiſc. Argent. p.* 4. petit. Verius autem petitur origo nominis ab *Ello* praeterlabente fluvio. Vicus cum Werdenſi Caſtro a Landgravijs An. MCCCLVIII. ad Epiſcopum redijt. jus patronatus *Ulricus* Landgr. coenobio ord. *Wilhelm.* Argent. in quo ipſe ſepultus eſt An. MCCCXXXVI. donavit. Incluſorij ibidem deſerti reditus Epiſcopi Argentinenſis benficio

cio Anno MCCCLXXXVII. obvenerunt eidem. Franciſcani coenobi[um] in *Elegia* habent, quod eisdem Benfeldenſi o[b]ſidione expulſis reſtitutum eſt, cum oppidum redderetur. *Chemniz Schwediſcher Krieg part. I.*

c) Ibi *Adelbertus* Dux Abbatiae S. *ſtephani* varia bona donavit (apud *Herrgott Cod. Dipl. num. 50 & num. 161.* & Landgravij Werdenſes proprietates ſuas Eccleſiae Argentinenſi cum *Werda* caſtro in feudum obtulerunt; ab ineunte ſeculo XV. in Bapſtiorum, qui inde cognominati ſunt, manibus fuit, hisque intermortuis ad Ockahanios Anno MDCCXV. pervenit.

d) Vicus iſte, ubi Abbatia hujus nominis a vico *Ebersheim* ſemileucae ſpatio diſtante, qui ad Capitulum majoris Eccleſiae Argent. ſpectat, diſtinguendus. Privilegia Abbatiae uſque ad Annum MCCXXXIV. locum ipſum, in quo monaſterium ſitum eſt, cum omnibus pertinentijs ſuis, eidem adſcribunt. ſed directum aeque ac utile hujus vici dominium ad Epiſcopum Argent. a pluribus jam ſeculis pertinet. Inter oppida ejus ſec. XIV. monumenta locum recenſent. An. MCCCXCV. Epiſcopus oppidum *Ebersheim Münſter* cum advocatia monaſterij *Hamanno* de *Mulnheim* vendidit, mox tamen ſubortis quibusdam difficultatibus ad ſe rediturum & *Wirico* de *Hohenburg*, *Adamo Ulrico* & *Nicolao Boeckelijs* maxima parte An. MCCCCXXIII. denuo oppignorandum, ita ut Epiſcopo quarta tantum pars remanſerit. Sexennio poſt Abbas Ebersheimenſis dimidium oppidum a Nobilibus iſtis indultu Epiſcopi redemit, idque ſec. XVI. adhuc poſſedit. Pars quam ſervaverant nobiles, in aliorum etiam manus pervenit. De hac abbatia protulit documenta vera & fictitia *Cl. D. Grandidier dans l'hiſtoire de l'égliſe de ſtrasbourg*

Digitized by Google

bourg Tom. I. p. XL. ſq. Tom. II. p. CII. CLIV. CXC.

e) Vicus inſignis munitus olim & inter oppida relatus, quem medij aevi Scriptores *Erſtheim* vocant; Palatium & Regia ſeu Imperialis villa uti ſub Francis, ita ſub Germanis quoque diu permanſit. *Fridericus* I. Imp. *Berthae* Abbatiſſae Erſteinenſi IV. Idus julij An. MCLIII. chartam ibidem dedit. (*Guillimanni Habsburg. pag 286.*) Landgravijs Alſatiae inf. in feudum collatus, *ſigismundo joannis* Landgravij filio, Domicelli de *Erſtein* cognomen praebuit. Caſtelli *Herſtein* obſidionem Rex Rom. *Adolphus* agitaverat animo (*Chron. Colmar. p. 53.*), quod Werdenſis comes poſſeſſor ejus cum Argentinenſibus ei contrariabatur; Hanc ut averterent Argentinenſes, muros oppidi funditus ſe diruturos receperunt. ſed mitigata Caeſaris ira muri ſalvi manſerunt. *Erſteiſteinium johanni* & *Agneti* uxori ejus *Habsburgi* comitibus pro mille & centum aureis oppignoratum fuerat, cum illud *Ulricus* Landgravius una cum *Caſtineti* decimis An. MCCCXXI. ex eorum manibus reciperet. At octennio poſt *Burcardo* de *Horburg* & *Walthero* de *Geroldseck* Dynaſtis iterum in pignus majoris pecuniarum ſummae traditum eſt. *Waltherus Geroldseckius* cum Argentinenſes vexaſſet, hi muros turreſque *Erſteinij* cum arce *Schwanau*, leucae ſpatio verſus *Rhenum* diſſita ſolo aequarunt (*Albert. Argent. in vita Bertholdi Ep. p. 171. Königshov. Cap. V. p. 321.*) Ab hoc deſtructionis tempore formam nomenque civitatis *Erſteinium* amiſit.

f) In Diplomatibus monaſterium & oppidum ſubin ſcribitur: *Ebrſtein, Erſtheim, Erenſtein, Eriſtein, Erſcheim, Hernſtein. Grandidier* emendatam retulit chartam *Lotharij* Imperatoris, qua mo-

monaſterio Erenſteinenſi noviter fundato villam *Greſweiller* & alia nonnulla largitur die VI. ſeptembris DCCCXLIX. *Tom.II. n. 123.* Abbatia perduravit uſque ad finem ſeculi decimi quinti, quo ab *Alberto* Epiſcopo Argentin. extincta fuit bonis ejusdem translatis in Capitulum Cathedralis Argentinenſis.

g) Agri Erſteinenſis villa ad *Elli* alveum vergentem ad *Rhenum*, quem *Fridericus* Epiſcopus Civitati Argentinenſi, quam debellabat, *Elli* aquas intercepturus An. MCCCXCII. fieri vel ampliari fecit. *Schilter ad Königshoven pag. 764.*

h) Illi de *Rathſamhauſen* hunc locum ab Ochſenſteinenſibus primo Dynaſtis, dein Bipontinis Comitibus, inde Hanonico-Lichtenbergicis receperunt in feudum.

i) Hic vicus in *Caroli Craſſi* diplomate Honaugienſi An. DCCCLXXXIV. *Hohanheim* & in poſterioribus chartis *Obenheim* ſcribitur.

k) Vicus major eſt, in quo caſtrum, cum hoc adhuc ſeculo minaretur ruinam, ſolo aequatum. Curtem in villa *Geiſpodesheim Ratoldus* Epiſcopus Fratrum Eccleſiae Argentinenſis communitati eo, quo *Dagobertus* Rex eam Eccleſiae ſuae tradiderat, jure An. DCCCLXXVII. conceſſit. Alibi *Geizhodesheim* & *Gaezbotzheim* locus hic compellatur. Vicum Landgravij Alſatiae inferioris, Caſtrum *Begeri* nobiles in feudum tenuerunt. Hoc vero An. MCCCLIX. Eccleſiae Argent. oblatum eſt, *Johannis* a *Mundolsheim* An. MDXLII. conferendum.

l) Cum vico *Geiſpoltzheim* duo alij nempe *Sunthauſen* & *Hattisheim* pridem coaluerunt; ille verſus vicum S. *Oſwaldi*, hic verſus *Lipsheim* ſitus erat. ex *Hattishemio* rudera turris ſuperſunt. Extat etiam ibi Capella, quae cum tertia decimarum

agri

agri Hattisheimenſis parte a Collegiata S. *Petri junioris* Argentinenſi Eccleſia pendet.

m) Olim *Bledensheim* & *Bledesheim* Caſtrum & vicum *ſigismundus* Imp. *Nicolao Bockio* & fratri ejus An. MCCCCXXIX. in feudum contulit; jus patronatus penes Collegiatam D. *Leonhardi*, cujus menſae Capitulari reditus eccleſiae parochialis in *Bledensheim* Praepoſitus Capituli Majoris Argent. An. MCCCCXVI. reſtituit. Locus hic aſſidet Colli, cujus cacumini ſacellum cum turre undiquaque ſpectabili impoſitum eſt; unde *Gloeckelsberg* dicitur.

n) Duabus ab *Argentorato* diſtat horis vicus a *Turennij* praelio An. MDCLXXIV. commiſſo notus, in *Lucij* III. Bulla Baumgartenſi An. MCLXXXII. *Aniſſesheim*, in alia *Innocentij* IV. monaſterio Oberenheimenſi virginum An. MCCXLV. data, nec non in Zorniorum quam ab Epiſcopo impetrarunt, inveſtiturae charta An. MCCCCXLIV. *Enesheim* ſcribitur.

o) Portio villae *Hundinisheim* Mediano - monaſterio fuit donata. (*Belhomme Hiſt. Mediani Monaſt. pag.* 111. *Coll. pag.* 261.) Ebersheimenſi Abbatiae curtis dominica per *Wernherum* Ep. ſeculo XI. hic ablata apud *Martene Theſaur. Anecd. Col.* 1114. legitur. Vicus cum *Lipshemio* infra ſequente Hohenburgenſibus ab Epiſcopo in feudum cum fuiſſet conceſſus, nobiles hi caſtellum ibi exſtruxerunt. *Richardus* de *Hohenburg Wirichi* filius ſoecularem cum vita monaſtica commutaturus utrumque praenominatum vicum *Ruperto* Epiſcopo reddidit An. MCCCCLXXVI; & utrumque Epiſcopus biennio poſt *Friderico Miſſelbachio* in pignus obtulit.

p) Ad *Ellum*, maxima nunc parte allodialis, olim Abbatiae Murbacenſis feudum. An. MCCCXXIX. *Fridericus Wildgravius de Kirchberg; Johannes*

 Wild-

Wildgravius An. MCCCCXI. de vico *Hipphensheim* per Abbatiam inveſtiti fuerunt.

q) In chartis antiquis *Uthratisheim* & *Uchtersheim* vicus cum caſtro ad *Ellum*, cujus aeque ac vicini *Hipshemij* trientem *Johannes Wildgravius* ſub-advocatus Alſatiae, cum eum *Theobaldus de Bolſenheim* in feudum haberet, *Leonhardo Bapſtio* An. MCCCCLX. vendidit.

r) *Otto* II. & *Otto* III. Imperatores curtem ſeu villam *Hitinheim* cum *Columbaria* inter bona Monaſterij Paternacenſis recenſent. (*Herrgott Geneal. Habsb. Tom. II. n. 142. 147. 151. 156.*) in Abbatiae Ebersheimenſis chartis plerumque *Hiddenheim* ſcribitur. confer. *Alſatia Diplom.* Praeter vicum caſtellum hic fuit, quod *Burcardus de Hittenheim* armiger cum jure patronatus eccleſiae inferioris ibidem ut feudum Eccleſiae Argentinenſis ſub *Johanne* II. Epiſcopo poſſedit. *Burcardo* hoc defuncto *Bertholdus* II. Epiſcopus partem ejus *Hugoni Zornio* equiti eadem lege contulit An. MCCC XXXI. jure aperturae ſibi quoque ſervato.

s) In Diplomatibus legitur *Leimersheim*, *Limmersheim*. *Liumersheim*, *Lümmersheim*, *Lumersheim*, *Lumarsheim*. vid. *Alſat. Dipl.*

t) vide ſupra not. o.

u) Eccleſia hujus villae cum decimis monaſterio Hascovienſi adſcripta fuit. *Gallia Chriſt. T. III. Inſtrum. Col.* 474.

x) Vicus ad *Ellum*, qui Caſtello ornatus fuit & telonio Epiſcopali An. MDCXXV. *Benfeldam* translato. In *Kagenheim* Abbatia Ebersheimenſis curtem poſſedit dominicam (*Martene Theſ. Anecd. Tom. III. Col. 1132.*) jus Patronatus ad *Waldneros de Freundſtein* pertinet.

y)

Digitized by Google

y) Nomen in docûmentis praeſertim Ebersheimenſibus frequens. Epiſcopus hic vectigal habuit An. MCCCCXXIII. An. MCCCXVI. *Ulricus* Landgravius Alſatiae & frater ejus *Philippus* Canonicus Argent. *Nicolao Soldan* civi Argentinenſi pro centum libris denar. XLIV. quartalitia ſiliginis ſuper villa ſua *Matzenheim*, jurisdictione, hominibus ac omnibus locis, qualitercunque pertinentibus ad eandem nec non pullas hactenus dari conſuetas oppignorarunt.

z) Landgravij varia ab Argentinenſi Eccleſia habuerunt feuda, quae inter charta venditi Landgraviatus An. MCCCLIX. primo loco memorat *Werth* (Werda) Caſtrum ad *Ellum*, Werdenſium allodium ad annum uſque MCCXXXII. quo *Henricus* Landgravius nondum liberos habens, pro remedio animae ſuae, partem ſuam in caſtro ſuperioris *Werdae* Eccleſiae Argentinenſi obtulit in feudum.

aa) *Maximilianus* I. Imp. rogatu *Wilhelmi* Epiſcopi An. MDXVI. hujus vici incolis poteſtatem dedit, ut ab omnibus pontem *Elli* a ſe nuper conſtructum tranſituris, vectigal exigerent.

bb) Vulgo *Nartz*, ubi Ebersheimenſes curiam dominicam habuerunt (*Martene Theſ. Anecd. T. III. Coll. 1132.*) An. MCCLXII. Argentinenſes vico *Northus* flammas intulerunt (*Königshov. C. IV. p. 252.*) An. MCCCLXVIII. *Eberhardus* de *Andelahe* miles bona quaedam *Reinboldo Epſicher* militi in *Northus* habitanti vendidit. Tum *Begeri* milites homines in *Hundensheim* in *Northus* & in *Schefersheim* ab Epiſcopo in feudum tenuerunt. An. MCCCCXLII. *Bernhardus Boeckel* vicum omnem a *Ruperto* Epiſc. mille florenorum pignus accepit.

cc) Vicus cum Caſtro ad *Ellum* infra *Benfeldam* ſitus antiquum *Zorniorum* de *Bulach* feudum eſt.

jus patronatus cum Curia dominica *Hittenhemij* nobiles Praeceptoriae S. *johannis* in *Rhinovia* cum An. MCCCXXXVIII. vendidiſſent, *Zornij* feudi ſui partem id conſtituere putantes, inveſtituram ejus a *ſigismundo* Imp. An. MCCCCXXXIV. obtinuerunt. Cognitus tamen ab ipſis mox error, quod jus patronatus jam venditum fuerat, cum *Zornij* feudum iſtud acquirerent.

dd) In *Annalibus Colmar.* An. MCCCIII. ſcribitur *Stafrozheim.* In quodam MS. legitur: duos fratres Landgravios Alſatiae vicum hunc poſſediſſe, quorum unus partem ſuam Abbatiae Murbacenſi, alter ſuam monaſterio *Hohenburg* donaverit, quae deinceps nobili cuidam de *Heiligenſtein* vendita ad *Theobaldum* de *Lampertheim*, dictum de *Bolſenheim* pervenerit. Hic An. MCCCCLXVII. cum Abbatiſſa Hohenburgenſi de vico iſto coram Magiſtratu Argentin. litigavit. Abbatiſſa mox alienatam vici partem aere recuperavit. Murbacenſium pars ad Eccleſiam Argentin. tranſijt. *Ulricus* Landgravius An. MCCCXXXVII. curiam in *Schefersheim* cum hominibus proprijs ab Abbatia Murbacenſi in feudum, eandemque *Landspergij* ab *Ulrico* in ſubfeudum habuerunt.

ee) Feudum Imperij fuit, nobilibus de *Bergheim* conceſſum, quos Dominus de *Rappoltſtein* in munitione hac An. MCCXCI. obſedit. (*Annal. Colmar. ad h. a.*) oppidum id nuncupat *Albertus* Argentinenſis (*pag. 109. & Königshov. pag 315.*) ubi per *Conradum* Epiſcopum & cives Argentinenſes *Cunonis* de *Bergheim* ſuperbia accenſos An. MCC XCIII. deſtructum legitur. *Cuno* hic An. MCCCI. *Friderico* Epiſc. promiſit, ſe *Sermersheimium* & *Krax* ſine conſenſu Epiſcopi nunquam munimentis aut praeſidio firmaturum. Bergheimenſes denique annuente *Carolo* IV. Imp. vicum hunc una cum

cum ſilva *Riſche*, *Jermershemium* inter & *ſtoltzheim* ſita Eccleſiae Argentin. pro octingentis libris denar. An. MCCCL. vendiderunt. Curiam Abbatiae ſelſenſis, quae hic fuerat, *joannes* I. Epiſcopus initio ſeculi XIV. coemit.

ff) *Utenheim Seebachijs* nobilibus collatum eſt in feudum, quibus *Reinachij* virtute ſpei ab Epiſcopo pridem impetratae circa medium ſeculi ſuperioris ſucceſſerunt.

gg) Vicus *Oſthuſio* occidentalis, uti *Northuſium* eidem borealis. Poſt *Rathſamhauſios* de *Lapide* ad *Chamlajum*, indeque ad *Bernholdios*, qui ſpem ejus a *Ludovico* XIV. adepti erant, hoc ſeculo devenit. In *Maurimonaſterij* vicinia ejusdem nominis vicus eſt, de quo in Archidiaconatu Bettbuhrano ſequente.

ARCHIDIACONATUS CUSTODIS ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM BETTBURANAM a) ſive TABERNENSEM. b)

---

1. ALENWEILER Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.*
Fuchsloch ſylva.
Rumoldsweiler Eccleſia S. *Oſwaldi.* c)
Coſsweiler. d)

2. BETTLENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Georgij.*
Offenheim Eccleſia S. *Arbogaſti.*

3. BÜRCKENWALD Eccleſ. paroch. S. *Ludovici.* e)

4. CRAUFFTHAL Eccleſ. paroch. *B. M. V.* Abbatia Monialium deſtructa. f)
Eſchberg.
Schönberg.
Dumenthal.

5. DABO vel DAGSBURG. Eccleſ. par. S. *Blaſij.* g)
Schaefferhof & Haube Capella S. *Odiliae.* h)

6. DETTWEILER Eccleſ. paroch. S. *jacobi* Majoris.
Wilwisheim in Capit. Hagen. Superiori. i)
Roſenweiler.

7. DINGSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Kiliani.* k)
Capella S. *Quirini.* Capellania in parochia.
Griesheim Eccleſia S. *Pancratij.* l)
Niderhausbergen. m)
Mittelhausbergen.
Ober-hausbergen. m)

8. DOSSENHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* n)
Quatzenheim. o)
Wiversheim Eccleſia S. *Cyriaci.* p)
Capella *B. M. V.* Capellania unita.

9. DÜRNINGEN Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* q)

Digitized by Google

10. FESSENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Martini.* r)

Himmelotzheim deſtructus. Capella S. *Margaritae* olim paroch.

11. GARBURG Eccleſ. paroch. S. *Columbani.*

Haſelburg. Eccleſ. S. *Ludovici.*

Sparsbrod & *Schackeneck.*

12. GUGENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Laurentij.* s)

Capella S *Laurentij.* Capellania unita.

Kunheim Eccleſ. S. *Nicolai.* t)

Ginsheim Eccleſ. S. *Nicolai.* u)

Rohr. Eccleſ. S. *Arbogaſti.* x)

13. HEGENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Mathaei.*

Thal & *Schwaebweiler* Eccleſia S. *Petri.*

Waldhofen deſtructus. Capella S. *Galli.*

14. HOHENGAEFFT Eccleſ. S. *Georgij.*

Rangenheim & *Mittelkurtz* Eccleſ. S. *Martini* in *Rangenheim.* y)

Zebenacker. Eccleſ. *B. M. V.* z)

15. St. JEAN vel SANCT JOHANN Eccleſia paroch. & Abbatialis S. *joannis Baptiſtae.* Abbatia monialium Ord. S. *Benedicti.* aa)

Capella S. *Agathae.*

Capella S. *Wendelini.*

Capella S. *Michaelis* in Caſtro *Hertenſtein.*

Ernolsheim Eccleſia ſancti *Michaelis.* bb)

16. JETTERSWEILER Eccleſia paroch. S. *Pancratij.* cc)

17. ITTLENHEIM Eccleſia paroch. SS. *Philippi* & *jacobi.*

Wintzenheim Eccleſ. S. *Urbani.*

18. KÜTTOLSHEIM Eccleſ. paroch. S. *jacobi Majoris.*

Capella S. *Barbarae.*

LEÜTENHEIM Eccleſ. Parochialis S. *Petri.*

19. LOCHWEILER Eccleſ. paroch. S. *jacobi Majoris.*

Schweinheim Eccleſ. SS. *Vincentij* & *Anaſtaſij.*

20. LUPFSTEIN Eccleſia paroch. S. *Quintini.* dd)

Ingenheim. ee)

21. LUTZELBURG Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* ff)

Hiltenhauſen.

22. MAURSMÜNSTER ſive Maurmontier Eccleſia parochialis S. *ſtephani* Capella S. *Dionyſij.*

Eccleſia Abbatialis ord. S. *Benedicti.* gg) Abbatia Monialium in *ſindelsberg* unita. hh)

Capellae S. *Blaſij* in *ſindelsberg* vico deſtructo.

Dimsthal Eccleſ. S. *Symphoriani.*

Sahlenthal Eccleſia S. *Mauritij.*

23. MEINOLSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Viti.* ii)

Wolſcheim Eccleſ. S. *Martini.*

Fridolsheim Eccleſ. S. *Dionyſij.* kk)

24. MITTELBRUNN Eccleſ. paroch. S. *Martini.*

25. MUNOLSWEILER vulgo *Monsweiler* Eccleſ. paroch. *B. M. V.* aſſumptae. ll)

Sornhofen. mm)

Erckarts-

Erckartsweiler Eccleſ. S. *Bartholomaei.*

26. NEUGARTHEIM Eccleſia paroch. S. *Remigij.* n n)

Avenheim Eccleſ. S. *Udalrici.* oo)

27. NORTHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* p p)

28. OBERSTEIGEN Eccleſ. paroch. *B. M. V. Natae.*

Conventus Fratrum ſteigenſium deſtructus. qq)

Conventus Monialium Ord. ſancti *Dominici* deſtructus. r r)

Engenthal.

Wangenburg Eccleſ. S. *Bartholomaei.*

Schnethal.

Freudeneck. s s)

Woelfingerthal.

29. OTTERSWEILER Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* t t)

Capella S. *Wendelini.*

Gothenhauſen Eccleſ. S. *Lamperti.*

30. PFALTZBURG Eccleſ. paroch. S. *Ludovici.* Hoſpitale militum. u u)

Eccleſia Capucinorum cum conventu.

Capella *B. M. V.* ad bonum fontem.

Dann. Eccleſia S. *ſtephani.*

Wilsberg.

Villae dictae de *Lucelburg.*

Villae dictae *du Bois de Chêne.*

Villae dictae *Beickelberg.*

31. PFETTISHEIM Eccleſia parochialis S. *Symphoriani.* x x)

Ca-

Digitized by Google

Capella SS. *Trinitatis.*
Pfulgriesheim Eccleſ. S. *Michaelis.* yy)

32. REINHARDSMÜNSTER Eccleſ. paroch. S. *Leodegarij.*
Hengweiler.

33. REUTENBURG Eccleſ. parochialis. S. *Cyriaci.*
Singriſt. Eccleſ. S. *Remigij.*
Reinacker deſtructus. Eccleſ. *B. M. V.*

34. SAVERNE vel *Zabern.* Eccleſia parochialis & Collegiata *B. M. V.* zz)
Capella S. *Michaelis.*
Capella Reſidentiae Epiſcopalis.
Eccleſia Recollectorum. a*)
Eccleſia monialium cum monaſterio Congregationis *B. M. V.* **)
Capella S. *Nicolai.*
Capella S. *Catharinae.* cum beneficio Capellae S. *Catharinae.* Hoſpitale.
Capella S. *Viti* in Caſtro *Greifenſtein.*
Capella SS. *Trinitatis* in Caſtro *Hoh-Baar.* b*)
Otterstbal Eccleſia S. *Urſulae.* c*)
Capella S. *Barbarae* in monte.

35. SCHNERSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Stephani.* d*)
Klein Franckenheim Eccleſ. S. *Georgij.* e*)

36. SESSOLSHEIM Eccleſ. paroch. *B. M. V.* Aſſumptae. f*)
Duntzenheim. g*)

37.

37. STEINBURG Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* h*)

Hattmatt Eccleſ. S. *Laurentij.* i*)

38. STÜTZHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* k*)

Bertzen deſtructus. Capella S. *Michaelis.*

39. TRUCHDERSHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* l*)

40. WALDOLVISHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Pancratij & Bonifacij.* m*)

Altenheim ad Columbam. Eccleſia SS. *Lamberti & Pudentianae.* n*)

Furchhauſen. o*)

41. WASSLENHEIM Eccleſia parochialis S. *Laurentij.* p*)

Eccleſia cum hoſpitio Capucinorum.

Elbersforſt ſylva. Capella S. *Crucis.*

Brechlingen.

Kraſtatt Eccleſ. S. *Auguſtini* q*)

42. WESCHEM Eccleſ. paroch. S. *Antonij Paduani.*

Zillingen.

Wintersperg.

Bilsweiler.

Hanckweiler.

Behrlingen.

Pfaltzweiler.

Volspurg.

43. WESTHAUSEN Eccleſ. parochialis S. *Barbarae.* r*)

Knöersheim Eccleſ. S. *Walburgis.*

Klein-

Digitized by Google

Klein - goefft. Capella S. *Albani.* s*)
Bettbubr deſtructus. t*)

44. WILGOTHEIM Eccleſ. paroch. S. *Mauritij.* u*)
Capella S. *Medardi.*
Zeinbeim Eccleſ. SS. *Philippi* & *jacobi.* x*)
Landersbeim Eccleſ. S. *Udalrici.* y*)
Woellenbeim Eccleſ. S. *Andreae.*

a) Vicus in praefectura *Kochersberg*, perijt. Ab eo Capitulum rurale Epiſcopatus Argentinenſis, qui XIII. ejusmodi Capitula ſive ſedes Archipresbyterales complectitur, nomen retinuit. *Geroldseckij* illum ab Eccleſia Argentin. ſeculo XIV. in feudum tenuere. *Bethebur* vicus prope *Zuzendorf* in Charta Neovillarienſi An. MCCXCIII. memoratur, qua *Gotfridus* Abbas hujus monaſterij, propter diſtantiam parochialis Eccleſiae *Bethebur*, Capellam primiſſariae inſtituit in *Zuzendorf.*

b) Vid. infra *Saverne, Tabernae Elſas Zabern.*

c) An. MCCLXXXVII. Kal. Maji *Rudolfus* I. Imp. villas *Rumolzwilre*, *Danne* & *Cotzwilre ſimoni* ac *Walramo* de *Gerolzecke* pro ducentis marcis oppignoratas redimendi licentiam *Ottoni* de *Ochſenſtein* cognato ſuo *Moguntiae* impertivit; quod ab *Adolfo* Naſſovio *Turegi* An. MCCXCIII. & *Alberto* I. *Ulmae* An. MCCCV. confirmatum. *Rumolsweiler* & *Cosweiler* retro *Waſſelhemium* ſitae ſunt.

d) Vid. not. c. praecedens.

e) Caſtrum cum vico, a ſuo in betularum nemore, *Maurimonaſterium* inter & *Wangenburgum*, ſitu nomen ducens *Nicolaus jacobus* de *Ingenheim*, gentis ſuae poſtremus An. MDXC. circiter defunctus, aedificavit, penes Abbatiam Andlavienſem deinceps man-

Digitized by Google

manſurum; donec *johannes Gabriel Rebſtockius* Abbatiſſae cognatus An. MDCVI. in feudum illud acciperet. Succeſſit *Gabriel le Terrier*, ex Normannia nobilis, qui novum *Birckwaldij* nomen gentilitio ſuo adjecit, idque cum feudo hoc, ſequiorem quod ſexum admittit, ad poſteros ſuos transmiſit.

f) *Crauffthal, Clauſtriacum* Abbatiam foeminarum ordinis Ciſterc. in Comitatu Lucelſteinenſi *Folmarus* Metenſis Comes inſtituiſſe videtur. Seculo XII. Abbatia haec primum memoratur. (*Calmet Hiſt. de Lorraine Tom. I. Col. 473.*) *ſigebaldum* Metenſem ſec. VIII. Epiſcopum ſine teſte ac veriſimilitudine auctorem ejus *Meuriſſius* (*Hiſt. des Eveques de Metz p. 151.*) conſtituit. Reditus monaſterij Collegio S. *Marci* Heidelbergenſi adſcripti. (*Meuriſſius l. c. pag. 390.*) *Crauffthal* & *Eſchberg* vicos *Bernhardus* & *johannes* de *Lucelburg* fratres An. MCCCCV. ab Eccleſia Metenſi acceperunt in feudum.

g) *Dagsburg, Tagesburg*. Gallice *Dabo* Caſtrum antiquisſimi nominis, quod a *Dagoberto* Rege accepiſſe nonnulli crediderunt, medio in *Vogeſo* & comitatu cognomine ſitum; vetus ac novum extitit, utrumque interijt. Vetus inſederat monti, quem a S. *Leone* Papa ex Dagisburgenſium Comitum ſanguine ibi nato *Leonsperg* vocant, ſacello adhuc ſuperſtite, quod religionis cauſa frequentes inviſunt vicini. Novum majus atque validius, quod Leiningenſes maxime Comites Dagisburgenſium ſucceſſores inhabitarunt, leuca fere diſtans a veteri, a Gallis An. MDCLXXVII. deditione captum atque biennio poſt d. 23. Nov. pulvere pyrio ita deſtructum eſt, ut nuda ejus area ſuperſit. Ex Andlavienſi Abbatiali Epiſcopale Argentinenſe feudum evaſit.

Digitized by Google

h) Viculi recentes Dagsburgenſi parochiae adſcripti.

i) Vulgo *Wilſen*, *Sornae Hochfeldam* verſus adjacens vicus Neuenſteinijs, Lucelburgicis, Wangijsque ſeculo ſuperiore communis, Wangijs ſolis jam paret. Praeſtans ab his caſtellum, peculiaris rami hodieque ſedes, ibidem aedificatum.

k) Antiquitus *Tungensheim*, vicus Imperio Epiſcopoque communis uſque ad An. MDXII. quo cum *Waldolphishemio* & alijs per *Maximilianum* I. Imp. Epiſcopo obtigit totus. Advocatiam ejus *Carolus* IV. *Reinboldo* de *Schoenau* An. MCCCXLVII. in feudum contulerat. *Burcardus* de *Dungensheim* armiger inter Eccleſiae Argentin. vaſallos ſeculo XIV. comparet. jus patronatus ejusdem vici *Dietricus de Racenhuſen* ab Epiſcopo tum in feudum habuit.

l) *Carolus* IV. *Rudolfo* & *Dieterico* fratribus ab *Hohenſtein* Anno MCCCXLVII. in pignus tradidit *Grieshemium*, reluitionis jus ſervatum imperio, *Fridericus* III. Imp. An. MCCCCLXIX. in Epiſcopum tranſtulit.

m) *Niederhausbergen* vicus a ſeculo X. jam notus, Imperialis olim & multis privilegijs ornatus, a Quaeſtura civitatis immediate regitur, cujus tutelam ſponte An. MCCCCLXXXIX. ſubijt. *Oberhausbergen* ſive *Hugsberga Superior* vicinus *Argentorato* vicus ad regiam, quae *Tabernas Alſaticas* ducit, viam, *Zornijs* de *Bulach* per *Rappoltſteinenſes* Dynaſtas An. MCCCCXXVI. in feudum traditus fuit. *Superior Hugesbergen* & *inferior Hugesbergen* in veteri membrana Collegiatae D. *Thomae*, cui *Richwinus* Epiſc. Argentin. ſuperiorem An. DCCCCXX. donavit, leguntur. *Fridericus* I. Imp. curiam in *Superiori* & *inferiori Huspergen* cum banno & manſis Collegiatae huic An. MCLXIII. confirmavit. in Altorfini mona-

ſterij

Digitized by Google

ſterij necrologio ſec. XIII. *Hugesbergen* tres omnes, ſummus, medius & infimus occurunt. *Carolus* IV. Imp. An. MCCCLX. duas ad *Ottonem* de *Ochſenſtein* litteras ſcripſit, ut vicos *Nyderhugsberg*, *Oberhugsberg* & *Ruprechtsaw*, quos ad Imperium ſpectare audiverat Caeſar, occuparet & donec jura Imperij vel alterius liquida fierent, in ſua poteſtate ſervaret. vid. *Glafey Anecd. num. 385 & 391.*

n) Ad Epiſcopatum totus pervenit iſte vicus. Scultetum & omnes incolas Rotvillenſe judicium banno Imperij ſubjecit An. MDCVIII. quod refractarij fuiſſent ſententiae a Capitulo S. *Thomae* Argentin. adverſus eos impetratae.

o) *Quatzenheim* a Mulnhemijs ad Landspergenſes, dein ad Rathſamhauſios hoereditatis, ab his denique venditionis jure ad Oberkirchenſes nobiles An. MDCCXIV. pervenit. Caſtrum a *Walthero* de *Mulnheim* S. *Petri junioris* Canonico Anno MCCCXL. aedificatum, poſt commiſſum praelium Enshemianum Anno MDCLXXIV. incendio hoſtili diſparuit.

p) Tribus ab *Argentorato* leucis ad viam regiam, quae *Tabernas* ducit, Wangenſes per tria fere ſecula ut Eberſteinenſis Comitatus feudum tenuerunt; ab Anno MDCXXIV. quo vaſallagium ipſis remiſſum, ut allodium poſſident. Capellam prope vicum hunc *Leopoldus* Archidux Epiſcopus Argentin. An. MDCXVIII. Academiae Molsheimenſi donavit. *Wangiſche Ehrenrettung 4. MDC LXII. pag. 8.*

q) Vicus inter Epiſcopum & Lichtenbergenſes diviſus, uti inter eundem atque imperium antea fuerat partitus. Adhaeſit enim olim Comitiae. Locus integer monaſterio S. *Clarae* Argent. Anno MCCCCLXXI. oppignoratus fuit. *Burcardus* de

Durningen cum filijs ſuis *johanne* & *Erbio* ſec. XIV. Eccleſiae Argentinenſis vaſalli fuerunt.

r) In *Alſatia Diplomatica* pluries occurrit ſub nomine *Fetzenhaim*, *Fezinhaim*, *Vezzenheim*.

s) Primarius poſt caſtrum locus, a quo praefectura inferior Kochersbergenſi ſubordinata, denominata olim fuit. In villula *Guogenheim Adalochus* Epiſc. Eccleſiae Thomanae bona donavit ſec. IX. Adjacuit vico Caſtellum Epiſcopi, cujus veſtigia etiamnum comparent. *Ochſenſteinij*, *Drachenfelſij*, *Luppenſteinij* alijque milites feuda *Gugenhemij* poſſederunt. Pugnam ibi *Fridericum* Sueviae Ducem cum *Gebhardo* Ep. Argent. MCXXX, pugnaſſe Anonymus Urſtiſianus (*Scriptor. Rer. Germ. Urſtiſij Tom. II. pag.* 85.) tradit. *Conradus* de *Kirckel* & *johannes* de *Schwartzenberg* ſub *Bertholdo* II. Ep. e Capitulo Cathedralis Eccleſiae detruſi *Gugenheim* & quasdam alias Epiſcopi villas An. MCCCXXXVIII. combuſſerunt. vid. *Albertus Argent. in vita Bertholdi Ep. pag.* 174.

t) Nomen ſuum communicavit familiae nobili, quae medio ſec. XVI. interijt. Vicum hunc cum alijs *Wilhelmus* Ep. *Friderico* de *Fleckenſtein* Anno MCCCXXIV. pignori obſtrinxit.

u) Duae villae *Gündesheim* ſec. XIV. memorantur, in quibus *Fridericus* de *Wildesberg* decimas feudales poſſedit, caſtro epiſcopali *Borre* idcirco more vaſallorum adſcriptus. *Rudolphus* Ep. manſum unum apud *Gündesheim* quatuor uncias quot annis ſolventem Abbatiae Maurienſi pro rupe Caſtro *Borre* adjacente circa An. MCLXX. tradidit.

x) In Viculo *Rorabe johannes* de *Blumenowe* miles & in terminis ejusdem ab Epiſcopo in feudum habuit.

Digitized by Google

y) Nonnunquam *Rangenheim* in chartis nuncupatur *Rand. Voltzij* ab *Altenau* hic cum jure patronatus per Epiſcopum inveſtiti ſunt.

z) Vicus hic cum Waſſelnheimenſi praefectura conjunctus eſt. *Hartmannus* miles de *Cebenackern* allodium quoddam pro X. talentis ſibi oppignoratum, votiva ac ſpotanea donatione, maxime tamen ob filiarum ac filij ſui converſionem pro quinquaginta talentis Maurimonaſterio Anno *MC XXXV.* tradidiſſe in *Anſelmi* Abbatis membrana legitur.

aa) Parthenon ord. S. *Benedicti* prope *Tabernas Alſaticas*, quod Gallice S. *jean des Choux* vocant, ab ecclesia S. *johanni* dicata nomen accepit. *Petrus Lucelburgi* Comes eam cum inſigni praedio S. *Georgij* in Martiano ſaltu Abbatiae An. *MCXXVI.* donavit. *Gall. Chriſt. Tom. V. Col. 479.*

bb) Olim *Eroldesheim*, cujus Eccleſia & decima Neovillanae Abbatiae An. *MCLXXVIII.* adſcribitur. Caſtellum ibi foſſis turribusque munitum.

cc) In antiquis chartis *Udersweyler* ſcribitur.

dd) Dimidiam hujus vici partem, quae ad Imperium ſpectabat, *Carolus* IV. *Rudolpho* de *Hohenſtein* pro ſexaginta marcis argenti An. *MCCCXLIX.* oppignoravit. Inde ad Epiſcopatum integer tranſijt.

ee) Feudum Eccleſiae Argent. ab *Eberlino* de *Greifſenſtein* Anno *MCCCLII.* comparatum. *Hertzog chron. lib. VI. pag. 170.* Caſtrum cum vico in diviſionis inſtrumento Anno *MCCCCLXXX.* memoratur.

ff) *Dagisburgum* inter & *Pfaltzburgum* in Lotharingiae Alſatiaeque collimitio ſitum, quod marcae Aquilejenſi primitus annumeratum & cum Cella *B. Quirini* commutatum fuit.

gg) Monaſterium ord. S. *Benedicti* oppido quod ei adhaeret, originem dedit & nomen. Vicus antequam in oppidum excreſceret, a primo Coenobij Auctore *Leobardi villa*, *villa Domini Leobardi* & a monaſterij reſtauratore *Maurivilla* imo & *Aquileja Maurivilla* ſcribebatur, id quod Meinhardinae quoque docent membranae. *Alexander* III. PP. locum An. *MCLXXIX.* confirmavit, in quo Eccleſia ſeu Abbatia ſita eſt, cum toto ambitu ſuo . . Eccleſiam parochialem in eadem villa cum Eccleſijs ei adtitulatis & decimam de omnibus illis vicis, qui ad monaſterium ſpectare noſcuntur. jurisdictio oppidi, uti Marca univerſa feudum fuit Eccleſiae Metenſis; de qua Abbates cum Dynaſtis poſſeſſoribus Marcae inveſtiti fuerunt, cujus rei An. *MCCCXLVI. MCCCCLX.* & ſequentibus proſtant exempla.

hh) *Mons ſindenus* nobile prope *Maurimonaſterium* parthenium S. *Blaſio* dicatum cujus *Richvinus Neovillanae* primo *Abbatiae* Praepoſitus dein Abbas Maurienſis An. *MCXV.* auctor erat. *Coccij Dagobert. Cap. VI. pag. 58. ſeq.* Anno *MCCCC LXXXVIII.* ab *Innocentio* VIII. PP. incorporatio ejus Maurimonaſterio facta.

ii) In *Leonis* IX. Bulla *Meinoldesheim* vocatur *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtr. Col. 471.*

kk) Pars Imperij Civitati Argentinenſi obvenit. Epiſcopalis *Peregrino* de *Wangen* uſque ad Annum *MCCCXVIII.* diu oppignorata fuit.

ll) Vulgo *Munsweiler* Tabernenſi civitati proximum. *Johannes* I. Ep. An. *MCCCXVI.* Greiffenſteinijs hunc vicum conceſſit in feudum, ipſi cum advocatiam Tabernenſis ſuburbij conceſſiſſent Epiſcopo. Inde ad Rathſamhauſios a *lapide* feudum hoc tranſijt, a quibus initio ſeculi XVI. *Wolfgango Vonzio* & hoc ipſo rogante *Friderico* de *Lutzelburg*

burg Anno *MDXIII.* in ſubfeudum collatum eſt. *Lutzelburgij* id *Franciſco Egoni Fürſtenbergio* Epiſcopo Argentin. & fratri ejus *Hermanno Egoni* pro quingentis ſupra bis mille florenis Anno *MDCLXIX.* vendiderunt.

mm) Villa ad *ſornam*, hodie viculus plerumque *Sarnhofen* dictus, quem cum vico *Eckardsweiler* in declivitate montis e regione *Sornhovae* ſito & ad Abbatiſſam vicini parthenonis D. *johannis* nunc pertinente *Rohanius* Cardinalis Epiſcopus ut locum hortis ſuis opportunum Anno *MDCCXVIII.* commutavit.

nn) Cum *Avenhemio* ſimul pro mille florenis *johanni* II. Epiſcopo venditus eſt, cum antea fuerit adſcriptus comitiae. *Nugurte* in Codice membranaceo ſeculi XIV. legitur.

oo) *Avenheim* ſuos etiam nobiles habuit. *Wilhelmus* miles de *Avenheim Gugenhemij* feudum Epiſcopi ſec. XIV. tenuit. Dimidia ejus pars Imperialis *Caroli* IV. venditione ad Epiſcopatum An. *MCCCLVII.* pervenit. vid. *not. nn.* praecedens.

pp) An. *MCCLXXXVII.* Kal. Maji *Rudolfus I.* Imp. villas *Marley*, *Kircheim* & *Northeim Henrico* comiti de *Veldentze* pro quingentis marcis argenti obligatas, redimendi licentiam *Ottoni* de *Ochſenſtein* cognato ſuo *Moguntiae* impertivit. vid. ſupra *not. c.*

qq) *Sixtus* IV. PP. Fratres ſteygenſes regulae S. *Auguſtini* An. *MCCCCLXXXII.* in Canonicos ſeculares convertit, quorum Octo jam cum praepoſito & Decano Capitulum componunt in *Tabernis Alſaticis.* ſteygenſium fratrum Eccleſiam cum adhaerente Coenobio *Albertus* Ep. Anno *MCCCCLXXXVI.* Minoribus ſtrictioris Obſervantiae fratribus Recollectis conceſſit, ut Philoſophicas & Theologicas ſcholas juventuti aperirent.

rr) In *Oberſteigen*. Illum *Wilhelmus* Ep. Argent. Canonicis regularibus in *Itenweiler* An. MDVIII. tradidit. Moniales in Abbatiam *Vallis Gratiae Gnadenthal* in Marchionatu Badenſi prope *Badam* tum conceſſiſſe feruntur.

ss) Prope *Wangenburgum*. An. *MCCCLXXIII. Waltherus* a *Dicka* Caſtri hujus partem, quam *Hartungus* de *Wangen* & filius ejus *Erhartus*, equites, ipſi refutaverant, *Berchtoldo* ſeniori de *Wildſperg* in feudum contulit.

tt) Vicum hunc *Hugo* de *Geroldseck* An. *MCCCXX.* ab Eccleſia Metenſi in feudum tenuit ad *johannem* de *Uſenburg* & *Eberhardum* ac *Eberlinum* de *Andelo* mox tranſiturum. Hi jus ſuum *Dieterico* de *Hohenſtein* pro mille libris An. *MCCCLXVI.* vendiderunt. Hohenſteinijs Vinſtingenſes & Eberſteinenſes ſucceſſerunt, a quibus initio ſeculi XVI. ad Eccleſiam Argentinenſem alia pervenit venditione.

uu) *Pfalzburgum*, ſeculo XVI. conditum prius dicebatur *Einhardshauſen*. Ad terras Alſatiae non pertinet, licet Eccleſiaſticae Dioeceſi Argentinenſi & Alſatico militari gubernio ſubſit.

xx) *Pfetisheim* Comitiae olim, id eſt, Imperio Epiſcopoque vicus communis. *Bertholdus* II. partem ejus Imperialem in hypothecam accepit. *Conradus* de *Pfetzheim* gentis ſuae poſtremus An. MDXVI. deceſſit.

yy) Olim *Fulkriegesheim* Imperialis Comitiae vicus Epiſcopo Argentinenſi per Imperatorem ſeculo XIV. totus at ex ſemiſſe pignori traditus fuit. Nobilium familiarum peculium deinceps factus, inter *Truchſeſſios* de *Reinfelden* atque *Birckwaldios* ſeculo Superiore diviſus, noſtro ad *Wangenſes* ſolos tranſivit.

zz)

z z) *Tabernarum* oppidum a Romanis conditoribus, quod nomen indicare videtur, in tres jam partes diviſum, in *vetus*, *medium* & *minus*, tribus portis diſtinctum, hodieque dividitur, ſuburbio inſuper adhaerente ad ortum. Praecipuum eſt vetus, quod murus olim LII turribus & CCCLXV. pinnis ornatus An. MDCLXXVII. everſus, atque duplex foſſa munivit. Hoc ipſum vetus quoque caeteris paulo elatius eſt. Aulica veteris Palatij Eccleſia in Colegiatam & parochialem converſa & dilatata eſt. vid. ſupra *not. qq.*

a*) Vid. *not. qq.*

**) Ad medij & minoris oppidorum confinia ſanctimonialium ſub titulo congregationis viventium Partheno conſpicitur, quem *Franciſcus Egon* Epiſcopus puellis inſtruendis fundavit.

b*) *Hoh-Barr* praeſtantiſſimum Alſatiae inferioris caſtrum montanum, ejusdem, quem *Geroldseckium* majus occupat, montis jugo prope *Tabernas* impoſitum. In veteribus chartis *Borra*, *Borre* ſcribitur. Conſtructum eſſe videtur ut *Tabernas* cuſtodiret & *Vogeſum*, qui hic pervius magis, quam alibi. *Rudolphus* Ep. rupem caſtro *Borra* ab auſtrali parte adjacentem, pacis & ſecuritatis cauſa muniturus a *Mauri monaſterio* circa An. MCLXX. per concambium acquiſivit.

c*) *Otteri* vallis, Lutzelburgiorum pignus *Franciſcus Egon* Epiſcopus ſeculo ſuperiore redemit.

d*) Inter Metenſis Eccleſiae feuda numeratur *Schnersheim*, vicus cum caſtello cis *Kocherspergam*, quo Greiffenſteinij ſeculo XIV. *Marxij* ab *Eckwersheim* ſeculo XV. gaviſi ſunt. *Carolus* Cardinalis Metentis & Argentinenſis Epiſcopus *Johannem Porceletum* Dom. de *Maillane* An. MDXCVI. de illo inveſtivit. Dein ad *Wenckenſternium*, hocque cedente ad *Hennequinum* Baronem tranſijt,

qui feudum hoc Abbatiae Maurimonaſterienſi, cujus nunc eſt, An. MDCLXII. vendidit. Eccleſiam de *Snersheim* cum decima, domo lapidea & horreo *Alexander* III. PP. inter Abbatiae Neovillanae peculia retulit. An. MCLXXVIII.

e*) Saepius legitur *Franckenheim* absque epitheto. Inter Imperium atque Epiſcopum antea partitus iſte vicus An. MDXII. totus Epiſcopalis evaſit.

f*) In Bulla *Leonis* IX. pro monaſterio *Hohenburg Sahſelsheim* ſcribitur. *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtrum. Col.* 471. Seſſolsheimenſes nobiles circa An. MCCCCX. extincti ſunt. An. MCCCCXXIV. *Friderico* de *Fleckenſtein* per *Wilhelmum* II. Epiſcopum locus hic datus eſt cum alijs in hypothecam.

g*) A *Duntzenheim* genti apud Argentinenſes nobili, quae An. MCCCCLXXIII. perijt, nomen. Inter Abbatiae Schwarzacenſis bona curiam in *Dunzenheim*, quae amiſſa eſt, ſpirenſis & Argentinenſis Epiſcopi An. MCLIV. retulerunt. Curiam ibidem Ochſenſteinenſes poſtea Bipontini Comites ab Eccleſia Metenſi tenuerunt in feudum.

h*) Ubi hortorum Epiſcopalis Palatij Tabernenſis limes, ſuum *ſteinburg* a Caſtro nomen accepit, quod ibi pridem deſtructum. Caſtrum hoc poſt Wildſpergios *Meyerhoferi* Tabernenſes cum varijs bonis ab illo pendentibus in feudum obtinuerunt.

i*) Vicus a Caſtro & Dynaſtia Herrenſteinenſi abruptus pridem Lichtenbergenſi adſcriptus eſt.

k*) Alias *ſtuzesheim*, ſec. XII. Badenſes, advocatiam (vogtey) vero ejus Onolsbacenſes Marchiones ut Burggravij Norimbergenſes ab Imperio tenuerunt in feudum. Badenſes *Fridericus* IV. Imp. An. MCCCCLXXV. inveſtivit. vid. *Aenae Sylvij hiſtor. Friderici IV. fol.* 107. Decennio ante *Fridericus* hic

hic Magiſtratui Argentinenſi mandaverat literis, ut *ſtutzhemij* cenſus vaſallo nuper defuncto ad Imperium redeuntes, ſibi reddi curaret. Onolsbacenſes advocatiam ſuam Fleckenſteinenſi familiae in ſubfeudum dederunt. ſeculo XVI. *Voelſchij* cum *Haſijs* An. MDCIII. *Ulmij* Barones cum *Neubuſijs* noſtrique ſeculi An. XXVI. *Flachslandij* nobiles, data Ulmijs pecunia, vicum hunc obtinuerunt.

l*) Vicus iſte inter Imperium & Epiſcopum olim diviſus erat. Epiſcopalis pars ſeculo XIV. *Burcardo* de *Wangen* data fuit in pignus. Imperialem *Carolus* IV. *Rudolfo* & *Dieterico* fratribus ab *Hohenſtein* ſexaginta marcarum, quas in praemium fidei & operae praeſtitae ei promiſerat, ut pignus ſimiliter An. MCCCXLVII. tradidit. Reluitionis jus ſervatum Imperio *Fridericus* III. Imp. Anno MCCCCLXIX. in Epiſcopum tranſtulit.

m*) Inter vicos Imperio & Epiſcopo communes usque ad MDXII. perſtitit, quo *Maximilianus* I. Imp. illum ſoli Epiſcopo parere voluit, accepto viciſſim S. *Crucis* oppido prope *Colmariam*. Permutationem hanc Electorum conſenſus firmavit. Imperiales terras alienavit Caeſar, ut domui ſuae hoc oppidum acquireret. *Mauri monaſterio* curia Dominica & jus patronatus cum decimis in *Waldolvisheim* competit.

n*) Vicus inter bona Abbatiae Maurienſis feudum eſt Eccleſiae Argentinenſis a *Geroldseckijs* Dynaſtis poſſeſſum.

o*) Prope *Tabernas* Metenſis Eccleſiae feudum Dynaſtiae Ochſenſteinenſi junctum *Volzijs* ab *Altenau* An. MCCCCXCII. in ſubfeudum, quo hodique gaudent, conceſſum.

p*) An. MCCCCXCVI. *Zeiſſolf*, *Georgius* & *ſtephanus* de *Adeltzheim* fratres *Gaetzonis* filij civitati Argentinenſi Caſtrum & vicum *Waſſelnheim* cum omni

omni apparatu bellico nec non *Brechlingen* & dimidiam partem vicorum *Frideſheim* ac *Uttelheim* pro ſeptem millibus florenorum vendiderunt, poſtquam *Maximilianus* I. anno ſuperiore in id jam conſenſiſſet adjecta duplici conditione nimirum, ut indole locorum feudali manente, civitas Argentinenſis inveſtituram eorum per nobilem virum a quovis Imperatore futuro peteret; utque *Adelshemij* alia in venditorum bonorum bona, bis mille florenis comparanda imperio in feudum offerent. Civitas *Fridericum Bockium* equitem conſtituit, qui nomine ejus inveſtiretur a Caeſare; Caeſar *Heinrico* comiti *Hennenberg* Eccleſiae Argent. Scholaſtico commiſit, ut fidelitatis juramentum ejus nomine reciperet. Habuerant *Luzelburgij* nobiles in caſtro ſedem, quae cum bonis alijs & Civitati Argentinenſi Anno MDVI. vendita eſt. An. MDXCII. arx bello Epiſcopali a Lotharingicis copijs deditione capta. Seculi Superioris anno ſeptuageſimo quarto idem a Gallis factum, qui praeſidio 140. militum *Waſſelnhemij* collocato mox a Brandenburgicis, qui binas caſtri turres dejecerant, die 23. octobris hinc abire compulſi ſunt. *Han beſchreibung Elſaſs pag. 322. ſq.* Nobiles a *Waſſelnhemio* nomen gerentes, quos *Annales Colmarienſes ad An. MCCLXXXV.* Dominos de *Waſſelnheim* vocant, cum locum hunc nunquam poſſederint, advocatiam ejus Imperialem adminiſtraſſe videntur.

q*) *Kraſtatt* antiquitus *Craſſtette* in numero vicorum Comitiae primus recenſetur.

r*) *Weſthauſen* Bitenſis Comes An. MDXXXIX. Eccleſiae Argentinenſi, quae jus patronatus jam ibi habuerat, vendidit. *Heinricus* Epiſcopus hic bona feudalia *Rudolpho* Habsburgico Comiti Anno MCCLXIX. conceſſit, quae *Dietericus* miles ante poſſe-

Digitized by Google

poſſederat. *Herrgott Geneal. Habsb. Cod. Dipl. num.* 502.

s*) Comitatui Dagisburgenſi a ſeculo XIII. adſcriptus ſubin dicitur *Gaeſſede.* Anno MCCXXXIX. *Guſſede* in charta *Bertholdi* Epiſcopi An. MCCC LIII. legitur, *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtrum. Col.* 493.

t*) Vid. ſupra *not. a.*

u*) Vulgo *Wilten* vicus inſignis ad *Kocharum* montem, ubi praefectus ſtato tempore jus dicere ſolet, quod in medio praefecturae ſitus eſt. *Hugo* de *Geroltzeck* & *johannes* filius ejus jura & bona ſua in villa *Wilgotheim* An. MCCCXLVI. vendiderunt.

x*) Pro dimidia ſui parte olim Imperialis, ex *Friderici de Wangen* manibus per *johannem* I. Epiſcopum An. MCCCXVIII. redemtus eſt. Pars iſta Imperialis Rathſamhauſijs deinceps in feudum obtigit. *jacobus* a *Rathſamhauſen* illam affini ſuo *Felici* de *Mittelhauſen* An. MDXC. in novennium commiſit.

y*) *Landersheim Felix* a *Mittelhuſen* An. MDXCV. ex ſemiſſe poſſedit. ſeculo ſuperiore vicus inter *Mittelhuſiorum* heredes, *Landspergios* ac *Holzapfelios* diviſus maximam partem a *Luca Weinemero* Conſule Argentinenſi coemtus eſt, ita ut *Holzapfelij* retinerent quadrantem, qui haeredibus ipſorum *Wangijs* obtigit. Incolae parochiae in *Zehnacker* adſcripti haud ita pridem ad Catholica ſacra redierunt. —.

Anno MDXXIV. die viceſima menſis Decembris *Wilhelmus* Epiſcopus Argentinenſis *Georgium* Ducem Brunsvicenſem Canonicum Eccleſiae Argentinen. conſtituit Archidiaconum per Marchiam aliaque tria Capitula videlicet *Bettbur*, *Montis fratrum* & *Molsheim*, aſſignando eidem omnia jura

jura huic muneri annexa, prout fuſius in adjacente charta.

XIV.

Wilhelmus Dei & Apoſtolicae ſedis gratia Epiſcopus Argentinenſis, Alſatiaeque Landtgravius Venerabili & Illuſtri Principi nobis in Chriſto devoto Avunculo noſtro, Domino *Georgio* Duci in *Braunſchweig* & *Lunenburg*, Canonico inſignis Eccleſiae noſtrae Argentinenſis &c. ſalutem in Domino ſempiternam. Dignum arbitramur, ut illis reddamur ad gratiam liberales, quos honeſtatis titulo laudabilibusque virtutum meritis decoratos fore comperimus. Vacantibus itaque ad praeſens dignitate ſeu Officio Archidiaconatus praetactae noſtrae majoris Eccleſiae, dicta per Marchiam alijsque tribus Capitulis eidem dignitati adhoerentibus, videlicet *Bettbür Montis fratrum* & *Molſsheim* per liberam dimiſſionem Venerabilis & generoſi nobis in Chriſto devoti conſanguinei noſtri Domini *ſigismundi* Comitis in *Hoënloë* Decani inſignis Eccleſiae noſtrae Argentinenſis praetactae, dictorumque Archidiaconatus & Capitulorum noviſſimi poſſeſſoris; Quorum collatio, proviſio, praeſentatio & quaevis alia diſpoſitio ad nos & Eccleſiam noſtram Argentinenſem pleno jure ſpectare dignoſcitur. Volentes itaque praemiſſorum meritorum veſtrorum intuitu, vos favoribus proſequi ſingularibus, praefatum Archidiaconatum & Capitula

pitula cohaerentia, ſic, ut praemittitur vacantem & vacantia ad noſtramque collationem ſpectantem & pertinentia cum omnibus ſuis juribus, pertinentijs, obventionibus, privilegijs & emunitatibus univerſis, quibus anteceſſores veſtri hucusque ſunt freti, vobis conferendum duximus & conferenda, conferimusque in Dei nomine per praeſentes; Inveſtientes nichilominus vos auctoritate noſtra ordinaria de Archidiaconatu & Capitulis cohoerentibus praedictis ſeu quaſi jurium & pertinentiarum eorundem univerſorum praeſentium per tenorem. Mandamus inſuper univerſis & Eccleſiarum Rectoribus, plebanis, viceplebanis, vicarijs perpetuis eorundemque loca tenentibus, caeterisque divina celebrantibus per Dioeceſim noſtram Argentinenſem, & praeſertim ſubditis dictorum Archidiaconatus & Capitulorum ſub poena excommunicationis latae ſententiae, ſuſpenſionis a divinis & privationis officij, trium tamen dierum Canonica monitione praevia, quatenus vos praefatum Dominum *Georgium* pro eorum vero Archidiacono honorent, obſervent & teneant, vobis in licitis & honeſtis obediant, reverentiam debitam exhibendo, alioquin contra rebelles, prout juris, procedemus. Mandamus praeterea univerſis & ſingulis alijs presbyteris, Capellanis, Notarijs & Tabellionibus publicis per Civitatem & Dioeceſim noſtram Argentinenſem & Capitulorum . . . . . . juriumque & pertinentiarum eorundem ponant & inducant, ſeu alter eorum ponat & inducat, in ductumque defendant & defendat Facientes vobis

ſeu

Digitized by Google

ſeu procuratori veſtro legitimo de omnibus & ſingulis dicti Archidiaconatus fructibus redditibus, proventibus, emolumentis & obventionibus univerſis reſponderi cum effectu, adhibitis in his ſolemnitatibus debitis & in hujusmodi fieri conſuetis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum appendi fecimus. Datum in oppido noſtro *Zabern* die viceſima menſis Decembris Anno a Nativitate Domini Milleſimo quingenteſimo viceſimo quarto.

ARCHIDIACONATUS DECANI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM HAGENOËNSEM INFERIOREM.

1. BEINHEIM Eccleſia parochialis S. *Crucis.* a)
   Capellania S. *Catharinae* in Eccleſ. paroch.
   Neubaeuſel Eccleſ. S. *Lucae.*
   Alt-beinheim deſtructus. Capella S. *Viti.* b)
2. BETTENHOFFEN Eccleſ. paroch. SS. *Nazarij* & *Celſi.* c)
   Gambsheim Capella *B. M. V.* d)
   Killſtett Capella S. *joannis Evang.*

3. BISCHOFFSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Laurentij.* e)

Hoenheim Capella S. *Joannis Bapt.*

4. BRUMAT ſive Brumpt. Eccleſia paroch. SS. *Nazarij & Celſi.* f)

Capella S. *Nicolai.*

Krautweiler. g)

5. DIFFENBACH Eccleſia parochialis S. *Joſeph.* h)

Mitschdorff. i)

Preuſchdorff Eccleſ. S. *Adelphi.* k)

Velbacherhoff.

6. DRUSENHEIM Eccleſ. parochialis S. *Mathaei.* l)

7. FORT-LOUIS Eccleſ. paroch. S. *Ludovici* in civitate. m)

Capella S. *Ludovici* in Arce.

Eccleſia cum hoſpitio Capucinorum.

Capella S. *Trinitatis* in Hoſpitali militum.

Hoſpitale civium.

8. GEIDERTHEIM Eccleſ. paroch. S. *Blaſij.*

9. GOERSDORFF Eccleſ. parochial. S. *Martini.*

Lampersloch Eccleſ. *omnium ſanctorum.* n)

Capella *B. M. V.* ad quercum. Hoſpitium ord. S. *Franciſci* Convent.

Marienbronn deſtructus. Eccleſ. *B. M. V.* Prioratus ord. Ciſterc. olim Abbatia Monialium. o)

Pfaffenbronn deſtructus. olim Abbatia. p)

10. GUNSTETT Eccleſia parochialis S. *Michaelis.* q)

Spachbach.
Oberndorff. r)
Bibelisheim Eccleſia Abbatialis S. *joannis Baptiſtae* Monialium ord. S. *Benedicti.* s)
11. HAGENAU ad S. *Nicolaum.* Eccleſia parochialis S. *Nicolai.* Prior & Conventus ord. Praemonſtr. t)
Eccleſia cum Conventu ordin. S. *Auguſtini.* u)
Eccleſia cum Conventu ordin. S. *Dominici.* x)
Eccleſia Monialium cum Conventu monial. tertij ord. S. *Franciſci.*
Capella domus orphanarum.
Capella S. *Wendelini.*
Villae in ſylva *Hagenoenſi.* Capella S. *Laurentij.*
12. HANHOFFEN Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.* y)
Biſchweiler. z)
13. HATTEN Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* aa)
Primiſſaria in Eccleſ. paroch.
Rittershoffen Eccleſ. S. *Galli.* bb)
Leutersweiler Eccleſ. S. *Aegydij.* cc)
14. HERLISHEIM Eccleſ. paroch. S. *Arbogaſti.* dd)
15. LEUTENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Bartholomaei.* ee)
Kauchenheim Eccleſ. S. *joannis Baptiſtae.* ff)
Forſtfeld. gg)
Königsbrück Eccleſia Abbatialis *B. M. V.* ord. Ciſterc. hh)
16. MÜNCHHAUSEN Eccleſ. parochialis S. *Pantaleonis,* ii)

17.

Digitized by Google

17. NIDERBETZDORFF Eccleſ. paroch. *B. M. V.* Aſſumptae.

Oberbetzdorff Eccleſ. S. *joannis Baptiſtae.*

Schwabweiler Eccleſ. S. *Georgij.*

Kuhlendorff. kk)

Schwartzbruch & *Niderſtriethen.*

18. NIDERKUTZENHAUSEN Eccleſ. paroch. S. *Georgij.* ll)

Oberkutzenhauſen. mm)

Merckweiler.

Hoelſchloch.

Memmelshoffen Eccleſ. S. *Catharinae.* nn)

Meiſenthal.

Lobſann pars. Capella S. *Wendelini.*

19. NIDERROEDEREN Eccleſ. paroch. S. *jacobi Majoris.* oo)

Krautweiler.

20. OFFENDORFF Eccleſia paroch. S. *Brigittae.*

21. REICHSTETT Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.*

22. RESCHWOG & *Gieſenheim* Eccleſ. par. S. *Bartholomaei.* pp)

Roppenheim Eccleſ. S. *Michaelis.* qq)

23. ROHRWEILER Eccleſ. parochialis S. *Wendelini.* rr)

Oberhoffen. ss)

24. RUNTZENHEIM Eccleſia parochialis S. *Crucis.*

Augenheim.

25. RUPRECHTSAU Eccleſia paroch. S. *Ludovici.* tt)

26. SCHILTIGHEIM. Eccleſia paroch. S. *Ludovici.* u u)

27. SCHIREIN Eccleſia parochialis S. *Nicolai.*
Schirhoffen.

28. SCHOENENBURG Eccleſia parochialis S. *Agathae.*

29. SELTZ Eccleſia parochialis S. *ſtephani.* xx)
Praepoſitura & Collegiata unita.
Hoſpitale.
Mirmelberg deſtructus. Abbatia monialium ord. S. *Benedicti* deſtructa. yy)
Schafhauſen. Eccleſ. S. *Martini.*
Keſſeldorff Eccleſ. *B. M. V. Natae.* b*)
Neu-Beinheim. *)

30. SESSENHEIM Eccleſia *B. M. V. natae.* d*)
Denckelsheim. e*)
Stattmatten. f*)
Dalhunden. g*)

31. STEPHANSFELDEN. Eccleſ. paroch. S. *joannis Baptiſtae.* h*)
Praeceptoratus ord. S. *ſpiritus* unitus. h**)
Hoſpitale expoſitorum.

32. SUFLENHEIM Eccleſ. parochialis S. *Michaelis.* i*)

33. SUFFELWEYERSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Georgij.*
Mundolsheim. k*)

34. SULTZ Eccleſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.* l*)
Hochweiler Eccleſ. S. *joannis Baptiſtae.*
Lohſan pars. m*)
Retſchweiler. n*)
Hermannsweiler. o*)

35.

35. SURBOURG Eccleſ. paroch. SS. *Martini* & *Arbogaſti.* Collegiata Hagenoam translata.

Eccleſ. ſancti *joannis Baptiſtae.* p*)

Reimersweiler Eccleſ. S. *Vincentij.* q*)

36. WANTZENAU Eccleſ. parochialis S. *Wendelini.* r*)

37. WEYERSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* s*)

Capella S. *Wolffgangi.* Capellania unita.

Herdt Eccleſ. S. *Sixti.* t*)

Biettlenheim.

38. WIDBRUCH Eccleſ. parochialis S. *Galli.* u*)

Grieſen Eccleſ. S. *jacobi.* x*)

Kurtzenhauſen.

39. WINTZENBACH Eccleſ. paroch. S. *Aegidij.*

Eberbach. Eccleſ. S. *Ludovici.* y*)

a) Oppidum cum caſtro *Beinheim*, quod in *ſigeberti* Landgravij charta, qua Fleckenſteinijs *Beinhemij* in feudum concedendi ſpem fecit An. MCCLV. ab Argentinenſibus & Hagenoenſibus poſt *Sulzam* igne dirutum eſt. (*Königshov. Cap. V. §. CXXV.*) An. MCCCXXX. *Ulricus* atque *johannes* Landgravij *Henrico* juniori dotalitium in caſtri Beinheimenſis ſemiſſe conſtituendi & Anno MCCCXLVIII. *Ludovicus* atque *Fridericus* Oetingae Comites *Heinrico* Seniori *Beinhemium* cum coeteris Landgravialibus feudis nepoti ſuo tradendi facultatem dederunt. Avum & nepotem *Ludovicus* Oetingenſis de *Beinhemio* oppido & caſtro An. MCCCLIX. inveſtivit, quod trienn o poſt a *Carolo* IV. Imp. firmatum. An. MCCCLXXXI. *Hen-*

Digitized by Google

Henricus de Fleckenſtein impetrata biennio ante Oetingenſium Comitum ad hoc venia, *Beinhemium* cum aliquot vicis Epiſcopo Argentinenſi dein *johanni* & *Henrico* de *Than* fratribus atque *johanni Lyningo* de *Loewenburg* quartam caſtri & oppidi partem An. MCCCXCVII. oppignoravit. An. MCCCCII. die martis ante Nativitatem Deiparae *Henricus* & *Fridericus* de *Fleckenſtein* Pater & filius *Beinhemij* oppidi & Caſtri ſemiſſem cum vico adjacente *Littenheim Bernhardo* Marchioni Badenſi pro DC. florenis vendunt, vel Argentinenſi Epiſcopo, vel *Oetingae* comitibus, qui dominium ejus directum ſibi vindicabant, nec non Abbati ſelſenſi pro vendito ſimul molendino feudali, congruam ſingulis ſatisfactionem polliciti. Alter Fleckenſteinijs reſiduus *Beinhemij* ſemiſſis eidem Marchioni biennio poſt venditus eſt. An. MCCCCLXII. *Carolus* Marchio captivus *Friderico* I. Electori Palatino, cui pro redemtione libertatis centum millia florenorum promiſerat, *Beinhemium* cum Caſtello & telonio nec non alijs locis pignori tradidit. *Trithemius de rebus geſtis Friderici Palat. p. 27.* Quinquennio poſt Elector Caſtrum cum vico *Littenheim Bertholdo* de *Windeck* oppignoravit. *Electa juris publ. Palat. pag. 166.*

b) Praeter vicum *Littenheim* & alius recentior *Neuhaeuſel* juxta *Rhenum* ſitus ſpectat ad oppidum *Beinheim.* Capella ei vicina An. MCCCLII. jam *veteris Benhemij* (*Alt-Beinheim*) deſignatur nomine.

c) Villicatio in *Bettenhofen* Eccleſiae Honaugienſi medio ſec. XIII. donata eſt, cui & *Clemens* VI. Papa eccleſiam parochialem loci hujus An. MCCC XLIV. adjunxit.

d)

Digitized by Google

d) *Gamsheim* ex *Gamensheim* ſeculi XIV. & hoc ex *Gamanesheim* ſeculi IX. contractum. Vicus hic An. MCCCXCVIII. *Reinholdo Huffelio* equiti & *Nicolao Merſchwinio* praetori Argentinenſi a *Guilielmo* II. Epiſc. in hypothecam fuit conceſſus; Inde dimidia pars ad *Wiricum de Hohenburg* & *Johannem Knappium* Argent. An. MCCCCXX. pro mille quadraginta florenis devenit; altera *Conrado Bockio* armigero An. MCCCCLIII. pro mille & trecentis florenis obtigit. Prior pars An. MCCCCXXXV. poſterior An. MCCCCLXVIII. a Capitulo majore redemtae ſunt.

e) *Biſchoffsheim* (*Biſchen am Saum*) alius hujus nominis vicus prope *Rosheimium* vocatur *Biſchen am berg*, & alius trans Rhenum *Biſchen am ſteg.* vicus noſter prope *Argentoratum* ſitus inter Eccleſiae Argent. peculia An. MCCLXXX. comparet, quo monaſterio S. *Arbogaſti* cenſus de bonis ſuis in *Biſchovisheim*, *Hoenheim* & *Wibersheim* a curia Epiſcopali Biſchoffshemiana pendentibus per Epiſcopum fuit remiſſus. Seculo XIV. *Heſſo* & *Anshelmus* milites advocati de *Waſſelnheim* villam totam *Biſchofesheim* ab Eccleſia Argentinenſi tenuerunt in feudum.

f) *Brumat*, *Brocomagus* Moguntinenſis Eccleſiae feudum ad S. *Nazarij* coenobium Laureſheimenſe (*Lorſch*) olim pertinuit & cum eo ad Archiepiſcopos Moguntinos tranſivit. Ganerbij plures caſtri hujus fuerunt participes Eccleſiae Moguntinae vaſalli, quos illa Landgravijs Alſatiae Sub-vaſallos conceſſerat. Caſtrum cum Ganerbijs *Ulricus* Landgravius, frater ejus *Philippus* filiusque *Johannes* An. MCCCXXXII. *Hermanno* & *Ludemanno* Dynaſtis Lichtenbergenſibus vendiderunt. *Gerlacus* Archiep. An. MCCCLXI. Lichtenbergieis ſuper vaſallos Ganerbioſque Brocomagenſes,

 quo-

quorum nomina *Herzogius chron. Alſat. lib. V. pag. 9. add. lib. III. pag. 38.* recitat, inveſtituram conceſſit. *Brocomagus* ſub Romanis erat Urbs florens; ſub Francis vicus, ſub Germanis oppidum; ſub Gallis dein formam vici majoris recepit. Duobus inſtructum caſtellis erat, quibus everſis novum caſtrum An. MDCCXX. aedificari coeptum, octo poſt annos finitum eſt. Eccleſia parochialis ut Abbatia Laureshamenſis, cui ſubdita erat, S. *Nazario* dicata eſt. Eccleſiae patronatum exercet Dynaſta, Praeceptoratus ſtephansfeldenſis autem decimas percipit.

g) In chartis ſubinde *Weiler* vocatur, viculus eſt rubiae colendae privilegio cum Brumatenſibus gaudens.

h) Feudum olim Imperiale oblatum.

i) Olim *Mizdorph. Tradit. Fuldens. p. 167.*

k) Centum ac decem focorum vicus.

l) Locus haud ignobilis, caſtro quod *Burghof* dicebatur & foſſa olim munitus. Ex Imperiali feudo allodium factus An. MCCCCXX. per cognomines nobiles, duodecimo poſt anno Lichtenbergicis traditus eſt. *Herzog lib. VI. p. 208.* Inter Abbatiae Schwarzacenſis bona curia in *Dreſſenheim* cum baſilica ſeu jure patronatus, quo etiamnum gaudet, An. MCLIV. legitur.

m) Fortalitium Ludovicianum ex Caeſareae olim arcis Hagenoenſis lapidibus *Matra* & *Rheno* advectis An. MDCLXXXIX. extructum. Pons ibi antea in utraque Reni ripa cornuto opere ſecurus, quem Galliae Delphinus *Philippiburgum* obſeſſurus anno praecedente trajecerat.

n) Locus petroleo, quod e terra hic paſſim exaeſtuat, clarus.

Digitized by Google

o) Vulgo *Moerenbrunn*, Prioratus monialium Auguſtinianae familiae ſub *Friderico* II. Imp. circ. An. MCCXXXVII. ab *Henrico* de *Fleckenſtein* inſtitutus, An. MDLXXV. a monialibus relictus, An. MDCXCVII. ab ultimo Fleckenſteinenſi Dynaſta Abbatia Neoburgenſi traditus ad Ciſtercienſes pervenit.

p) *Pfaffenbrunn* Fleckenſteinenſibus An. MDXX. & per hos Hanovio - Lichtenbergenſi Comiti An. MDCCXI. cum *Waſenſteinio* Caſtro venditus eſt.

q) Advocatiam Imperialem hic atque *Surburgi* Fleckenſteinenſes in feudum tenuerunt.

r) Hujus nominis nobiles ſeculo XIII. vixerunt, de quibus *Herzog lib. VI. pag. 195.*

s) Abbatia monialium in ſilva ſacra hodieque florens a Montisbeliardi Comite *Theodorico* circa initium ſeculi XII. accepit originem.

t) *Hagenoa* olim *Hagenowe*, *Hagenogia*, *Hagenoja* S. Rom. Imperij Camera, Advocatiae Decapolitanae ſedes & caput, Caeſareo quondam inſtructa palatio; Haec inter Vogeſum & Rhenum, *Argentinam* & *Weiſſenburgum* media Hohenſtaufijs Alſatiae Ducibus ad Imperij ſolium deinceps promotis ſuos debet natales. Eccleſiam parochialem hanc adminiſtrant Praemonſtratenſes in loco, cui Hoſpitalis veteris nomen.

u) An. MCCLXXXI. inhabitari coepit monachis e ſilva in civitatem translatis. Triennio poſt *Rudolfus* I. Imp. aedificationem ejus charta *Briſaci* data probavit. Locus ubi monaſterium extructum antea *Roſshof* dicebatur.

x) Paulo ante An. MCCXCIII. *Hagenoae* recepti ſunt Dominicani.

y) Vicus *Epiſcopi villae* vicinus *Hogelnhofen* antiquis vocatus, eidem ſemper cum *Epiſcopi villa* do-

dominio fuit obnoxius. *Ettendorffij* ejus auctores ſeculo XIV. fuiſſe videntur.

z) Olim *Biſchofſweiler* latine *Epiſcopi villa*, florentiſſimus ad *Matram* Alſatiae burgus *Druſenhemium* inter & *Hagenoam* medius. *Koenigshovius Chron. Alſat. pag. 254 §. LIX. Biſchoviswiler* ab Argentinenſibus Epiſcopo ſuo *Walthero* infeſtis Anno MCCXXXVI. combuſtum primus memorat; Eccleſiae enim Argentinenſi per aliquot ſecula paruit. *Waltherus* de *Mullenheim* & hoc remoto *Ettendorffij* nobiles locum circa An. MCCCXXXII. acceperunt in pignus; ſed ita, ut jus patronatus, quod *Wilhelmus* II. Ep. Divi *Petri* Senioris Capitulo dein abdicavit, atque judicium ſervaret Epiſcopus. Ab *Ettendorffijs* in *Johannem Kleincunz* civem Hagenoenſem & *Reinboldum Jungzorn* militem Argentinenſem An. MCCCCVI. variaſque alias progrediente ſeculo manus, pignus illud tranſivit.

aa) Vicus ingens & dives, nundinis celebratus, veteris Comitatus pagenſis caput. Caſtrum ejus, quod Palatino - Electorale feudum eſt, in charta An. MCCCLXII. memoratur. jus patronatus Capitulo ſuo Anno MCCL. tradidit Honaugienſis Praepoſitus.

bb) Olim *Rutershofen* & *Rottershoven*. *Otto de Rottershoven* & frater ejus *Fridericus* de *Suffelheim* in diplomate *Henrici* Regis An. MCCXXVII. teſtes leguntur.

cc) In charta An. MCCCLVI. ſcribitur *Luterswiler*.

dd) *Herlofesheim* ſec. XIV. dicebatur. vicus eſt ampliſſimus.

ee) Etiam *Ludenheim* in chartis audit.

ff)

ff) Eccleſiae in *Koechenheim* poſſeſſionem Capitulum S. *Petri* ſenioris, quod *Rinoviae* erat, An. MCCCVII. adijt.

gg) Bona *Waltheri* de *Borre* apud *Forſtvelden* Abbatiae Regis pontanae An. MCCXXII. obligata. Praepoſitus Honaugienſis de medietate decimae in *Kauchenheim* & *Forſtvelt* cum *Anſelmo* de *Grünenberg* An. MCCLXXIX. tranſegit.

hh) Latine *Regis pons* monialium Abbatia in ſacra vel Hagenoenſi ſilva ad *Suram* fluvium a *Friderico* Alſatiae ſueviaeque Duce *Friderici* I. Imp. patre ante ſeculi XII. medium condita. Teſte ipſo *Friderico* I. Imp. in diplomate Regispontano An. MCLXXXVII.

ii) Inter quatuordecim loca ad proprium *Adelheidis* ſpectantia numerabatur.

kk) An. MCLXXXIII. *Johannes* Surburgenſis Canonicus praedium in *Kilendorf* eccleſiae ſuae donavit.

ll) Ubi Caſtrum & parochialis ſex locorum eccleſia; quod feudum Fleckenſteinenſes ab *Ettendorfijs* ſeculo XIV. tenuerunt. An. MCCCXII. *Wolframus* de *Fleckenſtein* quidquid in *Niderkuzenhuſen*, judicio patronatu & adhoerentibus ei vicis *Heldenslug* & *Merckewilre* ab *Ettendorfijs* Dynaſtis tenuit, ſororis ſuae filio *Anſelmo* de *Hohenſtein* equiti vendidit. *Heinricus* junior de *Fleckenſtein* eundem locum conſenſu *Reinboldi* de *Ettendorf* *Dietrico* de *Hus* ſocero ſuo An. MCCCLXII. & Praeſuli Argentin. cum *Beinhemio* Anno MCCCLXXXI. oppignoravit.

mm) Advocatia ejus & jurisdictio criminalis inter Imperialia Fleckenſteinenſium feuda recenſetur. *Fridericus* ſenior lineae Roederenſis non conſulta ſulzenſi propiore, Fleckenſteinio-Dagſtulenſi ramo An. MDXXVII. eam vendidit.

nn)

nn) Olim *Meinmolshoven.* De ſexta decimarum hujus loci parte Fleckenſteinenſes per Archiepiſcopos Colonienſes peculiari inſtrumento inveſtiti fuerunt.

oo) *Rülern* alias. Ibi peculiaris Fleckenſteinenſium rami ſedes fuit vicoque adjacente nomen accepit. Duo Caſtri hujus trientes Electoris Palatini feudum jam erant, cum reliquus triens allodialis Sponheimenſi Comiti *Walravo* per *Henricum Fleckenſteinium* de *Bickenbach* Anno MCCCXVI. *Heidelbergae* offerretur, in quo poſt filios filiae quoque offerentis ſuccederent. Dominium ejus directum Palatino Electori atque Marchioni Badenſi comitatus ſponheimenſis hoeredibus poſtea fuit commune.

pp) Peculiaris judicij provincialis ſub Landgravijs ſedes, ubi villicationem Praepoſitus Honaugienſis Capitulo ſuo donavit An. MCCL.

qq) Nomen hujus vici in *Philippi* Imp. diplomate Hagenovienſi An. MCCVII. legitur. Eccleſiam parochialem An. MCCCLXXII. jam habuit. jus patronatus ad Ducem Bipontinum ſpectat.

rr) Hunc vicum Landgravij An. MCCCXLII. *Lichtenbergicis* Dynaſtis vendiderunt.

ss) In *Philippi* Imp. Diplomate Hagenovienſi Anno MCCVII. *Obernhofen* partim Eccleſiae ſpirenſis feudum partim allodialis eſt. jus patronatus eccleſiae *Fridericus de Lichtenberg* praepoſitus Capituli Majoris Argentinenſis Abbatiae Neoburgenſi conſenſu patruelium ſuorum Anno MCCXCVIII. donavit.

tt) *Ruperti Augia* inter *Ellum* & *Rhenum* inſula eſt magna; Cives illius jure civitatis Argentinenſis fruuntur. *Augiam* nomen ſuum a *Ruperto Bockio* ejusdem circa annum MCC. incola accepiſſe ferunt, *Herzog Chron. lib. VI. p. 224.* Eccleſiae Argentin. feu-

Digitized by Google

feudum cum eſſet, *Carolus* IV. vicum vindicare Imperio juſſit. In ceſſione Advocatiae Urbis, quae feudum Epiſcopale Lichtenbergenſium fuerat, comprehenſus eſt *Rheni* in eadem *Augia* trajectus cum ſilvis & inſulis ad Lichtenbergicos antea ſpectantibus; qui trans-Rhenanas ſuas cum Alſaticis terras hoc trajectu, antequam pons Rheno ab Argentinenſibus imponeretur, conjunxerant. Capella hujus vici, quae jam parochialis, procurante *Nicolao Swarbero* An. MCCCXXXIX. aedificata An. MDXLV. renovata eſt teſte inſcriptione ſupra portam ejus conſpicua.

u u) Proximus *Argentorato* vicus oblongus & praeſtans; cum quo duo alij *Boteburg* & *Adelshofen* coaluerunt. De priore, quem *Lotharij* Imp. diploma S. *ſtephani* Abatiae datum An. DCCCXLV. jam memorat, *Wernerus* Epiſcopus Argentin. An. MV. ſcribit: villa nuncupata *Boteburg* (*Schilter ad Königshov. pag.* 535. *habet Boteburn*) & in nova tranſpoſitione *Schiltencheim*. unde apparet, illum paulo ante *Schiltighemio* fuiſſe inſertum. *Adelshofium* in Eccleſiae *Thomanae*, cui curia Dominica, *Adelochi* Epiſcopi donum, hic competit, chartis antiquis *Adelnohesboven*, *Adelhartesboven*, *Adulhartshoven*, *Adreczhoven* ſcribitur; cum quibus & tabularij Epiſcopalis documenta conſpirant. Villam *Adrozhoven*, *Reinboldus* de *Schoenecke* & fratres ejus advocatiam curiae Dominicae in *Adelhartzhoven johannes* dictus *Schwarber* miles Argentin. ab hac Eccleſia XIV. in feudum tenuerunt. viculus hic una cum *Koenigshova* deſtructus fuit; revixit tamen & initio ſeculi XVI. demum cum *Schiltighemio* coaluit.

x x) Statio militaris ſub Romanis, Caſtrum ſub Francis, ſub Germanis per *Adelheidam Ottonis* M. Imp. uxorem ſeculo X. locus converſus in oppidum

quod

quod legibus regeretur Romanis. Adjecta eſt loco Abbatia ord. S. *Benedicti* virorum, id quod *Odilo* in vita *Adelheidis* apud *Leibnit. Scriptor. Brunsvic. Tom. I. pag. 265.* & *Ditmarus Merſeburgenſis lib. IV. pag. 357.* teſtantur. *Selſa* ſub Romanis *Saletio* compellata. Monaſterij praefati locum Rheni alveus jam occupat. Quater id mutavit dominationis faciem in totidem periodis: Prima eſt ab *Adelheide* ad Marchiones Badenſes, quibus oppignorata fuit, altera a Badenſibus ad Praefectos Hagenoenſes & ab his tertia ad Palatinos Electores, quarta vel Palatina uſque ad noſtra tempora procedunt. An. MCCCCLXXXI. Eccleſia Abbatialis a *Sixto* IV. PP. in Collegiatam & An. MDLXXV. a *Friderico* III. Electore Palatino in Academiam Equeſtrem converſa a *Ludovico* XIV. autem ex parte An. MDCXCI. Argentinenſi S. I. Collegio uſque ad ejusdem Societatis extinctionem adſcripta eſt.

yy) Saeculo XIV. Monaſterium monialium *Mirmelberg* Eccleſiae ſelſenſi proximum ab Abbatia fundatum, eidemque unitum fuit.

b*) *Keſſeldorff* & *Keſſelbach*, duplex unius vici nomen, qui in dextra *Matrae* ripa ſitus, bis mille paſſibus *ſelza* diſtat verſus *Hagenoam*.

c) Vicus ad proprium *Adelheidis* cis *Rhenum* pertinens.

d*) Totius hujus tractus Eccleſia parochialis a *Carolo* IV. An. MCCCLXXII. memorata.

e*) Diverſa unius ejusdemque loci nomina ſunt in chartis obvia: *Dengelsheim*, *Dangolsheim*, *Dinckelsheim*.

f*) *Stattmatten* vicus qui & *Stackmatten* promiſcue ſcribitur.

g*)

g*) *Dalbunden* vicus in Rheni inſula jam ſitus, quem *Anſelmus* de *Bazendorf* ante Fleckenſteinenſes ut feudum Landgraviale poſſedit. *Henricus Fleckenſteinius* de *Sulza* ab *Ulrico* Landgravio deſignatus An. MCCCXXXIII. *Anſelmi* Succeſſor (*Laguille probat. pag.36.*) vivo hoc vicum in ſub feudum accepit An. MCCCL. mortuo *Anſelmo* per Landgravios ipſos de *Dalbunda* cum reliquis Riedenſibus vicis An. MCCCLIX. inveſtiendus.

h*) Domus hoſpitalis S. Spiritus Canonicorum Regularium S. *Auguſtini* in *ſtephansfelden* prope *Brumat* plurium in Alſatia & extra eandem mater ab Hoſpitali ejusdem ordinis, quod *Romae* eſt, in Saxia nuncupato pendens, ante An. MCCXX. alendis pauperibus & ſpeciatim infantibus a Werdenſibus Alſatiae Landgravijs brevi poſt hoſpitale Romanum inſtitutum conſtructa eſt, cui domus foeminarum olim quoque adhoeſit. Anno nunc dicto *ſigebertus* Werdenſis Comes & Landgravius Alſatiae cum filijs ſuis ſilvam Brumatenſem ex parte *ſtephanus* feldenſibus donavit. In Charta hujus donationis Magiſter domus frater *Rudolphus* & fratres & ſorores ſui; in *Heinrici* de *Lichtenberg* litteris An. *MCCCLIV*. *Kunigunda* & *Adelheidis* Cloſterfrowen zu *ſteffelsvelt*, filiae ejus naturales memorantur.

h**) XV.

WIE DAS CLOSTER *HERTINGSHUSEN* HERRN JACOB RECKEN MEISTER DES ORDENS DES HEILIGEN GEISTS ZU VERSEHEN ZUGESTELT UND BEVOHLEN IST.

Wir *Philips* &c. und wir *Reinhart* graue *Lynnungen* &c. bekennen &c. als das cloſter *her-*

hertingsbuſen langzit in irrung geſtanden, und umb unordenung willen daſelbſt gebrucht worden, zu verderben kommen iſt, haben wir in hertzen genomen und bedacht, wie das Got zu ere und zu lobe widder zu gutenn weſen bracht, und gots dinſt daſelbſt gemert werden moge, und ſolich cloſter mit aller ſiner zugehorung und gerechtigkeit dem wirdigen herrn *Jacob Recken* Meiſter des ordens des heiligen geiſts zu *Steffenfelt* und ſinen nachkommen meiſter deſſelben ordens zugeſtellt und ubergeben, und ſtellen jme das zu mit rechter wiſſen in Crafft dies brieffs, alſo, das er ſolich cloſter regiren, viſitiren, beſetzen und daron ſin ſolle das gots dinſten darjnn volbracht werden. Auch mogen er und ſin undertane in unſern Landen und gebieten ungehindert ritten und ſtacionen halten und tun wie ſie bisher geton haben, und hat auch der gnant her *Jacob* fur ſich und ſin nachkommen zugeſagt, geret, und verſprochen das cloſter *Hertingsbuſen* zu jeden zitten ſo not ſin wurde, zu beſetzen mit erbern prieſtern irs ordens und was darjnn gebrechens were oder wurde ſollen ſie nach irem beſten vermogen wandeln, Auch alle jare daſelbſt viſitiren und rechnung von dem jehen den Er das cloſter beuehlen wirt horen, by ſolicher rechnung wir oder unnſer Erben die unſern haben ſollen, ſolich rechnung helffen horen, ob es not ſin wurde, und ob es anders dann offrecht zugienge oder gehalten wurde, macht haben ſollen darjnn zu enden als dan der meiſter oder ſin nachkommen das cloſter

ſter underſteen ſollen zu beſſerung zu bringen nach ſinem beſten vermogen, damit gotsdinſt loblich volbracht werde, alles ungeuerlich. Und des zu Urkunde haben wir unſer Ingeſiegel beide an dieſen brieff thun hencken und gehenckt. Datum *Heidelberg* uff Samſtag nach dem Sontag *Cantate*, Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono.

15. Maji.

i*) Inter majores numeratur vicos. *Friderich* de *Suffelsheim* ab *Henrico* Rege teſtis in diplomate Regispontano An. MCCXXVII. laudatur.

k*) Una leuca diſtans *Argentorato* poſt *Begeros* de *Blyberg* qui An. MDXXXII extincti ſunt, ad johannios, cognomen a *Mundolshemio* ſumturos, tranſijt. De quinta *Munolshemij* parte *Wenceslaus* Imp. inveſtivit *Hartmannum*, *Egenolphum* & *johannem* de *Rathſamhauſen* An. MCCCXCIII.

l*) *Sulz* ab aquae ſalſae ſcaturigine ſuam derivat appellationem, vicus eſt caſtro & oppidi forma jam ſeculo XIV. conſpicuus. Caſtrum ganerbiale olim triplici foſſa muroque duplici munitum ad ſeculum Superius uſque perſtitit integrum. Dimidiam ejus partem *Henricus* de *Fleckenſtein* cognominatus a *Bickenbach*, *Rudolfo* de *Hohenriet* atque haeredibus ejus Anno MCCCLI. conceſſit. *Henricum* hunc *Wilhelmus* Archi Epiſcopus Colonienſis cum *johanne de Than* caſtri & oppidi Sulzenſis ſimultaneo poſſeſſore An. MCCCLIV. reconciliavit, utrique pacis caſtrenſis curam cuſtodiamque injungens. *Ludovicus* Imp. Anno MCCCXLVI. conceſſit, ut vicus hic fieret oppidum, id quod renovavit An. MCCCCL. *Fridericus* IV. Imp. Fons ſalſus intra muros caſtri pro-

funde ſcaturiens ſolus in Alſatia & praeſtans eſt, ab antiquo jam notus. Injuria bellorum neglectum *Fridericus*, *Wolfgangus* & *Henricus jacobus Fleckenſteinij* Dynaſtae, *johanni Reinharto Krug* de *Nidda* & *Ludovico jacobo Gambſio* An. MDCLXIII. in emphyteuſin dederunt; quod ab Electore & Capitulo Colon. ut dominis directis firmatum.

m*) Scribitur etiam *Luſan*, olim *Lubeſabe*, *Luſan* inter Sulzenſem & Kuzenhauſiam praefecturas diviſus eſt.

n*) Olim *Retersweiler*, *johannes* de *Utenheim* armiger curiam plurimaque bona *johanni* & *Heinrico* de *Than* fratribus An. MCCCXCI. vendidit.

o*) Legitur quoque *Hermersweiler*.

p*) Vicus ad *Suram* amnem, unde ipſi nomen Canonicorum collegio ex Abbatia Benedictina orto, quod An. MDCCXXXVIII. *Hagenoam* translatum eſt, quondam inſignis. De advocatia & curia in *Surburg*, *Heinricus* de *Scharffeneck Rudolfum* & *Fridericum* de *Fleckenſtein* XIV. Cal. jan. MCCLV. *Weiſſenburgi* inveſtivit. Curiam & homines proprios Fleckenſteinenſes An. MCCCLXXX. inter ſe diviſerunt ibidem. *Adolfus* Imp. Officium ſculteti partemque curiae Imperialis *Henrico* de *Fleckenſtein* An. MCCXCVII. ut feudum Caſtri Hagenoenſis contulit, centum marcis auri redimendum. *Carolus* IV. ſupremam *Surburgi* advocatiam & jurisdictionem criminalem Fleckenſteinenſibus An. *MCCCLXIV.* confirmavit, pro qua *Fridericus* IV. Imp. An. *MCCCCLXXI.* vicum ipſum nominavit. vid. Diplomata *Friderici* IV. a *Boeclero Hiſtoriae Aeneae Silvij addita pag. 56.*

q*) Olim *Reimbrechtsweiler*.

r*)

r*) *Vendelini Augiae* nomen in *Wanzenaugiam* detorſit, cujus natales in *Honaugia* quaerendae; quae inſula Rheni olim monaſterio inſtructa, quod Honaugienſe dicebatur. *Wendlinſau* S. *Wendelino* dicatus eſt locus.

s*) *Weyersheim* ad turrim, *zum thurn*, zum *hohen thurn* dictus eſt vicus oppignorationibus, venditionibus, redemptionibus & diviſionibus crebris olim obnoxius. vid. *Schöpfflin. Alſat. Illuſtr. T. II. pag.* 160.

t*) *Hoerdt* & *Biettenheim* Argentinenſis Eccleſiae feuda ſunt a Geroldſeckijs Dynaſtis ad Lichtenbergenſes translata. *Herzogius Chron. lib. III. pag.* 39. ad Landgravios ea pertinuiſſe ſcribit.

u*) *Widbruch* (*Weitbruch*) & *Kurzenhauſen* a Landgravijs Alſatiae inferioris per Lichtenbergicos empti & a *Carolo* IV. Imp. in feudum recepti ſunt vici. In *Philippi* Imp. diplomate Hagenoënſi An. *MCCVII.* aliisque ſeculi XIII. chartis legitur *Wipruck*.

x*) In chronico Laurisheimenſi Anno *DCCCCXXI.* *Grioz* legitur. *Gerardus* de *Gries* in cauſa quadam Caeſaris teſtis Anno *MCCXXVII.* laudatur. *Herzogius Chron. lib. III. pag.* 43. locum hunc, quem & *Kirchheim* dictum fuiſſe tradit, feudis imperialibus a *Carolo* IV. receptis male annumerat, ut cenſet *Schöpfflinus l. c. pag.* 227.

y*) An. *MCLXIII.* Abbatiae Selſenſis allodium apud villam *Eberbach Dagoberti* militis feudum monaſterio Regispontano traditum legitur.

ARCHIDIACONATUS DECANI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM HAGENOËNSEM SUPERIOREM.

1. BATZENDORFF Eccleſia S. *Arbogaſti.* a)
Littelsheim deſtructus Capella S. *Nicolai.*

2. BERNISHEIM Eccleſia parochialis S. *Pancratij.* b)
Kriegesheim Eccleſ. S. *Udalrici.*
Rottelsheim Eccleſ. S. *Martini.*

3. BERSTHEIM Eccleſia paroch. S. *Martini.* c)
Keffendorff Eccleſ. S. *jacobi* Majoris. d)
Wintershauſen Eccleſ. S. *Georgij.* e)
Hoechſtett Eccleſ. S. *Gertrudis.*

4. BITSCHHOFEN Eccleſ. parochialis S. *Mauritij.*
Kindweiler Eccleſ. S. *Laurentij.*
Eberach Eccleſ. S. *Wendelini.*
Engweiler.
Mietesheim Eccleſ. S. *Georgij.*

5. BOSSENDORFF Eccleſ. parochialis S. *Laurentij.* g)
Lixhauſen Eccleſ. S. *Naboris.*

6. BOUXWEILER Eccleſ. paroch. S. *Leodegarij.* h)
Printzheim. i)
Gottesheim. k)

Uth-

Uthweiler. l)

Riedheim Eccleſ. S. *Crucis.*

Imsheim Eccleſ. S. *Martini.* m)

7. DAUGENDORFF Eccleſ. paroch. SS. *Cyriaci* & *Pancratij.* n)

Capella SS. *Antonij* & *Urbani.*

8. DIEFFEN BACH Eccleſ. paroch. S. *Bartholomaei.* o)

Frohmühl.

Weislingen. p)

Strude. q)

Hinsberg.

Wolsburg Eccleſ. S. *Sebaſtiani.*

Hambach.

Asweiler.

9. DÜRRENBACH Eccleſ. paroch. S. *Bartholomaei.*

10. ESCHBACH. Eccleſ. paroch. S. *Martini.* Primiſſaria ibid.

Forſtheim Eccleſ. S. *Nicolai.* r)

Laubach.

11. ETTENDORFF Eccleſ. parochialis S. *Naboris.* s)

Buesweiler.

12. GRASSENDORFF Eccleſ. parochialis S. *Agathae.*

Bachhofen deſtructus. Eccleſ. S. *Udalrici.*

13. GUNTERSHOFFEN Eccleſ. paroch. S. *jacobi* Majoris.

Gumbrechtshoffen Eccleſ. S. *Bartholomaei.*

Utenhoffen. Eccleſ. S. *joannis Baptiſtae.*

Scheurlenhoff.
Iggelshoff.

14. HAGENAU ad S. *Georgium* Eccleſia parochialis & Collegiata S. *Georgij.* t) & *).
Duae Vicariae parochiae fundatae.
Capella S. *Barbarae* in Eccleſ. parochiali.
Capella S. *Annae* in eadem.
Eccleſia Palatij Imperialis deſtructa.
Collegium ſoc. *jeſu* extinctae. u)
Eccleſia Conventualium S. *Franciſci.* x)
Eccleſia Capucinorum. y)
Eccleſia Monialium Annunc. coeleſt. z)
Monaſterium Guillelmitarum extinctum.
Monaſterium Poenitent. S. *Magdalenae* extinctum. aa)
Capella S. *Martini* in Hoſpitali. bb)
Capella S. *Wendelini.*
Capella S. *Crucis.*
Harthauſen.
Birckenwald.
Marienthal. Eccleſia *B. M. V.* Thaumaturgae. Prioratus Guillelmitarum extinctus. cc)

15. HOCHFELDEN Eccleſia parochialis SS. *Petri & Pauli.* dd)
Capellania S. *Mariae Magdalenae* in Eccleſ. paroch.
Capellania *B. M. V.* ibidem.
Capella cum Capellania S. *Mauriij.*
Capella S. *Wendelini.*
Capellania *B. M. V.* intra chorum.
Capellania *B. M. V.* extra chorum.

Schaff-

Digitized by Google

Schaffhauſen Eccleſ. S. *Sebaſtiani* ee)
Mutzenhauſen Eccleſ. S. *Blaſij*. ff)
Wilshauſen.
Hohfranckenheim.
Scherlenheim Capella SS. *Dionyſij* & *Odiliae.*

16. HOHEN ATZENHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Petri* & *Pauli.* gg)
Mittelhauſen.

17. HÜTTENDORFF Eccleſ. paroch. S. *Vincentij.* hh)

18. INGWEILER Eccleſia paroch. S. *Mariae Magdalenae.* ii)
Menchhofen Eccleſ. S. *Catharinae.* kk)
Schillersdorff. ll)
Seelhofen villa. Prioratus ordin. Ciſterc. in *ſeelhofen* deſtructus. mm)
Rauſchenburg.
Weinburg. Eccleſ. S. *Wendelini.*

19. KALTENHAUSEN. Eccleſ. paroch. S. *Wendelini.*

20. KIRWEILER Eccleſ. paroch. S. *Martini.*
Ringendorff. nn)
Iſenhauſen.
Boſelshauſen.
Geiswiler. oo)
Obermotern. pp)

21. LEMBACH Eccleſ. paroch. S. *jacobi* Majoris. qq)
Rohrenthal.
Daxloch.
Drautbrunn.
Sultzthal.

Ratzenthal.
Niderſteinbach Eccleſ. S. *Galli.* rr)
Pfaffenbrunn & villae in *Lindel* & *Wengelsbach.*
Mattſtall. ss)
Diſteldorff & villae.
Fleckenſtein caſtrum. tt)
Frundsberg. uu)

22. LICHTENBERG Eccleſ. paroch. S. *Ludovici* in caſtro. Hoſpitale militum. xx)
Reippertsweiler Eccleſia S. *jacobi.*
Schweighoff.
Wiltenguth.
Fuchsthal.
Mellich.
Offweiler. yy)
Biſcholtz.
Rohbach Eccleſia S. *Leonhardi.*
Dhan deſtructus. zz)

23. LÜTZELSTEIN Petite pierre. Eccleſia paroch. *B M. V.* Aſſumptae. a*)
Capella S. *Ludovici* in arce.
Lohr.
Petersbach. b*)
Durſtel.
Adamsweiler.
Bettweiler.
Gungweiler.
Puberg.

24. MERTZWEILER Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* c*)
Griesbach Eccleſ. SS. *Viti* & *Modeſti.*

25.

25. MINVERSHEIM Eccleſia paroch. S. *Hilarij.* d*)

Etſchauſen deſtructus.

Eckendorff.

Altorff. e*)

26. MOMMENHEIM Eccleſia paroch. S. *Mauritij.*

Waltenheim Eccleſ. S. *ſtephani.* f*)

Schwindrazheim Eccleſ. SS. *Petri & Pauli.* g*)

Franckelsheim deſtructus.

27. MORSBRONN Eccleſia paroch. *omnium Sanctorum.*

Hegeney Eccleſ. S. *Margaritae.*

Eberbach Eccleſ. S. *Wendelini.*

28. MORSCHWEILER Eccleſ. paroch. S. *ſtephani.* h*)

Ringeldorff Eccleſ. *B. M. V. Natae.* i*)

29. NEUBURG Eccleſia S. *Crucis.* Abbatia ord. Ciſterc. k*)

30. NEUWEILER Eccleſia paroch. S. *Adelphi.*

Eccleſ. Collegiata SS. *Petri & Pauli.* l*)

Vice plebanatus & quinque Vicariae.

Capellania S. *Vincentij.*

Capellania S. *joannis.*

Eccleſia cum hoſpitio Recollectorum. m*)

Doſenheim Eccleſ. S. *Leonardi.* n*)

Zell im thal.

Herrenſtein caſtrum. o*)

Kugelberg.

Wartenberg deſtructus. Praeceptoratus Templariorum deſtructus.

Griesbach.

Bocksmühl.

Breitſchloſs & *Falberg.*

31. NIDERSCHAEFFELSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.*

32. OBERBRONN Eccleſ. S. *Stephani.* p*)

Breitenwaſenhoff.

Niederbronn Eccleſ. S. *Martini.* q*)

Waſenburg.

Zinsweiler Eccleſ. S. *jacobi* Majoris. r*)

33. OBERSTEINBACH Eccleſia paroch. S. *Martini.*

Tambach Eccleſ. S. *Mauritij.*

Neunhoffen Eccleſ. S. *joannis Bapt.*

Neudorff.

Zipffelthal.

Cappenwog.

Winſtein.

Philippsburg & villae adjacentes.

34. PFAFFENHOFFEN Eccleſia paroch. SS. *Petri* & *Pauli.* s*)

Schalckendorff. t*)

Zuzendorff.

Mühlhauſen.

Walck. u*)

Uhrweiler Eccleſ. S. *Michaelis.*

Nieder Moderen Eccleſ. S. *joannis Baptiſtae.*

35. REICHSHOFFEN Eccleſia parochialis S. *Michaelis.* x*)

Wolffershoffen deſtructus. Capella S. *Wolfgangi.*

Lau-

Lauterbacherhoff.
Jaegerthal pars.
36. RUMERSHEIM Eccleſ. parochialis S. *Georgij.* y*)
Mittel-Schaeffelsheim Eccleſ. ſancti *Sebaſtiani.*
Bilvisheim Eccleſ. S. *Stephani* Capellania in *Bilvisheim.*
Gimbrett.
Reitweiler. z*)
Ifferen. Capella S. *Wendelini* deſtructa.
Berſtaett. Primiſſariatus ibidem.
37. SCHWEIGHAUSEN Eccleſ. paroch. S. *Jacobi Majoris.* 1)
38. VENDENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Lamberti.*
Olvisheim Eccleſ. SS. *Petri* & *Pauli.*
Capella SS. *Trinitatis* & capellania.
Capella S. *Pancratij* & capellania.
Lampertheim Eccleſ. S. *Arbogaſti.*
Eckwersheim.
39. UHLWEILER Eccleſia paroch. SS. *Petri* & *Pauli.*
Nieder-Altorff Eccleſ. S. *Nicolai.*
Ohlungen Eccleſ. S. *Georgij.*
Capella S. *Mauritij.*
40. WAHLENHEIM Eccleſ. par. *B. M. V.* Aſſumptae. 2)
41. WALBURG Eccleſ. paroch. S. *Walburgis.* Abbatia S. *Walburgis* ord. S. *Benedicti* unita. 3)
Hinderfeld, Grindel & *Glaſswinckel.*

42.

Digitized by Google

42. WEITERSWEILER Eccleſia parochialis S. *Michaelis.* 4)

Sparsbach.

Oberſultzbach. 5)

Nieder-Sultzbach Capella S. *Crucis.* 6)

Erckartsweiler. Eccleſ. S. *Apolloniae.* 7)

43. WILVISHEIM Eccleſia parochialis S. *Martini.*

Melsheim.

44. WINGEN Eccleſ. paroch. S. *Felicis a Cantalicio.*

Roſteig.

Hochberger glashütte.

Quidſchtal & Hünnencher Kohlhütte.

Schüſſerthal & Kindsbrunn.

Zittersheim.

Wimmenau.

45. WINGERSHEM Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.* 8)

Dunnenheim.

Baumgarten villa. Clauſtralis Cap. Abbatiae Neo Caſtrenſis. 9)

46. WITTERSHEIM Eccleſia paroch. S. *Udalrici.* 10)

Geboltzheim.

47. WOERTH Eccleſia parochialis S. *Laurentij.*

Langenſultzbach Eccleſia S. *Bartholomaei.* 11)

Froeſchweiler Eccleſ. S. *Michaelis.* 12)

Eſelshauſen. 13)

Lienenhauſen.

Neh-

Nebweiler.
Jaegerthal pars.

a) Vicus inſignis in quo Vicorum novem ſedet ſcultetus. Fleckenſteinenſes poſt Landſpergios nobiles decimas Batzendorfianas a Dynaſtia Lichtenbergenſi acceperant in feudum.

b) In *Chron. Laurisham.* ad An. DCCCCXXI. vocatur *Bernesheim.* Lampartheimenſes nobiles cum An.MDXXI. perijſſent, vicus hic, quem a Caeſare in feudum tenuerunt, ad praefecturam Hagenoenſem redijt (*Herzog lib. III. pag. 43.*) Eccleſia quoque quatuor vicorum mater fuit.

c) Jus patronatus ac decimae Lichtenbergenſis Dynaſtiae feudum, ad cujus inveſtituram *Henricus* de *Fleckenſtein Rudolfi* filius An. MCCCIII. nec non *Henrici* hujus filij novennio poſt cum *Hugone* de *Batzendorff*, qui ſolus id poſſederat, fuerunt admiſſi. a *Fleckenſteinenſibus* dein ſubinveſtitus *Conradus* de *Hohenriet* ſubfeudum hoc ſuum An. MCCCLXXIV. ijsdem refutavit.

d) Vicum hunc *Worſtattius* Conſul Hagenoenſis poſteris ſuis acquiſivit.

e) Curiam *Wintershuſen* inter Abbatiae Regispontanae praedia *Fridericus* I. Imp. An.MCLXXXVII. jam numerat.

f) In ſacris parocho Bitſchofiano, in civilibus ſculteto Walckiano ſubeſt.

g) Olim *Waltorff. Alexander* III. PP. curiam de *Waltorff* quae An. MCCCXXII. in *Boſſendorff* ponitur, Abbatiae Neovillanae Anno MCLXXVIII. confirmavit. Quartam decimarum partem *Jo.* de *Kuhnheim* An. MCCLXXXIX. dein *Johannes Camerarius* de *Wildenholtz*, inde *Jacobus Zundius* & An. MCCCCLXXXII. *Rudolffus Volzius*, cujus

jus poſteri ea hodieque gaudent, ab Imperatoribus in feudum acceperunt.

h) *Buxovilla* Romanorum aevo jam aluit incolas, ut Laconicum ibi repertum teſtatur. *Herzog in chron. Alſat. lib. III. pag. 41.* oppidum nunc Dynaſtiae caput. Neovillana charta An. MCCCXLIII. *BuhsWilre* oppidum prima memoravit. *Rudegerus* de *BuhsWilre* An. MCLVII. donationis teſtis & Eccleſia de *BuhsWilre* cum decima & curia An. MCLXXVIII. inter Neovillana bona occurrit. Oppidum aeris & aquarum ſalubritas ſolique fertilitas commendant; Ab arce Lichtenbergica ſex mille paſſibus diſtat. Dynaſtae rerum ſuarum ſecuri cum eſſe coepiſſent, *Buxovillae* habitarunt frequenter, eamque muris, foſſa, turribusque muniverunt, Caſtrum oppido junctum eſt, cujus mentio in *jacobi Lichtenberg.* inveſtitura An. MCCCCXXXV. reperitur. Locum praeſtantibus hortis & ambulacris poſtremus Comitum Hanovienſium *johannes Reinhartus* inſtruxit.

i) *Breunsheim* olim *Bruningesheim* vicus, quem *johannes* Dynaſta a *Blanckenbergijs* vel *Blamontanis* Dynaſtis comparavit. *Herzog. lib. III. pag. 42.*

k) Vicus hic An. MCCCCLIII. ab Electore Palatino in feudum receptus, a quo etiam Rathſamhauſij ad lapidem poſt Wenſeros, jus patronatus cum decimis ac curia Dominica ibidem tenebant. De nobili Gotteshemia gente plura *Herzogius lib. IX. pag. 167.*

l) Ab *Hedwiga ſturmia Ottoni Kuſero* nupta Dynaſtas ad Lichtenbergenſes tranſijt.

m) Olim *Hummenesheim* & *Imensheim*. Eccleſiam de *Hummenesheim* cum decima & curia inter Abbatiae Neovillanae bona *Alexander* III. recenſet.

n)

Digitized by Google

n) In Abbatiae Neoburgenſis agro hic vicus eſt ſitus. Praedium hujus loci, cui jus patronatus deinde acceſſit, *Hugo* Dagisburgenſis comes Neoburgenſibus donavit. Grangiam *Tochendorf*, *Alexander* III. & *Innocentius* III. Pontifices inter illorum bona recenſent. *Waltherus* de *Valckenſtein* & fratres ejus feudum ſuum integraliter, quod in villa & in banno *Douchindorf* ab Imperio tenuerunt, Abbatiae pro LXXX. marcis circa An. MCCXXXVII. indulgente Caeſare vendiderunt. Abbatia judicium hic habuit a *ſigismundo* Imper. An. MCCCCXVII. confirmatum.

o) Feudum olim Imperiale oblatum.

p) *Biſarium* ejusdem vici nomen. nam *Buſweiler* etiam dictum fuit.

q) Feudum maſculinum oblatum *Maziliorum* de *Fouquerolle*, qui mediam ibi & infimam jurisdictionem exercent.

r) *Ettendorffij* Dynaſtae villam *Forſtheim* & totum quod pertinet ibidem, bannum, juſtitiam majorem & minorem, nemora aquas & paſcua, ut & Lichtenbergenſes Dynaſtae homines aliquot in eodem vico ſeculo XIV. a Lotharingiae Ducibus in feudum habuerunt. *Carolus* Lotharingiae Dux dominium ſuum directum Eccleſiae Argentinenſi An. MCCCXCIX. vendidit.

s) Villa & *Reinhardus* miles de *Etendorf* in charta Curiae Argentinenſis An. MCCCXXVIII. leguntur. *Ettendorffij* nobiles vicum hunc ab Imperio in feudum tenuiſſe videntur, quare poſt illorum occaſum cum praefectura Hagenoenſi junctus eſt.

t) Matrem hujus Eccleſiae nonnulli in Schweighuſiana, de qua infra, requirunt; a qua conſentiente patrono ſelſenſi Abbate ſub *Conrado* III. Imp. ſeparata & in Rectoriam converſa fuerit. jus patronatus Imperatores ipſi exercuerunt. *Rudol-*

fus

ſus I. An. MCCLXXXVII. Eccleſiae illi Praepoſitum dedit & Canonicos, collatione praepoſiturae ſibi reſervata. An. MCCCLIV. joannitis & circa An. MDXXXVI. Rectori denuo parochia commiſſa eſt. Anno hujus ſeculi trigeſimo octavo Collegiata Surburbenſis in aedem D. *Georgij* translata, Rectorque Eccleſiae inter Canonicos receptus.

u) Collegij ſocietatis J. modo extincta origines *Molsbemio* repetendae. Ab An. MDCIV. Molsheimenſes quidam ſodales S. *Georgij* parochiam per aliquod tempus adminiſtrarunt. Septennio poſt cura Scholarum trienniοque deinceps (3. junij MDCXIV.) parochialis S. *Georgij* curia cum aedificijs, areis, horto & S. *Michaelis* Capella ijsdem ſodalibus tradita, donec propriam ſibi conſtructuri eſſent eccleſiam. ſed & An. MDCXIV. monaſterium Guilielmitarum in Urbe & triennio poſt alterum extra Urbem a Magiſtratu, in cujus poteſtatem An. MDXLIII. utrumque devenerat, acceperunt, ſplendidum denique Collegium in area veteris palatij imperialis, cujus partem a civitate & Niedheimeris nobilibus obtinuerant, An. MDCCXXVIII. exſtructum. e regione Gymnaſium civitatis publicum Magiſtratus excitavit.

x) Minorum Conventualium Coenobium nobiles Fleckenſteinij fratres & *Bechtelius* patricius ordinem ingreſſi An. MCCXXXVIII. inſtituerant.

y) Capucini vetus Guilielmitarum coenobium hodie occupant.

z) Vacuum S. *Magdalenae* poenitentium Monialibus *B. M. V.* annunciatae (*Helgot hiſt. des Ordres monaſtiques Tom. VII. pag. 339.*) quas etiam Coeleſtinas vocant, ex Burgundia in Alſatiam vocatis a *Leopoldo* Archiduce Epiſcopo Argentinenſi Poenitentium Argentinenſium conſenſu An. MDCXXI.

tra-

traditum, quae tamen brevi poſt ſuecico bello id ultro deſeruerunt. Claves & documenta Magiſtratus Urbis ad Poenitentes *Argentinam* miſit. At ſub belli hujus finem An. MDCXLVII. eaedem moniales ad Monaſterium hoc redierunt, poenitentibus Argentinenſibus aureum florenum in recognitionem beneficij quot annis ſolvendum pollicitae. Solum iſtius regulae in Alſatia hoc monaſterium eſt.

aa) Vivunt hae moniales ſub regula S. *Auguſtini* pendentes ab Argentinenſi hujus inſtituti monaſterio. An. MCCCCLXXII. nactae ſunt *Hagenoae* ſedem, quam medio ſeculi ob paupertatem reliquerunt.

bb) Hoſpitale S. *Martini* vulgo novum a civitate An. MCCCXXVIII. exſtructum (*Herzog lib. IX. pag. 158.*) a *Bonifacio* IX. alijsque Pontificibus ornatum privilegijs, opibus auctum, incendio urbis An. MDCLXXVII. combuſtum. Oratorium ejus An. MDLXX. collapſum An. MDCXIV. renovatum fuerat.

cc) Prope *Hagenoam* coenobium, quod Eccleſia *vallis B. Mariae* dicebatur, *Albertum de Wangen* ejusque fratres & cognatos An. MCCLVII. habuit auctores.

dd) Vicus major olim Caſtro munitus, qui a ſuo in campis apertis ſitu altiore nomen accepit. Advocatiae provinciali ſuo tempore junctum fuiſſe teſtatur *Herzog lib. III. pag. 42.* Ochſenſteinenſis locum hunc juris dein Palatinis comitibus ex parte traditum fuiſſe aliunde conſtat. Advocatiam Hagenoenſem cum poſſiderent Palatini poſſeſſores *Hochfeldae* vicum hunc praefectorialibus facile junxerunt. Partem, quam habuerant vivis Ochſenſteinenſibus *ſtephanus* fratri ſuo *Ludovico* Electori, cui Advocatia provincialis paulo ante op-

pignorata fuerat Anno MCCCCXVII. reliquit. *Tolner Cod. Dipl. Palat.* cum Advocatia haec Palatinis a *Maximiliano* I. erepta & a *Carolo* V. reſtituta fuiſſet, *Prechteri* nobiles *Hochfeldam* tenuerunt ut pignus. Hic locus cum advocatia ad Auſtriacos pervenit ita ut *Leopoldus* Archidux vinculum ruperit vicum hunc *Aſcanio Albertino* de *Ichtersheim* An. MDCXXXII. conferens in feudum. Hochfeldenſem Eccleſiam matrem *Henricus* III. Imp. Abbatiae Florinis (*Fleury*) in Francia donavit, cui nimis remota cum eſſet, Abbatiae Neovillanae pro ducentis libris argenti & quinque libris auri MLXX. vendita eſt. Neovillanae *Henricus* IV. Imp. tres ejusdem eccleſiae partes An. MLXXXV. dono tradidit.

ee) Propior *Hochfeldae* vicus Flachslandiorum peculium. Advocatiam ejus *Diemarus Bogner* Hagenoenſis a *Carolo* IV. Imp. Anno MCCCXLVII. in feudum obtinuit, redituum Advocatiae partem *Ludovicus* Bavarus cum ipſius jam adſcripſiſſet parenti. Vicum ipſum *Bogneri Ludovici* de *Lichtenberg* clientelae commendarunt (*Herzog lib. III. pag. 42. & lib. IX. pag. 164.*) cujus jura dein Hanovio-Lichtenbergici Ichtershemianae donarunt familiae. Tranſijt ille ad Koenigsbachios, qui Nagelij quoque dicti, & jure quidem allodij; in Advocatia *Bogneris Breitenackeri* cum ſucceſſiſſent. Nagelia vidua *Bernholdio* curatore Anno MDCXXVII. *Schafhuſium* poſſedit.

ff) Quarta ejus decimarum pars feudum imperiale Gotteshemiorum fuit.

gg) Eccleſiam de *Azzenheim* cum decima & curia Abbatiae Neovillanae bonis *Alexander* III. PP. accenſet. Caſtellum nobilium a *Waltenheim* per Argentinenſes Anno MCCCLXV. hic dirutum. *Königshoven Cap. V. p. 289.* §. *LXVIII.* In colle, cui

cui aſſidet, Capella ſacris peregrinationibus celebris eſt.

hh) *Hitindorf* in charta Neoburgenſi in fine ſeculi XII. ſcripta legitur villa.

ii) Hoc oppidum *Ludovicus Bavarus* Imp. Anno MCCCXLV. muris cingi permiſit, *Herzog. lib. III. pag.* 44. *&* *lib. V. pag.* 7. *Carolus* IV. triennio poſt vectigal de vino per oppidum & juxta tranſituro poſcendi licentiam indulſit, feuda imperialia Lichtenbergenſium ut redderet meliora. vid. *vorſtellung der beſchaffenheit der Hanau-Lichtenbergiſchen Reichs-Lehen. pag.* 26. Jus patronatus ad Dynaſtam ſpectat. *Alexander* III. PP. Eccleſiam de *Ingewilre* cum decima & curia Neovillanae Abbatiae bonis inſeruit.

kk) Capellam & curiam de *Menechenhoven Alexander* III. inter Neovillarenſia bona refert.

ll) *Schillersdorff* in feudorum imperialium a *Ruperto* Imp. An. MCCCCV. Lichtenbergenſibus collatorum numero comparet cum jure patronatus Eccleſiae.

mm) *Novi Caſtri* Abbatiae Germ. *Neuburg* Prioratus fuit *Selbovium* infra caſtrum *Lichtenberg*, quod jam Lichtenbergenſi Dynaſtiae adſcriptum.

nn) A Landgravijs Alſatiae & *joanne* de *Thelingen* acquiſitus Caeſari deinceps in feudum oblatus eſt vicus. *Herzog. lib. III. pag.* 42.

oo) *Hamannus* de *Lichtenberg* a quatuor fratribus Falckenſteiniae gentis cum *Melshemio* ſeculo XIV. coemit. *Herzog. lib. III. pag.* 140.

pp) Superiorem *Moterae* vicum *Carolus* IV. Imp. *Ludovico* Dynaſtae vendidit. *Herzog. lib. III. pag.* 41.

qq) Olim *Loenenbach*. In duas partes *Sura* dividit locum, e quibus altera, ubi templum, cum jure

 pa-

Digitized by Google

patronatus Eccleſiae Argentinenſis feudum, altera allodialis eſt. Pars feudalis *Flecken*, allodialis *dorf* vocari ſolet. Hanc *Henricus* de *Fleckenſtein* a *Reinboldo* de *Ettendorf* An. MCCCLVI. eo pacto accepit, ut ſine maſcula prole deceſſurus filiabus, & his deficientibus, cuilibet agnatorum ſuorum absque ſexus diſcrimine feudum poſſit legare. Feudalem partem Fleckenſteiniae gentis haeredes communiter; allodialem vero nobiles de *Vitzethum* poſſident ſoli.

rr) Ad *ſteinbacum* rivulum, Waſenſteinij inter ſe partiti ſunt nobiles An. MCCCIV. unde ad Abbatiam Neoburgenſem translatus cum villa, quae mox ſequitur, *pfaffenbronn* Fleckenſteinenſibus An. MDXX. & per hos Hanovio-Lichtenbergenſi Comiti An. MDCCXI. cum Waſenſteinio Caſtro venditus eſt.

ss) Vicus hic S. *Walpurgis* monaſterio per *Godefridum* de *Fleckenſtein* Comitem Anno MCXXIX. donatus ſcribitur apud *Schilter Gloſſar. pag. 35.* ſeculo XV. *Nider matſtall* dicebatur, ubi *Henricus Munchenheimer* Bipontinus & uxor ejus *Eva* de *Utweiler* quartam judicij partem *johanni* & *jacobo* de *Fleckenſtein* An. MCCCCLXXIV. cum alijs bonis tradiderunt.

tt) In Vaſgovia ſitum *Hagenoam* inter & *Weiſſenburgum* jam ſeculo XII. celebre fuit. Inſidet rupi excelſae, quae columnae inſtar in altum aſſurgit, mirabile viſu, olim inexpugnabile hoſti. Ars juvit naturam. Rupes in formam turris exciſa & excavata, impoſitis coronata aedificijs eſt. Caſtrum hoc nunquam antea captum *Vaubrunius*, Gallici exercitus dux An. MDCLXXIV. in poteſtatem ſuam accepit die XIX. Februarij. Idque ſexennio poſt plane deſtructum eſt.

uu)

Digitized by Google

uu) Caſtrum hoc Fleckenſteinio vicinum, inter *Ludovicum* de *Frundesberg*, *Reinhardum* de *ſickingen* illius Socerum & *ſigfridum* de *Loewenſtein*, *Eliſabethae Frundſpergiae* maritum Anno MCCCXLIX. ita diviſum erat, ut *Ludovicus* dimidia, reliqui ſinguli quarta parte gauderent. Tum vero a novem pacis publicae in Alſatia inferiore Cuſtodibus exuſtum & ſoluto mille ac nongentorum florenorum pretio ijsdem traditum, penes Fleckenſteinenſes, a quibus reſtauratum eſt, tanquam feudum Palatinum remanſit; hiſque extinctis, ab Electore Palatino Hatzelijs collatum eſt.

xx) Latine *Lucis Montem* vocarent, primaria fuit Dynaſtarum ac propria ſedes quae florentiſſimae genti ipſique Dynaſtiae nomen impreſſit. Caſtrum hoc Eccleſiae Argentin. feudale excelſae, praecipiti & fere rotundae Vogeſiani montis inſidet rupi, quae caput ſuper vicinas extollit. Ex montanis Alſatiae arcibus, quarum ingens eſt numerus, paucis cum alijs haec integra ſupereſt egregie munita, a *Crequio* Franciae Mareſchallo An. MDCLXXVIII. expugnata, quam ab illo fere tempore milites veterani cuſtodiunt. Ad montis radices *Lichtenberga* vicus haeret.

yy) Lotharingicum primo dein Argentinenſe feudum quod Lichtenbergenſibus cum Ettendorfijs fuit commune; utrique per Lotharingiae Ducem inveſtiti ſunt An. MCCCXCII. qui ſeptennio poſt dominium ſuum directum Epiſcopo Argentinenſi vendidit, jus patronatus Lotharingiae quoque Ducis conſenſu a S. *Crucis* monaſterio in *Boſonis villa* Archidiaconatui Argentin. An. MCCXXXVII. jam traditum eſt.

zz) Praeceptoria ordinis Teutonici ab *Ettendorfio* nobili An. MCCLXVIII. inſtituta ab Hanovio-

Digitized by Google

Lichtenbergenſi comite, qui advocatus ejus fuerat, An. MDCIX. ſeculo addicta.

a*) *Parva petra* latine vel a rupe cui inſidet minore, vel quod ipſum modicum fuit, nomen obtinuit. Minor eſt rupes intuitu majoris cujusdam vicinae forſan rupis *Alteburg* in qua majus & antiquius aliquod Caſtrum ſediſſe indicat nomen. *Lucelſteinium* in meditullio Vogeſi, ubi via regia tranſit, in Alſatiae, Weſtriae & Lotharingiae confinio ſitum ab *Hugone* Comite Eccleſiae Argentinenſi An. MCCXX. in feudum oblatum eſt. Oblationis hujus virtute *Bertholdus* II. Epiſcopus *Volmarum* Comitem An. MCCCXXXIX. compellavit, ut arcem ſibi committeret, donec liber ab hoſtibus eſſet. Oppugnandae illius cauſa Argentinenſes cum Hagenoenſibus An. MCCCXIV. foedus iniverant. *Wencker apparatus Archiv. p. 189.*

b*) Hunc vicum *Carolus Philippus Croyae* Dux *Georgio Johanni* Veldentiae Duci pro decem millibus florenorum An. MDLXXXVI. venum dedit, imperiale licet feudum cenſeretur.

c*) A Blanckenbergijs (Blamontanis) emtionis contractu ad Lichtenbergenſes pervenit. *Herzog lib. III. pag. 45.*

d*) Olim *Mulvirsheim*, quem nobili Wangiorum familiae in feudum conceſſit *Ludovicus XIV.*

e*) *Altorffi* & *Eckendorff* ab inferioris Alſatiae Landgravijs An. MCCCXXXII. per *Simonem* Dynaſtam acquiſiti. In utroque loco *Sigismundus* Imp. Abbatiae Sturzelbronnenſi curiam Anno MCCCC XVII. adſcribit. Zugmantelij, qui vico *Altorff* aliquando fuerunt gaviſi (*Herzog lib. III. p. 43.*) majorem decimarum partem in *Eckendorff* lege feudali percipiunt; Nobiles ab *Eckendorff*, quibus illi ſucceſſerunt, circa Anno MCCCCXXXII. deſijſſe videntur.

f*)

f*) Ubi gypſum praeſtans effoditur avehendum ad exteros. Ab hoc vico nobiles medio ſeculi XVI. extincti nomen retulere. Vinculum feudale a Moguntinenſi Eccleſia ultimus Hanovicae gentis comes Anno MDCCXVI. aere redemit.

g*) Locus piſtoribus olim ſuis ob panis praeſtantiam clarus, quos *Fridericus* I. Imp. An. MCLXIV. Hagenoenſibus exemplo propoſuit. An. MCLII. Comes Saraepontanus *Simon* curtem in *Suinderatheſheim*, quam Abbatiae Schwarzacenſi abſtulerat, ſacrorum commercio interdictus & *Friderici* Imp. ſententia compulſus reſtituit. de *Gudenus Syllog. Diplom. pag. 460.* Biennio poſt Spirenſis & Argentinenſis Epiſcopi Abbatiae huic curiam dominicam in *Schwindratesheim* cum baſilica ſeu jure patronatus addixerunt.

h*) *Beatus Rhenanus Rer. Germ. lib. III. pag. 324.* novem idola muris Sacelli inſerta ſuo tempore vidit, unde loco & nomini Romana tribuitur origo, fortaſſis a Marte dicto. jus patronatus penes Abbatiam Neoburgenſem eſt.

i*) *Reinboldus* de *Ettendorf* decimas in *Rinckeldorf* *Ulrico* equiti de *Hagenau* oppignoratas Anno MCCCLVI. *Heinrico* de *Fleckenſtein* in feudum dedit.

k*) *Novi Caſtri* Abbatia, Lucellenſis filia An. MC XXVIII. a *Reinaldo* Lucelburgenſi Comite inter *Hagenoam* & *Pfaffenhovium* ad Matram inſtituta. *Albam Dominorum (Herren Alb.)* & *Maulbrunnam* Ducatus Wirtenbergici Coenobia vicennio poſt filias peperit. vid. *Beſoldi Monumenta Wirtenberg. pag. 122. & 786. Bernard. Faſti Lucell. pag. 118. ſq.* Prioratus ejus fuit *Selbovium*, infra caſtrum *Lichtenberg*, quod jam Lichtenbergenſi Dynaſtiae adſcriptum.

l*) *Neuweiler Neovillare*, *Novum villare*, *Novillare*, *Neovilla* latinis, oppidi & collegiatae nomen dedit, utrumque ad Vogeſi pedes, ubi arx Herrenſteinia eminet, vitibus pratis ſilviſque abundat. *Neovilla*, quae in compoſitione Abbatis cum *Hugone* Comite Dagisburgenſi An. MCLVIII. & in chartis Anno MCCXXVIII. ac MCCLVII. villa Novillarenſis ſeu villa *Nuwiller* dicitur, brevi poſt a *jacobo* Metenſi Epiſcopo muro circumdata. Hic enim cum An. MCCLX. obijſſet, ſede Metenſi in magno illo Germanorum diſſidio, vacante *ſigismundus* a *Lichtenberg Neovillam* cepit, caſtrum & muros oppidi diruit. Oppidum Abbatiae diu fuit ſubjecta. *Alexander III*. PP. locum ipſum, in quo monaſterium ſitum eſt, cum villa & integritate juſtitiae, cum banno &c. Abbatiae bonis accenſet; quin & ex alijs monaſterij chartis apparet, Abbatem fundi & agri dominum fuiſſe, ſcultetum majorem conſtituiſſe, ex mulctis trientem accepiſſe, a reliquis oppidi judicibus jusjurandum cum advocato ſuo majore recepiſſe, vectigalia & tributa exegiſſe, menſuras ordinaſſe & pondera An. MCCCCLXX. Succeſſu temporis jurisdictio Capituli intra Collegiatae ſuae ſubſtitit muros.

m*) An. MDCCXXXVI. ibidem conſtructum.

n*) *Doſenheim* vicus ad *Zinzelam* rivum ſitus veteris muri ac foſſae veſtigia exhibet, ubi Caſtellum *Wartenberg* ſtetiſſe videtur, cujus Abbas Neovillarienſis An. MCLIX. de pratis ei adjacentibus & ad reditus curtis ſuae *Doſenheim* ſpectantibus ſcribens, mentionem facit. Villicationem de *Dotzhenheim* cum omni integritate juſtitiae *Alexander III*. PP. inter Abbatiae Neovillanae bona An. MCLXXVIII. recenſet.

o*)

o*) Supra *Neovillam*. Huic vicinum erat caſtrum, quod Dynaſta *Lichtenberg* ex Neovillani, quod deſtruxit, oppidi ruderibus An. MCCLX. condidit, brevique poſt ab Epiſcopo Metenſi coactus denuo evertit. *Richer. Chron. Senon. lib. V. Cap. XI. ſq.*

p*) Vicus major cum Caſtro acclivitati montis adhaerens; ab ea, qua planitiem aſpicit, parte quondam munitus. Dimidiam ejus partem *Mena* de *Ochſenſtein* medio ſeculi XIV. alteram *Fritſchmannus* de *Born* Lichtenbergenſibus vendiderunt. *Herzog lib. III. pag. 53.* Caſtrum exſtructum eſt, poſtquam Dynaſtia haec a Bitenſi Comitatu fuit ſejuncta & per *Amaliam* Bitenſem Weſterburgicae Comitum illata familiae.

q*) Itidem major vicus cum caſtro, monumentis Romanis & balneis clarus. Alſatiae inferioris Landgravijs Ochſenſteinenſes in eo ſucceſſerunt Dynaſtae, quibus per *Ulricum* Landgravium An. MCCCXXX. venditus primo, ſub conditione retractus, annoque ſequente collatus in feudum, quod poſt Landgraviorum deceſſum ab Imperatoribus acciperent.

r*) Ad *Zinſelam*, unde loco datum eſt nomen, quaeque in charta Neovillana Anno MCLVIII. *ſeinzele* ſcribitur.

s*) Oppidulum ſeculo XVI. demum muris cinctum. *Herzog lib. III. pag. 41.* In *Friderici IV.* Imp. charta An. MCCCCLXXXIV. qua *Georgium Ochſenſteinium* Dynaſtam de ejus ſemiſſe inveſtivit, vicus nominatur. Lotharingi Auſtriae foederati oppidum hoc An. MDCXXXIII. aggreſſi, cruento a Suecis praelio cal. Aug. in fugam conjecti. *Chemnitz Schwed. Krieg in Teutſchl. T. II. p. 203.* dein abſentibus mox Suecis *Hagenoa* atque *Tabernis*,

Digitized by Google

nis, quo confugerant, reduces *Pfaffenhovium* injecto igne populati ſunt. *loc. cit. pag.* 207.

t*) A Landgravijs acquiſitus & a Caeſare in feudum receptus.

u*) *Motera* tantum flumine a *Pfaffenhofio* Dynaſtiae Lichtenbergenſis oppidulo ſeparatus.

x*) Cum Dynaſtia Bitenſi *Reichshovium* quoque oppidum eidem vicinum ad Lotharingiae Duces ſpectavit; a quibus ex allodio in feudum Eccleſiae Argentinenſis converſum. *Calmet Hiſtoire de Lorraine pag.* 1372. *ſq.* Extinctis Bitenſibus, quibus poſt Ochſenſteinenſes collatum fuerat, Argentinenſis praeſul oppidum & Caſtrum hoc, reluctante Hanovio-Lichtenbergenſi Comite, ultimi Bitenſis genero, An. MDLXX. occupavit. *Herzog Chron. lib. III. pag.* 153. ubi tamen veris plura falſa immiscuit. Utile igitur *Reichshovij* dominium cum directo conjunctum penes Eccleſiam Argentinenſem remanſit, donec Epiſcopus *Franciscus Egon de Fürſtenberg* utrumque *Carolo IV.* Lotharingiae Duci circa An. MDCLXIV. vendidit; adeoque *Reichshovij* proprietas poſt quatuor ſeculorum decurſum ad priſtinos ſuos redijt Lotharingiae Duces.

y*) In *Philippi* Imp. charta veteri hoſpitali *Hagenoae* An. MCCVII. data legitur. A Romanorum ſtatione (*Romersheim*) hoc quidam nomen derivant. *Herzog lib. III. pag.* 34. Vetus Caſtellum Prechterianum ibidem. Nobiles de *Rumersheim* circa An. MCCCCXC. defecerunt.

z*) Olim *Rutebur*, *Roitebo*, *Rutebe*, Eccleſiam de *Routdebé* cum decima & curia omnisque juſtitiae integritate *Alexander III.* PP. Abbatiae Noevill. An. MCLXXVIII. confirmavit.

1) Vicus ad *Motram* ſupra *Hagenoam* a Dynaſtia Oberbronnenſi alienatus per Palatino-Birckenfel-

den-

Digitized by Google

denſem Principem ad Wurmſeros, ab his ſextantes ejus quinque ad Kornmannos cives Argentinenſes An. MDCCXXIX. jure emptionis pervenerunt. Sextantem Wurmſeria Glaubizijs attulit dotem. Presbyter de *Schweighuſen* in Abbatis Selſenſis charta An. MCLI. jam legitur.

2) In *Chronico Laurisham:* ſcribitur *Walahon* in charta Neovillar. An. MCXLVII. *Walehesheim.* In *Philippi* Imp. diplomate An. MCCVII. *Walhen. Alexander III.* PP. decimam in *Walesheim* Abbatiae Neovillanae Anno MCLXXVIII. confirmavit.

3) In ſacra ſilva verſus *Hagenoam*, Abbatia virorum a *Theoderico I. Montisbeliardi* comite An. MCXXIV. & a *Wiberto* monacho conſtructa. Anno MCCCCLXXXV. hoc primum Alſatiae monaſteriorum Burfeldenſi congregationi acceſſit. vid. *Wimpheling. de Epiſc. Argent. pag. 45. & Gall. Chriſt. Tom. V. Col. 836. Bucelin. Germ, ſacr. T. I. part. II. pag. 19.*

4) Vicus feudalis retro *Buxovillam.* Caſtrum plurium Dynaſtarum, qui hic ſepulti ſunt, ſedes erat, quod noſtra aetate neglectum concidit, ex Alſatiae per Lucelſteinenſes vogeſi fauces in Weſtraſiam tranſituris viam aperiens. Vectigal ibi conceſſione *Wenceslai* Imp. An. MCCCLXXX. inſtitutum eſt.

5) *Johanna* de *Blanckenberg* cum alijs praefecturae Buxovillanae locis hunc quoque Lichtenbergenſibus vendidit. *Herzog lib. III. pag. 44. & lib. V. pag. 7.*

6) Eadem *Johanna Blamotana* (de *Blanckenberg*) *Johanni* Lichtenbergico vendidit.

7) Prope *Lucelſteinium* caſtrum *Sigismundus de Lichtenberg* a *Carlmanno de Born* An. MCCCXLV. acquiſivit. *Herzog lib. III. pag. 44. & lib. VI. pag.*

pag. 156. Per *Georgium* Bipontino Bitenſem Comitem Eccleſiae Metenſi in feudum An. MD XXXI. oblatus eſt, ut Dynaſtiam Ochſenſteinenſem in patrueles ſuos transferret, ſed oblatio manſit.

8) In *Philippi* Imp. diplomate An. MCCVII. *Winegersheim* cum nobili familia, quae Anno MDIX. deſijt, ſuum communicaverat nomen.

9) *Baumgarten* latin. *Pomarium* ciſterc. ord. Abbatia prope *Andlaviam.* vide ſupra in ſede Archipresbyterali Andlavienſi. *not. 5.*

10) *Weitersheim* & *Geboltsheim joannes Adolphus Krebs* de *Bach* a *Mazarinio* Duce tum Advocato provinciali die 22. Dec. MDCLXI. obtinuit, Baronis titulo condecoratus a Rege. *Weitershemij* nomen in charta fundationis D. *Petri* junioris An. MXL. legitur.

11) A rivulo, qui perlabitur & a forma oblonga nomen trahit. *Conradi* ſilveſtri Comitis cum *Woerda* peculium, *Henrico* de *Fleckenſtein* pignori datum fuiſſe ex *Henrici* Epiſcopi Argentinenſis charta An. MCCLV. elucet. *Parerga Goetting. Tom. I. lib. II. pag. 111. Reymboldus* de *Ettendorff - Langenſolzbach* cum ſuis pertinencijs, quo illi de *Wynſtein* tenebant de me in feodum, bannum & juſtitiam majorem & minorem, cum nemore ibidem, quod appellatur *die hart* — inter feuda ſua Lotharingica An. MCCCLXIX. enumeravit.

12) Prope *Werdam*, ubi junioris ex Dureckhemijs ſedes. vicum hunc *Anſelmus de Blumenſtein ſigismundo Krieg* equiti An. MCCCXXXVI. in feudum dedit lite ſuorum biennio ante cum *johanne* & *Ottomanno* de *Ochſenſtein* ibidem terminata. per Ettendorfios Praeſuli Argentin. cum Caſtro *Hohenfels* An. MCCCXCVIII. venditus ſed & Eckbrech-

Digitized by Google

brechtis octennio poſt per eosdem collatus eſſe memoratur. *Herzog lib. V. pag. 136.*

13) Villa erat An. MCCCCXXII. cum *Johannes Schotte* civis Hagenoenſis Epiſcopi Argentinenſis ut Domini directi permiſſu Durckhemios in poſſeſſionis Societatem aſſumſit. Ad vicennio poſt inter vicos comparet.

*) INTEGRA COLLECTA S. *HILARIJ* Anno 1521.

Ad S. *Georgium* in Hagnow.

Eccleſia parochialis ibidem.	VI libr.
Cap. S. *Katharinae*	VIII ß.
Cap. S. *Florentij*	VI ß.
Cap. S. *Michaelis*	V ß.
Cap. S. *Materni*	IIII ß.
Cap. Offorij	VIII ß.

Novum Hoſpitale.

Cap. S. *joannis Baptiſtae* Dñi *Melchioris Wintershuſen.* VI ß.

Cap. S. *joannis Baptiſtae* & Evangeliſte *Pauli* filij *Pauli Richart* VI ß.

Cap. S. *joannis* Dñi *Steffani Wimberg* VI ß.

Summa VIII libr. IX ß. ꝟ.

Cap. S. *Barbarae* D. *Caſtmanni* Vicarij in *Mertzwiler.* VI ß.

Cap. S. *Barbare* D. *joannis Herboltsheim* VI ß.

Cap. S. *Barbare* D. *Wolffgangi Frill.* VI ß.

Cap.

Cap. S. *Barbare Henrici Hwſmann* VI ß.
Cap. S. *Erhardi* & *Barbare* D. *Mathie Wolff* VI ß.
Cap. S. *Anthonij* VI ß.
Cap. beate *Marie Virginis* D. *Conradi Molitoris* V ß.
Cap. beate *Marie Virginis* D. *Nicolai* in *Dideshein* VI ß.
Cap. infirmorum VI ß.
Cap. S. *Florentij* & *Arbogaſti* III ß.
Cap. S. *Theobaldi* VI ß.

Summa III libr. II ß.

Cap. S. *jacobi* D. *Bartholomaei Weigart* VI ß.
Cap. S. *jacobi* D. *Martini Molitoris* VI ß.
Cap. S. *Anne* D. *Wilhelmini Hus* III ß.
Cap. S. *Anne* D. *Sebaſtiani Libtzis* IIII ß.
Cap. S. *Crucis* VI ß.

Caſtrum in Hagnow.

Cap. beate *Marie Virginis* D. *Mathie Spachbach* IIII ß.
Cap. beate *Virginis* & S. *Ulrici* VIII ß.
Cap. S. *joannis Baptiſte* in caſtro Superiori V ß.
Cap. S. *joannis Baptiſte* in caſtro inferiori VII ß.

Antiquum Hoſpitale.

Eccleſia parochialis ibidem III libr.
Cap. S. *ſteffani* VI ß.

Summa V libr. XV ß.

Cap. S. *Laurentij* IIII ß.
Cap. in Oſſorio IX ß.

Ca-

Capella S. Viti.

Cap. S. *Viti* VI ß.

Cap. beate *Marie Virginis* Mag. *Philippi Helgenſteyn.* V ß.

Cap. beate *Marie Virginis* D. *Heinrici Hirsmann* VI ß.

Ad penitentes.

Cap. S. *Katharine* quondam in Cluſorio VI ß.

Cap. beate *Virginis* D. *Ulrichi beitſch* VI ß.

Cap. beate *Marie Virginis* incorporata IIII ß.

Cap. beate *Marie Magdalene* IIII ß.

IIJ libr. Summa

In Rure.

Atzenheim Vicarius I lib. VIII ß.

B.

Buchswiler Rector III libr.

Primiſſarius III ß.

Cap. S. *Martini* VI ß.

Burn inferior Rector II libr.

Plebanus VI ß. VIII ℞.

Primiſſarius IIII ß.

Burn Superior plebanus. VI ß. VIII ℞.

Primiſſarius IIII ß.

Biſcheffsholtz Rector IIII ß.

Berſcheim Rector III libr.

Plebanus XIIII ß.

Cap. trium Regum IIII ß.

Summa XI libr. IIII ℞.

Berſtett Vicarius XII ß.

Primiſſarius V ß.

Bruns-

Brunsheim Rector	XVI ß.
Beſſendorff	X ß.
Bilvesheim	IIII ß.
Beſſelshuſenn	IIII ß.
D.	
Deuthenndorff Rector	I libr. XII ß.
Plebanus	I libr.
Dambach	IIII ß.
Doſſenheim	VI ß.
E.	
Engwiler Rector	I libr.
Plebanus	VIII ß.
Primiſſarius	II ß. IIII ϑ.
Summa VII libr. III ß. IIII ϑ.	
Eſchbach Primiſſarius	VI ß.
Ettendorff Rector	I libr. XVI ß.
Vicarius	X ß.
Primiſſarius	VI ß.
Eckwersheim Rector.	I libr. X ß.
Plebanus	V ß.
Primiſſarius	VI ß.
Ekendorff Rector	I libr. IIII ß.
F.	
Franckenheim Primiſſarius.	IIII ß.
Cap. ibidem	XII ß.
Freſchwiler	IIII ß.
G.	
Ginnbrechtsheſſenn Rector	VI ß.
Plebanus	IIII ß.
Graſſenndorff & *Bacheſſenn* Rector	VII ß.
Summa VII libr. XVI ß.	

Ple-

Plebanus	IIII ß.
Gebboltsbeym Rector	VI ß.
Ginbrecht Rector	I libr.
Plebanus	VIII ß.
Gettesbenn Rector	I libr.
Primiſſarius	VI ß.

H.

Hittendorff Rector	I libr.
Plebanus	VI ß.
Hocbfelden Vicarius	I libr. X ß.
Cap. S. *Wendalini* in choro.	XIII ß.
Cap. S. *Wendalini* extra chorum	XIII ß.
Cap. beate *Marie Virginis.*	IIII ß.
Cap. S. *Mauritij.*	VIII ß.
Cap. in Oſſorio	X ß.
Cap. beate *M. Magdalene.*	VI ß.
Cap. S. *Crucis*	IIII ß.

Summa VIII libr. XVIII ß.

I.

Ingwiler Rector	I libr. VI ß.
Plebanus	IIII ß.
Primiſſarius primus	VI ß.
Primiſſarius ſecundus	VII ß.
Imbsbeim Rector	XII ß.
Plebanus	IIII ß.
Primiſſarius	IIII ß.

K.

Kalenberg	IIII ß.
Katzfelt	XII ß.
Kirwiler Rector	V libr.
Vicarius	I libr. X ß.

Primiſſarius	VI ß.
Cap. S. *joannis*	VI ß.
Kuntwiler Primiſſarius	VI ß.

Summa XI libr. VII ß.

L.

Lampertheim Vicarius	XVI ß.
Primiſſarius	IIII ß.
Lutzellſtein Rector	IIII ß.
Capellanus	X ß.
Luttelshuſen	VII ß.
Langenſultzbach	VII ß.

M.

Menchenhoffen	IIII ß.
Mertzwiler Vicarius	VII ß.
Primiſſarius	IIII ß.
Muelhuſen plebanus	X ß.
Cap. ibidem	V ß.
Mimersheim Rector	II libr.
Primiſſarius	VI ß.

Summa VI libr. IIII ß.

Mietesheim Rector	II libr.
Plebanus	VII ß.
Primiſſarius	V ß.
Mittelhuſen Primiſſarius	VI ß.
Morsburn Vicarius	X ß.
Morswiler Rector	VI ß.
Moter Superior	X ß.
Moter inferior	V ß.
Memenheim Primiſſarius.	VI ß.

N.

N.

Nugwiler plebanus	I libr. VI ß.

O.

Offwiler Vicarius	XII ß.
Primiſſarius	VII ß.
Olvesheim Vicarius	XII ß.

Summa VII libr. XII ß.

P.

Pfaffenhoffenn Rector	II lib. VIII ß.
Cap. S. *Katharine*	V ß.
Cap. beate *Marie Virginis*	V ß.

R.

Rishoffenn plebanus	VI ß. VIII ₰.
Cap. beate *Marie Virginis*	V ß.
Primiſſarius	IIII ß.
Altenrichshoffen Rector.	I libr.
Vicarius	XIIII ß.
Ringendorff cap.	X ß.
Primiſſarius	III ß.
Rothach Rector	XII ß.
Vicarius	IX ß.
Rumirsheym Rector	II libr.
Plebanus	IX ß.

Summa IX libr. X ß. VIII ₰.

S.

Steinnbach	VIII ß.
Schweickhuſenn	III libr.
Primiſſarius	IIII ß.
Scheffeltsheim Rector	I libr. X ß.
Vicarius	VIII ß.
Primiſſarins	IIII ß.

Scherlin	III ß.
Schalekendorff	X ß.
Primiſſarius	III ß.
Schillersdorff Rector	XVIII ß.
Scheffhuſen	V ß.
Schwindrotzheim Vicarius.	X ß.
Sultzbach Superior Rector	I libr.
Primiſſarius	III ß.
Sultzbach inferior	VIII ß.

Summa VIII libr. XIX ß. ℞.

W.

Walheim Rector	I libr.
Waltenhelm Vicarius	VII ß.
Wimberg Rector	VIII ß.
Vicarius ibidem	VI ß.
Primiſſarius	III ß.
Winden Cap.	X ß.
Wilffsheim Rector	II libr.
Plebanus	XI ß.
Ulwiler Superior Rector	XVI ß.
Primiſſarius	VI ß.
Ulwiler inferior Rector	XVI ß.
Primiſſarius	VIII ß.
Utwiler Vicarius	IIII ß.
Wichersheim Cap.	III ß.
Weicheffenn	VI ß.

Summa VIII libr. IIII ß.

Wingersheim	VII ß.
Wittersheim Rector	I libr. X ß.
Vicarius,	III ß.

Wit-

Witterswiler	V ß.
Z.	
Zebbersdorff Rector	VI ß.
Zell prope *Nuswiler*	IIII ß.
Zinswiler Rector	XVI ß.
Vicarius	VI ß.
Primiſſarius	VI ß.
Zuttzenndorff Rector	XII ß.
Primiſſarius ibidem	VI ß.

Summa V libr. I ß.

Summa Summarum omnium receptorum. CXI libr. XI ß. IIII ℌ.

Expoſita colligendo collectam anno XXI.

Item II ß. pedello pro expenſis ferendo primum proceſſum collecte.

Item V ß. pro expenſis cum equo colligendo Collectam in *Hagnow*.

Item III ß. II ℌ. colligendo collectam *Argentine* ſexta poſt aſcenſionis Domini.

Item II ß. pro expenſis cum ſervo ſecunda poſt S. *Methardi* anno XXI. preſentando XXXXIII libr. ℌ. tenore recognitionis.

Item II ß. ℌ. tertia poſt S. *Viti* & *Modeſti* colligendo iterum collectam *Argentine*.

Item XII ß. pedello pro exequutione primi proceſſus.

Item VI ß. eidem pro ſecundo proceſſu.

Summa I libr. XII ß. II ℌ.

Item X ß. pedello tertia vice monendo ſacerdotes pro collecta danda.

Item

Item XIIII ꝯ. pro expenſis Archipresbiteri cum equo ſecunda & tertia poſt S. *Michaelis* preſentando XXXI libr. IX ß. ꝯ. tenore recognitionis.

Item II ß. pro expenſis equi ſecunda tertia & quarta poſt S. *Andree* Apoſtoli expectando in *Zabernia* Dominum Gratioſum & quia non venit, preſentavi *Thome Mulich* ſcribe XXVI libr. ꝯ. tenore recognitionis dicti *Thome*. Anno quo ſupra.

Summa XIII ß. II ꝯ.

Data in promptis.

Item I^c libr. IX ß. dedi in promptis tenore recognitionum.

Extantie integre Collecte.

Item VII ß. Vicarius in *Altzenheim*.

Item IIII ß. Primiſſarius in *Froſchwiler*, dicit ſe nichil percepiſſe de fructibus.

Item II libr. VIII ß. Rector in *Pfaffenhoven* Archipresbiter, liber.

Item V ß. Cap. beate *Marie* Virginis in *Richshoffen*, nullus ibidem ſed hactenus dedit primiſſarius ibidem defunctus, modernus autem primiſſarius D. *Wolffgangus* renuit dare, dicit ſe nichil percipere de altari predicto.

Item IIII ß. Rector in *Steinbach* D. *joannes Nors* parvo tempore poſſeſſor dixit communitatem ibidem obligatam eſſe pro collecta danda, ſed requiſita renuit & predictus *joannes* clam receſſit, neſcio quo.

Summa III libr. VIII ß.

Item

Item V ß. *Schoffhuſenn* Magiſter *Auguſtinus* Archipresbiter Capituli Zaberníenſis pretendit ſe liberum a collecta.

Item VII ß. Primiſſarius in *Wingersheim* D. *Simon* requiſitus per pedellum & per judicem anterioris conſiſtorij monitus allegat, ſe non obligatum dare collectam, quia non interfuit ſynodali conventioni, nec ad dandam conſenſiſſe. Idem tenetur de anno XX & XXII.

Summa XII ß.

Summarium omnium expoſitorum CVI libr. XIIII ß. IIII ℌ. Cum extantijs.

Remanet Archipresbiter de integra Collecta IIII libr. XVII ß. ℌ. & debentur extantie Domino noſtro gratioſo.

Joannes de Wickeſsheim Archipresbiter.

ARCHIDIACONATUS CAMERARIJ ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM MARCKOLSHEIMENSEM.

1. ARTZENHEIM Eccleſia paroch. S. *jacobi Majoris.* a)

Baltersheim Eccleſ. S. *Michaelis.* b)

Kunheim.

 Yoch-

Digitized by Google

Yechtingen pars.

2. BOTZHEIM Eccleſia parochr. S. *Blaſij.* c)

3. ELSENHEIM Eccleſ. paroch. S. *jacobi Majoris.* d)

4. GRUSENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Crucis.* e)
Capella *B. M. V.*
Jebsheim.

5. HESSENHEIM Eccleſia paroch. S. *Laurentij*, f)

6. MACKENHEIM Eccleſia paroch. S. *Stephani.*
Capella *B. M V.*

7. MARCKOLSHEIM Eccleſia paroch. S. *Georgij.* g)
Primiſſaria in Eccleſia parochiali.
Capella *B. M. V.*
Capella S. *Gregorij.* *)
Hoſpitale.
Mauchenheim deſtructus. *)

8. MUNTZENHEIM Eccleſia paroch. S. *Urbani.*
Forſtweyer Eccleſ. S. *Laurentij.*

9. OHNENHEIM Eccleſ. par. S. *Gregorij.* h)
Heidolsheim Eccleſ. S. *Sigismundi.* i)

10. WIEDENSOL Eccleſ. parochialis S. *Nicolai.* k)
Capella S. *Germani.*
Urſenheim Eccleſ. S. *Georgij.* l)
Dürrenentzen Eccl. S. *Blaſij.* m)

In Superiori Mundato n) & Dioeceſi Baſilienſi ſed jurisdictionis Epiſcopi Argentinenſis ſunt:

Digitized by Google

11. LAUTENBACH Eccleſia paroch. S. *joannis Baptiſtae*.

Eccleſia Collegiata SS. *Michaelis* & *Gangulphi*. o)

Capella S. *jacobi*.

Linthal Capella S. *Magdalenae*.

Schweighauſen Capella S. *Gangulphi*.

Hoëffen.

12. PRAEPOSITURA S. MARCI prope *Rubeacum* Eccleſia S. *Marci*. p)

Praepoſitura ordinis S. *Benedicti*.

a) Curtem dominicam cum ſalica terra *Chronicon Novient*. monaſterio huic in *Arcenheim* attribuit. Apud *Martene Theſaur. Anecd. T. III. p. 1132.*

b) Sub finem ſeculi XIV. deſtructum teſte *Urbario Lanſer*. An. MCCCXCIV. jam diu reviviſcit.

c) Vicus paulo infra *Marckolshemium* ſitus, qui utili Rathſamhauſiorum dominio ab An. MCCCC XXVII. ſubeſt. Eccleſiam de *Bozinsheim Burcardus* Epiſcopus Baſileenſis monaſterio S. *Albani* Anno MLXXXIII. donavit. Eccleſiam S. *Mauritij* martyris in villa *Botesheim* charta Ebersheimenſis monaſterij An. MXLI. memorat.

d) Hunc vicum rivulus *Zembs* alluit. *Ulricus* Landgravius omnia ſua in hoc vico jura *Wilhelmo* Burggravio de *Oſthoven* An. MCCCXXV. in feudum dedit.

e) In Comitatus Horburgenſis & praefecturae *Marckolshemianae* finibus hic vicus eſt ſitus. An. MCCC LXI. Rathſamhauſij eundem obtinuerunt.

f) Cujus decimis Abbatiſſa *Erſtein*: *Rudolfum* de *Fegersheim* An. MCCCCXVII. inveſtivit.

g) Seculo Undecimo *Marcolvesheim*, fine ſeculi XIII. emtionis titulo ad Epiſcopum pervenit.

M 5 Ru-

Rudolphus Habsburgi Comes *Godofredi* filius quadringentis locum marcis *Conrado* Epiſcopo An. MCCXCIV. vendidit. Seculo XIV. *Marchelshemium* munitum eſt, anno enim MCCCXLIII. inter Epiſcopatus oppida recenſetur. In *Codice membran. feudorum Bertholdi II.* Epiſcopi & villa & oppidum ſcribitur. Ex Regiſtro *Johannis II.* Epiſcopi, qui *Bertholdo* ſucceſſit, tributum vinarium oppido huic muniendo pridem inſervijſſe apparet. Occupavit illud Delphinus cum Armeniacis ſuis An. *MCCCCXLIV. Schilter ad Könighov. pag. 919.* Collapſa moenia mox reſtaurarunt incolae, quibus centum florenos mutuos *Rupertus* Ep. Anno *MCCCCLIX.* in id opus conceſſit.

h) In *Caroli Craſſi* diplomate Honaugienſi Anno *DCCCLXXXIV. Hohanheim* & in poſterioribus chartis *Ohenheim* ſcribitur. *Henricus* de *Rappoltſtein* per *Eliſabetham Burckardi de Geroldseck* filiam, uxorem ſuam cum *Berghemia* An. *MCCCI.* acquiſivit. Debebantur ei centum & quadraginta marcae Argenti a ſocero, qui cum eas ſolvere non poſſet, vicos hos genero tradidit ab *Alberto I.* Rege Rom. & Imperio ſibi nuper oppignoratos. *Onenhemium* Rappoltsſteinenſes medio ſeculi XV. *Henrico Meye Dietrici Rathſamhauſij* a *Lapide* affini oppignorarunt; ſub quo *jacobus* de *Hohenſtein* vanas belli cauſas commentus, vicum hunc expilavit. Inde ad Walbachios nobiles pignus mille & ducentorum florenorum tranſijt, hiſque id tenentibus Abbatiae Murbacenſi per Rappoltſteinenſes An. *MDVII.* in feudum oblatum eſt.

i) Feudum Auſtriacum Rathſamhauſijs primo, dein & Moerspergenſibus collatum.

k) Viculus ad Abbatiam Pariſienſem ſpectat. Curiam dominicalem cum multis alijs juribus hic *Waltherus* de *Richemberg* habuit, quam uxor ejus *Agnes*

Digitized by Google

Agnes de *Hochberg* fratri ſuo *Hermanno* Ordinis johannitarum per Germaniam Magiſtro attulit. *Hermannus Egoni* de *Furſtenberg* & *Rudolpho* de *Hochberg* agnatis ſuis ejusdem Ordinis Commendatoribus curiam hanc pro ducentis & ſexaginta marcis argenti *Colmar.* vendidit. Hinc *Adelheidi* de *ſtrasberg Waltheri* de *Horburg* conjungi An. *MCCCXXI.* per eosdem vendita eſt. *Adelheidis* denique, quae emerat, *Bertholdo* a *Bucheck* Epiſcopo An. *MCCCXLI.* donavit.

l) Seculo XI. & ſequenti *Ureskeim*, *Ursheim* ſcribitur. *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtrum. Col.* 471. & in Bulla *Lucij PP.* pro *Ebersheim* An. *MCLXXXIII.*

m) A ſterili, cui inſidet, terra nomen accepit.

n) Antiquiſſimum & forſan primum Eccleſiae Argentinenſis patrimonium Emunitas eſt Rubeacenſis (vulgo Mondat) quinque leucarum diſtrictus per declivia *vogeſi*, fertilemque planitiem, *Thuram* inter flumen *Colmariamque* extenſus ſilvis, vitibus, agris, paſcuis, vicis, caſtris & oppidis dives. Incolae ſpecialibus reguntur ſtatutis & legibus.

o) Lautenbacenſis Collegiata quaedam poſſidet loca ad *Laucham* rivum, cujus dextram Murbacenſes, ſiniſtram Lautenbacenſes occupant. In ſiniſtra quatuor vici occurrunt, *Lautenbach* nempe, ubi Canonicorum ſedes, *Schweighauſen*, *Linthal* & *Hoeffen.* Haec cum Advocatia Eccleſiae ſuae Canonici An. *MCCCLXVII.* ſibi compararunt pecunia. Eccleſiam enim *Wernherus* Habsburgicus Comes cum fundaſſet, *Habsburgi* Comites perpetui ejus Advocati manſerunt. Habsburgenſes & Advocatiam Eccleſiae & dominium illud nobili Hadſtadiorum genti primo in feudum, dein receptis alijs viciſſim bonis feudalibus An. *MCCC LXI.* in proprietatem tradiderunt. *Eppo* & *Wernherus* de *Hadſtatt* autem ſexennio poſt omne jus

ſuum

Digitized by Google

ſuum pro mille & octingentis florenis in ipſum Lautenbacenſe Collegium tranſtulerunt.

p) *Rubeacum Ruffach*, nomen a perluente rivo recepit, quod cum alijs Alſatiae locis quoque commune habet. In *Voſago* enim *Lebracha*, *Andelacha*, *Haſelacha*. in tractu Badenſi *Suarzacha*, unde Coenobio nomen. In ſilva Martiana *Kunzaha*, *Schiltacha*, *Volfaha*. *Aha*, *Aah* theotiſce aquam denotavit, unde Franciae non Romanae originis urbem eſſe conjectura eſt. Medio aevo *Rubeacam*, *Rubiacum*, *Rubiacam Robiacum* latine ſcripſerunt. Villa *Rodbaca* in documento An. MLX. legitur. Teſtamentum *Eddonis* Epiſcopi Argentinenſis *Rufacum* ſeculo VIII. jam oppidum facit, at ſequentium quinque ſeculorum chartae in vicorum illud claſſe reponunt. Formulae antiquae Alſaticae apud *Marculfum* ſeculi IX. Conſtantienſis Eccleſiae praeſulem Argentinenſi ſcripſiſſe referunt, ut in *vico* poteſtatis ſuae *Ruvacha* manſionem ipſi & neceſſaria cuncta parari jubeat, cum juſſu Regis ad Coenobium Luxovienſe ſit profecturus. Evidentes proſtant e chartis medij aevi probationes, quod *Rubeacum* civitatibus Alſatiae ante ſeculum XIII. non facile annumerari poſſit.

Qualiter Monaſterij Rubeacenſis bona *Ludovicus* Comes Palatinus Elector coemerit & *Margarethae* de *Leyen* retro vendiderit An. MDXLIV. docet charta ſequens.

XVI.

XVI.

WIE *MARGRETHEN* VON DER *LEYEN* GEISTLICHEN GÜTTER, SO PFALTZGRAFF *LUDWIG* CHURFÜRST VOM CLOSTER *RUFFACH* UND ZU *OTTERSHEIM* STEDTEN, *RODENBACH* UND *WEISSHEIM* UFFM SANDE FALLEN UND LIEGEN, SAMBT DER KAUFF VERSCHREIBUNG ZUGESTELLT WORDEN SEINT.

Wir *Ludwig* &c. bekennen &c. Als wir itzo von den Erſamen herrn *Marco* von *Ruffach* meiſter und ſeinen Conuent zu Sant *Steffansfeldt*, deſſelben jres Gotshaus bisher ingehabte aigenthumbliche gult gutter, nutzungen, zins, und gefelle, an frucht, wein, Cappen huner und andern zu *Ottersheim*, *ſtedten Rodenbach* und *Weisheim* uffm ſandt gelegen und iehrlichen fallend, eines auffrichten ſtetten erblichen und unwidderrufflichen kauffs, fur und umb dauſent VI^c. xxxIII. gulden xxII. alb. den gulden zu xVI. batzen an uns erkaufft und bracht haben Laut daruber uffgerichten kauffbriefs, ſo uns gemelter Meiſter und ſein Conuente derhalben zugeſtelt deſen anfang iſt: Wir *Marcus* von *Ruffach* der meiſter, und das Conuent gemeinlich des Gotshus *ſteffansfeldt* heiligen geiſtes ordens ſtrasburger Biſthumbs, bekennen offentlich mit dieſem brief fur uns und alle unſere nachkomen an bemeltem Gotshus &c. und ſich endet &c. der geben iſt uf montag nach dem Sontag *Exaudi*, der do was der VII. des monats

nats Maij, als man zalt nach der geburt *chriſti* dauſent funf hundert und im xLIII. Und uns aber unſer dienerin und liebe beſondere *Margretha* von der *Leyen* demutig erſucht und gebetten jre an ſolchen itzgemelten unſern erkaufften gult, guttern und geſellen umb die Summa gelts, wie wir ſie an uns gebracht, den widerkauff gnediglichen zugedencken, ſie in demſelben tretten und jr und jrer Erben den erblich widerfaren zu laſſen, alſo haben wir angeſehen jr demutigs bitten, und demnach jr zu beſondern gnaden fur uns und unſere erben ſolchen unſern gethanen erbkauff an vorgemelten allen gult, guttern, und geſellen ſo wir Laut angeregts Kauf briefs von vorgnanten meiſter und Convente zu Sant *Steffansfeldt* erblich an uns gebracht, und dero einſatzung und werſchafft entfangen haben, alſo ſamentlich und unuerſcheiden, gar nichtzit davon ausgenommen, mit allen rechten gerechtigkeiten, gewonheiten, freiheiten, ein und zugehorden auch mit den beſchwerden und dinſten ſo daruff ſtehend und herkomen, jre gemelter *margretha* und Iren Erben widderumb eins rechten freyen ſtetten, ewigen auch erblichen und unwidderrufflichen kaufs fur und umb dauſent ſechshundert dreiſig drei gulden xxII. alb. den gulden zu xVI. batzen, denen ſie uns alspaldt bar und volkomlich bezalung gethan darfur auch wir fur uns und unſere Erben, ſie und jre Erben hiemit und in crafft dis briefs gantz quidt ledig und loiſs zehlen mit ſambt vorgemelten kauff brieff, daruber

ſagend

ſagend erblichen ubergeben und zugeſtelt, auch jre des einſatzung und werſchafft gethan ſtellen jr und jren erben zue und ubergeben, thun auch Inen des einſatzung und werſchafft hiemit gegenwertiglich und in crafft dis briefs, alſo das mehrgemelte *Margretha* und jre Erben nun hinfuro alle dieſelben gult, gutter und gefelle mit jren gerechtigkeiten freiheiten zu- und eingehorden, auch mit den beſchwerden, gar nichts dauon ausgeſcheiden in allermaſen, als wir ſie von meiſter und Conuent zu *Steffansfeldt* erblich an uns erkaufft und gehabt, und jr die itzo widerumb keufflich zugeſtelt haben, dergeſtalt auch erblich und unwidderrufflich als ander jre aigenthumblich gutter und gefelle inhaben, nutzen, nieſen, gebrauchen, ſich alles des der vorgemelt kauffbrieff, ſo uns meiſter und Conuent, und wir further daruber geben in ſich helt. auch wir in crafft deſſelbigen zu thun gehabt, frewen, und dauon dragen und thun auch andern widderumb verkauffen, vergeben, legirn, oder ſunſt damit ſchalten und walten ſollen und mogen, nach allm jrn willen und gefallen, daran wir oder unſere Erbenn, und ſonſt meniglich Inen gar kein einrede eindrag, oder Verhinderung niemermehr thun noch zu thun verſchaffen oder geſtatten, ſonder ſie dabey ruwig pleiben laſſen und handhaben ſoln und woln. Wir weiſen auch heruf alle die Ihenen ſo uns wein frucht und andere gult theil zins gefelle, gens, Cappen, huner und anders in dieſem kauff gehorig zu reichen ſchuldig geweſt an vorgemelte *Mar-*

Margretha und jre Erben. Inen und den ſie es weitters zuſtellen further erblich damit gehorſam und gewertig zu ſein, in maſen ſie uns verpflicht geweſt und alles nach ſage und vermoge vorgemelts kaufbriefs ſo wir von Meiſter und Conuent zu *Steffansfeldt* derhalben entpfangen. und Ire further zugeſtelt haben &c. ob auch ſie oder jre erben itzt oder kunftig heruber weitter verſehung dan herin begrieffen von uns notturfftig wurden, wie oder in waſſerlei geſtalt das ſein ſolt oder mochte, die wollen wir fur uns und unſere Erben her in volkomenlich auch gethan, gemeint und gegeben haben als ob das alles nach lengs auſtrucklicher herinne vermelt und begriffen ſtunde, ſonder allen mangel und geferde. Und des zu urkundt haben wir dieſe zuſtellung, kauff undt ubergabs brieffe mit unſer eigenhandt unterſchrieben, auch unſer ingeſiegel herein thun hencken. datum *Heidelberg* uff *Johannis Baptiſtae* Ao. ẋVc. ẋLIIII.

ARCHIDIACONATUS
CUSTODIS ECCLESIAE CATHEDRALIS
ARGENTINENSIS
PER
SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM
MOLSHEIMENSEM.

1. ACHENHEIM Eccleſia paroch. S. *Georgij*. a) *Hangenbietenheim* Eccleſia S. *Brixij*. b)

Breus-

Breuswickersheim. c)

2. AVOLSHEIM Capella S. *Udalrici.* d)

Dompeter deſtructus. Eccleſia paroch. S. *Petri.* e)

3. BERGBIETENHEIM Eccleſia paroch. S. *Laurentij.* f)

Flexburg Eccleſ. S. *Hippolyti.* g)

4. DAHLENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Blaſij.* h)

Scharrach-Bergen. Eccleſ. S. *joannis Bapt.* i)

5. DANGOLSHEIM Eccleſia paroch. S. *Pancratij.* k)

Irmſtett Eccleſia S. *Udalrici.* l)

6. DINSEN Eccleſia paroch. SS. *ſimonis & judae.* m)

7. ERGERSHEIM Eccleſia paroch. S. *Nicolai.* n)

Rimlenheim deſtructus. Capella S. *Michaelis.* o)

Altbrunn deſtructus. Capella *B. Mariae V.*

8. ERNOLSHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Coſmae & Damiani.* p)

Capella *B. M. V.*

Kolbsheim Eccleſ. S. *Leodegarij.* q)

Brüſchwald Capella Domeſtica.

9. HASELACH-NIEDER. Eccleſ. paroch. & Collegiata S *Florentij.* r)

Oberhaſslach Eccleſ. S. *Arbogaſti.*

Capella S. *Florentij.*

Urmatt Eccleſ. S. *Crucis.*

Gensburg s) & *Münchhoff.*

10. HEILIGENBERG Eccleſ. S. *Vincentij.* t)

11. KIRCHHEIM Eccleſ. paroch. SS. *Trinitatis.* u)

Odratzheim Eccleſia S. *Margaritae.*

Capella *B. M. V.*

12. MARLENHEIM Eccleſia paroch. S. *Richardis*, ibi Capellania perpetua.

Capella S. *Crucis.* *)

13. MOLSHEIM Eccleſia paroch. S. *Georgij.* y)

Item Primiſſariatus.

Beneficium ſiegelianum.

Eccleſia Collegij Epiſcopalis, olim ſoc. *jeſu.* z)

Eccleſia Carthuſiae. aa)

Eccleſia Capucinorum.

Capella S. *Michaelis.*

Capella hoſpitalis.

Capella S. *joſeph* in curia Altorffienſi.

Capella dicta *Gutbleuten.*

14. MUTZIG Eccleſia parochialis S. *Mauritij.* bb)

Capella S. *jacobi.*

Capella S. *Wendelini.*

Hermolsheim Eccleſia Recollectorum cum Conventu. cc)

15. OSTHOFEN Eccleſia parochialis S. *jacobi Majoris.* dd)

Capella Domeſtica in caſtro.

Ittenheim Eccleſia S. *Galli.* ee)

Capella S. *Michaelis* diruta.

Handſchuheim.

Fürtenheim.

Hürdigheim. ff)

16.

Digitized by Google

16. SCHAEFFOLSHEIM Eccleſia paroch. S. *Udalrici.* gg)

Capella *B. M. V.*

17. STILL Eccleſia paroch. S. *Mathiae.*

Capella *B. M. V.* hh)

18. SULTZ Eccleſia parochialis S. *Mauritij.* ii)

Capella S. *Amandi* ad thermas.

Biblenheim Eccleſia S. *Marci*, olim parochialis. kk)

19. WANGEN Eccleſ. parochialis S. *ſtephani.* ll)

Capella S. *Crucis.*

Schanlitt deſtructus. mm)

Traenheim Eccleſ. SS. *Petri* & *Pauli.* nn)

20. WESTHOFEN Eccleſ. parochial. S. *Martini.* oo) Praeceptoratus Templariorum deſtructus

Balbronn Eccleſ. S. *Catharinae.* pp)

Linzingen deſtructus.

21. WICHE Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* qq)

Capella S. *Antonij* Eremitae.

Lützelhauſen. Eccleſia S. *Urbani* olim parochialis. rr)

Netzenbach. ss)

Herspach. tt)

22. WOLXHEIM Eccleſia paroch. S. *ſtephani.*

Capella dicta Armuth Capell.

Capella S. *Dionyſij.*

23. WOLFFSHEIM Eccleſia paroch. S. *Petri.* uu)

Eckbolsheim Eccleſ. S. *Cripriani.* xx)

Carthuſia deſtructa & *Molshemium* translata.

Digitized by Google

Conventus Monialium ord. S. *Dominici Argentinam* translatus.

a) *Achenheim* & *Schaftolsheim* vulgo *Schaefelsheim* propinquos *Argentorato* vicos, ubi *Ludovici* Bavari & *Friderici* Auſtriaci exercitus praelium inter ſe commiſſuri convenerant (*Koenigshoven p. 126.*) An. MCCCXX. nunc poſſident Wangij Barones. In *Achenheim* curtim dominicalem cum banno & villicatione ejusdem villae &c. *Wilhelmus I.* Epiſcopus Argentinenſis monaſterio Hascovienſi ſeculo XI. donavit. (*Gall. Chriſt. Tom. V. inſtrum. Col.* 474.) Vicus Hohenſteinijs primum, dein his rogantibus Wurmſeris fine ſec. XV. ex ſemiſſe collatus, cum *Schaftolshemio*, ubi caſtellum, ad Wildenſteinios An. MDCXLVII. & exeunte ſeculo ſuperiore ad Elſenhemios tandemat que Wangios per foeminas tranſijt. Hoc enim ut permitteret Epiſcopus, altera *Achenhemij* pars allodialis una cum *Schaftolsheim* a Wurmſeris An. MDVII. in feudum ei fuit oblata. Caſtellum, bello Epiſcopali Anno MDXCII. dirutum, a gallis An. MDCLXXV. denuo munitum & a Caeſareis die 16. Auguſti ejusdem anni occupatum eſt. Nobilium de *Schaftolsheim* ſtirps ſeculo XIV. expiravit.

b) *Königshovius Chron. pag. 331. §. 148.* tradit incolas hujus vici Hohenſteinijs nobilibus ſubjectos Anno MCCCLXIII. a Blanckenburgio Comite in *Hagendebütenheim* occiſos.

c) *Wickershemium* ad *Bruscam* vicus cum arce, rivulo in *Bruscam* defluenti aſſidens poſt Winterthurios, Zugmantelios, Sturmioſque de *ſturmeck*, quorum familia An. MDCXL. deſijt ad *Mellacum* de *Dettlingen ſturmij* poſtremi vitricum tranſivit. At filiae ejus *Benignae Salome* de *Dettlingen*

gen

gen Chriſtophori de *Manteufel* vidua ſententia judicum locus hic Anno MDCXLV. ablatus & *Philippo Bechtoldo* de *Weitersheim*, cujus mater ex ſturmia gente erat, adjudicatus eſt, qui Geylingijs poſſeſſoribus hodiernis illum biennio poſt vendidit. An. MCCLXI. Argentinenſes cum *Rudolfo* Habsburgico alijsque Comitibus urbe ſua egreſſi, Caſtellum *Wickersheimij* militis, hoſtis ſui, cum expugnare non potuiſſent, vicum *Brüſchewickersheim* incenderunt (*Koenigshov. p.* 247. *§. XLIV.*) An. MCCCCXLIV. caſtellum illud ab Armeniacis direptum eſt. *Schilter ad Königshov. Cap. IV. §. LVII.*

d) *Avelsheim* curiam dominicam ſeculo XIV. habuit, cujus Burggravij de *Oſthofen* Advocati erant ab Epiſcopo conſtituti.

e) *Dompeter* Domnus *Petrus* vicus minor in documentis ſeculi XII. occurrit.

f) *Bietenheim* quandoque ſimpliciter ſcribitur; oppidulum olim cum caſtro, nunc vicus. Oppidi mentio adhuc An. MDXVII. occupatum illud ab Armeniacis An. MCCCCXLIV. (*Schilter ad Königshov. pag.* 919.) Argentinenſes *Antonium de Hohenſtein* aliosque nobiles ſibi infeſtos Anno MCCCCLV. in eodem obſederunt. Caſtrum enim cum dimidio oppido Hohenſteinij ab Eccleſia Argent. tenebant in feudum. Vicus ab inferioris Alſatiae Landgravijs jam An. MCCCXXXVI. Hohenſteiniae genti in ſubfeudum eſt datus; quod Landgravij ab Epiſcopo acceperant. *Stephano Bockio* ut in triennium oppignoraretur Anno MCCCCLXIX. Epiſcopus Capitulumque Hohenſteinijs permiſerunt. *Bietenhemium* ad Eccleſiam redijt An. MDXV. quo bis mille & quingenti floreni *Georgio Hohenſteinio* fuerant numerati.

g) [illegible]ſpergiorum feudum, de quo & cum *Nie-[illegible]heim* & *Duttelnheim* ad An. MCCCC XXXV. uſque inveſtiti ſunt ſeparatim, inde conjunctim de omnibus.

h) Pro dimidia ſui parte Vinſtingenſibus ac Hohenſteinijs in feudum collatus eſt. *Ulricus de Vinſtingen Gulmanno* Advocato de *Waſſelnheim* An. MCCCLI. eam conſentiente Epiſcopo vendidit.

i) *Scharrach berghemium Otto de Ochſenſtein* jam An. MCCXXVIII. poſſedit teſte charta, qua *Bernardus* miles de *Scharrech* molendinum, quod a Domino ſuo nobili viro *Ottone* de *Ochſenſtein* ſub nomine feodi longo tempore habuerat, ſitum ſecus villam ſuam *Bercheim* monaſterio Erſteinenſi donavit. *Georgius* ultimus Dynaſta Lichtenbergenſibus, a quibus captus erat, pro redimenda libertate ſua Anno MCCCCLIV. tradidit. *Herzog. Chron. lib. V. pag. 59.*

k) *Dangolsheim, Dinckelsheim, Denckelsheim, Dengelsheim* diverſa unius ejusdem loci nomina ſunt in chartis obvia.

l) Viculus inter *Marlejam* & *Sulzam* in Valle Coronae (*Cronthal*) cum *Ochſenſteinio* Caſtro minore poſt Ramſteinios atque Boeckliniae gentis ramum, qui An. MDCCLII. interijt, *Leopoldo Samſoni* de *Rathſamhauſen* ejusque poſteris maribus hoc collatus eſt jure, ut uxoribus uſum fructum ejus libere poſſint adſcribere.

m) Primus poſt *Mutzigam* Praefecturae vicus.

n) Decimis in caſtro *Dachſtein* deſerviendis ſeculo XIV. hic gaviſi ſunt Huneburgij nobiles.

o) Inter *Oſthovium* atque *Dachſteinium* ad *Bruſcam.*

p) *Arnoldsheim* vulgo *Ernolſen*, *Conradus III.* Epiſcopus a Veldentiae Comite *Heinrico* & *Walthero*

ro de *Geroldſeck* ducentis & quadraginta marcis argenti An. MCCLXXXVI. comparavit. Eccleſiae parochialis reditus Capitulo Haſelacenſi, cujus praepoſitus jus ibi patronatus exercebat, per Epiſcopum Argentinenſem Anno MCCCCXCVIII. conceſſi ſunt. Vicus *johanni Pfettenshemio* per *Wilhelmum II.* Epiſcopum oppignoratus fuit.

q) Olim *Kolbozheim*, vicus cum duplici caſtello ſuperiore & inferiore quod *Altenau* dicitur, ab Argentinenſibus Anno MCCLXI. combuſtus eſt. *Königshov. Cap. IV. §. 57. Catharina joannis de Landsperg* vidua *Cunoni* de *Kolbotzheim* equiti, quosdam frugum reditus An. MCCCLVII. hic vendidit. Nobilis haec Kolbshemiana familia circa ſeculi XV. finem expiravit.

r) Duplex vicus ſuperior & inferior ex monaſterio ſecul. VII. ad *Haslam* rivum exſtructo, quod deinceps in Collegiatam converſum eſt, haud dubie prognati. *Avellana* & *Avellanum* in pluribus ſecul. XII. & ſequentibus inſtrumentis latine ſcribitur. In Superiore S. *Florentij*, qui hic monachus, antequam Epiſcopus fieret, vixiſſe dicitur, ſacellum; in inferiore Eccleſia extat Collegiata. Epiſcopus Argentinenſis curtem dominicam atque palatium cum ibi habuiſſet, tria per annum placita *Ochſenſteinio* advocato vel ejus ſubadvocato praeſide a XIII. Scabinis, ex hubarijs vallis Bruscanae deſumtis, in ea celebrata ſunt. Advocatus Capellae Superioris *Avellanae* patronus erat. Currus & ſeptem boves, quotiescunque iter cum Imperatore citra montes fecit, dabantur Epiſcopo. Palatium Eccleſiae Haslacenſi contiguum *Conradus* Epiſcopus in charta An. MCC LXXXIX. antiquum jam vocat. Capitulum decimas in utroque vico percipit.

Digitized by Google

s) *Genſpurg* villa retro *Haſelacum*, *Genresburn* ſeculo XIV. vocabatur.

t) Vicus in monte ſacro, ſedes Advocati curiae Haſelacenſis cum ipſa hac Advocatia ad Ochſenſteinios ſpectavit, a quibus varijs modis ad Epiſcopum redijt. Partem Bitenſes Comites poſt Ochſenſteinios impetrarunt eaque Pfaffenlappijs primo in feudum collata, dein *Wilhelmo* Epiſcopo An. MDXXXII. vendita eſt, ita tamen ut Pfaffenlappij feudum ab Epiſcopo inveſtiti retinuerint. Alia pars ad Bockios, Andlavienſes, Landſpergenſes tranſijt, ex quibus Andlavienſes ſuam Epiſcopo quoque pro centum & decem florenis aureis An. MDXXVIII. vendiderunt.

u) *Kirchheim* regium ſub Merovingis & Carolingis palatium. In agro eſt viculus, olim villa *Odrazheim*, quem poſt Begeros & Landſpergios Holzapfelij de *Herkheim* proprio jure poſſederunt. jurisdictio vero ſuperior ob Adlavienſem olim curiam *ſtadelhof* penes urbem Argentinenſem eſt. Nobiles ab *Odrazheim* Eccleſiae Argent. Vaſalli circa An. MDLXXIII. deſierunt. *Adelbertus Harzungus* de *Odoratsheim* in charta *Maurimonaſterij* An. MCXXXV. legitur.

x) *Marilegium* & *Marlegia* antiquae dignitatis locus juniori aevo ſcriptus eſt *Marlenheim*. *Marleja* cum adhaerentibus vicis ſub Germanis & Francis regiae villae innotuit indole; regio ſub Francis palatio, caſtro ſub Germanis ornata, quod *ſtephanus* Palatino - Bipontinus Dux, qui *Marlejam* redimendi jus a *ſigismundo* Imp. acceperat, conſtruxit, ejusque beſſem Geroldseckijs & Ochſenſteinio Dynaſtis An. MCCCCXLII. in feudum contulit, cenſu vini, quem habuerant communem in ejusdem ſuſtentationem deſtinato. Biennio poſt Angli cum Gallis in has reverſi regiones, Caſtrum

ſtrum Marlejenſe cum occupaſſent, gravi hoc Argentinenſium obſidione receptum, hoſtibusque ejectis, igne vaſtatum eſt. *Schilter ad Königshov. pag. 919. 930. & 1010.* Breviſſima ergo hujus Caſtelli aetas fuit.

y) Antiquitus *Mollesheim* & *Mollisheim*, *Dachſteinium* inter & *Mutzigam* jacet ad *Bruscam.* An. MCXCVIII. *Philippus* Rex Rom. *Mollesheim* cum alijs locis occupavit. (*Königshov. p. 115. & p. 315.*) *Fridericus III.* Rex haec ei privilegia An. MCC XIX. dedit *Hagenoae:* Incolae ab omni ſervitio extero ſint immunes & liberi. jus caduci non exigatur ab illis. Non compareant apud exteros judices, ſed judicem illis conſtituat Caeſar. *Argentinae* & in alijs civitatibus Imp. nonniſi vetera telonia ſolvant. *Fridericus* Imperator coronatus novo haec diplomate An, MCCXXXVI. firmavit. An. MCCCXVI. *joannes I.* Epiſc. caſtrum ibi ac xenodochium condidit, in quo ipſe ſepultus eſt. Illud ſeculo ſuperiore deſtructum; hoſpitale in Eccleſiam Collegio Jeſuitarum adſcriptam, converſum. Decennio poſt *joannes XXII.* PP. eccleſiae parochialis reditus menſae Epiſcopali addixit.

z) An. MDCXVIII. Collegio Jeſuitarum, quod *johannes* a *Manderſcheid* Ep. An. MDLXXX. inſtituerat, *Carolus* a Lotharingia Card. auxerat, ſub *Leopoldo* Archiduce Ep. Argent. Academica Philoſophiam & Theologiam publice docendo privilegia Caeſar conceſſit. *Sotvelli Biblioth. Scriptor. Societat. Jeſu pag. 618.*

aa) An. MDXCVII. Carthuſiani, quorum Domus extra muros Argentinenſes ſita, Anno MDXCI. deſtructa per *Carolum* Lotharingum *Molshemij* ſtabiliti ſunt.

bb) *Muzzeca* ſeculo X. & *Muziaca* ſec. XIII. latine ſcribebatur. Oppidum *Muziche* Charta Haſelacenſis An. MCCLIV. habet; poſteriores tamen hujus & ineuntis ſeculi XIV. chartae *Mutzigam* in vicorum collocant claſſe. Caſtrum ibi hoc ſeculo pulcre multumque adauctum fuit, id quod difficile haud erat, cum ab uno latere *Bruſca*, ab altero mons ſaxorum ferax oppidum tegant. Advocatiam aliaque Imperij jura, quae *Fridericus II.* Rex Rom. An. MCCXXIII. in *Mutzeche* retinuerat, *Henricus VII.* cum *Mulhuſio* An. MCCCVIII. permutavit atque in Epiſcopum tranſtulit.

cc) *Hermolsheim* viculus a *Mutzigio* oppido *Bruſca* tantum flumine ſeparatus, amploque Franciſcanorum coenobio conſpicuus. Veteres chartae *Hermoutisheim* & *Hermotsheim* unde *Hermolsheim* prodijt. *Fridericus* miles de *Hermoutisheim* & *Bertholdus* frater ejus cum *Hugone* milite ejusdem villae in charta Haſelacenſi An. MCLXXII. leguntur.

dd) *Burcardus Reger* de *Dabichenſtein* eques dimimidium hunc vicum, in quo caſtellum, Eccleſiae Argent. a qua pendebat, acceptis trecentis marcis An. MCCXCV. refutavit. Partem caſtri & vici, quae *Egelino*, *Egenolphi* Burggravij de *Oſthofen* filio defuncto ad Eccleſiam Argent. redierat, *Johannes* Ep. *Wilhelmo* Burggravio & *Johanni* fratri ejus An. MCCCXX. contulit. Poſt Burggravios hos Bockijs ſeculo XV. & Seebachijs An. MDXLVI. feudum obvenit. Feminas tunc cum etiam admitteret, extincto *Johanne Georgio de Seebach* ad Landſpergios primum, dein ſententia judicis ad Zugmantelios An. MDCXCII. locus tranſivit.

ee) Vicos *Ittenheim* & *Handſchuheim Jacobus Beger* de *Bleyburg* nomine pupillae ſuae *Melchioris Begeri*

Digitized by Google

Begeri de *Geiſpolzheim* filiae conſenſu agnatorum, Reipublicae Argent. An. MDVII. vendidit.

ff) In varias partes diviſus hic vicus eſt, quarta tantum ex parte Praefecturae Dachſteinenſi adſcriptus.

gg) Vide ſupra *not. a.*

hh) Cum rivulo praeterlabente ejusdem nominis vicus. *Locellum nuncupantem ſtilla & rivulum qui dicitur ſtilla Ludovici Pij* diploma An. DCCC XVII. prodit. *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtrum. Col.* 462. Decimis vici Eccleſia Haſelacenſis gaudet. Pfaffenlappij milites de *ſtille* Eccleſiae Argentinenſis Vaſalli ſeculo XVI. exaruerunt.

ii) Duos inter colles vitiferos ad *Moſigam* ſitum ſeculo XIV. oppidum vicis annumeratur Anno MCCCCLVI. quo tertia ejus pars *ſigfrido Obergaſſio* de *Molsheim* per Epiſcopum oppignorata legitur. Balnea in pratis vicinis, cum Capella D. *Amando* ſacra ſeculo XVI. jam innotuerunt.

kk) Viculus cum Cappella, cujus jus patronatus ad Capitulum majus Argentinenſe ſpectat, cum *Sulza* ſeculo ſuperiore conjunctus eſt. Codex ſeculi XIV. ita: Villa *Bibelnheim* communiter ſpectat Imperio & Epiſcopo. Pars Imperialis ad Landſpergios pervenit, a quibus *Eraſmo* Epiſcopo pro trecentis & octoginta quinque libris denariorum An. MDLIV. vendita eſt.

ll) Oppidulum cum Caſtro inter *Marlejam* & *Weſthofen* ſitum Abbatiae S. *ſtephani* Argentinenſi paret. Caſtrum & oppidi moenia An. MCCCLXXV. jam conſtructa fuerunt.

mm) Prope *Wangam* viculus *Schanlitt*, cujus ager ſupereſt, proprium familiae Argentinenſis olim nomen, pridem interijt.

nn) Vicus inter Dynaſtas Lichtenbergenſes & Flachslandios diviſus. Illi ſemiſſem ſuum a *ſigismun-*

do

Digitized by Google

do Imp. obtinuerunt; Poſſeſſore ejus *Goſſio Schaub* defuncto cum vi promiſſi Imperatoris locum occupaſſent, inveſtituram autem ab eo petere neglexiſſent, hic audaciam eorum indignatus, *Gaſparem Schlick* & *Wenceslaum de Windeck* inveſtivit. At Caeſari irato An. MCCCCXXXI. a Lichtenbergicis ſatisfactum. Flachslandiorum pars allodialis eſt ab Ulmijs ad eos delata.

oo) Oppidum muris & arce olim munitum. Eccleſiam cum decima & curia apud *Weſthofen Alexander III.* PP. An. MCLXXXIX. poſſeſſionibus *Maurimonaſterij* annumerat. An. MCCCII. *Albertus I.* Imp. villas *Weſthofen* & *Baldeburnen Johanni* de *Lichtenberg* advocato ſuo provinciali Alſatiae pro mille marcis argenti, quas ei ſolvendas promiſerat, in pignus conceſſit. *Carolus IV.* Imp. An. MCCCXLVII. pignus commutavit in feudum.

pp) Eccleſiam in *Baldenbrunne Henricus VI.* Imp. prioratui Praemonſtrat. Hagenoenſi An. MCXCIII. donavit. Prioratus iſtius bona ad Civitatem *Hagenoam* An. MDXLIII. emtione cum perveniſſent, civitas Balbronnenſia jura ſua *Hanoviae* Comiti paulo poſt vendidit.

qq) *Wiche* & rivuli & vici, quem alluit, nomen eſt. *Wichiam* rivulum diploma *Ludovici Pij* memorat. De vico charta ſeculi XIV. ita: In *Wichahe* ad Epiſcopum pertinet *twing und bann.* excepto Officio Scultetatus ibidem, quod pertinet Abbatiſſae in *Andlahe.* Abbatiſſae jura Eccleſiae Argentinenſi An. MDXXXIX. vendita ſunt.

rr) Linguae Romanicae locus, cujus jus patronatus ad Praepoſitum Haſelacenſem ſpectat.

ss) Non niſi rivulo a *Wicha* (vid. not. qq) ſeparatur.

tt)

tt) Duplex vicus ſuperior & inferior in unum coaluit, ab hominum memoria plurimum adauctus.

uu) *Wolfisheim* unius ab *Argentina* leucae diſtantia vicus cum veteris Caſtri ruderibus, quod extinctos An. MDLXXXI. Muſelerios auctores habuiſſe ex inſignibus ad portam conſpicuis patuit. *Herzog lib. VI. pag. 189.* In Epiſcopali Argentinenſium bello ſeculo XIII. vicus flammis ſubjectus *Königshoven Cap. IV.* §. *LVII.* In eo bona quaedam Silveſter Comes *Conradus* An. MCCLV. poſſedit. (*Parerga Götting. Tom. I. lib. II. p. 111.*) Capitulum majus Argentin. decimis, Dynaſta jure patronatus gaudet.

xx) Vicus non mediocris ad *Bruscam* prope Carthuſiam Argentin. cujus proprietas & jurisdictio ad Capitulum Argent. Thomanum ab Antiquo ſpectat. *Dagobertus II. Florentio* Epiſcopo, hic fratribus ſcotis popularibus ſuis apud D. *Thomam Argentinae* collectis dediſſe memoratur & quidem in *libro ſalico antiquo Eccleſiae Thomanae lit. A. Fol. 376.* Rotulo Curiae Domin. Eckbolzh. ſec. XIV.

ARCHIDIACONATUS CANTORIS DEIN PRAEPOSITI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM MONTIS FRATRUM ſive OBER EHNHEIMENSEM.

1. ALTORFF Eccleſia Abbatialis & parochialis S. *Cyriaci*. Abbatia ord. S. *Benedicti*. a)

2.

2. BERNARDSWEILER Eccleſia *B. M. V.* Aſſumptae. b)

3. BERSCH Eccleſia parochialis S. *Medardi.* c) Primiſſariatus in Eccleſ. paroch. Hoſpitale.

4. BISCHOFFSHEIM Eccleſia paroch. S. *Aureliae.* d)

Biſchoffsheimberg Eccleſ. *B. M. V.* Hoſpitium FF. Recollectorum.

5. DACHSTEIN Eccleſia paroch. S. *Martini.* (e) Conventus Canon. Regular. S. *Auguſtini* deſtructus.

6. DIPPIGHEIM Eccleſ. paroch. S. *Arbogaſti.*

7. DITTELNHEIM Eccleſ. paroch. S. *Ludovici.*

8. DORLISHEIM Eccleſia parochialis S. *Laurentij.* f)

Eccleſia S. *joannis Baptiſtae.* Praeceptoratus Ord. S. *joannis* Hieroſolym.

9. GRENDELBRUCH & *Muckenbach.* Eccleſ. paroch. SS. *Philippi & jacobi.* g)

Mohlkirch & Laubenheim Eccleſ. S. *joſephi* in *Molkirch.*

Capella *B. M. V.* in *Laubenheim* olim prior.

Girbaden caſtrum. Capella S. *Valentini.* h)

10. GRESSWEILER Eccleſ. paroch. S. *Martini.* i)

11. GRIESHEIM Eccleſia paroch. S. *Alexij.* k)

12. HOLTZHEIM Eccleſ. paroch. S. *Laurentij.* l)

Lingolsheim Eccleſia paroch. S. *joannis Baptiſtae.* m)

Ca-

Capella *trium Crucum.*

13. ILLWICKERSHEIM vulgo Oſwald Eccleſia paroch. S. *Oſwaldi.* n)

14. INNENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Martini.* o)

Capella ſive ſtatio prope pagum.

15. KLINGENTHAL Eccleſia S. *Ludovici.* p)

16. KRAUT - ERGERSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Apri.* q)

Capella S. *Annae.*

Capella ſepulturae de *Berckheim.*

17. St. LEONARD Eccleſia Collegiata S. *Leonardi.* r)

Capella ad quercum.

18. MEISTRAZHEIM Eccleſia paroch. S. *Andreae.*

19. MÜHLBACH Eccleſia paroch. *B. Mariae V.*

20. NIDER - EHENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Barbarae.* s)

Eccleſia matrix S. *Maximini* dicta *Feldkirch.*

21. OBER - EHENHEIM Eccleſia paroch. SS. *Petri* & *Pauli.* t)

Eccleſia *B. M. V.* dicta *Cappelkirch* olim parochialis.

Eccleſia & Conventus Capucinorum. u)

Prioratus Monial. Ord. S. *Auguſtini* deſtructus. x)

Hoſpitale & Capella cum Capellania S. *Erhardi* in Hoſpitali. y)

Capella S. *Eliſabethae* olim Leproſorium. z)

22. OBERKIRCH Caſtrum. Capella S. *Joannis Baptiſtae.* aa)

Trut-

Digitized by Google

Truttenhauſen Capella *B. M. V.* & S. *Nicolai.* Praepoſitura Can. Regular. S. *Auguſtini* unita. b b)

Capellania in *Truttenhauſen.*

Ingmarsheim deſtructus. c c)

Finhey deſtructus.

23. OBER - OTTENROTT Eccleſia paroch. SS. *ſimonis* & *judae.* d d)

Nider - Ottenrott Capella S. *Nicolai.*

Lützelburg caſtrum. e e)

St. *Nabor* Eccleſia S. *Naboris* olim parochialis. f f)

☙ Capella S. *Crucis.*

Hohenburg ſive mons S. *Odiliae.* g g)

Eccleſia S. *Odiliae.* Monaſter. Can. Regul. ord. Praemonſtr. Abbatia Nobilium Canoniſſ. unita.

St. *Gorgon* deſtructus. h h)

Nidermünſter Capella S. *Nicolai.* Abbatia Nobil. Canoniſſ. unita. Hoſpitale deſtructum.

24. ROSHEIM Superior ad S. *ſtephanum.* Eccleſia paroch. S. *ſtephani.* i i)

Capella S. *Wendelini.*

Capella *B. M. V.*

Capella S. *jacobi.* Hoſpitale. k k)

Capella SS. *Theobaldi* & *Gangulphi* unita Capitulo rurali Montis - fratrum.

25. ROSHEIM inferior ad SS. *Petrum* & *Paulum* Eccleſ. paroch. SS. *Petri* & *Pauli.*

Rosheimweiler Eccleſia *B. M. V.* Aſſumptae. l l)

26.

26. ROTHAU & *Minquette* Eccleſia paroch. S. *Nicolai.*

Neuwiller & *Hautegoutte.*

Vildersbach.

Valdersbach.

Fouday ſive *Urbach* & *Tronchi.*

Belleſoſſe ſive *Belſuos.*

Belmont ſive *Schönenberg* &

Naſsweiler Eccleſia S. *Genetis.*

27. ROUSSEY ſive *Ruſs* Eccleſia paroch. S. *ſtephani.* mm)

Schwartzbach.

Steinbach.

28. SCHIRMECK Eccleſ. SS. *Sebaſtiani* & *Georgij.* nn)

Baerenbach Eccleſ. paroch. S. *Georgij.*

Wackenbach. oo)

Auſtrutboff ſive *Uberechlingen.*

Aulien.

Storpach ſive *ſterpe* Capella S. *Udalrici.*

a) Vicum hunc ad latus monaſterij hujus nominis *Bertholdus I.* Epiſcopus Eccleſiae ſuae An. MCC XXXIV. ipſe donavit. Villulam *Aldorff Adalochus* Ep. Eccleſiae Thomanae tradidiſſe in veteri ejus membrana ſeculi X. legitur. Monaſterium olim nominabatur *Altum monaſterium, Hugonem* Dagisburgi Comitem circa An. DCCCCLX. habuit auctorem. Anno MDCVI. Burſfeldenſi congregationi acceſſit. *Bucelini Germ. ſacr. Tom. I. part. II. pag. 19.*

b) Vulgo *Bertſchweiler. Rudolfus I.* Imp. *Walthero* de *Girbaden* pro centum marcis An. MCCLXXVI.

Ludovicus Bavarus Ehnheimenſi civitati An. MCCC XXX. *Carolus IV.* *Hartungo* de *Wangen* Anno MCCCXLVIII. oppignorarunt. Anno vero ſequenti *Carolus* hunc vicum pro centum & quinquaginta marcarum pretio Ehnheimenſibus reddi voluit, eisque ut vici incolae praeſtarent obſequium *johannes* de *Vinſtingen* provincialis Alſatiae Advocatus curavit. Oppignoratio haec & transactione cum *Hartungo* de *Wangen* An. MCCC LIV. & *Wenceslai*, *ſigismundi*, *Friderici IV.* Impp. chartis firmata eſt.

c) In chartis antiquioribus *Berſe*, *Berſa*, *Berſan* ſcribitur, oppidulum eſt ſupra *Rosheminum*, quod nomen ſuum, uti ferunt, *Berswindae* S. *Odiliae* matri, quae locum hoſpitali Monaſterij Hohenburgenſis inferioris tradiderit; foſſas & muros *Bertholdo* a *Bucheck* Epiſcopo Argentinenſi ſec. XIV. debet. *Königshov. Chron. Cap. IV. pag. 258.* *Walfridum* de *Biſſopsheim* duas curias apud *Berſan* Monaſterio Baumgartenſi donaſſe charta *Henrici* Epiſcopi Argentin. An. MCLXXXVII. docet. *Gall. Chriſt. Tom. V. inſtrum. Col. 490.*

d) Vid. ſupra Archipresbyteratum Hagenoenſem ſuperiorem *not. e.*

e) Veteribus *Dabichenſtein*, *Gebvilero Dabichij lapis* in *Panegyri Carolina pag. 19.* vicum hunc & *Pfaffenhoven Henricus II.* Imp. occidentales limites foreſtae conſtituit, quam ex imperij fiſco Eccleſiae Argentinenſi An. MXVII, donavit. *Henricus II.* Epiſcopus An. MCCXIV. caſtrum conſtruxit (*Wimphelingus de Epiſc. Argent. pag. 57.*) cui condendo iniquitas temporum & opportunitas in inſula, quam *Brusca*, ibi conſtituit, loci ſitus dedit occaſionem. Vicus in oppidum converſus poſt caſtrum. De utroque *johannes II.* Epiſcopus An. MCCCLVI. ubi Canonicos regulares

res ordinis S. *Auguſtini* recepit in *Dabichenſtein;* Epiſcopos in caſtro hoc crebrius habitaſſe quam alibi, oppidumque extra muros & foſſata caſtri exſtructum docet.

f) *Dorolsheim* vicus inſignis prope *Molsbemium*, cui murus circumductus fuit & foſſa, a Metenſi, ut videtur, ad Argentinenſem Epiſcopatum, inde jure allodij ad varias gentes, nobiles atque plebejas, denique ad civitatem Argentinenſem pervenit.

g) Videtur ex illorum numero vicorum fuiſſe, quos *Fridericus* Comes de *Leiningen* in ſua cum *Heinrico II.* Epiſcopo de Comitatu Dagisburgenſi transactione An. MCCXX. Eccleſiae Argentinenſi tradidit, quoniam *Hugo* Dagisburgi comes Eccleſiam *Grendelbruch* cum pertinentijs ſuis monaſterio *Altorff*, quod ipſe condiderat, dono dedit; jus patronatus tamen ad Epiſcopum Argentinenſem hodie ſpectat.

h) Munitiſſimum vallis Schirmeckianae caſtrum *Bertholdus I.* Ep. poſt multiplices cum *Friderico II.* Imp. & majoribus ejus lites Eccleſiae ſuae acquiſivit. apud *Martene Theſaur. Anecd. Tom III. Col. 1156.* Extincta Dagisburgenſium Comitum proſapia, Dagisburgenſe pariter ac Girbadenſe Caſtrum ſibi vindicare ſtuduit Caeſar, renitente Argentinenſi Episcopo Comitatus illius Domino directo, cui *Fridericus II.* denique *Girbaden* An. MCC XXXVI. conceſſit, acceptis alijs viciſſim locis, quae litigioſa hactenus fuerant.

i) Hunc vicum *Lotharius I.* Monaſterio Erſteinenſi donavit. *Rudolphus* Habsp. Imperator villam ſuam in *Grezwilre Hugoni de Luppbenſtein* pro triginta marcis argenti juſti pignoris titulo *Argentinae* An. MCCLXXXIX. obligavit. a Lupfenſteinijs ad alios hoc pignus tranſijt. Andlavienſes

illud Trubelijs militibus tradiderunt, hi Andlaviensibus reddiderunt. Inde *Rudolfus* de *Andelo* Eques & Epiſcopi Argent. vicedominus *Wetzelijs* de *Marſilia* An. *MCCCCXIV.* locum conceſſit. *Maximilianus I.* Imp. denique *Wilhelmo* Epiſcopo An. *MDVII.* poteſtatem dedit, a *Sophia* Comite Tubingenſi triginta marcis Imperij nomine vicum reluendi.

k) *Griesheim* im loch, quem *Wilhelmus* Epiſc. An. *MCCCCXXXII. Heinrico* de *Hohenſtein* & *Wirico* de *Hôhenburg* pro ſexcentis florenis oppignoravit. Succeſſores locum ceu peculium ſuum fine ſeculi XV. Landspergijs vendiderunt. Palatino Electori An. *MDCXII.* in feudum a Landspergijs oblatus, *Friderico V.* Palatino proſcripto per *Leopoldum* Auſtriacum Epiſc. Argent. reluctante *Samſone Landspergio* An. *MDCXXIII.* ad Eccleſiae Argentinenſis revocatus dominium. *Samſo* ante bellum tricennale finitum improlis obijt. Palatinus feudum ſibi apertum exiſtimans, pacata Germania id ſibi reddi poſtulavit. Epiſcopus ut vicum retineret Anno *MDCLVI.* tria millia florenorum Electori perſolvit. Vicus ſuperioris ſeculi fine & hujus initio bis igne conſumtus eſt.

l) Locus *Müllenhemijs* initio ſeculi XV. per Epiſcopum oppignoratus. Hos *Wolfius* de *Landsperg* An. *MDXXXIV. Wolfium* gener *jacobus* de *Ingenheim* An. *MDLXII.* in pignoris poſſeſſione excepit. Reluitio An. *MDLXXVIII.* per *johannem IV.* Epiſcopum facta.

m) In charta *Mauri Monaſterij* ſeculi XII. *Lingolvesheim* vicus prope *Argentoratum* cum caſtro, quod a *Walthero* de *Geroldseck* Epiſcopo Argent. An. *MCCLXI.* captum (*Königshov. Cap. IV.* §. *XXXIX.*) brevique poſt a civibus Urbis combuſtum interijt. Vicum cum curia dominica *Henricus*

ricus Hacker de *Landſperg* a *Dietſchio* de *Epſich* equite An. *MCCCCXLIV*. emit.

n) Primitus *Wickersheim*, deinceps a S. *Oſwaldi* fonte ad quem peregrinationes ſacrae fiebant, S. *Oſwald* appellatus in altera *Elli* ripa ſedet, quae *Illkirchae* oppoſita. An. *MCCXXVI*. *Henricus* Rex *Friderici II.* Imp. filius *Bertholdo I.* Epiſcopo Argent. caſtrum *Wicherheim* cum ſuis omnibus pertinentijs titulo pignoris obligavit ſub ea forma, quod idem Epiſcopus praefatum caſtrum fratribus de *Hohenſtein Henrico* & *Alberto* medio tempore cuſtodiendum commendare teneatur. An. *MCCXLVI*. *Henricus* Epiſcopus Argent. adverſus *Conradum IV*. Regem Rom. inſurgens, firmiſſima & nobiliſſima duo Caſtra *Wickersheim* & *Kronenburg* funditus deſtruxit. *Urſtiſ. pag.* 92. *Königshov. pag.* 116. & 316.

o) *Innenheim* & *Krautergersheim joannes* de *Schaftelzheim* ſub *Carolo IV*. Imp. poſſedit, cui ſine prole defuncto *Nicolaus* de *Rumelheim*, *johannes* de *Wickersheim* & *Egenolſus* de *ſtutzheim*, quibus eorum ſpes An. *MCCCLXI*. *Norimbergae* a Caeſare facta, debuerunt ſuccedere. *Glafey Anecdot. num.* 440. Feudum deinceps commutatum in pignus haereditarium, quod Pfaffenlappijs, Sebachijs atque Utenhemijs datum, pluribus cum familijs progrediente tempore communicatum ad Berckhemios & Zuckmantelios tandem hoc ſeculo pervenit. *Innenhemium* anno ſeculi ſuperioris ſeptuageſimo quarto a Gallis Germaniſque, in hac regione praedam facientibus plane fuit everſum. Particula Territorij Argent. append. p. 2.

p) Regia gladiorum fabrica *Ehnhemio* tribus paſſuum millibus diſtat, quae valli, ubi ſita eſt, nomen communicavit. Vallem hanc permeat *Ehnus*. Novum hoc nomen non debet confundi cum parthenio

thenio *Clingenthal*, de quo *Annal. Colmar. An. MCCLIII. LIX. & LXXIV.* loquuntur, quod ex Alſatia ſup. in nigrae ſilvae vallem ad D. de *Clingent* ſpectantem dein *Baſileam* translatum eſt.

q) *Krautergersheim*, vid. paulo ſupra *not. o.*

r) S. *Leonhardi* retro *Ebnhemium* ſuperius eccleſia monachis Benedictinis An. *MCIX.* primum dicata poſtea An. *MCCXV.* in collegiatam converſa eſt, quam majoris Argentinenſis Capituli Praepoſitus a pluribus jam ſeculis regit.

s) *Ebenheim* inferius, antiquiſſimum Landſpergiorum feudum; a ſuperiore An. *MCLXXXV.* jam diſtinctum. *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtrum. Col. 487.* Cum eſſet inſtructum & arce & moenibus, in oppidorum Claſſe diu perſtitit. Dominium bannale Medianum inter & Hohenburgenſe Monaſteria nec non inter Landſpergios atque Oberkirchenſes nobiles an. *MCCLVIII.* fuit diviſum. *Belhomme hiſt. Medieni Monaſt. pag. 325.* Oppidum a Gallis deditione captum & ab Argentinenſibus Gallos ejucturis incenſum eſt An. *MCCCCXLIV. Belhomme loc. cit. pag. 261.*

t) *Ebnhemio* interfluens *Ebnus* impoſuit nomen; ſpectatur ad montis *Odiliani* radices in florido terrae tractu, ab *Argentorato* quinque & totidem leucis a *Seleſtadio* diſtat oppidum muro, duplici foſſa, vallo, turribus & quatuor portis inſtructum cum adjecto ſuburbio. Sub Francis villa erat regia. Duae ibi ſunt parochiales Eccleſiae, altera prope Curiam in medio Urbis (vulgo *Cappelkirch*) olim mater, nunc filia; altera extra portam in loco editiore, quae major & praeſtantior eſt. An. *MCCXLIX.* *Wilhelmus* Rom. Rex jus patronatus eccleſiae de Superiori *Ebenheim* Hohenburgenſi Abbatiae dedit & ſexennio poſt Eccleſiae Moguntinae Capitulo donavit. Litteras donationis

nis ad calcem hujus Archipresbyteratus ſub hoc ſigno *) & *Richardi* Rom. Regis confirmationem ſub **), nec non *Ludovici* Imp. repetitam donationem ſub ***) adpoſuimus.

u) Hoc monaſterium trigeſimo poſt ejus conſtructionem anno nempe: MDCLX. in ſuburbium, ubi nunc ſitum, ex ube translatum eſt.

x) Jura atque poſſeſſiones hujus Prioratus *Innocentius IV.* PP. *Lugduni* An. MCCXLV. confirmavit.

y) An. MCCCXIV. pro civibus eſt inſtauratum.

z) Hoc leproſorium cum juncta Beguinarum domo An. MDCLXXXIX. deſtructum & extra muros poſitum eſt. Novum hoc cum & deinceps interijſſet, reditus ejus An. MDCCIII. regio juſſu Hoſpitali adſcripti ſunt.

aa) Paucis ſupra oppidum *Ebnheim* paſſibus eccleſia S. *johannis* vulgo *Oberkirch* cum caſtro cognomine viſitur, unde equeſtris familia hodieque florens appellatur. Eccleſia haec vocata eſt ſuperior, ut ab illa, quae in Campis (*Veldkirch* vid. ſupra) prope *Ebnhemium* inferius parochiam ejus conſtituit, diſtingueretur. Vicus ei adſtructus erat, qui in oppidum *Ebnheim* paulatim translatus.

bb) Duodecim Canonicorum Regularium ſub Praepoſito viventium ad Odiliani montis pedem Coenobium *Herradis* de *Landſperg* Abbatiſſa Hohenburgenſis & *Guntherus* de *jugenhege* Abbatiae hujus miniſterialis pro ſpiritualibus & ſecularibus ejusdem Abbatiae negotijs circa An. MCLXXXII. ſtruxerunt. Qualiter hoc monaſterium congregationi Windeſemenſi acceſſerit? docet charta ſub ****). Coenobij everſi bonis nobilis Landspergenſis familia gaudebat; quae An. MDCCXLIX. Capitulo majori Argentin. illa vendidit.

Digitized by Google

cc) Vicus olim Imperialis dimidiae leucae intervallo diſtans ab *Oberehnheim Biſchofsheimium* verſus.

dd) *Otterott*, quem cum *Luzelburgo* Rathſamhauſij acceperunt inferior dicitur das nidere dorf. Superior ad Eccleſiam Argentinenſem ſpectat. Vicus hic inter duos Rathſamhauſiae gentis ramos a *Lapide* & ab *Ebenweyer* cognomitatos fuit diviſus. Priori *Chamlajus*, huicque extincto ſucceſſerunt *Bernholdij*. Sub *Carolo IV.* Imp. *joannes* de *Schaftelzheim* vicum *oderoczheim* cum alijs duobus An. MCCCLXI. a Caeſare in feudum tenuit. *Glaſey Anecdot. num.* 440.

ee) Caſtrum duplex anterius atque poſterius (*vorderburg Hinderſchloſs*) illud Regium, hoc Palatinum Rathſamhauſiorum feudum monaſterio Odiliano vicinum.

ff) Viculus, cujus bulla *Leonis IX.* An. ML. meminit ad pedes montis S. *Odiliae* ſitus, a S. *Naboris* reliquijs per *Chrodegangum* Metenſem Epiſcopum ſeculo VIII. *Roma* allatis nomen obtinuit. *Gall. Chriſt. Tom. V. Inſtrum. Col.* 471. *Sigebertus Gemblac. ad An. DCCLXIV.*

gg) Documenta hujus monaſterij vid. in *Schöpfflni Alſatia Diplomatica & apud Grandidier Tom. I. & II. Hiſtoriae Epiſcopatus Argentinenſis.*

hh) A corpore S. *Gorgorij* per *Chrodegangum* Metenſem Epiſcopum illuc translato dictus eſt locus.

ii) In Antiquioribus documentis *Rodasheim*, *Rodisheim* & *Rodesheim* ſcribitur, unde *Rotſem* & *Rosheim.* In aditu valliculae, quam perluit *Magela*, die *Magel*, unius ab *Ehnhemio* leucae ſpatio jacet *Roshemium* in ſuperius, incolis frequentius, medium, quod ceteris antiquius peculiari foſſa cinctum, atque inferius oppidum diviſum, tribus inſtructum eſt portis. Eccleſiae parochiales ſunt duae. Superioris patronatus ad Capitulum

lum majus Argentinenſe, alterius ad Abbatiam altae ſilvae (*Hohen-forſt*) in Lotharingia ſpectat.

kk) Hoſpitale a tribus ſororibus Germanis de *Roſheim* dictis, harumque ſorore uterina XI. Cal. Martij MCCCXCIV. annoque ſequenti ab ipſo ſenatu fundatum eſt.

ll) Vicus inter *Roshemium* oppidum & *Girbadam* caſtrum ſitus.

mm) Cujus diſtrictus Dynaſtiae Rupenſi contermi-nus eſt.

nn) In angulo montis, quem *Bruſca* alluit ſitum eſt caſtrum *Schirmeck*, ab ipſo ſitu nomen accepit, ſubjacenti communicatum oppidulo, quod temporis tractu in vicum converſum eſt, cujus extremitas flumine *Brusca* ſecatur, quae a Lotharingia & Salmenſi Comitatu Alſatiam ſeparat. jam An. MCCCLXXX. pax Caſtrenſis in *Schirmeck* condita; annoque ſequenti *Fridericus II.* Epiſcopus ducentas libras denariorum *johanni* de *Ochſenſtein* & *Nicolao Richter*, quibus caſtrum cum omni valle oppignoratum fuit, ſe debere profeſſus eſt in caſtri & oppidi illius munitionem expenſas. Trecentae librae ſub *Wilhelmo II.* Epiſcopo An. MCCCCXIII. in idem opus per *Hohenſteinium* & alios in pignore ſucceſſores jam erant collatae. Oppidum in chartis occurrit, quamdiu perſtitit Caſtrum, quod ſeculo XVI. cum oppido interijt. Ex hoc tamen vicus ſupereſt, cujus Lotharingica pars trans *Bruscam la Broque*, haud dubie *a ponte* Romanice dicitur.

oo) Duplex vicus, ſuperior & inferior, qui in charta An. MCCCLXVI. memoratur, deinceps in unum quoque contractus eſt.

*) XVII.

ANNO M°CC°L. QUINTO *WILHELMUS* REX ROMANORUM DONATIONEM ECCLESIAE IN *EHENHEYM* DIOC. ARGENTINENSIS ECCLESIAE MOGUNTINAE FACTAM CONFIRMAT. *Vid. Gud. Tom. II. pag.* 117.

W*ilhelmus* Dei gracia Romanorum Rex ſemper Auguſtus univerſis imperij fidelibus gratiam ſuam & omne bonum. Regie Celſitudinis benignitas provide penſans merita ſingulorum ad eos debet liberalius inclinari in quibus & fidelitatis elucet effectus & eterne retribucionis premium exſpectatur, precibus igitur Decani & Capituli Maguntini fidelium noſtrorum grato concurrentes aſſenſu & eorum ſervicia benivolo proſequentes affectu eccleſiam in *Ebenheim* Argentinenſis diioceſis uſui fratrum pleno jure & liberaliter donatam a nobis auctoritate regia confirmamus eisdem non obſtantibus literis aliquibus veritati prejudicantibus vel per abbatiſſam de *Honberg* vel per quoscunque alios veritate tacita impetratis. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam noſtre confirmacionis infringere vel ei auſu temerario contra ire, ſi quis vero contra id aliquid attemptaturus preſumpſerit noverit ſe indignacionem Regiam incurriſſe. Datum *Colonie* Idus Decembris Indiccione quarta decima Anno Domini milleſimo ducenteſimo LV°.

**)

**) XVIII.

R*ychardus* Dei gracia Romanorum Rex ſemper Auguſtus unniverſis imperij fidelibus gratiam ſuam & omne bonum. Regie celſitudinis benignitates penſatis fidelium ſuorum meritis profectum eorundem conſuevit intendere liberaliter incrementis, cum igitur inclitus predeceſſor noſter felicis recordacionis quondam *Wilhelmus* Romanorum Rex ſemper Auguſtus Decanum & Capitulum eccleſie Maguntine utpote fideles ſuos proſequens ſpeciali gracia & favore eccleſiam in *Ebenheim* Argent. dioc. uſui fructui pleno jure & liberalitate donatam ab ea auctoritate regia eisdem duxerit confirmandam, nos eosdem Decanum & Capitulum ipſius eccleſie Magunt. quorum circa honorem imperij veris experimentis fidei cognovimus puritatem non minori ymmo ſimili ac majori proſequi gracia benivolencie cupientes donacionem & confirmationem ipſius eccleſie in *Ebenheim* ipſis factam ratam & gratam habemus & eas ipſis auctoritatis regie eciam munimine confirmamus, non obſtantibus aliquibus literis ab ipſo predeceſſore noſtro a quoquam veritate tacita impetratis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtre confirmacionis infringere vel ei auſu temerario contraire, ſiquis autem contra aliquid attemptaturus preſumpſerit noverit ſe indignacionem regiam incurriſſe. Datum *Maguncie* Anno Domini Milleſimo ducenteſimo LVII. Indiccione XV. XV. die ſeptembris anno regni noſtri primo.

***)

Digitized by Google

***) XIX.

Ludovicus Dei gracia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus univerſis ſacri Romani Imperij fidelibus ad quos preſentes litere pervenerint graciam ſuam & omne bonum. Ad apicem Imperatorie Celſitudinis licet inmeriti evocati ad hoc ſumme conſideracionis ſtudio intencionis noſtre propoſitum dirigere volumus & fideles imperij & potiſſime nobis devoti ac bene meriti ſingularibus beneficiorum muneribus noſtram per clemenciam decorentur, ob quam rem quoniam viri honorabiles Prepoſitus Decanus & Capitulum eccleſie majoris Magunt. noſtre celſitudini humiliter ſupplicarunt, quatenus eis donacionem de jure patronatus eccleſie parochialis in *Ebenheim* ſuperioris Argentin. dioc. per Dive memorie *Heinricum* Imperatorem Romanorum predeceſſorem noſtrum ipſis & eccleſie Mag. factam de noſtra imperiali clemencia confirmare dignaremur, Nos conſideratis devocionis meritis quibus erga nos ac ſacrum Imperium multipliciter claruerunt ipſis donacionem predictam approbamus confirmamus ac de novo donavimus ac eciam preſentis ſcripti oraculo de novo donamus & perpetuo confirmamus. In cujus rei teſtimonium preſentes conſcribi & noſtre majeſtatis ſigillo juſſimus communiri. Datum *Franckenford* die Dominico ante feſtum beate *Margarete* virginis anno Domini Milleſimo trecenteſimo triceſimo tercio regni noſtri anno decimo nono Imperij vero ſexto.

****)

****) XX.

REFORMATIO MONASTERIJ S. *NICOLAI* IN TRUTENHUSEN CANONICORUM REGULARIUM S. *AUGUSTINI* CONGREGATIONIS WINDESEMENSIS.

R*upertus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Argentinenſis per Alſatiam Landtgravius. Notum facimus univerſis, quod nos zelo divini cultus obſervantiaeque regularis accenſi, illaque in monaſteriis noſtrae dioeceſis, ibi praecipue ubi jam penitus ceſſant & deſinunt erigere cupientes ad monaſterium canonicorum Regularium in *Trutenhuſen* dictae noſtrae dioeceſis ejusque reformationem aciem mentis noſtrae direximus, ex intimis deſiderantes, quod tam inſignis & devotus locus, nunc quodammodo deſolatus, in quo ſuper extantibus dumtaxat duobus, prepoſito videlicet, & alio canonico Regulari, quibus de cultu divino cura non eſt organa canentium Deo Laudes jam diu, heu quieverunt & quieſcunt, & in quo nullum quodammodo veſtigium religionis proh dolor pudor remanſit in ſpiritualibus & temporalibus reformetur & reſloreat, conſiderantes denique id aptius, meliusque fieri non poſſe, quam per introductionem fratrum Canonicorum regularium de obſervantia ex aliquo monaſteriorum generali Capitulo in *Windeſem* dicti ordinis, Trajectenſis dioeceſis ſubiectorum, cum plena ſubiectione dicti monaſterii in *Trutenhuſen*, eidem Capitulo ac ſuis ſuperioribus & viſitatoribus facienda, prout in diver-

verſis locis ac monaſteriis diverſarum dioceſium penitus quodamodo deſolatis, ac in ſpiritualibus & temporalibus collapſis & per introductionem hujusmodi fratrum, divina diſponente clementia, Laudabiliter reformatis & reſtitutis, paucis iam effluxis temporibus, novimus eſſe factum. hinc eſt quod nos maturo praehabito conſilio, ex certa noſtra ſcientia pro tanto bono conſequendo, ex quo & indies maiora ſuccreſcere debere non haeſitamus. Interveniente denique Capituli Eccleſiae noſtrae Argentinenſis conſenſu dictum monaſterium in *Trutenhuſen* cum omnibus & ſingulis ſuis aedificiis praediis, vineis, ſylvis, pratis, paſcuis agris, aquis, aquarumve decurſibus Juribus privilegiis, rebus, bonis, mobilibus & immobilibus ac pertinentiis univerſis praefato Capitulo generali Canonicorum regularium in *Windeſem* ſubmittimus & ſubijcimus, volentes & decernentes, quod illi, ac ipſius omnimodo Jurisdictioni in perpetuum, durante tamen obſervantia regulari ac fratribus de dicto ordine & ipſius obedientia in eodem remanentibus ſubiacere & ſubeſſe, ac eodem, ac viſitatoribus per ipſum deputatis, ac deputandis in futurum viſitari, Prior & fratres ſui canonici inpoſterum ibi eligendi & inſtituendi ſecundum ſtatuta, & ordinationes regulae dicti Capituli generalis eligi, inſtitui, confirmari, deſtitui, corrigi & emendari, ac nonnunquam ordinatione Prioris mutari, atque ipſum monaſterium prior & fratres ſeu Canonici ad illud introducendi, omnibus & ſingulis libertatibus privilegiis & exemtionibus Capituli generalis Canonicorum

corum regularium, & eidem, ac Canonicis ſibi ſubiectis a ſede apoſtolica conceſſis & concedendis, jurisdictione fori contentis, nobis & ſucceſſoribus noſtris ſalva remanente, uti frui, & gaudere debeat, & debeant, promittentes pro nobis & ſucceſſoribus noſtris, quod in & circa praemiſſa eos nulla ratione inquietabimus, aut perturbabimus per nos vel officiales noſtros, directe, vel indirecte quovis quaeſito colore. Inſuper etiam ut quietius Domino famulari poſſint, dictum monaſterium ac eius priorem & fratres ſive Canonicos, exactionibus, contributionibus, ſubſidiis ſervitiis currum nutrimentis canum, receptionibus Venatorum, aliorumque ſervitorum noſtrorum, vel Eccleſiae, aut aliis ſervitiis vel oneribus etiam hactenus conſuetis, non gravabimus ſed in omni libertate eos conſeruabimus & tuebimur pro noſſe & poſſe, quotiescumque fuerimus, aut ſucceſſores noſtri fuerint requiſiti. Verum ut arctius memoriae noſtrae, aut ſucceſſorum noſtrorum imprimatur, quod ad defenſionem talem & conſervationem in libertatibus ſuis teneamur, reformatores dicti monaſterii ſponte obtulerunt, Priorem & fratres inibi inſtituendos, ſingulis annis in feſto S. *Martini* nobis & ſucceſſoribus noſtris de tribus Libris denariorum reſponſuros, quos ab eis gratuite ſuſcipientes pro nobis & ſucceſſoribus noſtris promittimus ultra penſionem hujusmodi eos grauare non velle, etiamſi ipſum monaſterium ad pinguiorem fortunam venire contingat. Praeterea conuentionem factam cum

cum praepoſito & fratre *Joanne*, qui hactenus in dicto Monaſterio fuerunt approbantes. volumus quod in portionibus eis aſſignatis & adſcriptis contenti exiſtentes priorem & fratres in dicto monaſterio inſtituendos in plurime que in monaſterio ipſo impediant aut perturbent. In teſtimonium omnium & ſingulorum praemiſſorum nos *Rupertus* Epiſcopus praefatus, ſigillum noſtrum Pontificale praeſentibus duximus appendendum. Et nos *Joannes* comes de *Helffenſtein* Decanus, totumque Capitulum Eccleſiae majoris Argentinenſis, quoniam praemiſſis omnibus & ſingulis conſenſum & aſſenſum noſtros praeſtitimus & adhibuimus ideoque ſigillum majus Capituli noſtri ſimiliter praeſentibus duximus appendendum. Datum in caſtro noſtro *Dabichenſtein* ſexta die Menſis ſeptembris. Anno Domini milleſimo quadringenteſimo, quinquageſimo quarto.

ARCHIDIACONATUS CAMERARIJ ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM RHINAVIENSEM.

1. ARTOLSHEIM Eccleſia paroch. S. *Mauritij*. a)

Richtolsheim Eccleſ. S. *Arbogaſti*. b)

2.

Digitized by Google

2. BALDENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Blaſij.* c)
Ober-Rathſambauſen. d)
Muetersholtz. Eccleſ. S. *Urbani.* e)
Nider-Rathſambauſen. f)
Ebenweyer. g)

3. BINDERN Eccleſ. paroch. S. *Udalrici.* h)

4. DIEBOLSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Bonifacij.* i)

5. ESCHAU k) & *Wiebolsheim* l). Eccl. paroch. S. *Trophimi.* Abbatia Canoniſſ. nobilium unita. m)
Schatzenhoff & jaegerhoff.

6. GERSTHEIM Eccleſ. paroch. S. *Dionyſij.* n)
Obenheim. Eccleſia S. *Remigij.* o)

7. HERBSENHEIM Eccl. par. S. *Barbarae.*
Rosfelden Eccleſ. S. *Wendelini.* p)

8. HILTZENHEIM Eccleſia paroch. S. *Martini.* q)

9. ILLKIRCH r) *Graffenſtaden.* *Neuhoff* & *Gambſau.* Eccleſ. paroch. S. *Symphoriani.* Capella *B. M. V.*

10. MUSSIG Eccleſia paroch. S. *Oſwaldi.* s)
Breitenheim deſtructus. Capella S. *Michaelis.* t)
Schnellenbühl deſtructus. Capella S. *Ignatij.*

11. NEÜNKIRCH Eccleſia paroch. *B. M. V. Natae.*
Widernheim Eccleſ. S. *Sebaſtiani.*
Zelſenheim.
Frieſenheim Eccleſ. S. *Nicolai.*

12. PLOBSHEIM Eccleſ. paroch. S. *Petri.* u)
Capella *B. M. V.* ad quercum.

13. RHEINAU Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* x) Collegiata *Argentinam* translata. y)

Capella S. *Eliſabethae* Hoſpitale.

Taubenſand. z)

Boffzheim Eccleſ. S. *Stephani.* aa)

14. SASSENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Joannis Bapt.* bb)

Capella S. *Joannis Nepomuceni* in caſtro.

Schoenau Eccleſ. S. *Oſwaldi* cc)

Sundhauſen Eccleſ. S. *Martini.* dd)

Linckenheim deſtructus. Capella S. *Antonij Paduani.* ee)

15. SCHWABSHEIM Eccleſia paroch. S. *Jacobi Majoris.* ff)

Bolſenbiesheim Eccleſia S. *Sebaſtiani* olim parochialis. gg)

Niffern deſtructus. Capella S. *Catharinae.* hh)

16. WITTISHEIM Eccleſia paroch. S. *Blaſij.*

a) *Artolſhemium* ſub *Johanne I.* Epiſcopo id eſt, ineunte ſeculo XIV. *Rathſamhauſij* jam poſſederant.

b) Vulgo *Richelſen.*

c) Praeſtans vicus, in Ebersheimenſis Abbatiae chartis a ſeculo IX. celebratiſſimus vinculo feudali Rathſamhauſijs a *Lapide* datus fuit; quibus extinctis non ad alteram Rathſamhauſiorum lineam ſed ad regiorum caſtrorum metatorem generalem Dominum *de Chamlay Ludovici XIV.* beneficio tranſivit. Riswicenſi autem pace An. MDCXCVII. ſtatutum, ut dominium directum in *Baldenheim* Wirtembergicae domui ſalvum maneret, idque homagio ſuo *Chamlajus* firmaret. Poſt hujus de-

deceſſum *Leopoldus Eberhardus Wirtemberga-Montisbelgardenſis* Dux nobili Sanderslebiorum familiae in aula ſua degenti *Baldenhemium* conceſſit. Caſtrum vico adſtructum eſt, quod illi inhabitant.

d) Caſtellum cum villa feudum quoque eſt ad *ſanderslebios* nunc ſpectans. Rathſamhauſij a *lapide* id quoque olim poſſederant.

e) *Mietersholz* vicus haud mediocris a Francico Alſatiae aevo jam innoteſcit.

f) In *Rathſamhauſen* caſtrum olim primarium fuit gentis, quae ſuum inde nomen traxit. hodie inferior vicus dicitur. Memorant locum *Annales Colmar.* ad An. MCCLX. nec non *Chronicon apud Martene Theſ. Anecdot. Tom. III. Col. 1132.* & chartae Ebersheimenſes.

g) Pax caſtrenſis in *Ebenweyer* inter Rathſamhauſios An. MCCCCLXVI. condita eſt. Caſtrum nunc dirutum jacet.

h) Sive *Binrenheim* inter Epiſcopum & Abbatiam Ebersheimenſem quoad judiciorum emolumenta diviſum.

i) In Ebersheimenſibus ſeculi XII. chartis & Annalibus Colmarienſibus An. MCCLXXXI. quo monialis de *Tubilzheim* ſe tranſtulit in *Cazinthal*, memoratur hic vicus; Andlavienſes dominos ab Anno MCCCCXXII. agnoſcit, quibus *Fridericus IV.* Imp. privilegium gabellae vini hic inſtituendae An. MCCCCLXXII. conceſſit. jus patronatus a Dynaſtia Lahrenſi trans Rhenum pendens defuncto *Jo. Georgio de Lichtenfels* gentis ſuae poſtremo *Ludovicus* Naſſoviae Comes *Wilhelmo ſtreiffio* An. MDCXIV. contulit.

k) Rathſamhauſiorum ab *Ebenweyer* proſapia ex Lichtenbergenſium Dynaſtarum privilegio hunc vicum ab Anno MCCCLXVII. poſſedit.

Digitized by Google

l) In *Lotharij* Imp. pro Abbatia S. *ſtephani* diplomate An. DCCCXLV. *Weibilesheim* ſcribitur; Boeckliniorum, quod ibi eſt, caſtrum *Knobelsburg* dicitur, pro ſeniore familiae ſeculo XVI. conſtructum.

m) An. MCCCXLVIII. hoc monaſterium inter alia a primarijs precibus immune declaravit *Carolus IV.* Imp. *Schöpflin Alſat. Dipl. n. MXXIII.*

n) Inter Bockios, Zornios atque Dettingenſes, qui Marxijs ab *Eckwersheim* fine ſeculi XVI. ſucceſſerunt, hodie diviſus. Nitidae hic Dettlingenſium aedes cum hortis.

o) Inter Bockios, Boecklinios & Sickingenſes nobiles partitus eſt locus. Bockij trientem ſuum Anno MCCCCXXXVII. impetrarunt ab Epiſcopo, itemque Sickingenſes per Howarthios de *Kirchheim* ſuum. Boeckliniorum pars eſt allodialis. Eccleſiae Argent. jure Landgravij Alſatiae inferioris olim compotes fuerant.

p) An. MCCCXCVIII. ad Epiſcopum redijt, quod *Wilhelmus II.* Epiſcopus *Catharinae Hugonis Richteri* viduae pro bis mille florenis An. MCCCC XIV. rurſus oppignoravit.

q) Vocatur quoque *Hiltzheim*, *Hiltesheim* vulgo *Hiltzen.* Hic caſtrum *Ertburg julium Caeſarem* condidiſſe *Chron. MS. Novient.* nullo teſte munitum tradit.

r) Klingliniorum feudum An. MDCCXXXV. cum vico *Hönheim* permutatum.

s) *Muſig* feudum Auſtriacum fuit Rathſambauſijs primo dein & Moerſpergenſibus collatum. *jacobum* & *johannem a Rathſambauſen* fratres *Rudolphus* Dux An. MCCCLXI. *ſigismundus* Auſtriacus *Caſparum* de *Moersperg* & *Mauritium a Rathſambauſen* ſimul inveſtivit Anno MCCCC LXXX.

t)

t) Vicus *Breitenheim* in villam mutatus, ex qua hodie nil niſi Capella ſupereſt. Ager ejus Baldenheimenſi contiguus.

u) Olim *Plabodesheim* & *Bloboltzheim* vicus immediatus cum duplici caſtro veteri ac novo, unde Blabolshemijs olim nobilibus gentilitium nomen. Hunc Imperatores Germanici identidem oppignorarunt, jus reluitionis *Albertus I.* An. MCCC VIII. & *Carolus IV* An. MCCCLVI. Argentinenſibus dederunt Epiſcopis.

x) *Rinowa Chronicon Novient* apud *Martene Theſ. Anecd. Tom. III. Col.* 1146. *Rinaugiam Annales Colmariens. Rynowe Burc. de Fricka*, *Rynaw Conradus Urſperg*, alij aliter ſcribunt. ſitum ipſum ejus indicat nomen. Locum tamen, quo primitus ſteterat, hodie non occupat; occupat illum Rhenus cui adſtructum eſt oppidum, quod *Anſelmus* Epiſcopi in Civitate Argent. advocatus An. MCCXV. poſſedit, Epiſcopo poſt mortem ejus reſtituendum.

y) Capitulum Honaugienſe ad locum opidi *Rynouwe Conradus* Ep. An. MCCXC. tranſtulit, eidemque plenum jus in omnibus conceſſit ad oppidum & bannum *Rynowe* pertinentibus absque damno Rectoris Eccleſiae parochialis. An. MCCCXCVIII. Capitulum, ſuperiore ſeculo violentia Rheni *Honauga* pulſum, *Rhinovia* quoque emigrare coactum, *Argentinam* ad D. *Petri* ſenioris Eccleſiam translatum eſt. ſic *Wilhelmi* Ep. charta translationis.

z) *Taubenſand* vel *Neudorf* novus in inſula Rheni circa annum hujus ſeculi vigeſimum enatus eſt vicus, cum *Nonnen villa* trans *Rhenum*, in cujus agro eſt, ad Rathſamhauſios ut allodium ſpectat.

aa) *Ellum* inter & *Rhenum* prope *Rhinoviam* vicus a nobili Muegiorum familia diu poſſeſſus. Codex

dex MS. ſeculi XIV. ſic habet: De villa *Boſſesheim*, cujus villae medietas tantum pertinet Epiſcopo, datur annuatim pro collecta februarij una libra denar. quadrantem hujus vici *Ludovicus Mueg* a *Petro Wirico* Tabernenſi An. MDI. reliqua *ſebaſtianus Mueg* a S. *ſtephani* Argent. Abbatia Anno MDLXVII. & ab Hanoico - Lichtenbergae Comite, qui ex Ochſenſteinenſi Dynaſtia alium quadrantem in *Theoboldum Murnhartum* An MCCC LXXIV. collatum acceperat, An. MDLXXIII. coemit.

bb) *Marckolshemium* inter atque *Rhinaviam* vicus. Schoenavienſes nobiles una cum Ramſteinijs medio ſeculi XV. poſſederant. at a ſeculi XVI. initio poſſident ſoli.

cc) Inter *Marckolsheim* & *Rhinau* ſitus eſt vicus. An. MCCCLVII. ſeleſtadienſes *jacobo* & *Rudolfo* de *Schoenowe* equitibus pro combuſto hoc vico ſexcentos florenos dederunt.

dd) *Sundhauſen jo. de Landsperg* armiger *Eberhardo* & *Ulrico* Wirtenbergicis comitibus An. MCCC. in feudum obtulit, quod a *johanne* & *Gunthero* fratribus de *Landsperg* An. MCCCXLIV. repetitum. Caſtrum & vicum hunc Wirtenbergenſis Dux menſe Auguſto MDCI. ob commiſſam feloniam armata manu occupavit; utrumque Anno MDCXII. *jacobo Wurmſero* Hornbergenſi praefecto ſuo, cujus poſteri hodieque id poſſident, traditurus in feudum.

ee) Inter *Saſſenhemium* atque *Dübolsheim*; ad nobiles Schoenavienſes ſpectans.

ff) Hic Abbatia Ebersheimenſis curtem dominicam a *Lanzone* nobili quodam ſuevo, qui vicum inhabitavit, dono accepit. *Chron. Novient. Col. 1136.*

gg) Inferioris Alſatiae vicus matriculae nobilium inſcriptus ab *Eberhardo* Wirtenbergae Comite ut

Hor-

Horburgenſis Comitatus poſſeſſore ex ſemiſſe An. MCCCXCIV. dein a *Georgio* Duce Rathſamhauſijs ab *Ebenweyer* ex aſſe collatus.

hh) Obvium in Alſatia inferiore nomen; ſupereſt ex eo hodieque molendinum. In charta *ſigmundi de Lichtenberg* An. MCCCXLVII. *Nuvarnen* ſcribitur.

ARCHIDIACONATUS CANTORIS DEIN PRAEPOSITI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM SELESTADIENSEM.

1. St. BLAISE ſive *Helmanz-gereuth.* Eccleſia paroch. S. *Blaſij.* a)

Plancanrup ſive *Bliensbach.*

2. BREITENBACH Eccleſ. paroch. S. *Galli.* b)

Hochwald ſylva.

3. COLROY LA ROCHE alias *Gallerey.* Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.* c)

Ranrupp ſive *Roſchbach* Eccleſ. S. *Vincentij.*

Fonrupp ſive *Funbach.*

Salſey ſive *ſaltzheim.*

Stampemont ſive *ſtemberg.*

4. DIEFFENBACH Eccleſ. S. *Laurentij.* d)

Conventus monial deſtructus.

Hirtzelbach ſive *Aſchernbach.*

Neuf bois ſive *Critt.*

Digitized by Google

5. St. CROIX Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.* e)
Petit - Rombach. Capella S. *Antonij* Eremitae.
Grand - Rombach.

6. DAMBACH Eccleſ. paroch. S. *ſtephani.* f)
Primiſſaria ibidem.
Altenweiler deſtructus. g)
Oberkirch deſtructus. Eccleſia S. *Sebaſtiani* olim parochialis.
Capella S. *jacobi* Majoris. Hoſpitale.
Capella S. *joannis Baptiſtae.*
Capella *B. M. V.* Aſſumptae.

7. EBERSHEIM Eccleſia parochialis S. *Martini.* i)
Ill.

8. FOUCHY ſive *Grube.* Eccleſia paroch. S. *joannis Baptiſtae.* k)
Breitenau pars.

9. HOHWART Eccleſia paroch. S. *Aegidij.* l)
St. *Pierre aux bois* ſive *Petersholtz.*

10. St. HYPOLITE ſive *ſanct Bilt.*
Eccleſia paroch. S. *Hyppoliti.* m)
Prioratus ord. S. *Benedicti* unitus. n)
Primiſſaria in praedicta parochiali.
Capella S. *jacobi.* Hoſpitale.
Capella S. *Wendelini.*
Capella S. *Crucis.*

11. KESTENHOLTZ ſive *Chatenoix.* Eccleſ. paroch. S. *Georgij.* o)
Capella S. *Crucis.*
Capella S. *Annae.*

Want-

Wantzelle. p)

12. KINTZHEIM Eccleſia paroch. S. *Martini.* q)

Capella S. *Oſwaldi.*

Capella S. *jacobi* in Caſtro.

13. LIEVRE ſive *Leberau.* Eccleſ. par. *B. M. V.* Aſſumptae. Prioratus ord. S. *Benedicti* unitus. r)

Lallemand Rombach Eccleſ. S. *Röſaliae. Deutb-Rumbach.*

Muſsloch.

La Hingrie.

14. St. MARIE AUX MINES ſive *Markirch* ad S. *Mariam Magdalenam* pars Lotharingiae. s) Eccleſ. Paroch. S. *Mariae Magdalenae.* Eccleſia Conventualium.

Capella S. *Mathaei.*

15. St. MARIE AUX MINES ſive *Markirch* ad S. *Ludovicum* pars Alſat. Eccleſ. paroch. S. *Ludovici.*

Fertrue ſive *Fordelbach.* t)

St. *Blaiſe.* u)

Eſchberg ſive *Eckerich* x) & *Raventhal* Eccleſia SS. *Petri* & *Pauli.* Prioratus S. *Acherici* ord. S. *Ben.* deſtructus.

Petite lievre ſive *klein Leberau.* y)

16. St. MARTIN Eccleſia paroch. S. *Martini.* z)

Meiſengott Capella S. *Antonij* Eremitae. aa)

Steige Eccleſ. S. *Magdalenae.*

Guirligotte & *Vagenbach.*

Digitized by Google

Honcourt ſive *Huguesboffen* Eccleſ. S. *Michaelis*. Abbat *Hugonis Curiae* ord. S. *Bened.* unit. bb)

17. NEUVE-EGLISE ſive *Neukirch*.

Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.* cc)

St. *Maurice* ſive ſanct *Moritz* Eccleſia S. *Mauricij*.

Breitenau pars.

18. ORBEIS Eccleſ. par. S. *Nicolai.* dd)

19. ORSCHWEILER Eccleſ. paroch. S. *Mauritij*. ee)

Capella S. *joſephi.*

20. SAALES ſive *Seel.* Eccleſia S. *Bartholomaei.* ff)

Bruche ſive *Brüſche* Eccleſia paroch. S. *Petri.* gg)

Bourg.

Levreuil.

Le Hang Capella S. *Laurentij.*

21. SCHERWEILER Eccleſ. paroch. SS. *Petri* & *Pauli.* hh)

Capella S. *Odiliae.*

Capella S. *Wolffgangi.*

Dieffenthal Eccleſ. S. *Michaelis.* ii)

22. SCHLETSTADT Eccleſ. paroch. S. *Georgij.* kk)

Tres Capellaniae in Eccleſia paroch.

Eccleſia Praeceptoratus ord. S. *joannis Bapt.* ll)

Eccleſia *ſanctae fidei* olim Praepoſitura ord. S. *Benedicti.* mm)

Eccleſia Dominicanorum cum conventu. nn)

Eccleſia Recollectorum cum conventu. oo)

Ec-

Eccleſia Capucinorum cum conventu. pp)

Eccleſia Monialium ord. S. *Dominici* cum conventu. qq)

Capella hoſpitalis civium.

Domus Domicell. inſtruct. Chriſtian.

Capella hoſpitalis militaris.

Capella S. *Michaelis*.

Capella *B. M. V.* ad Nives in *Illwald* extra muros civitatis.

Capella S. *Annae*.

23. TANVILLER Eccleſia paroch. S. *jacobi*. Prioratus ordin. S. *Benedicti* deſtructus. rr)

Capella domeſtica in Caſtro.

24. VILER ſive *Weiler*. Eccleſ. paroch. *B. M. V.* Aſſumptae. ss)

Primiſſaria in Eccleſia parochiali.

Trienbach Capella S. *Chriſtophori*.

Charpe ſive *Mittelſcher*.

Lalay ſive *Lach*. Capella S. *Aureliae*.

Baſſenberg Capella S. *Quirini*.

Albe ſive *Erlenbach* Eccleſia S. *Wendelini*.

a) Viculus inter Vilerenſem ac Rupeam valles. Hunc Rathſamhauſij a *Lapide* Dynaſtiae Rupenſis olim poſſeſſores pro Caſtro *Breitenberg* in valle ſultzmatenſi ſito, quod alijs vendiderant, Eccleſiae Argent. An. MDVIII. obtulerunt in feudum. Inde Fuggeris Comitibus ineunte ſeculo XVIII. & per hos *Andlavienſibus* in ſub feudum obtigit.

b) Vicus major, ubi lapis ſciſſilis, Ardoſius, effoditur.

c)

c) Id eſt, Collis regius. *Roſchbach* vicus colli vicinus praeſtantes ſubminiſtrat ferri fodinas.

d) Dominium hujus villae ad *Johannis* Landgravij Werdenſium poſtremi progenitores pertinuiſſe *Johannes* Epiſcopus Argent. An. MCCCLXIX. fatetur. Incluſorium virginum ibi a Werdenſibus fundatum *Johannes* ille Epiſcopus ad *Johannis* Landgravij preces in praebendam ſacerdotalem convertit.

e) Ubi arx deſtructa. Germani *Sant-Crutz* vocant, adeoque ab oppido Alſatiae ſuperioris *Heilig Crutz* nomine diſtinguunt. Diſtinctio haec in veteri jam ſcripto ſeculi XV. apud *Kônigshov. pag. 943.* occurrit.

f) Prope *Seleſtadium*, *Bertholdus* a *Bucheck* Epiſcopus Argent. circa An. MCCCXL. forma oppidi donavit. Altiorem oppidi hujus originem *Innocentius VIII.* PP. his verbis exponit: Cum olim cauſantibus guerris, incendijs & alijs, quibus partes illae afflictae fuerunt, *Altenweiler* & *Oberkirch* villae cum ſuis domibus miſerabiliter deſtructae & deſolatae fuiſſent, ac earum incolae & habitatores guerris hujusmodi ceſſantibus opidum *Tambach* moenijs, turribus & foſſatis munitum & in eo unam Eccleſiam conſtruxiſſent &c. Ex *Altenweiler* ergo & *Oberkirch* proximis *Dambaco* vicis, qui ſeculo XIII. perierunt, noſtrum hoc oppidum prodijt.

g) Vide *notam f.* praecedentem.

h) Conferatur nota mox citata.

i) Semileucae ſpatio ab Eberheimenſi monaſterio diſtat & antiquior hoc vicus eſſe videtur, quod monaſterium ab eo nomen accepit. Advocatum loci An. MCCXIX. inter feuda ſua Epiſcopalia Advocatus Argentinenſis numeravit. *Guilielmus*

II.

Digitized by Google

II. Epiſc. eum An. MCCCCXXIV. *Bernhardio Bockio* militi vendidit. &c.

k) *Grube.* In *Lucij III.* PP. protectorio, quod Coenobio Baumgartenſi An. MCLXXXII. dedit, *Mathaeus* Lotharingiae Dux & *Symo* de *Parreia* grangiam in foſſa monaſterio huic contuliſſe ſcribuntur.

l) Hunc locum *Rudolphus* Comes ab Eccleſia Argentin. pro Advocatia Rubeacenſi An. MCCLXIX. in feudum obtinuit.

m) Olim *Audaldovillare*; oppidum Lotharingicum extra vallem *Leberiam*, ad radices *Vogeſi* infra *Kunigsburgum* caſtrum, ubi in veteris arcis ruinis *Leopoldus* Dux novam excitavit. An. MIII. *Henricus II.* Imp. diploma in S. *Hippolito* dedit. vid. *Herrgott geneal. Habsb. Tom. II. num. 156.*

n) Prioratus S. *Alexandri* & S. *Hippoliti*, advocatiam Lotharingiae Ducibus *Lotharius II.* Imp. confirmavit.

o) *Caſtinetum.* Curtim cum vineis S. *Odiliae* Monaſterio *Ebersheim.* & curtim dominicam *Remigius* Argentin. Epiſc. *Haſcoviae* coenobio ſeculo VIII. in *Caſtineto* donarunt. In bullâ *Innocentij II.* Mediano monaſterio An. MCXL. data legitur *Caſtinove. Belhomme p. 287. An. MCCXCVIII.* cum Caeſareos inter & Epiſcopum Argent. arma miſcerentur, *Caſtinetum* a ſeleſtadienſibus combuſtum, quod amnem ex valle Albertina *Seleſtadium* verſus decurrentem, Caſtinetenſes divertiſſent. Hi flagrantes vindicta ope Gallorum, quos in auxilium vocaverant, proximum ſibi imperialem vicum *Kunigisheim* jure talionis ſed non impune vaſtarunt. *Annal. Colmar. ad h. an.* Seculo XIII. *Caſtineti* curiam dominicam atque palatium ſive caſtrum, ubi tria per annum placita habebantur, &

Digitized by Google

& An. MCCCVI. officinam monetariam Epiſcopus habuit.

p) Villam *Wantſelle* ex parte ripae ſacrae verſus *Franckenburg* Eckerichij ſeculo XIV. ab Eccleſia Argentinenſi in feudum habuerant.

q) Veteres *Künigsheim* latine Regis villa, qualis etiam fuit, dixere. Villam *Kunigesheim* in pago Heliſacenſi *Lotharius* Imp. *Hercangario* Comiti Anno DCCCXLIV. donavit. *Rudolfus I.* Imp. villam *Kuningisheim* cum hominibus & pertinentijs univerſis, illis duntaxat exceptis, quae in eadem villa alijs obligata, *Hartmanno* & *Egilolfo* fratribus de *Ratzenhuſen* pro centum quinquaginta marcis argenti in noſtris ac Imperij uſus expoſitis - An. MCCLXXXVI. XIV. Cal. junij ante *Luterburgum* cum eſſet, oppignoravit.

r) Gallice *Lievre* olim *Fulradovillare*, cujus Prioratus cum primatiali *Nanceji* eccleſia nunc junctus eſt, Armaniacos Gallos An. MCCCCXLIV. admiſit hoſpites, unde locus a ſuper venientibus Alſatis paulo poſt incenſus, oppidi, quam habuerat, formam amiſit. *Monſtrelet Chroniques Vol. III. ad An. MCCCCXLIV.*

s) *Markirch*, S. *Maria* in fodinis, magnus & dives Alſatiae burgus, oppido perſimilis. In *Theodorici* Lotharingiae Ducis charta, qua decimam de S. *Maria* & de S. *Blaſio*, Prioratui Lebrahenſi ablatam Anno MLXXVIII. eidem reſtituit S. *Maria* ſimpliciter ſcribitur. *Hugo Monum. S. Antiq. Tom. I. pag. 174.*

t) Nunc viculus olim vicus permagnus quingentis paſſibus *Markircha* diſtans a metallurgis habitatus.

u) Exiguus vicus, cujus memoria ſeculo XI. jam reperitur, infra *Markircham* ditionis Rappoltſteinenſis ad ortum limes eſt.

x)

Digitized by Google

x) Vicus nominis ejusdem caſtro, a quo leucis aliquot diſtat, longe antiquior, S. *Wilhelmi* appellatione quandoque ſignatus. S. *Achericus*, unde loco *Eckerich* nomen, *Wilhelmi* miraculis clari, in Prioratu illius loci fuit ſucceſſor. *Richerius ſenon. in Chron Cap. IX. apud D' Achery ſpicileg. Tom. II. pag. 614. edit. novae.* Prioratus in parochialem converſus eſt Eccleſiam, cujus patronatus Mediano monaſterio competijt.

y) Viculus mineris ditiſſimus cum caſtro & vico *Eckerich* Abbatiae Murbacenſis feudum eſt.

z) Vicus *Hugonis curiae*, Abbatiae olim Benedictinae, cujus advocati ex Comitibus Habsburgicis fuerunt, proximus.

aa) Romanicum idioma in hoc loco incipit, adhaeret illi *Guirligotte*.

bb) Benedictinam in Vileria ſeu Albertina valle Abbatiam ſedi Romanae immediate ſubjectam, *Wernberus Ortenbergae* Comes Anno M. in honorem S. *Michaelis* Archangeli exſtruit. Anno MDXIII. Burſfeldenſi congregationi conjuncta eſt (*Bucelinus Germ. ſacr. Tom. I. part. II. pag. 19.*) Monachis vacuam Auſtriaca domus conſentiente An. MDCXVI. Pontifice Romano Abbatia Andlavienſi vendidit.

cc) *Neukirch* judicij Franckenburgici diſtrictus ſeculo XIV. ſedes.

dd) Vicus major, a quo tota vallis orbeana dicitur.

ee) Ad montis, ubi caſtrum eſt, ſitus radices.

ff) Extremus Vallis & Alſatiae vicus, elegans ſatis nec pauper, unde Rupea & S. *Deodati* valles conſpiciuntur. In San-Deodatianam progredienti fons ſalubris in angulo vallis, ubi S. *Gundelbertus* Archiep. primusque Abbas ſenonienſis latuiſſe traditur, primum occurrit. Eminet ultra mons acutus,

Digitized by Google

tus, cui caſtrum inſidet *Spitzenberg*, Alſaticis documentis notum. Vico *ſaales* officinae vitriariae (*Hang Hanſ*) propinquae ſunt in Alſatia ſitae.

gg) *Chronicon ſenon. lib V. Cap. XIV.* de militibus Epiſcopi ſcribit: Inde ad *ſales* venientes fecerunt ſimiliter & poſtea villam *Bruscam* incenderunt.

hh) Extra vallem in ampliſſimo campo *Caſtinetum* inter atque *Dambacum* infra caſtrum *Ortenberg.*

ii) Idem cum *Scherweiler* ſitus. *Dieffenthal* vini copia & bonitate praeſtat.

kk) Regia ſub Francis villa cum palatio fuit, ſub germanis in urbem converſa; ab origine ſua domanium Regni, unde incolae ſub Carolingis fiſcalini, quibus & aliij deinceps, Ducibus obnoxij acceſſerunt, ita ut Hohenſtaufiorum Alſatiae Ducum aevo *ſeleſtadij* pars quaedam allodialis extiterit, quam *Hildegardis* Duciſſa monaſterio S. *Fidis* a ſe condito An. MXCIV. tradidit. ſitum eſt *ſeleſtadium* ad ipſa fere Inferioris Alſatiae, cui adſcribitur & ſuperioris confinia e regione montium *Vogeſi* tam longe ibi proſilientis in plana, ut oppidum nonniſi leucae ſpatio a montibus, quatuor leucis diſtet a Rheno, adeoque arctiſſimus ibidem totius Alſatiae planae ſit tractus. *Ellus* alluit & pars ejus ope alvei perluit urbem, quod & alius ex ſcara alveus facit; unde platearum ejus mundities, aeris ſalubritas, uſusque moletrinarum. forma civitatis exterior ad circularem accedit. Moeniorum elegantiam ex latere coctili cum ambulacris tectis, turribus, tribus quatuorve foſſis ante ducentos annos ipſe incola Rhenanus celebravit. Parochialis Baſilica cum turre inter praeſtantia Alſatiae aedificia poni meretur ſeculi XIV. opus. Ex navi per gradus in chorum aſcenditur. In odeo ſervantur reliquiae ornamentorum funeralium ex D. *Ferdinandi I.* Rom. Imp.

Aug.

Digitized by Google

Aug. caſtro doloris Auſtriae *Vienna* per *jacobum Taurellum* alias *Oexel* praelibati nec non *Maximiliani II.* ac *Rudolphi II.* Impp. Augg. conſiliarium huc translatae An. MDLXXVII. menſe ſeptembri.

ll) An. MCCLXV. inſtitutus eſt *ſeleſtadij*, ad quem Templariorum curtis haud procul *Berghemio* ſita pervenit, cum ordo eorum An. MCCCVII. extingueretur. *Bzovius ad hunc an. Gürtleri hiſt. Templar. pag. 392.* In Capitulo generali Germaniae *Heimbaci* prope *Landaviam* An. MCCC XCIX. habito decretum, ut ſeleſtadienſis Praeceptoria Praeceptoriae S. *johannis* Argentinenſi traderetur, addita conditione, ut haec debita ejus ſolveret; duosque ibi capellanos ſui ordinis haberet, id quod magnus ordinis Magiſter *Philibertus de Naillac* An. MCCCCXVII. confirmavit.

mm) *Zu der heiligen Treu* vulgo S. *Getruwen* a Conchenſi Benedictinorum apud Ruthenos Abbatia pendens. *Mabillon Annal. Benedict. Lib. XXVIII. pag. 401.* Primum *ſeleſtadij* monaſterium fuit, cujus eccleſia circa An. MXCIV. ad ſepulchri formam exſtructa ab *Hildegarde Hohenſtaufia*; quae cum *Ottone* Epiſcopo Argent. ſuevorumque Duce *Friderico* filijs ſuis multa ei bona donavit & jura. *Herrgott Geneal. Habspurg. Lib. II. pag. 129. num. 100.*

nn) An. MCCLXXXIV. chorum eccleſiae ſuae intrarunt, Wickershemiorum & *Heſſonis* monetarij largitionibus potiſſimum adjuti. *Annal. Colmar. pag. 20.* ad an. praedictum. *Herzog Chron. Alſat. lib. VII. pag. 15.*

oo) An. MCCLXXX. illuc vocati ſunt, donata eis area in qua coenobium conſtruerent. Rathſamhauſij multa illis bona contulere.

pp) An. MDCLIV. ſenatus & ſcabinorum conſilio in Urbem recepti monaſterium ſtruxerunt.

qq) An. MCCXLV. virgines quaedam ſub S. *Auguſtini* regula ibi vivere coeperunt, quas *Innocentius IV.* anno ſequenti S. *Dominici* familiae adſcripſit. Paulo poſt his junctae fuerunt moniales quae in monte *Syle* prope *Rappolti villam* habitaverant, unde monaſterium ſeleſtadienſe iſtud vocari coepit in *Sylo*.

rr) Caſtrum & vicus in Vileria valle quae Lebrahenſi proxima ad San - Victorinos nobiles cum omni jure nunc ſpectat.

ss) *Vilerium*, locus Dynaſtiae princeps muris ac foſſa olim munitus. *Jo. Philippus* Rheni Comes fine Maji MDCXXXIII. pro ſuecis eum occupavit, tumultu per totam vallem excitato. *Chemnitz Schwed. Krieg in Teutſchland part. II. pag.* 127.

ARCHIDIACONATUS SCHOLASTICI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM LAHRENSEM ſive ETTENHEIMENSEM.

1. ALTORFF Eccleſia parochialis S. *Nicolai.* a) Capella S. *Crucis.*

2. BERGHAUPTEN, *Ingerbach*, *Bermersbach*, & *Bodenbach*. Eccleſia paroch. S. *Georgij*.

3. CAPPEL ad *Rhenum* Eccleſ. paroch. S. *Cypriani.* b)

4. ETTENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Bartholomaei.* c)

Primiſſaria in Eccleſ. par.

Capella S. *Barbarae.*

Hoſpitale & Leproſorium ei unitum.

Capella *B. M. V.* in Coemeterio.

Capella S. *Michaelis.*

Capella S. *Joſephi.*

Capella *B. M. V.* in monte *Callenberg.*

Ettenheimwiler Capella *B. M. V.* Doloroſae. d)

5. ETTENHEIM MÜNSTER ſive *Münſterthal.* Eccleſ. paroch. & Abbatialis *B. M. V.* Aſſumptae. Abbatia ord. S. *Benedicti.* e)

Eccleſia S. *Landelini.*

6. FRIESENHEIM Eccleſia paroch. S. *Laurentij.*

Heiligen-Zell Capella Domeſtica in curia Schutterana.

Lahr. Eccleſ. Collegiata deſtructa.

Burcheim.

Altenheim.

Hugsweiler.

Dündelingen.

7. GRAFFENHAUSEN Eccleſ. paroch. S. *Jacobi Majoris.* g)

8. HASLACH Eccleſia paroch. S. *Arbogaſti.* Hoſpitale. h)

Capella S. *Sebaſtiani.*

Capella *B. M. V.*

Digitized by Google

Eccleſia Capucinorum cum conventu.
Capella *B. M. V.* Lauretanae.
Hoffſtetten, *Merſt*, *Salmerſpach*, *Doctermanns-berg*, *Breittetnet* & *Mittelweiler*: Eccleſ. S. *Erhardi* in *Hoffſtetten*.
9. HERBOLTZHEIM Eccleſ. par. S. *Alexij*.
Capella S. *Margaritae*.
Capella *B. M. V.* ad arenam.
10. HOFFWEYER Eccleſ. paroch. S. *Galli*.
11. ICHENHEIM Eccleſ. par. S. *Nicolai*.
Capella *B. M. V.* Doloroſae.
Ottenweyler.
Dundenheim Eccleſ. S. *joannis Bapt.*
12. KIPPENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Mauritij*.
i) Hoſpitale.
Kippenheimweiler Capella S. *Blaſij*.
Mahlberg Capella S. *Catharinae*.
Eccleſia Capucinorum cum Conventu.
Capella domeſtica in caſtro.
Capella S. *Leonardi*.
Orſchweyer Eccleſ. S. *Andreae* olim parochialis.
Schmieheim.
13. KÜRTZEL Eccleſ. paroch. S. *Laurentij*.
Schutterzell Capella S. *Michaelis*.
14. MARLEN Eccleſ. paroch. S. *Arbogaſti*.
Goldſcheur.
Ritsersburg Capella S. *Mariae Magdalenae*.
15. MÜHLEN Eccleſ. paroch. S. *Udalrici*.
Capella S. *Udalrici*.
Rohrburg caſtrum.
16. MÜHLENBACH Eccleſ. paroch. S. *Afrae*.

17.

17. MÜNCHWEYR Eccleſia paroch. S. *Landelini.*

Waldburg. Eccleſ. S. *Arbogaſti.*

18. NIDER SCHOPPFEN Eccleſ. paroch. S. *Birgittae.*

Burggraben.

19. OBER SCHOPPFEN Eccleſia paroch. S. *Leodegarij.* k)

Capella *B. M. V.* dicta *Leutkirch* olim parochialis.

Thiersburg.

20. OBERWEYR Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.*

21. OTTENHEIM Eccleſ. paroch. S. *Galli.*

Capella S. *Urſulae* in curia Gengenbacenſi.

Almerſchwyler.

Meiſſenheim.

Nonnenweyhr.

Wittenweyler.

22. PRINTZBACH Eccleſia paroch. S. *Mauritij.*

23. RINGSHEIM Eccleſ. paroch. S. *joannis Baptiſtae.* l)

Capella S. *joannis.*

24. RUEST. Eccleſ. paroch. S. *Petri* ad vincula.

25. SCHUTTEREN. Eccleſ. paroch. & Abbatialis *B. M. V.* Aſſumptae. Abbatia ord. S. *Benedicti.*

Capella *B. M. V.* m)

26. SCHUTTERTHAL & villae *Seelbach* & vallis *Lichtenthal.*

Digitized by Google

Eccleſia S. *Antonij* Eremitae.

Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.* Recollecti in *Seelbach.*

Eccleſia Recollectorum cum hoſpititali Recollectorum ſoccolantium.

Reichenbach Eccleſia S. *ſtephani* olim parochialis.

Kuebach Capella *B. M. V.* Praeſentatae.

Gerith.

Caſtrum *Dautenſtein.* Capella S. *Antonij Paduani.*

27. SCHUTTERWALD Eccleſ. paroch. S. *jacobi.*

Hoeffen.

Langhurſt.

28. SCHWEIGHAUSEN Eccleſia paroch. S. *Romani.*

Capella S. *Annae.*

Dörlenbach & vallis *Printzthal.*

Capella S. *joannis Baptiſtae.*

Wittelbach Eccleſ. S. *Petri.*

29. STEINACH Eccleſ. paroch. S. *Crucis.*

Capella *B. M. V.* ad Nives.

Bollenbach.

Schnellingen. oratorium.

Welſchenbollenbach.

30. SULTZ Eccleſ. paroch. S. *Petri.*

Langenhard.

Mitterſen.

31. WAGENSTADT Eccleſ. par. S. *Mauritij.*

Dutſchfelden.

Digitized by Google

32. WEILER FISCHERBAH Ecclеſ. paroch. S. *Michaelis.*

Eſchau.

33. WELSCHEN STEINACH & valles *Untertbal, Langbrunnen, Zetenbauſs & Mühlenbach.* Ecclеſ. paroch. SS. *Petri & Pauli.*

34. ZUNTZWEYHR Eccleſia parochialis S. *Sixti.* n)

a) Dimidia tantum *Altorfij* pars poſt Emdingenſes Didenhemio & per hujus filias Gailijs atque Reichijs An. MDCLXXXVI. collata eſt.

b) Ex adverſo Rhinoviae, quem locum in Alſatica Rheni ripa primitus ſubſtitiſſe traditio fert. Advocatus Epiſcopi in civitate Argentinenſi Anno MCCXIX. oppidum *Rinawe*, villam *Capell* & Advocatiam in *Ebersheim* cum haberet in manibus, eas ſe adminiſtraturum ita promiſit, ut poſt obitum ſuum ad Eccleſiam Argentinenſem integrae reverterent.

c) Oppidulum in Praefectura Ettenhemiana. An. MCCXXXIII. *Fridericum II.* Imp. inter & Eccleſiam Argent compoſitio inita eſt, ut forum de *Etenheim* ad *Malburc* translatum reſtituatur & die quo hactenus ſolebat celebrari, manebit. ſi vero Dominus Rex forum in *Malburc* ordinare voluerit, alio die ſine damno predicti fori in *Ethenheim* ſecundum velle ſuum ordinabit.

d) Inter vicos Ettenheimenſis monaſterij numeratur, in quos Epiſcopus Argent. jura ſuperioritatis territorialis exercet.

e) Teſtamentum *Eddonis* Epiſcopi Argentinenſis pro monaſterio Ettenheimenſi an. DCCLXIII. factum refert *Schöpflin in Alſat. Diplom. num. XXXIV.*

f) An. MCCCXXXVIII. *Waltherus* de *Geroldſeck* redditus annuos decem librarum denar. Argentin. vendidit ſuper villis *Frieſenheim*, *Schuttere* & *Schopfheim* ſuperiori.

g) Ad praefecturam Ettenheimenſem pertinet.

h) Excerpta ex *Rudolphi I.* Imp. confirmatione immunitatis civitatum *Villingen*, *Fürſtenberg*, *Haslach* &c. a foro extraneo vid. in *Schöpflin hiſt. Zaringo-Bad. Tom. V. pag. 269.*

i) Vicus major Dynaſtiae Mahlbergenſis.

k) Vid. ſupra *not. f.*

l) Vicus a familia hujus nominis ſub *Bertholdo II.* Epiſcopo emtus.

m) Diploma *Dagoberti* Regis fictitium, quo curiam in *Herlisheim* Abbatiae Schutteranae concedit an. DCCV. vid. *apud Grandidier l. c. Tom. II. pag. CCCXXIII.*

n) Transactio inter Gerolseccios & Ortenbergenſes de *Zuns Sweyer* an. MDXXII. e Tabulario Badenſi prolata eſt a *Schöpflino in Hiſtor. Zaringo-Badenſi Tom. VII. pag. 54.*

ARCHIDIACONATUS SCHOLASTICI ECCLESIAE CATHEDRALIS ARGENTINENSIS PER SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM OFFENBURGENSEM.

1. APPENWEYHR Eccleſ. paroch. S. *Michaelis.* *Neſſelried* pars.

2.

2. BIBRACH Eccleſ. par. S. *Blaſij.*
3. BÜHL. Eccleſ. par. SS. *Petri* & *Pauli.*
Weybr Eccleſ. S. *joannis Bapt.*
4. DURBACH Eccleſ. paroch. S. *Henrici.*
Capella S. *Antonij* in *Hartwald.*
Capella S. *Floriani.*
Neuweg.
Brandeck.
Stauffenberg caſtrum Capella S. *Georgij.*
Neſſelried. pars. Capella *B. M. V. Natae.*
5. EBERSWYHR Eccleſ. paroch. S. *Crucis.*
6. ELGERSWYHR Eccleſ. S. *Marci.*
7. GENGENBACH Eccleſ. parochialis S. *Martini.*
Eccleſia Abbatialis *B. M. V.* Abbatia Imperialis ord. S. *Benedicti.*
Praebendar. S. *Erhardi.*
Hoſpitale.
Capella S. *jacobi.*
Capella S. *Leonardi.*
Reichenbach Capella S. *Petri.*
Ohlſpach.
Mittelbach & *Sckwartzenbach.*
Pfaffenbach.
Heydinger Capella S. *Michaelis.*
Dauterbach, Bergach & *Schönberg.*
Fusbach.
Strobach.
Bermersbach & *Ingenbach.*
8. GRIESHEIM Eccleſ. paroch. S. *Nicolai.*

9. HARMERSBACH Eccleſia paroch. S. *Galli.*

Hagenbach.
jedersbach.
Waldheuſer.
Bullensberg.
Anderbueb.
Engelberg & Hermersberg.
Limzein & Brunngaſs.
Reyersbach.
Wickersbach.
Locherberg.
Langhard.
Zuwald.
Haedersbach.

10. KEHL Eccleſ. paroch. S. *joannis Nepomuc.* in opere Cornuto.

Korch.
Odelhofen.
Neumühl.
Querbach.
Wilſtaett.
Eckartsweyer.
Hohnburſt.
Heſſelburſt.
Legelburſt.
Ober-ſand.
Unter-ſand.
Bolzburſt.
Auenheim.

11.

Digitized by Google

11. NORDRACH & Vallis. Eccleſia paroch. S. *Udalrici.*

Fabrica Vitriaria. Capella *B. M. V.*

Fabrica Botridis in *Holzach*. Capella domeſtica.

12. NUSSBACH Eccleſ. paroch. S. *Sebaſtiani.*

Zuſſenhoffen.

Neſſelried. pars.

Müllen.

Hertzthal.

Meiſſenbühl.

Bottenau. Capella S. *Wendelini.*

13. OBERKIRCH Eccleſia paroch. S. *Cyriaci.*

Hoſpitale & Leproſorium.

Eccleſia cum conventu Capucinorum.

Geiſsbach Eccleſ. S. *Georgij.*

Capella S. *Georgij.*

Fernach.

Loob.

Almend.

Oberdorff Eccleſ. S. *Nicolai.*

Winterbach.

Wolffag Capella S. *Barbarae.*

Butsbach.

Hoeſſelbach.

Sendelbach.

Lautenbach. Eccleſ. *B. M. V.* cum capellania.

Oltzbach & *Henberg.* Capella S. *jacobi* in *Oltzbach.*

Gudensbach.

Spitzenberg, *Sultzbach* & *Riſtenbach.*

Sohlberg.

Alt-

Digitized by Google

Altſmatt.
Wallten & *Hengsbach.*
Knoth.
Braunberg.

14. OFFENBURG Eccleſia parochialis S. *Crucis.*

Beneficium Concionatoris.
Capella in coemiterio.
Eccleſia cum Conventu Conventualium.
Eccleſia cum Conventu Capucinorum.
Capella S. *Andreae.*
Hoſpitale civium.
Hoſpitale pauperum.
Leproſorium.

Ortenberg, *Keffersberg* & *Freyenthal.* Capella S. *Bartholomaei.*

Weingarten, *Rumerswyhr*, *Zell*, *Riethle*, *Albersbach*, *Feſenbach*, & *Friſibeneck.* Eccleſ. *B. M. V.*
Bohlsbach Eccleſ. S. *Laurentij.*
Waldersweyhr Eccleſ. S. *joannis Nepomuceni.*

15. OPPENAU Eccleſ. paroch. S. *joannis Baptiſtae.* Eccleſ. Capucinorum.
Capella S. *ſebaſtiani.*

Ibach, *Lecherberg*, *Freyersbach*, *Boſtenbach*, *Dettelbach*, *Renchmeiſſach*, *Lierbach* & *Ramsbach.*
Griesbach Capella *B. M. V.* in balneis Capella S. *Antonij Paduani.*

Peterſthal Eccleſ. S. *Petri.*
Capella S *jacobi* prope balneum.
Omnes ſancti Eccleſia Abbatialis *omnium ſanctorum* Abbatia Can. Reg. ord. Praemonſtr.

16.

Digitized by Google

16. URLOFFEN Eccleſ. paroch. S. *Martini.*
Zimmeren Capella S. *joannis Baptiſtae.*
17. WINDSCHLEG. Eccleſ. paroch. S. *Pancratij.*
18. ZELL. Eccleſ. paroch. S. *Symphoriani.*
Hoſpitale in *Zell.*
Capella *B. M. V.* ad vincula.
Ober - Endersbach.
Unter - Endersbach Capella S. *Nicolai.*
Neuhauſen & *Lindach.*
Byrach & *Funckenſtatt.*
Ober - bambach.
Nider - bambach.
Hippersbach & *Roth.*
Kirnbach Capella S. *Michaelis* ad ſcalam.
Dürsgraben & *Grün.*
Schottenhofen & *Muheſtein.*

Notarum loco quaedam ſubjungimus Abbatiae Gengenbacenſis & Eccleſiae Offenburgenſis documenta ſub litteris A. B. C. D. E. F & G.

XXI. A.

ENTSCHAIDT ZWÜSCHEN ABT UND CONVENT ZU *GIENGENBACH*, RAT UND GEMAIND DASELBST.

Wir *Philipps* &c. und wir *Albrecht* Biſchoff zu *Strasburg*, bekennen &c. als gut zit Irrung und mishell zwuſchen den wirdigen und Erſamen unſern lieben andechtigen abt und conuent

uent des Gottshus unſer lieben frawen zu *Giengenbach*, Benedictiner ordens, an eim, und den Erſamen unſern lieben getruwen Schulltais, Burgern-Ratt, und gantzer gemaind der ſtatt *Giengenbach*, anderſtails ufferſtanden deren ſie hieuor manigfaltig Vertragen waren, und aber dieſelben und annder Spenn nwlich nachfolgender felle, Lipfelle, und guter felle empfahung der zinsbaren allten und nuwen guttern, fiſchwaſern und fiſchens berurende, abermahll erwachſen, die unns nit unbillich als in weltlichen und gaiſtlichen Stetten Irer oberkeit, Kaſt Vogt und ordentlich herrn, in trwen wider und nit lieb in anſehung wie gemelt, parthien einander in frundlicher nachpurſchafft billich verwand, das auch jrrung und zwitrachten urſprung alles ubels nidertruck und abganngk aber eynigkeit und fride oller ſtett uſgang und beſtandt iſt und deshalb uf ein beteidingten abſchaidt durch uns pfaltzgrauen *philipſen* kurfurſten obgenant byſin unſerer *Albrechten* Biſchoffs, auch obgemelten verordenten retten zwuſchen gemelten parthien Ires gutten willen wiſen und uffnemens, verfaſt und innhalt deſelbs unſer Rett uff meniglichen tag baiden parthien verkundt und beſtimpt gen *Giengenbach* verordent, ſie ſolicher Irrthumb zu uerhoren, und in der gutlichait zuuertragen, weliche unſer Rett, alſo dann die egedachten parthien ſo baid teiln vor Inen erſchin ſint, jrer obgenanten verbrechen und jrrung nach notturfften verhort, und dann uff baider thail gutwillig. fry zu ſagen und verſpre-

ſprechen, wes alſo durch die obgedachten unſer rette in der gutlichkait darin entſchaiden wurd und uſgeſprochen daby on weygerung uſzug, appellirens, reduciren, und ander funde oder behelff getrwlich zu bliben, obgerurter und nachfolgender puncten halb in der gutlichkait gericht, geslicht, entſchaiden und usgeſprochen haben in form und mas hernach folgende.

Zum erſten als genanten Schultais Burgermeiſter und ratt von wegen Irer, und jrer gantzen gemaind, vermainten ein abt zw *Giengenbach* im unbillich jrs beduunckes, furneme von eim ieglichen ſo zu *Giengenbach* und under jrem ſtab geborn und daſelbs getaufft, wurd, und nachgands ſich hinweg deten, uslendig ſturbe denſelben nachzufolgen, von jm ein Lipfall zu erfordern und zu empfahen welichs einem weſen zu *Giengenbach* verderblich und abbrucklich, auch ieglichem dahin ziehen abſchuhe begerende ſolichs abzuſtellen, nit me wittern angezaigten worten, und ercklerten beſchwerungen. dagegen aber Abt und Conuent obeſtimpt, von wegen Irs Gotshus erzelen lieſen, wie nemung und empfahung ſolicher nachfolgender felle lang zitther uber menſchen gedechtnis herbracht, von jnen und jren vorfaren gefordert und empfangen, alſo geubt und gebrucht, hoffende daby dannenthin zu blyben. Iſt durch die gedachte unſern Rett nach zittiger furbetrachtung diſes puncten halb der *Giengenbach* oder us dem ſtab daſelbs furten abziehen wurd, obgemelter mas derſelbig und dieſelbigen einem Abt von *Gien-*

Giengenbach khainen lipfall zugeben ſchuldig ſin ſollen, er zug dan in des Richs dörffer oder flecken ainen gein *Ortemberg* an den ſtain dienende oder hett ſich zuvor zinsbar oder falbar, oder ſich dem Gotshus eigen gemacht, oder die zu geben willig wern, als dan und nit witter ſie ſchuldig ſin ſollen felle zugeben, doch das in ſolichem abziehen kain geuerd gebrucht, als da einer mit kranckheit begriffen wurd, uff das er ſich des libfals fry macht, abziehen wolt. Wo er aber gutter hett ſoll er von ſolichem fall geben, wie ein anderer.

Zum andern, als die von *Giengenbach* vermeinten ein Abt bisher mangerhand fell, und beſonder ſo ein perſon abgangen ein Lipfall, darzu von guttern auch einen fall zu nemen underſtanden, bisher genommen, ſie dan ſchwerlich beleſtigt, welichs ainer Statt, gantzer gemainde, und nachgands dem Rich und baiden, uns obgemelten furſten hohe merckliche beſchwerung, abbruch an gewonlichen ſtwren und dinſten brecht, ſouil das ein gemaind zu *Giengenbach* jr dienſt bisher dem Rich und furſten gethan, hinfurter ſo ferner ſollich fell beſteen und genomen werden ſollen nit me thun noch erlaiden auch ein weſen zu *Giengenbach* davon zergenglich gemacht kain beſtannd haben mocht, zu dem das ſie richslut des zins pfennings mit urtel entladen und jren fryen zug hetten ſo weren auch ſollich fell zu nemen als ſie verhofften, gantz widder alle recht, beſunder wider geiſtliche ordnung, bittende jr nottwrfft

bil-

billich hierin bedacht ſolichs abzuthun, und zu miltern. dagegen aber Abt und Conuent obgemelt vermainten ſolichs wer ir und ie von jren furfarn und jnen alſo und dermas wie angezaigt werde herbracht, die fell von Liebs und guttern genommen und empfangen, unwiderſprechende oder Intrag, weren des in geruglichem beſes und genos, darzu ſolichs loblich gefryet auch villfältig vertreg zwuſchen Inen baiden tailn darin usgericht, angenommen und verſigelt, die all in jren inhaltt und beſonderlich ein vertrag zwuſchen in ſelbs baiderſits durch wilnnt graue *Bernhart* von *Eberſtain* auch andere darnach und zuleſt ein betrag durch uns pfaltzgraue *philipps* &c. obgenant kurtzlich uffgericht, vermogende und beſagende einem Abt von wegen des Gotshus ſolich felle zu empfahen zuſtunden, es rurt auch ſolichs dem Rich noch uns furſten zu kainem abbruch, beſunder wer eins Gotshus herligkait und gerechtigkait eigenthums wiſe von eim ſtifft *Bamberg* zu lehen herfließend, lut und begriffs ettlichen angezaigter betrags, lehen und fryhaits brieffen, hoffend daby zu bliben. Und aber die von *Giegenbach* furwandten, ob jre furfaren oder ſie zu zitt als miltiglich und fruntlich gegen jn gehandelt, in zuuerſicht alſo zu blieben egemelt vertrag laſen beteidingen, und jrn mercklichen nachfolgenden ſchaden darus erwachſen mocht, dann zur zitt nit betracht als ſie itzunt augenſchinlich us notturfft betrachten, und erkennen muſten, ſolichs macht

jn khain gerechtigkeit, zu uerderbung Irer gemainde zu furen, weren auch die zu halten, als ſie verhofften, nit ſchuldig zu uermuglichait und unlidlichait dem gantzen weſen zu zerſtorung langende angeſehen, wer auch in den vertregen usgedrucket ob Ich ſollich fell ſolten genommen werden, dieſelben barmhertziglich und miltiglich zu nemen, das doch nit alſo, ſunder mit der ſtreng geſchee, mit vil me wortten unnott alizumelden. haben unſer Rett in betrachtung uffgerichter vertrag, frihaiten und anders fur ſie bracht diſes puncten der Lip und gutter fell halb zwuſchen benanten parthien in der gutlichait entſchaiden, das es deshalben, by dem Vertrag erſtmals durch Abt und Conuent eins und die von *Giengenbach* und die jren anderſtails in byſin graue *Bernhart* von *Eberſtains* uffgericht, und darnach witter durch graue *hainrich* von *furſtenberg* und zuleſt, durch uns pfaltzgrauen *phillipſen* obgenant becrefftigt und verwilliget von nuwen beteidingen und beſtettigt bliben ſoll, unnd als in allen ſolichen betregen angezeigt wurd, ein Abt ſollich fell miltiglich und barmhertziglich nemen ſoll, das aber die von *Giengenbach* furwenden nit gehalten worden ſy, uff das zukunfftige zit deshalb nit Irrung entſtanden, und die zu furkommen hant dieſelben unſer rett entſchaiden das nun hinfuro, ſo dick ein fall gefelt, es ſy ein lib oder guter fall, das Iene zu fall gegeben werden ſoll, um ein zimlich billich geltt demſelben ungeuerlichen gemes angeſclagen, und an denſelben in allen und ieden fellen

len dem Ihen ſo den falle entrichten mus der vierd pfenning nachgelaſen werden ſoll, und ob ſie ſolichs anslachs ſich nit vereyn mochten, ſo ſoll zu iederzitt, des Abts von *Giengenbach* feller, welicher feller in der ſtatt *Giengenbach* ein burger zu *Giengenbach*, und uſerhalb in Giengenbacher ſtab ein glopter der von *Giengenbach* ſin ſoll, das Ihen ſo zu fall geben wurt ſchetzen, und wie es alſo geſchetz wurt, daby zu baiden theilen bliben, In welichem arckwon zu furkomen ſo uff den feller deshalb erwachſen mocht zu iederzitt einer ſo zu feller angenommen wurt in ſtatt oder ſtab *Giengenbach* diſen nach geſchrieben eidt dem Abt in byſin eins Schulthaiſen zu *Giengenbach* der auch ſo pald jm das durch ein Abt verkundt wurt ſich darzu unuerzogenlich fugen ſchweren ſoll. Ich N. N. nachdem ich von dem Erwirdigen herrn Abt zu *Giengenbach* zu einem feller in der ſtatt oder ſtab *Giengenbach* angenomen bin, deshalb mir zu zitten geburn wurde, das Ihn ſo zu fall gefellet, ſo ferrer deshalb jrrung were zu ſchetzen, ſchwere ich liplich zu gott und den hailigen, Das jch zu iederzitt alles und ieglichs mir zu ſchetzen zukumpt getrewlich uf das zimlichſt, billichſt, und aller gemes iſt ſchetzen und achten will und ſoll, nach minem beſten ſinne und verſtendnus, und kain verwandtſchaft Abbts oder ſtatt von *Giengenbach* auch ſunſt nymands anders anzuſehen, alles getrewlich unnd ungeuerlich. Alſo bitt Ich mir gott helfe, und alle hailigen. Es ſoll auch in diſem fall der ſelb feller baider thail glubd und

Digitized by Google

pflicht entlaſen und fry ſtan. ſie haben auch entſchaiden, wa ſich begeben das der ſo den fall ſchuldig in ſolicher armut were, damit er ſolich gelt einem Abt von *Giengenbach* ſin ſtails zu ſtunde nit zu bezaln hett, alſo das ein Abt des verfallen zu ſinen handen nemen wolt, das dan der Abt den vierden pfenning demſelben herusgeben, ob aber den armen vermaint das verfallen zu behalten ſo ſoll ein Abt oder Schaffner zu jederzeit nach beſchehener ſchetzung wie obſtait, uff verſicherung und burgſchafft im viertzehen tag zil zu der bezalung geben ungeuerlich.

Zum dritten beclagten ſich die gemelten von *Giengenbach*, wie Inen Irer ſtatt und gantzer gemaind auch dem heiligen rich des Luts ſie weren, und uns den furſten mercklich beſchwerde und abbruch entſtund darus das ſich ein Abt des Gotshus *Giengenbach* underzoge einer gerechtigkait in ſolichen fugen, das ein ieder der gutter hett, altt oder nw, dem Gotshus zinsbar in jr ſtatt und ſtab gelegen, uffzuholn und zu empfangen von eim ieglichen nuwen Abt, getrenngt wurd, ettlich mit win und brott etlich mit geltt oder ebenhohig uff etlich vermaint unglaubhafft verlutterte zinsbucher durch ſcheffener des Gotshus Ires gefallens uffgericht, welichs gantz unlidlich allerbillichait ungemes und zuleſt dem gantzen weſen zu *Giengenbach* dem rich furſten und Gotshus abbruchlich und verderblich, hoffende, ſo ye ſollich empfanng beſchehen ſolt, doch mit ſolichen fugen ſin, ſo ein gut einer einmal empfangen und ein

han-

hande darumb ſtund furter daby bliben, und nit mer empfangen werden ſollt, aber die obbeſtimpten Abt und Conuent ſolichs alſo bisher gehalten, Irer und Irs Gotshus herlichait, frihait und gerechtigkait auch billig ſy darzu by allen furſten und hern, gaiſtlichen und weltlichen, beſondern durch die *Mortnaw* allenthalben alſo gehalten werden, mit anzaig, wie ſolich gutter Luit des zinsbuchs zu ieglicher zitt abſterbung eins Abts von von eim nuwen Abt durch die perſonen ſolich gutter beſitzen von nuwes empfangen werden, und hinfuro werden ſollen. Solichs ſy auch mit brifen fryhaitten und daruf folgenden vertregen bekrefftigt, vermog und inhalt derſelben, und ob Ich den von *Giengenbach* beſwerd darus fließen mocht, doch jrem Gotshus die herbracht gerechtigkait nit benemen oder ſtymeln in hoffnung dannenher zu beſern. Daruff unſer rett nach vilfaltigen baidertail furbringen die parthien dis punčten halp in der gutlichait auch grundlich entſchaiden haben entſchaiden ſie auch hiemit, als das es by den vertragen vormals dis artikels uffgericht blyben ſoll und hinfuro wie bisher zu ieglicher zitt abgangs eins Abts ſolich gutt mit win und brott, geld oder ebenhohig von eim nw erwelten und beſtettigten Abt und auch ſunſt in veranderung der gutter, in allweg nach inhalt derſelben vertrag abſonderlich des leſten unſer *philipſen* pfaltzgrauen, obgenant empfangen werden ſoll.

Zum vierden nachdem die von *Giengenbach* von wegen jrer ſtatt und gantz gemaind angezaigt.

wie wol ſie und die Iren langzither in beſitz, genos, und gebruch geweſt, in dem fiſchwaſſer der kentzig mit beruen ſchmerlegen riſenſtellen usviſchen und alle andern geſchirren usgeſundert zug mit garnen zu fiſchen und des waſers zu gemeſen und zu gebruchen, wie ander richs lutt allenthalb unden und oben viſchetten und des fiſchens genoſen und zugenieſen hetten, des jn ein Abt und Conuent zu *Giengenbacb* abzuſtricken underſtunden unbillich als ſie verhofften dann ſolichs zu mercklichem abbruch der narung des gemain manns auch des richs und unſer fwrſten und maniglich zu nachtheil langet, dannochthin unlidlich mit beger ſolich furnemen, abzuſtellen, und ſie by herbrachter gerechtigkait bliben zu laſen entgegen Abt und Conuent angegeben ſolich der von *Giengenbach* furslagen ungegrunt, dan ſie Ihenen khains rechtlichen beſitzens, in maſen angezaigt werd, geſtenndig ſien, ſunder ſolich waſer aigenthumbs wis dem Gotshus allein, usgeſchaiden, des richs vogtyen, gerechtigkait zugehoren, inſonderheit vom Schwigenſtam bis zum vellenthurnlin und nur ſolichs von der graueſchafft Schwigenſtam und einem biſchoff von *Bamberg* her, Es wurden auch ſolch waſer einem Abt jarlich durch die beſtender des waſers verzinſet hetten ſolich gerechtigkait jrs Gotshus herbracht mit hochloblichen frihaiten, von romiſchen keyſern und konigen daruber gegeben, gefryt, darzu waren etlich vertreg und entſchaidt daruber uffgericht, eins tails angegeben, und dargelegt darus

zu

Digitized by Google

zu erkennen, wie diſes punċten halp baiden tailn zu handeln gebure. Es ſy aber Abt und Conuent darwidder intreg beſchehen die frihaiten und Spenen darin begriffen durch die von *Giengenbach* gebrochen welcher ſie abtrag und ſunſt begerten, ſy by jren gerechtigkaiten deshalb bliben zu laſen: dawider die von *Giengenbach* wie vor Irs furnemens nit abzuſten und daby vermeynten ſolich waſer ein frye birſch, und ſich deren glich anderer richslutten zu gebruchen, ſo ferrer not, mit lebenndigen kuntſchafft, alſo wan ſin, byzubringen und zu bewern ſich erbotten, hoffende wie vor iſt durch unſer rett dis punċten und artickels halb zwuſchen gemelten parthien, und uff betrechtlichen ratslag baidertail furbringens &c. betragen, und entſchaiden in der gutlichait alſo, das es auch by den vertregen ſolichs artickels halb vormals ufgericht blyben ſoll, und als die von *Giengenbach* vermeynen ſie und die jren mit bernen ryſen ſchuyer legen isfiſchen, und andern geſchirren, usgenomen die zuge, macht haben, zu fiſchen, und ſie und die jren darumb nit gerugett werden ſollen, iſt abermals entſchaiden, das die von *Giengenbach*, und die jren ſich ſolichs fiſchens nit witter dan mit angel rutten oder mit griffen mit der handt doch das ſolichs uff und in wittem waſer, und nit wa bw uſtgericht beſchehe, gebruchen ſollen, ſie hetten dan ſolichs von einem Abt empfangen oder deshalb ſin verwilligung, wo ſie es aber witter gebruchen wurden ſollen und mugen ſie zu iederzitt, inhalt der ver-

trag gerugtt werden, und in pen verfallen ſin, und ſollen hiemit all koniglich oder ander mandata gebots brief, und anders durch ſie oder jr aymhentail deshalb usbracht oder erlangt, und ſonſten alles das, ſo wider diſen oder vorgenden entſchaid einichs wegs, usgericht oder geordent erfunden wurd, tod, crafftlos und untuglich baid obgemelt tail diſer oberluthen punčten, Spenn und zwitracht derenhalb entſtanden und wes ſich dazwuſchen bis hut datum darin und darus verlauffen oder begeben hett, nichts usgenommen gericht, geslicht, vereinigt vertragen, und entſchaiden ſin und bliben, hierwider ſolichen obgemelten entſchaid in allen und ieglichen ſinen punčten und artickeln durch ſich und Ire nachkomen nymer gethun noch ſchaffen gethan werden. ſunder denſelben hinfur jmer ſtet, veſt, und unverbruchlich halten, dem nackomen und geleben. getrulich und ungeuerlich, und des zu warem urkund und befeſtigung aller obgemelten dingen, haben wir obgenante *philipſen* pfaltzgraue &c. und *Albrecht* biſchoff zu *ſtrasburg* ſampt und ſunder unſer Ingeſigeln und wir die gnanten *Beatus* Abt und der Conuent gemainlich des Gotshus *Giengenbach* ains Schultais, burgermaiſter und ratt der ſtatt *Giengenbach* von wegen unſer und ganntzer gemaind andern tails bekennen uns hierin offentlich ſampt und ſunder fur uns, und all unſer nachkomen das ſolich obgemelt betrag und entſchaid mit unſerm Iedtwiderſitz gutten wiſſen willen beiatz und ufnemen beſchehen und ergangen iſt, gereden

den globen und verſprechen deshalb fur uns und all unſer nachkomen ſamplich und ſunder, ſolichen egemelten entſchaid in allen ſinen punčten artickeln, getrwlich ſtett, veſt, und unuerbruchlich zu halten dem zu globen und nachzukomen dawyder nymehr thun noch ſchaffen gethan werden, durch uns ſelbſt oder jemand von unſern wegen in kain wiſe, ſonder alle geuerd. Und des zu warer urkhund haben wir obgnanten Abt und Conuent Abtyen und Conuents, und wir Schultais und ratt der ſtatt *Giengenbach* Ingeſiegel by der Ingnanten unſer gnedigſten, &c. herrn der furſten Ingeſigel auch offentlich thun hencken an diſen briff der zwen ſint glichs Luts Iedenn tail ainer ubergeben und geſchehen uff ſamſtag vor dem Sontag *Jubilate*. Anno. M°.CCCC. nonageſimo ſexto.

XXII. B.

VERTRAG ZÜSCHEN ABT UND CONVENT AUCH SCHULTHEIS, RAT UND GEMAIND ZU *GENGENBACH*.

Wir *Petrus*, von miltigkeit Gots probſt des Cloſters allen heyligen am *Schwartzwaldt* gelegen, ſtrasburger Biſthumbs des ordens von premonſtry, bekenn und thun kunt aller meniglich mit dieſem brieff das uff hut dato fur uns komen, und erſchinen iſt, des veſten Juncker *Seyſolff* von *Adeltzheim* vogt zu *Orttemberg* Erbere bottſchafft und zeygt uns ein beſigelten onuerletzten bermenten vertragks brieff ſo da durch den durchleuchtigen hochgebornen furſten und herrn herrn *philip*-

 ſen

ſen pfaltzgraue by Rin hertzogen in Beyern, des heyligen Romiſchen reichs Ertztruchſes und churfurſt, und den hochwirdigen hochgebornen furſten und herrn herrn *Albrechten* biſchoff zu *ſtrasburg* pfaltzgrauen by Rine hertzog in Beyern und Landgraue in Elſas, beyd unſer gnedigſten und gnedigen herrn, zwuſchen den wirdigen Erſamen und wiſen *Beatus* Apt und Conuent zu *Gengenbach* und Schultiſen, ratt und gantz gemeyn daſelbſt uffgericht hernachfolgender maſen lutende begerenn und bittennd jme gemelten vertrags brieff under unſerm Ingeſigel glauplich vidimus zu geben ſo wir nu den gemelten haupt und vertrags brieff an berment, ſchrifften, Inſiglen, ongeradirt und on alle mackel gantz gerecht unargwonig erfunden und geſehen, auch ſolich bete und betucht zimlich haben und geben heruff hiemit wir in gemelten hauptbrieff ein glauplich collacienirte abgeſchrifft und vidimus unter unſerm Ingeſigel von wort zu wort alſo lutende &c. wir *philipps* von Gots gnaden pfaltzgraue by Rine hertzog in Beyern des heyligen Romiſchen Reichs Ertztruchſes und kurfurſt, und wir *Albrecht* von Gots gnaden biſchoff zu *ſtrasburg* pfaltzgraue by Rine hertzog in Beyern und landtgraue in Elſas bekennen herin offentlich, und thun kunt allen die dieſen brieff ymmer anſehen oder horen leſen. Als gutt zyt irrung und mishell zwuſchen den wirdigen und Erſamen unſern lieben andechtigen Abt und Conuent des Gotshus unſer lieben frawen zu *Giengenbach* Benedictiner

ordens

ordens an eym, und den Erſamen unſern lieben getrewen ſchultiſſen, burgermeiſter rat und gantzer gemeind der ſtatt *Gengenbach*, anderstheils ufferſtanden &c. &c. urkundt diſer vidimus mit unſer probſtey anhangendem Inſigel, uns und unſern nachkommen und Gotshus unſchedlich beſigelt uff montag nehſt nach ſant *Johanns* des *heyligen Teuffers* tag. Im Jar als vorſtet.

XXIII. C.

ENTSCHEIDT ZÜSCHEN DEM ABT ZU *GENGENBACH*, SCHULTEIS, MEISTER UND RAT DASELBST.

Wir *Philips* von Gots gnaden pfaltzgraue by Rine &c. bekennen und thun kundt offenbare mit dieſem brieff nach dem gut zyt her zwuſchen dem wirdigen und Erſamen unſern lieben andechtigen Abt und Conuent zu *Gengenbach* an eym: und den Erſamen unſern lieben getruwen Schulteis meiſter und rat daſelbſt zu *Gengenbach* am andern theil irrung und Spenn geweſt ſint nachgemelter punčten derhalben ſie zu gutlicher entſcheidung fur den edeln unſern lieben getruwen *heinrichen* grauen zu *furſtenberg* &c. und andere komen und entſcheiden und further durch ein redučtion an uns gewachſen unnd uff unſer vertagung zu gutlicher verhore und entſcheidt fur uns und unſern Reten, erſchienen ſint, haben die von *Gengenbach* jr reduccion fallen laſſen, und beidtheil ſolich ir Spenn und irrungen anfenglich, uff unſer

be-

Digitized by Google

begehrung zu unſer rete die ſie alſo horen wurden gutlichen entſcheidt, wie wir ſie mit ſampt gemelten unſern Reten nach verhorung entſcheiden wurden, on appellirn, ferrer ziehen oder weygern dabey zu blyben geſtelt und ubergeben als ſie nachmals uns ſolichs under jren ſiegeln auch zugeſchriben haben, von wort zu worten hernach geſchriben ſtet. Wir *Balthaſar* von *Keppenbach* der prior und der gantz Conuent des cloſters zu *Gengenbach* ſtrasburger Biſthumbs ſant Benedicten orden, bekennen uns und thun kunt menglich mit dieſem brieff, das wir uns ſundern guten fryen wiſſen und willen, mit zitlicher vorbedrachtung in Capitels wiſe geben hant, geben auch in crafft dis brieffs dem wirdigen hern hern *Jacob* von *Berner* unſeren und des obgeſtimpten unſers cloſters Abt und hern gantz mogen macht und gewalt in unſerm Namen und wegen, alle und yede Spenne ſo ſich zuſchen dem gemelten unſern herrn, und uns von unſers cloſters wegen an eim, auch den furſichtigen Schulteiſen, Rat und der gantzen gemeyn zu *Gengenbach* anders teils, nach inhalt eins reduccion Inſtrument halten und an den durcleuchtigen hochgebornen furſten und herrn hern *philipſen* pfaltzgrauen by Ryne hertzogen in Beyern und Curfurſten unſern gnedigſten hern gelanget hät, und durch ſiner furſtlichen gnaden reten verhoret ſint, dieſelbigen dem gemelten unſerm gnedigſten herrn dem pfaltzgrauen oder auch ſiner furſtlichen gnaden Reten uns beide vorgenanten parthien, deren in der gutligkeit zu vereyni-

Digitized by Google

eynigen bedragen unt entſcheiden, zu ſagen, ubergeben, und zu handen ſtellen auch ſolichen gutlichen entſcheidt anzunemen, und beiotzen, und gemeinlich alle andere ding herin zu handeln thun und laſen, ſo not iſt und ſie wurdt, und wir ſelbs thun ſolten und mochten, ob wir perſohnlich zu gegen wern. ob auch dieſelbigen groſer wern wan obſtet, und ſundern gewaldt erhieſchen, der doch herin nit beſtimpt were, wir verſprechen auch by unſern guten truwen ſtete und veſt zu halten alles und yedes ſo der offtgemelte unſer herr herin handelt, thut, und loſet by der underpfandung und verhefftung aller und yeder unſers cloſters guter, ligende und farende gegenwertiger und zukunfftiger. des alles zu urkhunde und merer ſicherheit ſo haben wir unſers Conuents Ingeſiegel an dieſen brieffe gehenckt, der geben wart uff mitwoch nach ſant *Martins* tag des heiligen biſchoffs in dem jar als man zalt nach *Chriſti* geburt viertzehenhundert achtzig und funf jare. Wir der ſchulteis und Ratt beid alt und new der ſtatt *Gengenbach* bekennen mit dieſem brieff, als der durchluchtig hochgeborn furſt unſer gnediger herr der pfaltzgraue, der Spenne zwuſchen dem wirdigen geiſtlichen herrn *Jacoben* Abt des Gotshaus by uns an einem und uns andern teils ſwebend uns beiderſiten zu gutlichen verhorung uff fritag nach *allerheiligen* tag nechſt uerſchinen vertag und ſo durch ſiner furſtlichen gnaden rete nach beyder parthyen furwenden gutlich geſucht, das da wir egemelten ſchulteis und

Ratt

Ratt uff ir bitlich begern, dem egedachten unſerm gnedigen furſten und herrn zu gefallen dieſelben Spenne ſinen furſtlichen gnaden heimgeſtellt und gentzlich us handen geben haben, ſtellen und geben auch ſinnen furſtlichen gnaden die heim von unſern unſer nachkomen und gantzen gemeynde wegen alles jn und mit crafft dis brieffs, alſo und der geſtalt wie ſin furſtlichen gnad uns entſcheit dabey wollen wir es blyben laſſen on witter appellirn reducirn undt eynicherley uszuge, wie die genant ſind oder werden mochten, ſunder demſelben ſiner furſtlichen gnaden entſcheiden leben, die volziehen getrulich und ungeuerlich. zu urkundt han wir der gemelten ſtatt *Gengenbach* ſecret Ingeſiegel thun drucken zu end dieſer geſchrifft an dieſen brieff uff mondag nach ſant *Martins* des heiligen biſſchoffs tag Anno &c. im LxxxV. und haben die gemelten ſchulteiſſ meiſter und Rat zu *Gengenbach* in clag wyſs furgetragen, wie ein Abt zu *Gengenbach* jnen ein ſchulteis zugeben der het das Ampt zu manlehen von eim Abt, den underſtund er jnen abzuſtellen dergeſtalt, nachdem ſich dick begeb, das er ein ſunder perſon fur ſinen mangericht furnemen, ſo meynt Er der ſchulteis ſolt by demſelben nit ſten raten oder reden, darin ſie beſwert, dan ſo er in der geſtalt eym zuſprech, ſo mocht er dem anbehalten, dadurch ein gemeynde beſwerd entpfahen wer unbilich, dan ein ſchulteis ſwur zu raten und reden wes jme ein ratt befuhle wider menglichen. nun wern ſie des ſtucks halben fur unſerm

ge-

gericht auch gehangen, da erkant, das ein ſchulteis zu *Gengenbach* in ſachen den rat und ſtatt beruren, by eim ratt ſteen werden und reden mocht, inhalt des eidts er der Rhatt thet. derglich wer auch ein betrag der ſolichs zugebe furhanden das alles ſie bylegten, begerten den Abt zu underwiſen den Schulteis daby zulaſſen, und der Abt daruff reden laſſen, und gemeynt hat, das unbillich der ſchulteis als ſin Lehnman wider Inen als ſin Lehnherrn ſteen ſolt, dan ſo er zwen oder dry furneme, ſo fordert einer den ſchulteis, dwil man ſuſt nyemandt us dem ring nemen mochte zu reden, wo es die ſtatt und gemeynd berurt, ſo lies er es dem ſchulteis zu, ſuſt wer es unnaturlich, wie vorgemelt einer wider ſin lehenherrn thun ſolt in getruwen der ſchulteis ſolt ſundern perſon zu *Gengenbach* in jren ſachen nicht reden, noch raten, wie dan ſolchs mit merern worten erlut. haben wir unſer rete bedacht ergangen urtheil vertregen und eide, und entſcheiden, das in des rats und der gemeyn ſtatt ſochen auch wo ſunderlich perſon, da die ſach doch gemeiner ſtatt nutz oder ſchaden ſtracks und on mittel berurt, da mag der ſchulteis raten und reden, wo es aber ſunderlich perſon und ſachen berurt, ſoll der ſchulteis widder ſin lehenhern nit reden oder raten, ougeverlichen. further von Jagens und vogelns wegen, weren ſie hieuor auch fur unſerm hoffgericht gehangen und ein urtheil gangen, das ſie darumb nit ſchuldig oder pflichtig ſin ſollen. ſo wies auch ein betrag das alles bygelegt, das ſie

ſie jagen und fogeln ſolten und mochten wie von alter her wie wol ſie nun ye und ye in des Gotshus welden den gebruch jagens und vogelns gehabt glicherwis ein Abt in den welden jnen zugehorig bis uff regiment des widderteils, ſo het der gegenteil ein inhibicion usgeen laſen von geiſtlichen richter erlangt, in meynung ſie dauon zu tringen mit beger den widderteil zit underwiſen ſie beliben zu laſen by den betrag und wie von alter herkomen. wer dan nyemant anders ſagen kont, wan das es da des richs landt und ein frybirſch wer und ſie allwegen da geiagt hetten, da widder der Abt unden lies, das er nit geſtundt der widderteil in ſinen welden jagen und fogeln ſolt, ſondern ſie ſolten ſich nachbarlich und fruntlich halten, dan das gewelde wer von eym hertzogen von *zeringen* ſinem Gotshus gegeben, und ſin fordern etwan den Edeln us gnaden gegont dazu iagen, des het ſich der gemeyn man auch wollen underziehen, das er wollen furkomen, deshalb entſcheiden worden, des hielt ſich der widderteil nit als von alter fruntlich und nachbarlich, dan wan er geiagt ſo hetten ſie jnen geirrt und vom hag geiagt &c., und hielten eigen Jeger daruff, das nyman gehort, der widderteil ſolt jagen im ſtab zu *Gengenbach*, nit wytter, uber das ſo griffen ſie in den ſtab zu *Geel*, und an die ende da es keyſer *heindrich* etwan ſinem Gotshus geben hat, inhalt eins brieffs daruber ingelegt, darumb entſcheiden, jm ſtab zu *Gengenbach*, nit zu *Zell* oder am *Mos* zu iagen han ſolten. der widderteil

ſagt

ſagt auch es wer in des richs lant &c. darumb wer das jagen nit jr, dan es het dick einer gerechtigkeit in eym walde, und doch ein ander gerechtigkeit Jagens, wie dan das mit wittern worten geret iſt, on not zu ſchriben haben wir daruff auch bedacht, die vorgemelten entſcheidt, und entſcheiden dem glich, dwil auch ſunderlich angezeigt, der bezirck, das es die von *Gengenbach* nochmals zimlich fruntlich und nachburlich halten ſollen mit dem jagen im ſtab zu *Gengenbach*, wie es von alter herkomen, und den Abt und ſin Gotshus am jagen des mos ungeirt laſſen ſollen, Item ſo wer ein gewonheit wan ein Abt knecht entpfahen wolt zu dienen, die ſolt er in pflicht nemen in byſin eins ſchultis, und jnen furhalten, wes ſie dienen ſolten, furter ſchwern beiden furſten, unns und eim Biſchoff zu *ſtrasburg*, und der ſtatt *Gengenbach* getrwlich und unſchedelich us und inzugen und zu wandeln, inhalt eins artickels in einem betrag begriffen, den ſie bylegten. uber des het der widderteil etlich knecht gedingt und in pflicht genomen hinder dem ſchulteis, begerten den widderteil zu wiſen den inhalt des betrags zu leben, dagegen der Abt des geſtendig, was der vertrag hielt jnn, man ſolt dem ſchulteis darzu verkunden, das wer geſcheen, aber der ſchultes nit wollen komen, darumb ſo hett er nit ſo lang mogen on knecht ſin, bis der ſchulteis keme, Er het aber doch gehalten mit den knechten des eidts halben, als ob der ſchulteis zugegen geweſt, deſhalben nymant abbruch geſcheen wer &c. daruff

entſcheiden wir und laſſen es bey der ercleruug durch graff *Heinrich* von *furſtenberg* mit andern geſcheen, nemlich alſo wen ein Abt frembd knecht zu dinſt in ſin Gotshus entpfahen wol, ſo ſoll zu yedem mall eym ſchulteis darzu verkundt werden und ob als dan ein ſchulteis nit fuglich wer glich zu ſelber ſtund zu komen, das doch ein ander ſtund mit beider teil wiſen verfaſt und beſtimpt, damit den dingen nachkomen werde, wie von alter her, ungeuerlich Item der widder teil het macht dry geſworn fiſcher zu ſetzen, die mochten rugen, jnen doch die furbringen ſolten nun hett jr armer einer gefiſcht ein zug gelegt, den hett der widderteil durch ſin ſchaffner laſen freuenlich mit eigen gewalt nemen und heym tragen, der arm jnen nachgelauffen zu helffen das jme das in widder wurd, dem wer der ſtab erlaubt, der widderteil daruff ein inhibitz erlangt vom geiſtlichen richter darin verbotten ſtill zu ſten, nit zu richten, ſolt nun einer dem das ſin genommen, und der rechts begert zu recht kommen, und ſie uber des widderteils beſcheediger nit richten wers wer dan eyn yeder freuel wurd billich verrecht da er geſchee, alſo abbruch beiden furſten, bisher auch herbracht, wo einer des widderteils gefreuelt hett man recht in der ſtatt daruber geen laſſen, darwidder der Abt die kintz wer ſin eigenthumb und vil geſchir darin verbotten, und die fiſcher macht zu rugen, nun het einer des widderteils ein rugbafft geſchir im waſſer gehabt, die ruger nit gewiſt wer das gehabt da het er befohlen das ge-

geſchir anzunemen, uff das er erfur, wer die perſon wer, und ſie den ein knecht zu thurn gelegt, der da gerugt hett unbillich, und den, der das geſchirr genomen het nit geſtrafft da het er ein inhibicion laſen usgeen, wer nit die meynung, wo ſie knecht freuelten, das er die entſchutten wolt, den furſten zu abbruch. Aber der widderteil hielt es ſo unfruntlich mit ſinen knechten, das er by der wil kein knecht haben mocht. der nuw vertrag hilt inn, das ſie das verbotten geſchir rugen mochten, oder die das teten, wer billich das der widderteil ſolt ſelber darzu geneigt ſin, hetten aber dauon reducirt daruf entſcheiden wir und laſen es bliben by der declaracion, ſo graff von *furſtenberg* gethan hat, nemlich alſo, das further hin ſoll gerugt werden nach lut der vorigen ubertreg, und wie von alters hergebracht doch ob ſich begeb das geſchir oder gerug, welicherley das wer, in eins Gotshus waſer erfunden wurden, dero die ſo das gemelt geſchir geleit mit fug hetten, das jnn der mas zu gebruchen, da ſollen und mogen auch die ruger und verwanten eins Abts macht haben ſich dero geſchirr in pfandts wiſe zu underziehen und furer hinder ein Rat zu *Gengenbach* zu legen vier wochen lang, ob ymandt die in der zyt verſprechen oder loſen wolt: beſchee aber das, das ſich dero nyemandts annemen oder die verſprechen wolt, wie obſtet, ſo ſoll man ſolich geſchirr und gezug einem Abt zu ſinen handen fur ſinen penfall werden und folgen laſſen, Item ſie verzinſen dem widderteil jr welde und al-

almend, und Lut des zins buchs ſtund ein florentzer gulden und wer doch ein riniſcher gulden, nun wolt der widderteil ein florentzer gulden han, wo nit nuwerung gegen jnen furgenomen wurd wolten ſie ungern widderwillen furnemen, begerten den widderteil zu wiſen daby zu bliben. dagegen der Abt er het funden, das der widderteil ime jerlich von welden ein florentzer gulden geben ſolt, nun het der ſchaffner etlich zyt ein riniſchen gulden genomen, und er ein florentzer gulden gefordert, und ſie zu vertrag komen, da entſchiden ein riniſchen gulden zu nemen, da lies er es auch by. alſo entſcheiden wir und laſen es by der declaracion ſo graff *Heinrich* von *furſtenberg* mit andern gethan auch angeſehen das der Abt ſelbs zugeben hat, nemlich alſo das der Abt ſyn leben lang us ſoll und will nemen ein riniſchen gulden, als dan das bisher vil zit in gebruch geweſt iſt, doch unabgebrochen der verſchribung daruber ſagen, und ſinen nachkomen jre gerechtigkeit. Item alle zu *Gengenbach* ſeshafftweren zinsbar dem widderteil, adel und unedel alſo ſo ein perſon abging, weren der Erben ſchuldig zu entpfahen die guter, der zins wern, vil &c. nun het der widderteil ein verbutes zinsbuch des er ſich gebrucht, alſo hetten etwan ein zinsmeiſter eyn jar zwey oder dru, das gehandelt, angezeichent nach ſinem gefallen, und hieten den armen fur anders zu entphaen dan ſie ſchultig, und dem buch in linea und ſpacio ein zuſatz geſcheen, dem gefolgt hetten ſie das erfarn, und zwen darzu vom Rat geor-

dent,

dent, und verkunt das nyeman entpfahen ſolt on der zweyer byſin, und dem text nach uff das nymant unrecht geſchee, das het der widderteil me dan eins abgeſchlagen nnd ſie ſich dem text nachzuuolgen erbotten als ſie noch deten wo nicht ſtund das ſolt man entpfahen mit win und brot als von alter her. wo es aber ſtund nach dem bloſen text wolten ſie dem inhalt nach entpfahen. Dagegen der Abt, er het ein zinsbuch daruf ein zinsmeiſter rechent, darumb ſchriben ſich in das zinsbuch wes jnen verzinſt wurd, und ob ein zinsmeiſter jn behalten der het jme ſchaden gethan, nit den widdertheil. Es wern auch zwey zinsbucher, eins fing an, dis zins ſoll man mit win und brot entpfahen, das ander mit ſo uil pfenningen &c. by der wyl wer nicht dageſtanden, ſo hetten die ſchaffner daby geſchriben ſouil oder ſouil iſt entpfangen. nun her er ſuſt uswendigs ein ordenung dis guter ſol man mit ebenhohigen zins entpfahen wo nich geſchriben ſtund, das ſoll man ebenhohig entpfahen, das iſt eben als vil als der text inhilt, darumb der widderteil nit beſwert, ſunder ſie wie dan das mit witern reden gelut hat, entſcheiden wir und laſſen er by der erclerung ſo graff *heinrich* von *furſtenberg* mit andern gethon hat. nemlich alſo die von *Gengenbach* und die Iren all entpfehige gutter nach Lut des Gotshus zinsbucher, wan daby geſchriben ſtat wie hoch und mit wie uil, ſo ſollen dieſelben guter mit win und brot nit hoher entpfangen werden, es ſy dan ſach das ein Abt oder Gotshus bybring mit Luten brief-

 fen

ſen oder buchern, das ſoliche guter vormals anders empfangen, oder zu entpfahen ſind, und nit deſte minder ſo dick ein Abt mit tod abget, ſo ſollen all entpfehige guter entpfangen werden nach lut der fryheit, und wie von alter herkomen iſt. Item der fell halben wer ein vertrag wie es gehalten werden ſolt, nun wer ein arm man geſtorben, hett vier kind gelaſen die frundt nachfolgt und gebetten die fell gutlich zu folgen laſſen und bezalt zu nemen, das der widderteil abgeslagen, dadurch der zug und hoff abgangen, uns und unſern vettern von *ſtrasburg* an dienſten zu merglichem abbruch begert jnen zu wiſen den armen das jr zu loſen zu geben, und es zu halten lut des vertrags, dagegen der Abt das hochſt, ſo er het ſtund uff den fellen, nun ſtund in dem vertrag das er ſich bermhertzig und gnedig halten ſolt, das geſchee, Er het zweien kindern erbotten etlich fierthell korns zu geben da het der widderteil gewolt er ſolt jnen das vihe widder zulaſſen geben, das het er dem gegenteil zuwidder nit wollen thun, ſuſt het er es villeicht den kindern geben, die ochſen wern auch den kinden nit empfehig geweſt, ſunder andern daruff entſcheiden wir und laſen, es auch by der erclerung ſo graff *Heinrich* von *furſtenberg* mit andern gethon hat, nemlich alſo, das dieſelbigen fell und heupttracht miltiglich, gnediglich und barmhertziglich nach lut des gemelten vertrags genoſen und empfangen ſollen werden, ſo und wan das demutiglich erfordert und begirt wirdt. und heruff ſo ſollen beid

obge-

obgemelt parthien ſolichen Irrungen, gericht und geeynt ſin, und ob beid obgemelt parthien obgemelter Irrungen abermals ſpennig und Irrig wurden, ſo behalten wir uns uff obgeſchrieben beider partheien zuſtellung und ubergebung ferner zu entſcheiden des zu urkundt hand wir unſer Ingeſiegel an dieſen brieff zwen der yede parthye einen glich lutenden ubergeben haben, thun hencken. Datum *Heidelberg* uff mondag nach *Converſionis Pauli.* Anno Domini M°. CCCC°. Lxxx VIII.

XXIV. D.

LEUTERATIO SUBSEQUENTIS LAUDI IN CAUSA DECIMARUM OFFENBURGENSIUM.

In nomine Domini Amen. Nos *Wilhelmus* Praepoſitus Eccleſiae ſancti *ſtephani* Wiſſenburgenſis ſpirenſis Dioc. & Magiſter *Reinboldus* Officialis curiae Domini *Waldrami* de *Veldenze* Archidiaconi Argentinenſis concorditer electi arbitri & compromiſſarij, arbitratores, laudatores & diffinitores & amicabiles compoſitores & ab honorando Domino Archidiacono praedicto & Rectore Eccleſiae parochialis de *Offenburg* in eodem Archidiaconatu inſtituto ſuo & ejusdem Eccleſiae parochialis nomine ex una & religioſis viris Domino *Waltbero* Divina permiſſione Abbate ac Conventu Monaſterij de *Gengenbach* Dioeceſis Argentinenſis in eodem Archidiaconatu ſimiliter inſtituti ex parte

te altera ſuper omnibus quaeſtionibus, litibus & controverſijs, quas inter ſe hactenus habuerunt & habent occaſione decimarum praedialium & perceptionis earundem conſiſtentium infra limites parochiae Ejusdem Eccleſiae de *Offenburg*, prout in arbitrio ſeu compromiſſo ſuper hoc facto, ſigillisque dictarum partium ſigillato plenius continetur; viſis, auditis, intellectis & diligenter examinatis juribus partium earumdem, producto quoque quodam inſtrumento in medium coram nobis ex parte dictorum Abbatis & Conventus ſigillato, ſigillisque piae memoriae Reverendi Patris & Domini *Bertholdi* olim Epiſcopi & Capituli Eccleſiae Argentinenſis, per quod inſtrumentum apparuit & apparet evidenter, lites & controverſias ante octuaginta annos elapſos ſubortas inter tunc Abbatem & Conventum dicti monaſterij de *Gengenbach* ex una & quondam Dominum *Conradum* de *Wolva* tunc Rectorem dictae Eccleſiae parochialis de *Offenburg* ex parte altera ſuper decimis praedialibus ejusdem Eccleſiae parochialis fuiſſe & eſſe finaliter deciſas cum ſolemnitatibus ad hoc debitis & conſuetis juxta ipſius inſtrumenti continentiam & tenorem, cujus inſtrumenti tenor de verbo ad verbum inferius annotatur; deliberatione matura & diligenti praehabita, omnibusque rite actis in hac parte ex vigore arbitrij ſeu compromiſſi praedicti *Chriſti* nomine invocato laudamus ordinamus, arbitramur & diffinimus, dicimus atque praecipimus, ut circa receptionem earumdem decimarum ipſum inſtrumentum & contenta in eodem perpetuo

Digitized by Google

tuo & inviolabiliter obſerventur, praeſertim cum per teſtes nobis conſtet ſic etiam a tempore dictae deciſionis inter dictum monaſterium & praefatam Eccleſiam parochialem hactenus fuiſſe & eſſe obſervatum, dictaeque deciſioni authoritatem & conſenſum praedictorum Epiſcopi & Capituli Eccleſiae Argentinenſis interveniſſe, prout ex forma ipſius inſtrumenti apparet evidenter, & quia quaedam obſcuritas eſſe videtur ſuper quibusdam verbis in eodem inſtrumento poſitis, quae ſunt iſta & incipiunt: De novalibus inſuper cultis vel poſtmodum excolendis infra terminos de *Offenburg* parochiae, ſuper allmenda vel ſuper praedijs monaſterij de *Gengenbach* annonae, coeterarumque frugum, praeter vini decimas, ſuper quibus cauſa primitus vertebatur, ad tollendam hujusmodi ambiguitatem vel obſcuritatem & pro bono pacis & concordiae laudamus, ordinamus, arbitramur, & diffinimus, ad medietas decimarum vini novalium infra eandem parochiam conſiſtentium & in futurum inſurgentium, ad dictum monaſterium, alia medietas ad praefatam Eccleſiam parochialem perpetuo debeat pertinere & ſic etiam fuiſſe videtur intentio dictum inſtrumentum condentis, ſi bene inſpiciatur principium, medium & finis ejusdem inſtrumenti, & haec omnia laudamus, arbitramur, diffinimus, dicimus atque inviolabiliter praecipimus fieri & obſervari, ſub poena in compromiſſo poſita in ſingulis capitulis laudi & compromiſſi, ſi contra factum fuerit committenda, ſalvo etiam & reſervato jure, ſi quod eidem monaſterio & prae-

fatae Eccleſiae parochiali competit, ſeu competierit ab antiquo circa decimas & receptionem earumdem in terminis & locis alijs ipſius Eccleſiae de *Offenburg* in ipſo inſtrumento minime comprehenſis.

Lecta & data eſt haec ſententia ſeu pronuntiatio in vigilia beati *joannis Baptiſtae* ſub anno Domini MCCCXXIX. Praeſentibus praefato Domino *Waldramo* Rectore Eccleſiae de *Offenburg* praedictae & *Friderico* clerico Procuratore Abbatis & Conventus praedictorum, qui in continenti eandem ſententiam, poſtquam lata fuit, omologaverunt, approbaverunt & in eam finaliter conſenſerunt. In quorum omnium evidens teſtimonium & probationem ſigilla noſtra praeſentibus ſunt appenſa.

Tenor autem inſtrumenti, de quo praemittitur, de verbo ad verbum talis eſt:

XXV. E.

LAUDUM IN CAUSA DECIMARUM *OFFENBURGENSIUM.*

B*ertholdus* Dei gratia Argentinenſis Epiſcopus totumque Capitulum ejusdem loci praeſentium lectoribus univerſis notitiam ſupſcriptorum. Cum facile labantur ab hominum memoria, quae geruntur, ſi ſcriptis non fuerint commendata, ne ſeriem ſequentium vetuſtatis oblivio notitiae ſubtrahat futurorum, noverint ad quos praeſens ſcriptum

tum

Digitized by Google

tum pervenerit, univerſi, quod cum *Conradus* Canonicus noſter Archidiaconus dictus de *Wolva* Rector de *Offenburg* Abbatem & Conventum Gengenbacenſem ſuper decimis novalium infra terminos parochiae ſuae ſitorum traxiſſet in cauſam coram judicibus a ſede Apoſtolica delegatis, videlicet Decano & Cantore *ſancti Thomae* & Cellario ſancti *Petri* Argentinenſis, tandem poſt multas diſcordias in quosdam viros diſcretos tanquam in amicabiles compromiſſores compromiſſum fuit de communi partium voluntate, qui quadam permutatione compromiſſionem facere curaverunt, cujus formam tenore praeſentium duximus exercendam. a loco itaque dicto *Schidelisbat* usque ad rivum dictum *Veſſenbach*. Item juxta eundem rivum aſcendendo usque ad *Almendam*, ab *Almenda* ſicut pretenditur usque ad locum dictum *Zelle*, a *Zelle* usque ad rivum dictum *Wigerbach*, Item eundem rivum deſcendendo usque ad domum *Conradi* dicti in merise, a praedicta quoque domo usque ad arborem pirum ſitam citra villam *Rameswilre*. Item ab arbore praedicta directe per viam dictam groſſe weeg, usque ad arborem juxta patibulum, ab arbore praenotata usque ad tiliam ſitam juxta curiam *Miſelini* in villa *Bubele*, a tilia vero usque ad paludem dictam Bolspacher pful & inde directe usque ad flumen dictum *Kintziche* ſupra dicti compoſitores terminos ſtatuerunt volentes, ut Eccleſia de *Offenburg* infra praedictos terminos integraliter decimas percipiat univerſas, exceptis agris omnibus & poſſeſſionibus ad Curiam Gengenbacenſis Eccleſiae

ſitam

ſitam in *Kintzindorff* tunc temporis pertinentibus, ſive per ipſam Eccleſiam, ſive per colonos ſuos ſub cultura tunc fuerint comprehenſi, de quibus ipſum monaſterium nullas omnino decimas reddere teneatur; univerſas vero decimas a vinetis tam cultis quam poſtea excolendis infra terminos parochiae de *Offenburg* comprehenſis, praeter illa vineta, quae tunc Eccleſia Gengenbacenſis in *Freudenthal* & *Weigerbach* excolebat, communiter percipiant Eccleſiae ſaepedictae de piris, pomis & coeteris fructibus infra vineta creſcentibus ſupra ſcripta, praeter ea, quae ſupra ſpecificata ſunt, monaſterio ſaepe dicto, decimas communiter nihilominus percepturae. Verum, quia monaſterium nimis in his fuerat praegravatum, adjecerunt compoſitores memorati, ut ipſum monaſterium decimas in *Ergerswiler*, *Datenwiler* & *Griesheim* ad Eccleſiam de *Offenburg* antea pertinentes, de caetero percipiat in perpetuum pacifice poſſidendas, de novalibus inſuper cultis vel poſtmodum excolendis infra terminos de *Offenburg* ſuper Almenda vel ſuper praedictis monaſterij Gengenbacenſis Annone caeterarumque frugum, praeter vini decimas, ſuper quibus cauſa primitus vertebatur, monaſterium ipſum percipiat ſine lite de coetero poſſidendas. Item decimas infra ſepta in villis *Ergerswiler* & *Datenwiler* comprehenſas tam tunc facta quam poſtmodum facienda Gengenbacenſis Eccleſia percipiat praeter decimas animalium de domibus tam ſtructis quam poſtmodum conſtruendis Eccleſiae de *Offenburg* exhibendas.

Coete-

Coeterum quemadmodum quaedam poſſeſſiones prius ad Cellarium Gengenbacenſis Eccleſiae pertinentes, comprehenſae fuerant infra terminos ſuperius limitatos, ne propter permixtionem poſſeſſionum altercationis materia forſitan oriatur, poſſeſſiones cujusdam dicti halbſeſter in *Romeswiler* & in eadem villa quatuor jugera de bonis villici & heloſezhube in *ſchaubach* compenſationis nomine ad Eccleſiam Gengenbacenſem de caetero pertineant pleno jure; verum quosdam agros cujusdam dicti *Loterspfoſe* ſitos juxta *Romeswiler* teneat Eccleſia de *Offenburg* ab ipſis Decimas perceptura; quodſi locum forſitan argenti fodiendi reperiri contingat in parochia ſupra dicta, ab utralibet Eccleſia percipiantur decimae inter ipſas proportionibus aequalibus dividendae. Nos igitur ſupra ſcriptam Compoſitionem ratam habentes conſenſum ſibi pleniſſimum adhibemus, praeſentem paginam rem geſtam veraciter continentem ſigillorum noſtrorum munimine roborantes. Acta ſunt haec Anno Domini MCCXLII. tertio nonas Aprilis, praeſentibus ſubſcriptis videlicet, Decano de *Zunswiler* Camerario de *Gengenbach*, Domino *Brunone* plebano de *villingen*, *Bertholdo* Epiſcopalis cellae canonico, Magiſtro *Rudegero*, *Alberto* clerico de *Friburg*, *Walthero* laico de *Gengenbach* & alijs quam plurimis. Ad majorem etiam cautelam ſigilla Domini Abbatis & Conventus Gengenbacenſis Eccleſiae nec non dicti Domini C. Archidiaconi de *Wolva* Rectoris Eccleſiae de *Offenburg* ſunt appenſa.

XXVI.

Digitized by Google

XXVI. F.

CONSENSUS EPISCOPI ARGENTINENSIS SUPER PRAEMISSIS.

In Dei nomine Amen. Noverint univerſi, quorum nunc intereſt ſeu intererit in futurum, quod nos *Bertholdus* Dei & Apoſtolicae ſedis gratia electus & confirmatus Eccleſiae Argentinenſis deciſioni, diffinitioni ſeu pronuntiationi, cui praeſens noſtra littera eſt affixa & omnibus contentis in eisdem propter bonum pacis & concordiae & ob utilitatem dicti monaſterij de *Gengenbach* & Eccleſiae parochialis de *Offenburg* praedictae noſtram auctoritatem noſtrumque conſenſum adhibuimus cum ſolemnitate ad hoc debita praeſentibus adhibemus. Actum & Datum feria quarta proxima poſt *Udalrici* anno Domini MCCCXXIX.

XXVII. G.

PARTIUM APPROBATIO.

Noverint univerſi, quos noſſe fuerit oportunum, quod nos *Waldramus* de *Veldenze* Archidiaconus Argentinenſis nec non Rector parochialis Eccleſiae de *Offenburg* noſtri Archidiaconatus ex una, *Waltherus* Divina permiſſione Abbas & Conventus Monaſterij Gengenbacenſis in ipſo Archidiaconatu ſimiliter conſtituti ex parte altera ſententiam ſeu pronuntiationem, cui praeſens noſtra littera eſt affixa, noſtro & ſucceſſorum noſtrorum nomine emologavimus, approbavimus & in eam in omnibus & per omnia conſenſimus

&

& praeſentibus conſentimus, in recognitionem & probationem nos Archidiaconus praedictus ſigillum noſtri Archidiaconatus, Nos quoque Abbas & conventus praedicti ſigilla noſtra appendi fecimus ad praeſentes. Actum & Datum Anno & die in praeſcripta ſententia ſeu pronuntiatione comprehenſis & expreſſis.

ARCHIDIACONATUS
SCHOLASTICI ECCLESIAE CATHEDRALIS
ARGENTINENSIS
PER
SEDEM ARCHIPRESBYTERALEM
OTTERSWYRANAM.

1. BUHL. Eccleſia parochialis S. *Petri & Pauli.* Hoſpitale.

Altſchweyr & *Rittersbach* ad ſiniſtram partem rivi Bühlotte.

Freyenhoffen, *Lauben*, *Riegelbach*, *Lengenberg*, *ſickenwald*, *Plettig* & *Liechenbach.*

2. BUHLERTHAL Eccleſia paroch. S. *Michaelis.* Capella S. *Antonij* in *Herrenwies.*

Hundsbach. Biberach & *Raumenbach.*

3. CAPPEL prope *Windeck* ſive untercappel. Eccleſia parochialis *B. M. V. Natae.*

Capella S. *johannis Nepomuceni.*

Capella S. *Crucis.**)

Rit-

*) olim quinque beneficia ſimplicia ſcilicet ad S. *Crucem* ad SS. *Sylveſtrum*, *Nicolaum*, *Erhardum* & *Magdalenam.*

Digitized by Google

Rittersbach & *Altſchweyr* ad dextram partem rivi Bühlotte, *Hoff*, *ſteckenheld*, *Schönbuch* & Caſtrum *Windeck*.

4. CAPPEL infra Rodeck. Eccleſ: paroch: S. *Nicolai*. capellania *B. M. V.* & S. *Cathar.* in Eccleſ. Parochiali.

Caſtrum *Rodeck*. Capella S. *Georgij*. *Grieſenhoff*.

Steinenbach, *Ottenberg*, *Yberg*, *Wolfersberg* & *Hagberg*.

Landſtatt & *Ganſeck*.

Fürſtenbach.

Ambach, *Günſtberg*, *Bachwald*, *Schrofen* & *Muttert*.

Grimmerswald, *Legelſan* & *Breitenbrunnen*.

Hagenbrugg, *Bromberg* & *Valtenſeebach* vallis. *Goltſchlaeg*, *Dreyersbach*, *Holterbrünnel*, *Maurhof*, *Hübſtberg*, *Unterwaſſer* & *Lickenteuch*.

5. CROSCHWEYHR Eccleſ. paroch. S. *Martini*.

Heſſelbach.

6. FAUTENBACH Eccleſ. paroch. S. *Chriſtinae*.

Ochusbach capella S. *joſephi*.

7. GAMBSHURST Eccleſ. paroch. S. *Nicolai*.

Litzloch.

8. HIGELSHEIM. Eccleſ. paroch. S. *Laurentij*.

9. HONAU Eccleſ. par. S. *Michaelis*. Collegiata *Argentinam* translata.

Neu-

Digitized by Google

Neu-Freyſtett.
Biſchoffsheim, *Hausgereuth* & *Holtzhauſen.*
Bodersweyer, *Ziegelshoffen* & *Rencher Locherhoffen.*
Diersheim.
Freyſtett & *Memprechtshoffen.*
Leutersheim.
Liechtenau & *Grautsbaum.*
Scherzheim, *Helmlingen* & *Muchenſchopff.*
Linx.
10. IFFITZHEIM Eccl. paroch. S. *Brigittae.*
11. OBER-ACHEREN Eccleſ. paroch. S. *Stephani.*
Capella S. *Antonij.*
12. OTTERSDORFF Eccleſ. paroch. S. *Aegidij.**)
Plittersdorff Eccleſ. S. *jacobi Majoris.*
Wintersdorff Eccleſ. S. *Michaelis.*
Muffienheim deſtructus.
13. OTTERSWEYHR Eccleſ. paroch. S. *joannis Baptiſtae.*
Capella *B. M. V.* ad Tiliam.
Capella *B. M. V.* unita.
Capella S. *Nicolai* unita.
Aſpach.
Hafft.
Niderhoffen.

Walds-

*) Hi quatuor vici recenſentur ad Proprium *Adelheidis*, de quo jam ſupra.

Digitized by Google

Waldsfeld.

Weyer.

Hub. capella S. *Maximini.*

Neuſatz & *Waldſteg* Eccleſ. S. *Caroli Borromaei.*

Haſenweybr.

Breitburſt.

Waldmatt.

14 RENCHEN Eccleſ. paroch. S. *Crucis.* *)

Waxburſt Eccleſ. S. *joannis Bapt.*

Holtzboff in Maiwald.

15. SANDWEYHR Eccleſ. paroch. S. *Walburgis.*

16. SASBACH Eccleſ. paroch. S. *Brigittae.* **)
Leproſorium.

Capella S. *Michaelis.* Primiſſaria in Eccleſia paroch.

Capella SS. *Trinitatis.*

Oberſasbach.

Saſpachwalden.

Ried. capella S. *Antonij Paduani.*

Mablburſt.

Lauff. Eccleſ. S. *Leonardi.*

17.

*) Burgus inſignis, *Reinichheim* olim ſcribebatur. Nomen a flumine *Rench*, quod in Oppenaviae valle oritur.

**) *Sasbach* & *Sasbachwalden* vici, quorum homines inter imperium atque Epiſcopum ante ſec. XIV. erant diviſi. In colle prope *ſasbacum Turennius* tormenti ictu interijt an. MDCLXXV.

17. SCHWARTZACH Eccleſ. paroch. & Abbatialis SS. *Petri* & *Pauli*. Abbatia ord. S. *Benedicti*.***)

Capella S. *Michaelis*.

Leiberſtung Eccleſ. S. *Wendelini*.

Moos. Eccleſ. S. *Dionyſij*.

Hildmannsfeld Capella S. *Wolfgangi*.

Grefferen Capella SS. *joannis* & *Pauli* Mm.

Ulm. Eccleſia S. *Margaritae*.

Wintzburſt.

18. SINTZHEIM. Eccleſ. paroch. S. *Martini*. Hoſpitale.

Primiſſaria in Eccleſ. paroch.

Capella *XIV*. *Auxiliatorum*.

Kartung.

Winden. capella.

Vormberg.

Halberſtung.

Müllhoffen.

Schifftung oratorium.

Ebenung.

Suburbana Urbis *Badenae* ad rivum *Ehlbach*. Eccleſia cum Conventu Capucinorum.

19. STEINBACH Eccleſ. paroch. S. *jacobi Majoris*. Hoſpitale.

Capella *B. M. V.* Doloroſae.

Neuwyhr capella S. *joannis Bapt.* & S. *Georgij*.

Capellania *Neuweyhr*.

Capella S. *Walburgis* in Caſtro.

***) vid. *Subſid. Diplom. Tom. II. p. 20. Tom. IV. p. 318. 319. 321. Tom. V. p. 266.*

Digitized by Google

Müllenbach. Capella S. *Wendelini.*
Eiſenthal. Capella *B. M. V.* Doloroſae.
Affenthal. Capella S. *Bartholomaei.*
Weittenung Eccleſ. SS. *Catharinae* & *Brigittae.*
Ottenhoffen. Capella *B. M. V.*
Umweg.
Vahrenhalden.
Gallenbach.
Negertfürſt.
Hornbach.
Ettſchhoffen.
Wittſtung.
Fremersberg. Eccleſia cum conventu Recollectorum.

20. STOLLHOFFEN Eccleſia paroch. S. *Erhardi.* Leproſorium.

Eccleſia S. *Cyriaci* olim parochialis.
Sellingen. Eccleſ. S. *Mauritij.*
Oberwarth & *Niederwarth.*

21. VIMBUCH Eccleſ. paroch. S. *joannis Baptiſtae.*

Oberbruck oratorium.
Baldshoven capella S. *Annae.*
Henchurſt.
Oberweyhr oratorium.
Zell. oratorium.

22. ULM Eccleſ. paroch. S. *Mauritij.*

Ullenburg Caſtrum Capella S. *Urbani.* Cum Capellania.
Erlach Eccleſ. S. *Anaſtaſij.*
Moosbach.

Has-

Digitized by Google

Haslach.
Thiergarten.
Stadelhoven.
Ringelbach.

23. UNTER - ACHEREN Eccleſ. paroch. *B. M. V.* Aſſumptae. Leproſorium.
Primiſſaria in Eccleſ. parroch.
Eccleſ. S. *joannis Bapt.* olim parochialis.
Capella S. *Nicolai.*

24. UNTZHURST Eccleſ. paroch. S. *Cyriaci.*
Oberwaſſern.

25. WALDULM. vallis Eccleſ. paroch. S. *Albini.*
Winterburg.
Unterberg.
Oberberg.
Zinzel.
Schwendt.
Blaubronn.
Broch.
Oberſohlberg.
Unterſohlberg.
Unterwaſſer.
Zimmerbach.
Höff.
Lavenbach.
Ringelbach.

Digitized by Google

CONTINUATIO SYNODORUM SPIRENSIUM.

XXVIII.

MARTINI. ANNO MILLESIMO QUINGENTESIMO QUARTO.*)

P*hilippus* Dei gratia Electus ſpirenſis venerabilibus honorabilibus ac religioſis in chriſto nobis dilectis univerſis & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis totique clero noſtrarum civitatis & dioceſis ſpirenſis noſtre quoad infra ſcripta jurisdictioni ſubjectis ſalutem in Domino ſempiternam. Ad ſervitutem paſtoralem licet immeriti diſponente Domino, noviter aſſumpti ac in vinea Domini ſabaoth ſuper operarios paterfamilias conſtituti perpeti cura, prout noſtrum ſpectat ad officium, perpendimus, quodſi ea quibus vehementer Deus offenditur inſequi vel ulciſci differimus, ad iraſcendum utique Divinitatis patienciam provocamus, quid autem apud Deum triſtius, miſerabilius & dampnabilius hijs preſertim ſacerdotibus alijsque clericis, qui ebrietati ſuperbie impudicitie incontinencie commeſſationibus ſompnis jocis ludis alijsque infinitis flagicijs vivere ſtudent, quibus hujuscemodi actibus ipſum Deum offendi credimus, quandoquidem ex aſſumpta eorum religione & ſanctimonia ſobrietati humanitati caſtitati ora-

*) Primus proceſſus ſynodalis D. *Philippi* Epiſcop Spirenſis. e famil: de *Roſenberg.*

orationibus jejunijs alijsque bonis operibus maxime indulgere deberent, contra quos tanto diligentius inſurgere debemus, quanto dampnabilius ſanguinem eorum de manibus noſtris per juſtum judicem requiri formidamus, cum itaque diverſa ſanctorum Patrum quam plurimorum Romanorum Pontificum & aliorum Archi Epiſcoporum & Epiſcoporum predeceſſorum noſtrorum ſalubria provincialia ſinodalia & alia ſtatuta atque mandata dudum per fel. rec. Dominum *Ludovicum* dum vixit Epiſcopum ſpirenſem ceteroſque anteceſſores noſtros deſuper edita & per eorum proceſſus varios emanatos plus ſemel innovata & reiterata palam lecta & publicata plures ex vobis illa atque illos aure obtuſa, ut accepimus, transeuntes, penas inibi comminatas & adjectas, retardata forſan executione cauſante, floccipendere non verentes, nichil aut parum profecerunt, expedit ſtudio diligentiori in antea ſuper intendere & nedum penarum comminatione contentari, ſed & easdem, negligentie viam quantum valemus ſubterfugientes, effectuali executioni demandari, idcirco omnia & ſingula ſtatuta pretacta ſinguloſque proceſſus a predeceſſoribus noſtris, ut prefertur, maxime ſuper concubinatus ludorum tabernariorum & alijs vicijs emanata & editos in omnibus eorum punctis & articulis preſentium tenore innovantes & repetentes illa & illos per vos omnes & ſingulos cujuscunque dignitatis ſtatus gradus ordinis vel conditionis extiteritis juxta omnimodam continentiam in quantum unumquemque

Digitized by Google

veſtrum concernunt in virtute ſancte obedientie & ſub inibi contentis etiam gravioribus pecuniarijs atque alijs arbitarijs per nos vel vicarium noſtrum in ſpiritualibus infligendis penis ſententijs & cenſuris inviolabiliter obſervari precipimus & mandamus, Et inſuper quia intelleximus nonnullos clericos & ſacerdotes ſalutis animarum ſuarum adeo immemores ut cenſuras eccleſiaſticas plus laicis vilipendant, ymo quod dolenter referimus, quosdam clericos & ſacerdotes exiſtentes teſtamentorum perſonarum Eccleſiaſticarum executores, ipſa teſtamenta juxta ultimam voluntatem teſtatoris & proceſſus ſinodales etiam ab immediato predeceſſore noſtro emanatos minime executos fuiſſe & propterea penis & cenſuris in eisdem proceſſibus contentis illaqueatos miſſas & alia divina officia celebrare nichilominus preſumpſiſſe in animarum ſuarum grave periculum & jacturam, unde nos ut pium decet paſtorem animarum eorundem periculis obviare cupientes omnes & ſingulos clericos & ſacerdotes hujusmodi teſtamentis oneratos & cenſuris Eccleſiaſticis ea de cauſa forſan irretitos hortamur in Domino ut quantocius abſolutionem & quatenus opus fuerit reſtitutionem a nobis vel vicario noſtro ſuper exceſſibus eorum petant ſeu procurent, mandantes etiam omnibus & ſingulis ultimarum voluntatum clericorum executoribus ut poſt quorumlibet obitum teſtatorum inventarium rerum derelictarum facere, fertonem exolvere & infra tempus ſtatutum voluntatem ultimam teſtatorum adimplere deſuper computum

&

& rationem debitos reddere, quetanciam obtinere nequaquam pretermittant penis ſub predictis. Certificantes &c. ut in proceſſu immediate ſequenti.

XXIX.

JUBILATE. ANNO QUINGENTESIMO QUINTO.

P*hilippus* Dei Gratia Epiſcopus ſpirenſis Venerabilibus &c. Ad Pontificale nuper officium, licet indigne provecti nihil inter multas & varias ejusdem dignitatis & oneris curas tam precipuum nobis, a Deo & ſacris canonibus commendatum eſſe credimus quam ut vite & morum totius cleri noſtri ad ſuam ac populi nobis & eidem ſubjecti ſalutem diligenti ſolicitudine reſpectum habeamus, pro quibus omniſcienti Deo diſtricto & juſtiſſimo judici rationem infallibiliter reddituri ſumus, cum autem hoc ipſum omnibus temporibus & locis maxime vero in hac ſancta congregatione, quam ſinodum vocamus, convenienter & accepta oportunitate conari debemus, que in eccleſia Dei ad hoc initium ſumpſit, ut clerus & deinde per clerum populus ad honeſtatem & virtutes inſtituantur vicia & vicioſi caſtigentur de omnium nobis ſubjectorum vita & converſatione, de beneficijs, de ſtatu & diſpoſicione eccleſiarum & ad univerſorum que ad cultum ſpectant divinum animarumque ſalutem, ſcrutinium & inquiſitio fiat, verum nemo huic proverbio innitens: novus Rex, nova lex, contra ſe hodie novas aliquas ſinodales con-

ſtitutiones fulminari a nobis formidet, quoniam certum eſt quod per ſanctorum patrum labores inventa & lucubrationes totius eccleſie & omnium eccleſiaſticarum perſonarum regimini ſatis ſuperque proviſum ſit, adeo ut nichil ſit, quod ad bene beateque vivendum quomodocunque prodeſſe poſſit, quin ſufficienter & ad unguem ſit ſcriptum cautum & quam diligentiſſime precogitatum, id vero ſolum reſtat, quod, ad omnes pertinet & quod utiliſſimum eſt, ut que paſſim & bene per multos libros ordinata & ſcripta ſunt, tam a nobis, qui alijs exemplar eſſe debemus, quam a ſingulis ſubditis noſtris hinc inde reſpective obſerventur & executioni demandentur, quod cum ita ſit, nichil temerarium feciſſe videmur, ſi nos precollende memorie quondam providiſſimi patris familias Domini Patris & conſanguinei noſtri Domini *Ludovici* ſpirenſis, dum viveret, Epiſcopi ſpirenſis noviſſimi aliorumque predeceſſorum noſtrorum inſtitutis inherere ſatagerimus, illorum igitur veſtigia Domino cooperante, intraturi omnia & ſingula provincialia ſinodaliaque ſtatuta proceſſus & mandata non abolita vel revocata ab eisdem predeceſſoribus noſtris ſive alias in Moguntina provincia quomodolibet edita & ſalubriter ordinata in quantum preſentibus non contrarientur in omnibus & per omnia ſingulisque ipſorum punctis & articulis tanquam hic inſerta eſſent, repetimus innovamus atque inviolabiliter & inconcuſſe a vobis omnibus quorum intereſt prout unumquemque veſtrum concernere videntur ſub penis ſententijs

tentijs & cenſuris in eisdem contentis obſervari volumus atque mandamus per preſentes, & ne aliquis veſtrum inter convivas & ſcortorum conſortia calumniari poſſit, in Epiſcopatu ſpirenſi ſolam luxuriam eſſe peccatum & pene neminem fuiſſe punitum niſi ſolum illos aut eos frequentius, qui caſtius vicio laborabant, ceteros vero longe enormioribus gravioribusque irretitos criminibus aut a pena fuiſſe immunes aut ſaltem mediocriter in comparatione laſcivorum mulctatos, cum tamen ſancti Doctores & jura canonica afferant, incontinentiam inter peccata mortalia eſſe minimum. Ne inquam talia quiſpiam veſtrum deinceps calumnietur, tenore preſentium volumus eſſe redditos certiores quod non obſtante hac eorum calumnia & falſa objectione nos ipſos & vicarium noſtrum & ex juſſu noſtro ipſum etiam Fiſcalem diligentiſſimum oculum reſpectum & advertentiam habituros, ad eos qui concubinatui indulgent, moti ex hoc verbo *Gregorij* quo dicit, fornicationem minoris quidem eſſe culpe, majoris autem diffamie, cujus auctoritatis hoc vicio dediti prima verba, nos vero ultima attendimus, propter quod ipſi peccatum hoc ſuum in ſe parvi faciunt, nos diffamiam & ſcandalum magnifacimus, penſamus hec & multa alia innumerabilia mala corporis fame & anime, que hec cum mulieribus ſuſpectis converſatio & cohabitatio ſecum afferunt, in primis autem illud quod raro tales vere & catholice peccata ſua confitentur, emendandi propoſitum quod habere ſe dicunt regulariter aut fictum eſt aut falſum, &

eſt

Digitized by Google

eſt quod apoſtolicam abſolvendi habeant facultatem, ſive Papam ipſum confeſſorem, quamdiu tamen in concubinatu ſic temere perſeverant, legitime & coram Deo non abſolvuntur, quin & cum eis mortaliter peccant tales & taliter abſolventes, unde ſequitur quod tales ut timendum eſt, non ſint in ſtatu ſalutis & quotiens ſic celebrant, judicium ſibi, ut apoſtolus ait, manducant & bibunt, quocirca omnes & ſingulos publicos concubinarios ſive de concubinatus vitio ſuſpectos aut mulieres ſuſpectas ſecum tenentes vel ab extra publice nutrientes, domus eis vel ementes vel locantes cujuscunque conditionis ſtatus dignitatis ſeu preeminentie fuerint in genere & in ſpecie preſentibus peremtorie requirimus & monemus, quatenus ad ſtatim mulieres hujusmodi ſuſpectas penitus & omnino realiter effectualiterque dimittant & a ſe ſuisque habitacionibus & conſortio amoveant easdem vel alias earum loco deinceps minime reaſſumant, quod ſi non fecerint ſciant nos aut vicarium noſtrum ob proceſſuum ſinodalium & aliorum mandatorum deſuper a predeceſſoribus noſtris memoratis ut prefertur emiſſorum non paritionem contra ipſos etiam ad earundem penarum executionem & graviores cenſuras ſine dubio proceſſuros, Deinde ne alia clericorum vicia que multa ſunt & magna & non minus quam carnis illecebre Dei, proximorum maxime vero laicorum ſunt offenſiva quaſi penam non mereantur, ſilentio tranſeamus, vobis omnibus & ſingulis ſub ſuſpenſionis & excommunicationis tam a Divinis quam perceptione omnium

fruc-

ſructuum beneficiorum ſuorum quotidianarum diſtributionum ac privationis eorundem beneficiorum ac alijs gravioribus penis ſententijs & cenſuris etiam pecuniarijs per nos vel vicarium noſtrum etiam arbitrarie infligendis ac irremiſſibiliter a contravenientibus exigendis & extorquendis diſtricte & peremtorie mandamus, quatenus quilibet veſtrum ab hijs omnibus exceſſibus & delictis precipue abſtineat, quibus vulgus & indocti ac ſimplices plebeji publice ſcandaliſantur & occaſionem ſumunt atque exemplum delinquendi, quales ſunt imprimis transgreſſiones in veſtimentis tam externis quam interioribus indecentibus laſcivis ſecularibus & alias quomodocunque ſtatui clericali derogativis, ſive quoad colores de jure prohibitos ſive quoad modum & quasvis alias formaturas exceſſivas, quas a petulantibus laicis inventas ex alienis regionibus aſportatas magna cum levitate a clericis noſtra etate aſſumi quotidie videmus, quamvis quedam honeſtati & corporis ſanitati bene conſonent, quedam tamen nimis curioſe ſunt & ſeculares & tanquam novitates ſacerdotali gravitati penitus abſolute & contemnende, Accedit ad hec reprehenſibilem etiam eſſe ſacerdotibus & precipue ruralibus ruſticitatem illam qua ſine caligis & decurtata ſuperiori veſte ad ſanctiſſimum altaris ſacrificium & dum ad infirmos viaticum deferant aut alias divinis interſunt publice incedunt & quando pro digna ſacroſancte Euchariſtie irreverencia ſe ut debent inclinant, patent non ſine ludibrio & confuſione crura nuda que non ſolum caligis & talari longave

tunica

tunica ſed & ipſa alba quoque deberent eſſe contecta, quod videmus etiam ipſam Eccleſiam in ſacris veſtibus pretendiſſe, quas ubique tales & tam longas fieri voluit ut colla pedes crura brachia & totum ipſum corpus ex integro ſit coopertum ſolis manibus ad liberiorem miniſtrandi uſum patentibus, caput autem inter miſſarum ſolemnia decrevit detectum eſſe debere, corona tam in Levitis quam in ſacerdotibus ſua cuilibet debite & ſatis ample raſa nec crinibus oblongis ſtudioſe occultata, Capilli vero pro ſtatus noſtri decore non ſint feminarum more ſubter auribus defluentes adeoque protenſi ut neque frons neque oculi proſpici poſſint, ſed neque come nutriantur, ita quod ex induſtria compti ſive calamiſtrati hominibus aut pocius mulierculis placere ſtudeant ſed hanc crinium ſuperfluitatem ut viros non effeminatos ſe eſſe oſtendant, preſcindi faciant & modeſta decurtatione abbrevient, Preterea in virtute ſancte obediencie & ſub graviſſimis cenſuris ſententijs & penis etiam arbitrarijs toti clero nobis ſubjecto precipimus ut oris ſui in hac potiſſimum parte cuſtodiam habeant, ne facile aut quovis modo effundant judicent & prodant que ſibi a quocumque vel vivo vel mortuo confeſſa ſunt, niſi forſan hoc fieri pro conſilio & ſine nominatione & deſignatione perſone confitentis memores vulgate illius eccleſiaſtice conſtitutionis qua prohibetur, ut caveant ſibi omnino ſacerdotes ne verbo aut ſigno aut alio quovis modo prodant confeſſum ſibi peccatorem, quam plurima de confeſſionis hujusmodi revelatione & ſtulta blatteratione damna & in-

com-

Digitized by Google

commoda tam ipſis confeſſoribus quam toti clero & eccleſie proveniant, ſacramentum hoc confeſſionis animabus ſalvandis utiliſſimum & neceſſarium contemnitur & fides tam ſacerdotibus quam ſacramento diminuitur & negatur. Inſuper ne verbis aut factis inter ſe aut cum laicis rixas faciant, non male dicant non ſeſe calumnientur, convicia obprobria & contentiones non ſuſcitent nec ad verbera mutuo inſurgant aut quovis modo ledant offendant aut moleſtent, nulli hominum detrahant, minime vero & ſub graviſſima pena ipſis principibus Dominis temporalibus aut ejus qui ſeculari ſunt prediti poteſtate neque eorum bella, judicia aut quecunque alia opera temere judicent & injuſta eſſe diffiniant, neque eisdem ſecularibus poteſtatibus querelas aut queſtiones faciant aut cauſas ſuas contra ſacros canones & clericalia privilegia coram eis aut ſeculari judicio proponere intentare aut continuare preſumant, non ignari quod ex his querelis ſuis ex predictis detractionibus & preſumptuoſis judicijs multa inter laicos malorum ſemina & inexterminabilia contra clerum odia ſuborta ſunt & quotidie ſuboriantur, quia vero hec jam dicta mala ut plurimum ex convivijs publicis que clerici inter ſe & cum laicis facere ſolent, emergunt, ideoque ſub predictis cenſuris & penis cuilibet veſtrum inhibemus, ut, excepta pererignationis cauſa, hoſpitia publica & tabernas prorſus evitent, dedicationum etiam primitiarum patrociniorum peractionum anniverſariorum convivia commeſſationes & in diebus rogationum

Digitized by Google

num alijsque proceſſionibus a nobis vel vicario noſtro permiſſis & quecnnque talia ſodalitia in hoſpicijs publicis non faciant, ſed ſi ad refectiones aliquas invitentur aut ipſi tales facere voluerint, faciant eas in privatis & honeſtis domibus, quo minus verborum ſuorum clamores inſolentie & alie levitates, quas proch dolor facere non formidant, in hujusmodi conventionibus a plebeis audiantur, minus ſcandaliſantur & facilius jurgia, ſique fiunt inter eos, ſupprimentur, ſi vero quidam ex ſacerdotibus teſtamentarij vel ultimarum voluntatum executores ab alijs electi fuerint, facto fideli rerum relictarum inventario & ſoluto infra menſis ſpatium poſt defuncti mortem fertone, diligenter & ut Deo reddere rationem volunt & debent ſibi commiſſa & quo citius poſſunt, exequantur, poſt annum vero & menſem a die obitus teſtatoris, fidelem ſuper actis ſuis in teſtamenti executione nobis aut vicario noſtro faciant computacionem, recipiantque de eadem quittanciam condignam & debitam, frumenta vero & vina & ſique alia hujusmodi a teſtatoribus relicta ſunt & ſue fidei ad diſpenſandum commiſſa, in debitos pauperum & piarum cauſarum uſus convertant, ſalvis ſemper juſtis & legitimis teſtatorum legatis & ordinationibus, propria vero vina & frumenta & que alia vendicioni exponere decreverint, ea ſine illicitis pactis et palleatis vel manifeſtis uſuris ſed per rationabiles licitos & honeſtos contractus vendat, ne a ſancto *jheronimo* ut negotiatores & ſic tanquam peſtes ſeu diaboli potius fugiendi

giendi judicentur, ne juramentorum ſuorum ſuper hoc publice vel privatim preſtitorum violatores inveniantur, ne denique non ſibi tantum ſed omni quoque clero & nobis inextricabiles nodos odia & juſtas laicorum invidias exuſcitent, quos ſua ſponte & toto nunc terrarum orbe clamante opido nobis eſſe infeſtos & tradit antiquitas & proch dolor continuat & renovat tota eorum poſteritas, quia vero longum eſſet & fere impoſſibile tam brevi temporis ſpatio ſingula enarrare & ſingillatim univerſa que a jure & predictis predeceſſoribus noſtris clero prohibita ſunt repetere, ideo ſub hijs paucis que nunc perſtrinximus reliqua omnia ſtatui veſtro clericali indecora & quomodolibet inhibita volumus eſſe comprehenſa & quaſi nominatim expreſſa. Certificantes omnes & ſingulos ſecus facientes aut hujusmodi monitionum & mandatorum ſalubrium vel in toto vel in parte transgreſſores, quod contra eosdem & quemlibet ipſorum uſque ad privationis ſententiam incluſive aliasque juxta arbitrium noſtrum & delicti qualitatem procedere curabimus juſtitia mediante. Ceterum ne aliquis veſtrum ſe per ignorantiam excuſare preſumat diſtricte & ſub pena ſuſpenſionis ab officijs divinorum in hijs ſcriptis late ſententie precipiendo mandamus, quatenus noſtre majoris & aliarum civitatis infra triduum proxime nec non quarumcunque ceterarum collegiatarum dioceſis ſpirenſis eccleſiarum & ſinguli ſedium ruralium Decani Camerarij aut ipſorum nuntij antequam a dicta civitate noſtra ſpirenſi recedant preſentis noſtri

 pro-

proceſſus copiam recipiant, nec non inibi contenta & alia ſtatuta provincialia & ſinodalia predicta ſemel in anno ad minus ſignanter tamen hunc noſtrum proceſſum & alios preſpecificatos proceſſus & mandata de verbo ad verbum in proxima eorum convocatione inſinuari legi & publicari ordinent atque procurent. Datum in Caſtro noſtro *Udenbeym* die nona menſis Aprilis anno Domini Milleſimo quingenteſimo quinto.

XXX.

MARTINI. ANNO QUINGENTESIMO QUINTO.

P*bilippus* Dei gratia &c. Inter varias quibus ex commiſſe nobis paſtoralis dignitatis culmine premimur ſolicitudines illa potiſſimum mentem noſtram pulſat, quomodo univerſorum clericorum nobis ſubjectorum mores in melius reformari & exceſſus corrigi ſingulaque ſcandala ab eis procul amoveri pervigili ſtudio procuremus, ea itaque de cauſa ultra ſanctorum Patrum & predeceſſorum noſtrorum decreta nonnulla alia utilia mandata & monita certis noſtris litteris & proceſſibus vobis palam in duabus ſinodis proxime celebratis publicatis emiſimus & obſervari mandavimus que omnia & ſignanter de habitu clericali honeſto ac ceteris virtutibus ſectandis, fertonibus argenti ſolvendis, rationibus de teſtamentis faciendis ac de concubinatus & ludi vicijs, mulieribus ſuſpectis ceteriſque ſcandaloſis

toſis prorſus vitandis alias quoque generaliter in omnibus & per omnia ſingulis punctis & articulis per vos omnes & ſingulos in quantum unumquemque veſtrum concernunt in & ſub ſuſpenſionis excommunicationis & alijs penis ſententijs & cenſuris inibi latis & gravioribus etiam per nos infligendis juxta & ſecundum eorumdem tenorem inviolabiliter obſervari volumus & mandamus & cum ſtatuta provincialia a ſingulis ſumma diligentia memorie commendanda ac effectualiter obſervanda ſint, illa crebra revolutione repetere perutile cenſemus, quam ob rem diſtricte precipiendo mandamus, quatenus ſinguli Decani etiam collegiatarum eccleſiarum in & extra civitatem ſpirenſem nec non camerarij ſtatuta ſinodalia & provincialia actu non habentes, illa ſibi infra unius menſis ſpacium disponere & convocationibus celebrandis mature ante futuram ſinodum legi procurent quantocius, & inſuper ſub penis predictis inhibemus ne quis veſtrum aliquem presbiterum aliene dioceſis aut queſtores ſeu collectores niſi teſtimoniales ſeu admiſſionis a nobis vel vicario noſtro litteras habeant patentes non expiratas admittat, neque tales ad ambones admittantur niſi id expreſſe in noſtris litteris deſuper conceſſis contineatur, cupientes etiam veſtigijs predeceſſorum noſtrorum inherere precipimus ut ſinguli beneficiati nobis ſubjecti & preſertim parochialium eccleſiarum Rectores ſive perpetui vicarij ad ordines quos eorum requirunt beneficia ſe proximis ſtatutis a jure temporibus ordinari ſingulique parochialium Eccleſiarum recto-

 res

res ſeu perpetui vicarij penes eccleſias ipſis commiſſas continuam reſidentiam faciant, niſi de noſtra permiſſione docuerint ſe fore ſupportatos, volumus propterea & mandamus quod quilibet ex Decanis de Rectoribus ſeu curatis beneficiatis non reſidentibus nos vel vicarium noſtrum in ſpiritualibus infra quindenam certificare teneatur, & ne beneficia Eccleſiaſtica maneant in eorum officijs ſuſpenſa, volumus ut ipſi Decani de idoneis perſonis cum ſcitu noſtri vicarij quantocius provideant beneficijs per mortem aut alias vacantibus & poſſeſſoribus carentibus & ſi forſan de aliquorum curatorum aut aliorum beneficiatorum etiam forſan per nos aut vicarium noſtrum pro tempore admiſſorum ex eorum diuturna practica vel officio de inabilitate corporis vicio ſeu infirmitate aut imperfectione jure non admiſſis conſtiterit ad nos vel vicarium noſtrum denuo examinandi gratia remitti ac teſtamentatores clericorum teſtamenta eis commiſſa non exequentes quantocius aviſari volumus quod in eccleſijs ſeu capellis veſtris nullam de novo erigatis ſeu erigi conſentiatis fraternitatem nec jam erectas nondum confirmatas publicetis aut publicari permittatis, nec etiam Dominicis & aliis feſtivis diebus anniverſaria aut defunctorum exequias celebretis aut cum laicis ut vecturas aliaque ſervilia opera de jure prohibita exercere poſſint diſpenſetis nec aliquem ad deſerviendum aliquod ſtipendium nondum confirmatum ſeu ad celebrandum in loco non conſecrato etiam in altari portatili conſecrato ſine autenticis noſtris

aut

Digitized by Google

aut vicarij noſtri litteris admittatis & ut divinus cultus quem maxime noſtris temporibus vigere cupimus debite obſervetur, mandamus ut quisque veſtrum horas canonicas & alia divina officia debitis & conſuetis temporibus perſolvere non obmittat, In collegiatis eccleſijs Decani officia nocturna & diurna diſtinctim & menſuraliter cavillationibus & alijs inſolencijs penitus vitatis & absque feſtinatione ſeu diminutione aliqua peragantur, palle altarium vaſa & alia ornamenta ad divinum cultum pertinentia nitide conſerventur & preſertim ſacramentum Euchariſtie & reliquie ſanctorum ſub debita cuſtodia & munde ac cum lumine debite conſerventur, dum ſub divinis aſtantiam curatis, ſuperpellicio utantur, curati parochialium Eccleſiarum ſacramentum ad infirmos deferentes caputio nigro frontes eorum tegente in collegiatis vero exiſtentes in tali officio admucijs ipſis decentibus cooperti eſſe debent ac facies eorum a facie confitentium preſertim mulierum averſe ſint, donec confitentes confeſſionem expedierint, curati etiam clandeſtina matrimonia prohibeant & que ſint populo exponant, eorumque ſubditos ſuper ambiguitate ſi quam jure ſubſiſtente habent ad recipiendam declarationem coram judice aut Officiali in Civitate noſtra ſpirenſi nec coram poteſtate ſeculari compareant ſimiliter curati & religioſi quibus precipue habemus contra ſe invicem opiniones aliquas extraneas aut problemata non predicent aut pronuntient niſi per nos aut a nobis deputatos fuerint diſcuſſa aut probata, vo-

Digitized by Google

lumus etiam curatores in regimine animarum fore providos ut populos de excommunicationis & interdicti ſententijs informent & ne in caſibus ſedi Apoſtolice aut nobis reſervatis aliquem abſolvant, poſtremo in noſtris perſonuit auribus nonnullos ſacerdotes nobis ſubjectos negociacioni intendere ac auſu temerario etiam pactis & ordinacionibus in favorem cleri obtentis maxime in emptione & vendicione vinorum contravenire ac dolum & fraudem qui in omnibus contractibus vitandi ſunt committere non erubeſcunt, propterea obſecramus ut in vinis frumentis alijsque rebus vendendis clerici licitos & rationabiles contractus celebrent nec majori pretio propter ſolucionis dilacionem quam prompta pecunia comparari poſſint, res vendant attendentes etiam clericos non immerito a laicis non tantum vite normis verum etiam capituum diverſitatibus fore diſcernendos ſub eisdem penis mandamus ut clerici in plateis & preſertim in eccleſijs veſtibus longis ſtatuique clericali & qualitati ipſius clerici convenientibus decenter incedant nec etiam ſine caligis etiam quocumque tempore & preſertim cruribus nudis apparentibus celebrare preſumant, nec ſe ſubmittant jurisdictioni laicali aut coram eis preſtent aliquod juramentum, nullus etiam ex beneficiatis preſumat alienare res eccleſie aut beneficij ſui etiam ſi cedat in evidentem utilitatem eccleſie vel beneficij, immo pro conſervatione beneficij ſingulis annis redditus deſcribat diviſim & alienata quantum poterit recuperet neque aliquis beneficium recipiat a patrono laico ſub aliquo

quo pacto, Inſuper omnes curati paſtores Eccleſiarum procurent ut jurati Eccleſiarum faciant rationem de cenſibus & bonis eccleſie & quod de debito eccleſie ſatis fiat preſente paſtore aut rectore ejusdem eccleſie ſcituri nos vel vicarium noſtrum predictum adverſus omnes & ſingulos hujusmodi mandatorum noſtrorum transgreſſores ad cenſurarum predictarum declarationem ac penas graviores juxta delicti & transgreſſionis exigentiam edubie proceſſuri & ne aliquis veſtrum ignorantiam pretendere ſeu preſumere intendat aut preſumat ſub predictis penis mandamus, quatenus noſtre majorum & aliarum civitatum infra triduum &c. Datum *in Civitate noſtra ſpirenſi* Die lune menſis Novembris decima anno Domini Milleſimo quingenteſimo quinto.

XXXI.

JUBILATE. ANNO QUINGENTESIMO SEXTO.

P*hilippus* Dei gratia &c. ſi ea de quibus vehementer Deus offenditur inſequi vel ulciſci differimus ad iraſcendum utique Divinitatis patienciam provocamus, quid autem apud Deum miſerabilius triſtius & dampnabilius hijs preſertim ſacerdotibus alijsque clericis qui ebrietati ſuperbie impudicitie commeſſationibus ſompnis jocis ludis alijsque infinitis flagitijs vivere ſtudent, quibus eorum hujuscemodi actibus ipſum Deum mirabiliter offendi credimus, quandoquidem ex aſſumpta eorum religione &

ſanctimonia ſobrietati humanitati caſtitati orationibus jejunijs alijſque bonis operibus maxime indulgere deberent contra quos tanto diligentius inſurgere debemus quanto dampnabilius ſanguinem eorum de manibus noſtris per juſtum judicem requiri formidamus, cum itaque varia diverſaque quam plurimorum ſanctorum Patrum Romanorum Pontificum & aliorum Archi Epiſcoporum & Epiſcoporum predeceſſorum noſtrorum ſalubria provincialia ſinodalia & alia ſtatuta atque mandata dudum deſuper edita & promulgata impenſaque ex vobis illa & illos proceſſus palam vobis lectos & promulgatos in pleriſque ex vobis ſurda aure tranſire, penas quoque inibi adjectas propter remiſſam ipſorum executionem parvi pendere non verentibus nihil aut parum profecerint, expedit inantea illis ſtudioſiori vigilantia ſuperintendere, nedumque ſola penarum comminatione contentari ſed & eaſdem penas contra delinquentes effectualiter executioni debite demandare ne nobis negligentie vitium valeat quomodolibet imputari. Idcirco omnia & ſingula ſtatuta pretacta a predeceſſoribus noſtris & preſertim ſinodalem proceſſum de Letania Majori ac alijs Rogacionum diebus ſonantem feria tertia poſt Dominicam *jubilate* Anno &c. nonageſimo ſecundo publicatum, omneſque & ſingulos alios proceſſus ſinodales atque mandata noſtro nomine & per nos quomodolibet emanatos & emanata, quorum omnium tenores pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, eoſdemque & eadem in omnibus ipſorum punctis & articulis

pre-

preſencium tenore innovando & repetendo illos & illa per vos omnes & ſingulos predictos cujuscunque dignitatis ſtatus gradus ordinis vel conditionis extiteritis juxta & ſecundum earum omnimodam continentiam in quantum unum quemque veſtrum concernunt, in virtute ſancte obedientie & ſub univerſis inibi contentis & gravioribus etiam pecuniarijs ac alijs arbitrarijs per nos vel vicarium noſtrum in ſpiritualibus infligendis penis ſententijs & cenſuris eosdem proceſſus & mandata aliaque ſtatuta inviolabiliter obſervari precipimus & mandamus &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheym* die menſis aprilis ultima Anno Domini Milleſimo quingenteſimo ſexto.

XXXII.

MARTINI. ANNO QUINGENTESIMO SEXTO.

P*hilippus* Dei gratia &c. Tunc recte in *Chriſto* chariſſimi inſtitutam hanc ſinodum juxta canonicas ſanctiones omnes nos celebraſſe judicabimur, cum ea que frequenti prevaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnantur, hec enim ſola cauſa eſt, quare ſancta mater eccleſia in qualibet provincia & dioceſi bis in quolibet anno ſinodum celebrare praecepit, tunc Epiſcopali noſtro nomini & officio ſatisfeciſſe nos ſperabimus, cum potiſſime animarum nobis commiſſarum ſaluti ſuper intenderimus, hec enim ſi conſidero credimus, ex greca compoſitione nominis

noſtri Epiſcopi interpretatio deſignatur, tunc denique ſingulos vos ad hunc locum & diem vocatos legitime interfuiſſe putabitis, ſi ab erratis fueritis in viam virtutis converſi & re ipſa aut firmo ſaltem propoſito a peccatorum obliquitate fueritis ſalubriter emendati, nam nullus alius finis in hac congregatione pretenditur, quam ut malefacta caſtigentur & virtutes virtuoſaque opera plantentur, augeantur multiplicentur & hoc quidem ad honorem Dei ad noſtrarum ſalutem animarum & ſancte noſtre plebis exemplum & edificationem, propter quod in ſuperioribus tranſactis ſynodis tam ab omnibus predeceſſoribus noſtris quam a proximo predeceſſore & conſanguineo noſtro & a nobis & per nos celebratis nonnulla ſalubria monita & mandata ſingulis annis & ſinodalibus congregationibus publicata ſunt, nonnullique proceſſus deſuper dati lecti & declarati quibus univerſi & ſinguli nobis ſubjecti clerici ſufficienter & quoad in preſenti congregatione fieri potuit & conſuevit, edocti fuerunt, quas virtutum & bene beateque vivendi vias incedere debeant, que vicia declinare & que ſcandala cavere ut Deo placeant & animas ſuas ſalvent utque populo Dominico, cujus paſtores & ſpeculum exiſtunt, recte vivendi normam verbo factis & exemplis oſtendant & preſcribant, cum itaque in plerisque ſinodalibus noſtris proceſſibus ſatis publice inſinuata ſunt & plane in lucem deducta, que vel recta fieri vel mala omitti debeant ideoque omnes & ſingulos proceſſus ſinodales qui de veſtium indecentia de ſuſpectarum mulierum

coha-

Digitized by Google

cohabitacione de luſoribus de tabernas publicas & choreas frequentantibus & hijs ſimilibus exceſſibus ſepe numero in hac publica conventione lecti ſunt & auditi hijs preſentibus innovare decrevimus pro ut innovamus confirmamus & repetimus proque innovatis confirmatis & repetitis hic habere volumus perinde ac ſi de verbo ad verbum a nobis recenſita & repetita forent, preterea quoniam ad noſtram venit audientiam quod quidam verbum Dei in Eccleſijs noſtrarum civitatis & dioceſis ſeminantes religioſi & ſeculares presbiteri contra ſe invicem predicare quandoque, non verentur etiam materiam in communi populo nihil fructificantem, quin potius in dubietates & murmurationes provocantem ad multorum ſcandalum & exemplum perniciosum, qua propter hoc noſtro edicto inhibemus, ne quisquam predicantium ſive ſecularis ſive religioſus exiſtat, de cetero in contrarium alterius dictum quicquam predicet in cancellis aut alio quocunque loco preſertim in frequentia populi cum alio de tali materia litigioſe contendat, quod ſi aliquis errorem hereſim vel aliquid quod ſit contra bonos mores aut contra pretenſum jus ſive privilegium alterius quippiam predicaverit vel in loco publico diſſeminaverit, id ipſum ad nos vel vicarium noſtrum referatur ne ex hujusmodi contentione publica in populo ſcandala & pericula conſurgant animarum, alia vero omnia que in preſencia paucis commemorare non poſſumus, ſecundum omnimodam ſuam vim formam &c. Datum in Oppido noſtro *Dydesheym*

noſtre

Digitized by Google

noſtre dioceſis die tertia menſis Novembris Anno Domini Milleſimo quingenteſimo ſexto.

XXXIII.

JUBILATE. ANNO QUINGENTESIMO SEPTIMO.

P*hilippus* Dei gratia &c. Admonent plerumque paſtoralis officij noſtri diligencia & ſuſcepti cura regiminis ea que pro religionis & clericorum nobis ſubjectorum honeſtate conſervanda provida ſunt deliberatione ordinata, per nos jugi ſolicitudine tanteque maturitatis providentia ab omnibus inviolabiliter obſervari mandari, ut exinde eorundem ſubjectorum ſignanter clericorum qui pre ceteris caſtius & honeſtius vivendo lumbos reſtingere jubentur, ſalutis ſtatui commode proviſum & perverſorum calumnioſis machinationibus ne alijs prebeant delinquendi audaciam, utiliter conſpiciatur obviatum, hujus rei gratia nos vigilancie noſtre ſolicitudinem adhibentes licet plerosque proceſſus ſinodales preter & ultra varia ſanctorum Patrum & predeceſſorum noſtrorum ſalubria provincialia & ſinodalia mandata deſuper ſolerti providentia tam de & ſuper concubinatus & incontinentie ac alijs vitijs ſcandalis & abuſionibus prorſus vitandis ac extirpandis quam virtutibus & decentibus moribus ſectandis & aſſumendis ſub formidabilibus penis, aliasque & alia fecerimus emiſerimus & fieri mandaverimus prout in eisdem proceſſibus vobis plus ſemel publicatis plenius contine-

tinetur, eosdem tamen proceſſus provincialiaque & ſinodalia mandata antedicta cum illorum frequens repetitio agri Dominici cultura cenſeatur, ſepius revolvi & innovari credimus profutura, ea propter omnes & ſingulos proceſſus ſinodales & preſertim ſinodalem proceſſum de Litania majori ac alijs rogationum diebus ſonantem feria tertia poſt Dominicam *jubilate* Anno *minoris numeri* nonageſimo ſecundo publicatum aliaque &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenbeym* die Martis tredecima menſis Aprilis Anno XV^c VII^mo.

XXXIV.

ANNO XV^c SEPTIMO TERTIA FERIA POST *MARTINI*.

Philippus &c. Cum animadverterimus in *chriſto* chariſſimi a ſanctis Patribus primis poſt chriſtum & Apoſtolos Eccleſie plantatoribus inter alia multa nobis utilia ſpiritu ſancto inſpirante ſancitum eſſe, ſingulis annis bis, ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam paſcalis ſolemnitatis, deinde ſemel etiam, ut nunc facimus, ſub ydibus octobris per ſingulas Epiſcoporum provincias, Concilia que nos ſynodos appellamus, fieri debere, noſtramque ſpirenſem Eccleſiam tam in capite quam membris Deo ſic diſponente, ejusdem conſtitutionem obſervantiam & uſum ad hec usque tempora noſtra digne & laudabiliter continuaſſe, nichil inter varia & multa que paſtorali noſtre ſolici-

licitudini incumbunt ſub gravi etiam & diuturna mala valetudine noſtra tam frequenter tamque ſeriose cor noſtrum exagitat & curis quotidianis exurit, quam ut ad earumdem ſynodorum effectus & fines Deo opitulante in omnibus nobis pertingere poſſemus, cum enim ut canon ait, in ipſis ſinodalibus conventionibus Epiſcopus docere, ipſi autem ſubditi ſacerdotes ejus doceri debeant, que ſint ad Ecclesie ceterorumque correctionem utilia & quomodo canonica Evangelicaque ſint negotia pertractanda, hec autem ipſa multa ſunt & multum ab utrisque nobis tam prelatis quam ſubditis laborem requirunt, ideoque non ſatis eſt ut jurisdictioni noſtre ſubjectum clerum in hoc tempore & loco faciamus ſub edicto publico quemdadmodum conſuevimus, congregari, ipſe vero clerus ſive obedientia inducente ſive pena cogente in bono numero compareat, non ſatis eſt, ut concionatorem ſive ad virtutes exhortantem ſive a vitijs dehortantem audiamus, non ſatis eſt ut hic legantur & in ruralibus etiam congregationibus legi precipianturproceſſus & mandata, non ſatis eſt ut pronuntientur, aut repententur provincialia & ſinodalia ſtatuta, non ſatis eſt licet multum proſit ut vel in aula noſtra vel in edibus pro tempore vicarij fiant private familiares & paterne in ſingulis eccleſiaſticis rebus agendis admonitiones, ſed facto pocius opus eſt & eorum que dicuntur ad opus executione, quatenus vicioſi ab erratis cum effectu emendentur & boni tranquillam vitam tranſigentes Deo liberius ſervire poſſint, que cum ita ſint & hoc precipuum ſit eccle-

Digitized by Google

ecclesie ſanctorum Patrum & noſtrum congregandi cleri propoſitum, idcirco nihil principalius in preſentia ſingulis vobis mandaſſe volumus, quam ut preteritorum proceſſuum maxime autem a nobis proximioribus ſynodis emanatorum bene memores, ſtudeatis ea que in ipſis diffuſe precepta ſunt opere ipſo & facto adimplere, nos enim eosdem omnes & ſingulos proceſſus ſinodales tam a predeceſſoribus noſtris quam a nobis publicatos, omniaque & ſingula ſinodalia & provincialia ſtatuta & inſtituta quomodolibet edita & facta non revocata, nec non omnia & ſingula puncta in eisdem deſcripta & contenta juxta & ſecundum &c. &c. Datum in caſtro noſtro *Udenheim* ſub ſigillo Officij vicariatus preſentibus ſub apenſo die Mercurij tertia menſis novembris anno MDVII.

XXXV.

JUBILATE. ANNO XV^c OCTAVO.

P*hilippus* &c. Preſulatus officij, quo licet immeriti divina ſublimamur gratia, benignitas nos ſolicitat & requirit, ut ſubjectorum noſtrorum mores reformando animarum eorundem ſaluti, quantum in nobis foret provideri ſolicitudine procuremus indefeſſa. verum quia non ſolum Canonica ſed & provincialia ſynodaliaque ſuper hijs copioſe ordinata conſpiciuntur inſtituta, ad quorum obſervationem vos omnes & ſingulos quatenus divine Majeſtatis offenſam ſententiarumque in eisdem contentarum penas, prout hortamur, volueritis

ritis evitare, jure aſtrictos fore & eſſe, nulli licet heſitare, plus tamen quod ſpecialiter quam quod generaliter precipitur aut prohibetur obſervari ſive timeri vitarive ſolet, qua propter prioribus ſynodalibus & alijs proceſſibus & mandatis noſtris inherentes, quos & que in omnibus & per omnia firmiter & ſub penis & cenſuris inibi contentis & deſcriptis, eorundem tenores hic pro ſufficienter expreſſis habentes diſtrictius obſervari volumus, ut vita & converſatio Chriſti militum laudibus deputatorum divinis geſtu moribus & habitu agente diſcernatur laicali, vobis omnibus & ſingulis ſupra dictis quibus preſens noſter proceſſus dirigitur, ſub penis ſententijs & cenſuris in dictis proceſſibus ut prefertur contentis diſtrictius inhibemus, ne aliquis veſtrum concubinam ſive mulierem ſuſpectam ſecum teneat ſeu ab extra nutriat, neque ſe de tabernariorum officijs ludis illicitis, negociationibus ſecularibus aut commercijs, matrimonijs clandeſtinis aut cauſarum matrimonialium vel quarumcunque aliarum in jure decidendarum diſcuſſionibus proceſſibus diſſolutis, ſacroſanctum Euckariſtie ſacramentum publice vel per campos aut circuitum ſine ſpeciali deſuper obtenta licentia (feſto corporis chriſti dumtaxat excepto) deferendo quoquomodo intromittere aut veſtes illicitas & ſtatum clericalem minime decentes deferre preſumat, quodque clerici in dioceſi aut civitate predictis non beneficiati peregrini vel ignoti ad divinorum celebrationem nec non queſtores terminarij ſive ſtationarij, litteras admiſſoriales patentes

non

non habentes juxta & ſecundum cujusdam proceſſus deſuper noviter emanati & publicati tenorem, quem omnimode obſervari mandamus minime admittantur, neque etiam quisquam ad alicujus beneficii poſſeſſionem admittatur, niſi translationis aut inveſtiture ad hujusmodi beneficium litteras Decanis camerarijs aut alijs quorum intereſt oſtenderit patentes, quodque etiam nullus ſe de ſtipendijs aut fraternitatibus nondum confirmatis intromittere aut illas quoquo modo peragere preſumat, inſuper vos omnes & ſingulos ſupra dictos in Domino exhortamur atque in virtute ſancte obediencie & ſub penis predictis firmiter & diſtricte precipiendo mandamus, aut diebus Rogationum & alijs proceſſionibus faciendis tamquam ſacerdotes ac viva plebis exemplaria modeſte & humiliter ſine murmure colloquio aut impudicis aſpectibus & levitatibus in ordine perambuletis Deum laudando ac populum ad devotionem congruam incitando, proceſſus quoque a Conſiſtorijs Curiarum Eccleſiaſticarum Spirenſium emtitendos ſeu vobis & alteri veſtrum preſentandos debitis executionibus demandari non poſtponatis, volumus inſuper quod executores ſive defunctorum quorumlibet manufideles de fertonibus argenti ſatis faciant ac infra tempus in dictis proceſſibus ſinodalibus praefixum rationem legitimam facere, ſinguli quoque ſedium ruralium Decani & Camerarij mortem beneficiatorum in ſuo diſtrictu decedentium nec non eorundem ac manufidelium ſive defunctorum hujusmodi executorum nomina & cognomina infra

 men-

menſem a die obitus eorumdem computando vicario noſtro in ſpiritualibus generali notificari procurent. Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheim* die lune poſt Dominicam *Quaſi modo geniti* que fuit prima menſis Maji anno Domini milleſimo quingenteſimo octavo ſub ſigillo Officij Vicariatus preſentibus ſub appenſo.

XXXVI.

MARTINI. ANNO DOMINI XV^c OCTAVO.

Philippus Dei gratia &c. Inter varias quibus ex commiſſe nobis paſtoralis dignitatis culmine aſſidue premimur, ſollicitudines, illa potiſſime mentem noſtram pulſat ut omnium & ſingulorum ſignanter clericorum nobis ſubjectorum mores utilitates & commoda auxiliante Domino procurando, eorumque exceſſus corrigendo, ſcandala ab eisdem et incommoda ammoveri pervigili ſtudio procuremus, quapropter pluribus ſynodalibus ac aliis proceſſibus & mandatis noſtris & predeceſſorum noſtrorum inherentes, quos in omnibus & ſingulis ſuis punctis & articulis per vos omnes & ſingulos ſupradictos in quantum unumquemque veſtrum concernunt in & ſub penis ſententijs & cenſuris inibi latis & contentis inviolabiliter & inconcuſſe obſervari mandamus, pariformiter & ſub penis predictis inhibemus vobis omnibus & ſingulis ne aliquis veſtrum truncos aut pixides in eccleſijs veſtris abſque noſtra aut vicarij noſtri in ſpiritualibus li-

licentia & auctoritate erigere, neque etiam confeſſiones ſine ſuperpelliceo vel in loco privato audire queſtores quoque praeter mandatum aut clericos peregrinos literas indulti non habentes admittere preſumat, precipimus inſuper ut omnes clerici & beneficiati noſtrarum civitatis & dioceſis & ſignanter parrochialium eccleſiarum rectores ac perpetui vicarij penes eccleſias ſuas reſidentiam faciant perſonalem, nec non ad ordines quos ipſorum requirunt beneficia, ſe procurent proximis à jure ſtatutis ad hoc temporibus ordinari niſi de noſtra permiſſione & licentia ſpeciali per noſtras literas patentes docuerint ſe fore ſupportatos, quodque primiſſarij capellani & beneficiati plebanis ſuis dominicis & alijs feſtivis diebus in aſperſione aque benedicte ac divinis officiis decantandis prout onera & inſtitutiones beneficiorum ſuorum id requirunt debitam ac fidelem faciant aſtantiam, hora tamen qua ſuas inibi miſſas celebrandas aſtringuntur, excepta, nec aliquis veſtrum abſque habitu & ſuperpelliceo induto ſub divinis officiis eccleſiam ingredi preſumat. Inhibemus etiam omnibus & ſingulis ſedium ruralium decanis Camerarijs parrochialiumque eccleſiarum Rectoribus plebanis vice plebanis ac alijs quibuscunque ne matrimoniales aut quascunque alias cauſas ſtrepitum judiciarium requirentes & quarum cognicio ad eos non ſpectat auctoritate propria audiant aut de illis quoquo modo intromittere preſumant, quin immo eas ad examen illorum, ad quos earum cognicio & deciſio pertinet, remittant, precipimus

mus etiam omnibus & ſingulis executoribus & manufidelibus ut infra menſem de fertonibus argenti ſatisfaciant ac infra anni ſpatium a tempore obitus defunctorum hujusmodi computando rationem debitam faciant ac quilibet Decanus ſive Camerarins dictorum beneficiorum in ſuo diſtrictu decedentium obitum & eorundem & manufidelium nomina & cognomina ſimiliter infra menſem ut ſupra a die obitus computando prelibato Vicario noſtro notificari procurent, certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheim* die Martis poſt feſtum ſanctorum *Symonis* & *Jude* Apoſtolorum que fuit ultima menſis Octobris Anno Domini XV^C^ octavo ſub ſigillo &c.

XXXVII.

JUBILATE ANNO XV^C^ NONO.

P*hilippus* Dei gratia &c. Nichil nobis ex noſtre Pontificalis officio dignitatis quo cunctorum nobis ſubditorum curam gerimus tam arduum tamque cordi noſto infixum eſſe debere arbitramur, ut noſtrarum civitatis & dioceſis clericos nobis noſtreque jurisdictioni ſubjectos a noxijs viciosisque actibus abſtrahere curemus & eos ad ſalutaria dirigere pervigili cura ſtudeamus, ſane itaque non ſine animi diſplicentia accepimus quomodo ſint nonnulli ſacerdotes tam ſeculares quam religioſi, qui tanta ducantur ſimplicitate ut ſe putent impune poſſe revelare peccatum ipſis in confeſſi-

feſſione detectum, dummodo non nominent aut revelent peccatorem, ſicque ſepe numero in cancellis publicis predicando dicant & exponant ipſis de hoc vel alio crimine etiam interdum peſſimo & graviſſimo per quod tota communitas & vicinia deturpari ac homines in ſiniſtras duci poſſent ſuſpiciones, alter de altero per conjecturas & veriſimilitudines autumando, aliquando etiam ijdem ſacerdotes inter ſe & in convivijs aliquando quod deteſtabiliſſimum eſt coram laicis ubi nulla expoſcit neceſſitas, nulla ſequitur utilitas nullusque inde fructus quin ymo ſcandalum & vituperium humane conditionis & fragilitatis & denigratio ſtatus illius vel alterius tam eccleſiaſtici quam ſecularis tam virorum quam mulierum & quandoque virginum ſequi & oriri poteſt, in hec vel ſimilia prorumpunt verba dicentes, quidam prelatus vel ſacerdos quidam civis vel ruſticus quedam virgo vel vidua de hoc vel alio crimine fuit michi confeſſa adicientes aliquando locum incolatus ejusdem, cum autem hoc contra omnem honeſtatem atque decenciam contra bonos mores atque horrendum dictu, cumque etiam ſit contra jus ſcriptum & preſertim in Generali concilio ſub formidabilibus penis expreſſe prohibitum, ne quisquam ſacerdotum peccatorem ſive pecatum verbo vel ſigno aut alio quovis modo aliquatenus prodat, alioquin non ſolum a ſacerdotali officio deponendus verum etiam ad agendum perpetuam penitentiam in arctum monaſterium detrudendus ſit, qua propter omnibus & ſingulis presbiteris ſub

Digitized by Google

noſtris civitate & dioceſi conſtitutis curatis & non curatis tam religioſis quam ſecularibus qui confeſſiones hominum audiverint ſive in futurum audituri ſunt, in virtute ſancte obedientie & ſub penis in dicto Concilio generali expreſſis nec non excommunicationis ſuſpenſionis alijsque etiam pecuniarijs & arbitrarijs penis per nos vel vicarium noſtrum in ſpiritualibus infligendis diſtrictius inhibemus nè aliquis eorum deinceps de aliquo peccato ſibi in foro penitentiali detecto in genere vel in ſpecie in ambone vel extra ambonem niſi tunc ſolum quando prudentiori conſilio indiget, apud eum dumtaxat, cujus conſilium petit ſine tamen expreſſione perſone predicte dicat exponat publicet vel revelet, ſed ſecretiſſime ſub ſilencio & ſigillo confeſſionis teneat, inſuper ut omnes & ſingulos nobis ſubjectos maxime clericos quorum vita & converſatio aliorum veri regiminis exemplar eſſe debet a temere preſumptionis uſurpatione revocemus & ad ſalutaria dirigamus, omnia & ſingula decreta inſtituta proceſſus & mandata & precipue de vicio concubinatus de tonſura & habitu clericalibus decentibus & honeſtis deferendis de tabernis choreis & ſpectaculis publicis non viſitandis, de truncis ſine noſtra aut vicarij noſtri in ſpiritualibus licentia non erigendis, queſtionarijs clericis peregrinis & ignotis fraternitatibusque absque ſpeciali licentia minime admittendis aut deſerviendis fertonibus quoque argenti perſolvendis rationibusque faciendis ultimis defunctorum voluntatibus exequendis ac alioscunque proceſſus ſinodales

les

Digitized by Google

les mandata atque ſtatuta a nobis quomodolibet emiſſos & emiſſa innovamus illos & illa omniaque & ſingula in eis contenta per vos omnes & ſingulos ſupradictos cujuscunque ſtatus ordinis vel conditionis extiteritis in quantum unumquemque &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenbeym* ſub ſigillo officij Vicariatus preſentibus ſub appenſo. die Mercurij decima octava menſis Aprilis anno Dni MDIX.

XXXVIII.

MARTINI. ANNO XV^c NONO.

P*hilippus* &c. Paſtoralis Officij noſtris humeris impoſiti cura exigit, ut nedum predeceſſorum ſed & noſtra ſalubria mandata pro clericalis ſtatus conſervatione & utilitate edita ab omnibus quorum intereſt, inviolabiliter obſervari pervigili ſtudio demandemus, qua propter omnes & ſingulos proceſſus ſinodales tam a predeceſſoribus noſtris quam a nobis & preſertim in proximis duabus ſynodis publicatos tenore preſentium repetimus & innovamus omniaque & ſingula in eisdem proceſſibus contenta & ſignanter de confeſſionibus non revelandis ſed ſecretiſſime ſub ſilencio tenendis, de tonſura & habitu clericalibus decentibus & honeſtis deferendis ludis choreis & alijs ſpectaculis inhoneſtis vitandis, concubinis amovendis & minime reaſſumendis, queſtionarijs quoque ac clericis peregrinis & ignotis ſine noſtra ac

 vica-

vicarij noſtri in ſpiritualibus licentia minime admittendis, teſtamentorum quoque ſeu ultimarum voluntatum rationibus faciendis ac fertonibus argenti perſolvendis, omniaque & ſingula puncta in eisdem deſcripta per vos omnes & ſingulos ſupradictos prout unumquemque concernere ſeu tangere videntur in virtute ſancte obedientie & ſub univerſis inibi expreſſis ac etiam gravioribus per nos infligendis penis ſententijs & cenſuris inviolabiliter obſervari mandamus & nichilominus vobis omnibus & ſingulis ſupradictis ſub eisdem penis firmiter & diſtricte inhibemus, ne aliquis veſtrum de & ſuper quacunque etiam actione reali ſeu perſonali contra aliquam eccleſiaſticam perſonam coram laicis quamcunque etiam jurisdictionem ſecularem exercentibus queſtiones ſive querelas vel cauſas ſuas proponere intentare aut conſumare preſumat neque ſe coram eisdem a quocumque etiam laico in actione perſonali ſive ſuper bonis eccleſiaſticis aut beneficiorum conveniri patiatur, neque coram ipſis quoquomodo reſpondeat, ſed easdem queſtiones & cauſas ad ſuperiores ſuos eccleſiaſticos referat atque deducat, ceternm ut vos plebani & Eccleſiarum Rectores ſubditis veſtris & animarum cure eo ſalubrius preeſſe valeatis, vobis & veſtrum cuilibet in virtute ſancte obedienie & ſub dictis penis firmiter & diſtricte precipiendo mandamus, quatenus ſingulis predicationibus & preſertim Dominicis diebus ſubditis & parrochianis veſtris Orationem Dominicam ſalutationem Dominicam & ſimbolum Apoſtolicum

nec

Digitized by Google

nec non decem precepta ſeptem peccata mortalia ac alia ſalutaria monita materna clara alta & intelligibili non memoriter ſed juxta continentiam cujusdam charte bappiree hujus rei gratia & de mandato noſtro impreſſe quam per quemlibet plebanum comparari & penes ambohem locari volumus & mandamus, publicetis enumeretis & notificetis & nichilominus omnes & ſingulos utriusque ſexus homines orationem Dominicam & alia premiſſa ignorantes a ſalutiferi Euchariſtie ſacramenti communione in ſermonibus veſtris tanquam indignos repellendos fore publice denuntietis & repellatis, ſingulos quoque parrochianos & ſubditos veſtros exhortari & ammonere curetis ne aliqui matrimonium contrahentes ante ejusdem in facie eccleſie ſolennifationem ſe carnaliter cognoſcere aut ſibi invicem cohabitare preſumant nec non a clandeſtinis matrimonijs abſtinere ſtudeant ſub penis in ſynodalibus proceſſibus deſuper emanatis contentis & inſuper certa fide dignorum ſacerdotum relatione accepimus quam plures miſſales libros per civitatem & diocefin noſtras ſpirenſes non ſolum ſcriptos duplicis etiam impreſſionis impreſſos multipliciter deficere, incorrectos eſſe & a vero exemplari ac originalibus ſuis aberrare, quod cum ſumma venerabilis ſacramenti Euchariſtie excellentia ejusque digniſſima tractatione indignum valde nobis viſum eſt, cogitavimus huic tanto malo pro virili, ut debemus, occurrere & unde talis indecentia e medio aufferri poſſit remedium adhibere, juſſimus igitur unius & poſtreme

Digitized by Google

impreſſionis exemplar diligenter & ex amuſſim revideri, errata, omiſſa & ſupervacanea ſeorſim annotari folia columnas & verſus, quas alij rugas nominant, in quibus errorum aliquis vel omiſſus vel commiſſus eſt numeratum & diſtincte conſignari & omnia talia per impreſſorem fideliter in quaternionem imprimi, nam viſum eſt nobis ejusdem impreſſionis & per eosdem etiam alterius impreſſionis libros ſed & ſcriptos poſſe per hanc viam quod principaliter in omnibus intendimus, facilius emendari, verum quia ſingula hec que & juſſimus & facta ſunt pene nichil proficiunt, niſi per diligentes correctores errata, ipſa locis ſuis & juxta impreſſum directorium fideliter applicentur, ideoque ut efficaciter que in Domino propoſuimus executioni demandentur, vobis omnibus & ſingulis ſacerdotibus noſtre jurisdictioni quomodolibet ſubjectis qui unum vel plures predicte noviſſime impreſſionis librum vel libros miſſales ſub anno Domini Milleſimo quingenteſimo primo ab impreſſore ſpirenſi impreſſum vel impreſſos quocunque titulo habent aut ad eorum eccleſias vel beneſicia quocumque modo comparatos vel donatos tenent ſub ſuſpenſionis & alijs arbitrarijs penis precipimus & mandamus, ut unum ex predictis caſtigatorijs quaternionibus ſibi diſponi procurent & juxta ejus directionem in miſſali ſuo omnes & ſingulos errores emendent defectus & omiſſa aſſcribant, ſuperflua tollant & que alia ſunt boni correctoris officia exequantur. Poſtremo prohibemus omnibus & ſingulis presbiteris, ne birreta

plica-

plicata deferre & dummodo in altaris miniſterio fuerint conſtituti in tectis ſeu coopertis capitibus divina celebrare preſumant officia, ne exinde malum irreverentie exemplum aſtantibus preberi videatur, certificantes &c. Datum in *civitate noſtra ſpirenſi* ſub ſigillo Officij vicariatus preſentibus ſub appenſo die lune quinta menſis Novembris Anno Domini XV^C nono.

XXXIX.

JUBILATE. ANNO DOMINI XV^C DECIMO FERIA TERTIA POST DOMINICAM CANTATE.

P*hilippus* &c. Idcirco omnes & ſingulos proceſſus ſynodales tam a predeceſſoribus noſtris quam a nobis publicatos omniaque & ſingula ſynodalia & provincialia ſtatuta & inſtituta quomodolibet edita ſecundum omnimodam eorundem ſtatutorum & proceſſuum vim formam continentiam & tenorem per vos omnes & ſingulos ſupradictos in quantum unumquemque veſtrum concernere videantur, in virtute ſancte obedientie & ſub univerſis & ſingulis inibi contentis ac gravioribus etiam arbitrarijs per nos infligendis penis ſententijs & cenſuris illos & illa pro repetitis & preſentibus pro expreſſis habentes inviolabiliter obſervari diſtricte precipimus & mandamus, & quia in proceſſu noſtro in proxima ſynodo emanato mandavimus corrigi libros miſſales impreſſos de

Digitized by Google

de Anno Domini milleſimo quingenteſſimo primo & in fine illarum correctionum additus eſt tenor quarumdam miſſarum ac etiam quarumdam peculiarium ſequentiarum, dubitatum eſt a plerisque, cum bonarum mentium eſt timere penam ubi culpa nulla eſt, an tenor dictarum miſſarum & ſequentiarum ſub precepto noſtro ſervandus ſit, nos autem vobis omnibus & ſingulis ſupradictis intimamus mentis noſtre fuiſſe & eſſe dictos libros miſſales corrigi debere prout in dicto noſtro proceſſu ſynodali continetur, de dictis autem miſſis & ſequentijs, cum in dicto proceſſu noſtro nulla de illis fiat mencio, ad tenorem illarum neminem ſub precepto teneri ſed illas cujusque devotioni relictas eſſe volumus, inſuper ſi de dignorum relatione percepimus, qualiter nonnulli clerici nobis ſubjecti quibus juxta ſanctorum Patrum ſanctiones & decreta pacifice vivere & devota obſequia precipue in eccleſijs Deo perſolvere incumbit et quod deteſtabilius eſt, aliquando presbiteri ſacris veſtibus pro miniſterio altaris ad celebrandum miſſas induti in preſencia laicorum inter ſe contendere & deſpectuoſis vel etiam opprobrioſis verbis ſe mutuo afficere non formidant in Dei omnipotentis irreverentiam & eccleſiaſtici ſtatus dedecus & contemptum, nonnulli etiam plebani & curati tempore receſſus aut abſencie ipſorum curam animarum primiſſarijs & capellanis locorum, qui tamen ad curam animarum regendam minime admiſſi ſunt, committere conſueverunt, que ſurda aure preterire ſeu tolerare non poſſumus neque debemus

mus, idcirco vobis omnibus & ſingulis ſupradictis diſtricte precipiendo mandamus, quatenus ab hujusmodi contentionibus jurgijs rixis & diſſenſionibus preſertim in eccleſia & tempore divinorum abſtineatis, nullus etiam plebanorum curam animarum primiſſario ſeu beneficiato loci aut alteri presbitero ad curam animarum non admiſſo committere preſumat ſub penis graviſſimis juxta noſtrum aut vicarij noſtri in ſpiritualibus arbitrium ultra penas in jure vel ſtatutis provincialibus contentas irremiſſibiliter infligendas. Poſtremo vobis omnibus & ſingulis ſub eisdem penis ſententijs & cenſuris diſtricte precipiendo mandamus, ne quisquam veſtrum tabernas ſive hoſpitia absque rationabili & neceſſitatis cauſa viſitet aut tabernas publicas inſtar cauponum fovere vel ludos inibi admittere aut tolerare preſumat. Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheim* ſub ſigillo officij Vicariatus preſentibus ſub appenſo die Mercurij decima ſeptima menſis Aprilis Anno Dñi XV^c decimo.

XL.

MARTINI. ANNO DOMINI XV^C DECIMO.

P*hilippus* Dei Gratia &c. Inter varias quibus ex commiſſe nobis paſtoralis dignitatis culmine aſſidue premimur ſollicitudines, illa potiſſimum mentem noſtram pulſat ut omnium & ſingulorum & ſignanter clericorum nobis ſubditorum mores vite

vite honeſtatem & laudabilem converſationem, auxiliante Domino, promovendo eorumque exceſſus & vicia corrigendo & que clericalem ſtatum non decent ab eisdem amoveri pervigili ſtudio procuremus, clerici namque pre ceteris mentis ſanctitate cordis puritate carnis caſtitate, oris veritate, geſtus maturitate, veſtis humilitate & omnis vite honeſtate lucere debent, idcirco omnes & ſingulos proceſſus ſynodales a nobis quomodolibet emiſſos & emanatos omniaque & ſingula in eisdem & alijs proceſſibus & ſtatutis provincialibus & ſynodalibus contenta & precipue de concubinatus vicio, mercantijs negotiationibus ſecularibus ac tabernis ſive hoſpiciis publicis, ſaltem absque neceſſitatis cauſa non frequentandis, quaeſtionarijs quoque ſeu clericis peregrinis & ignotis ſeu in dioceſi noſtra ſpirenſi non beneficiatis absque noſtris ſeu vicarij noſtri in ſpiritualibus litteris ſigillatis non admittendis nec non perſolvendis fertonibus ac ultimarum voluntatum computum & rationem tempore congruo faciendis de confeſſionibus minime revellandis nec non tonſura & habitu clericalibus decentibus & honeſtis deferendis ludis choreis & alijs ſpectaculis inhoneſtis vitandis libris quoque miſſalibus corrigendis tenore preſentium repetimus & mandamus ac pro repetitis & innovatis habere volumus & mandamus illosque & illa ſub penis ſententijs & cenſuris inibi contentis per vos omnes & ſingulos ſupradictos prout unumquemque veſtrum concernere videntur firmiter & inconcuſſe obſervari volumus & mandamus, inſuper omnibus & ſingulis ple-

Digitized by Google

plebanis viceplebanis ac clericis nobis ſubjectis ſub dictis ac gravioribus etiam penis inhibemus ne parochianos vel ſubditos ſuos inducere, ut ipſis quidquam donare legare vel ordinare aut ſe ipſos ut conſtituantur ab eis in executores ingerere, procurare vel intrudere preſumant, quin ymmo ultimas parrochianorum & ſubditorum ſuorum voluntates ipſorum libero arbitrio relinquant & nichilominus ijdem plebani & alij ſupradicti ſingula offertoria oblationes ordinata & legata ſeu quovis alio titulo donata fabrice eccleſie noſtre ſpirenſis fideliter reponere & reſervare eaque omnia & ſingula ſic recepta collecta & reſervata manu ſua propria quid & quantumquilibet veſtrum decano aut camerario preſentaverit annotare & conſcribere ac illa ſingulis ſynodis eisdem Decano aut Camerario Capituli ſui fideliter preſentare curet nec ultra portionem debitam & hactenus conſuetam de collectis & oblatis hujusmodi recipere vel extorquere preſumat, ceterum ſunt nonnuli clerici qui inciſis calceis nec non albis pectoralibus comiſijs ſericijs & nigris contextis alijsque inhoneſtis & indecentibus veſtibus in eccleſijs ac locis publicis incedere & in preſentia laicorum etiam in eccleſijs tempore divinorum inter ſe contendere ac deſpectuoſis opprobrioſis & injurioſis verbis ſe mutuo afficere non formidant in non modicam Dei omnipotentis offenſam ac totius clericalis ſtatus denigrationem quam abuſionem licet pleriſque noſtris proceſſibus dudum inhibuerimus illam tamen denuo prohibere cogimur, unde diſtrictius & ſub penis antedictis

Digitized by Google

tis inhibemus, ne aliquis clericorum hujusmodi indecentibus & inhoneſtis veſtibus in futurum incedere vel etiam inter ſe verbis deſpectuoſis contentioſis & injurioſis convitiis ſe mutuo afficere preſumant, quin ymmo ab hujusmodi contentionibus jurgiis rixis convitiis & diſſenſionibus preſertim in eccleſia & tempore divinorum penitus abſtineant & deſiſtant. Inſuper ad noſtram non ſine animi diſplicentia pervenit audientiam, qualiter nonnulli ſubditi noſtri tam clerici quam laici Dei timore poſtpoſito nomine Dei ſalvatoris noſtri ejusque glorioſiſſime virginis matris Marie & ſanctorum ejus in vanis fabulis & turpibus eloquiis aſſumere nec non jurare, blasphemare ac nomen Dei & ſanctorum uſurpare non formidant in Deum & ejus eccleſiam multipliciter peccando in grave animarum ſuarum ſalutis diſpendium ac Dei & ſanctorum ſuorum irreverenciam contumeliam & contemptum, cum igitur longe gravius ſit eternam quam temporalem ledere Majeſtatem, premiſſa ſurda aure preterire nolentes & ne ſanguis ſubditorum noſtrorum juxta prophete dictum de manibus noſtris requiratur, omnibus & ſingulis plebanis vice plebanis & verbi Dei predicatoribus firmiter & diſtricte precipiendo mandamus, quatenus publice & diligenter in cancellis veſtris omnes & ſingulos utriusque ſexus homines ſpirituales & ſeculares cujuscunque dignitatis ſtatus & conditionis exiſtant moneatis & requiratis quos nos etiam tenore preſencium in genere & in ſpecie ſic requirimus & monemus ac exhortamur, quatenus a pre-

a premiſſis diris & crudelibus blasphemiis in Deum & ejus ſanctos ac Dei & ſanctorum membra penitus deſiſtant nec de cetero linguas ſuas contra Deum vel aliquem ſanctorum ſuorum & maxime beatam virginem in blasphemiam relaxare preſumant aut aliquis eorum praeſumat, alioquin ſi commoniti a premiſſis non deſtiterint, contra rebelles & blasphematores ad penas condignas procedere curabimus juſtitia mediante, poſtremo omnibus & ſingulis ſedium ruralium Decanis & Camerariis ſub dictis penis diſtricte precipiendo mandamus, quatenus omnium & ſingulorum ſub diſtrictu Capituli ſui decedentium clericorum nomina de ſynodo ad ſynodum nobis aut vicario noſtro in ſpiritualibus una cum nominibus ſuorum executorum quatenus fieri poteſt, nec non plebanorum ſeu parrochialium Eccleſiarum Rectorum non reſidencium nomina verbo vel in ſcriptis intimare procurent, neque aliquem presbiterum ſub diſtrictu ſui Decanatus ad aliquod beneficium eccleſiaſticum inofficiandum ſeu ad miſſarum celebrationem admittant, niſi de titulo inveſtitura ſive indulto legitime docuerit, ſi autem, quod abſit, aliqui de inofficiando temere ſe intromiſerint Decani & Camerarii prefati nobis vel vicario noſtro illum ſeu illos denunciare curent & contra eosdem ad condignam correctionem procedere curabimus. Certificantes &c. Datum in caſtro noſtro *Udenbeym* ſub ſigillo officii Vicariatus preſentibus ſub appenſo, die Mercurii penultima menſis octobris Anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo.

Digitized by Google

XLI.

JUBILATE. ANNO XV^c XI.

P*hilippus* &c. Cum precipua noſtre ſollicitudinis cura ſit de ſingulorum ſubditorum noſtrorum precipue clericorum vita converſatione & moribus ſolerter inquirere, concubinatumque ac alia quevis crimina & exceſſus debita penarum adjectione, omni ſegnitia ſemota cohibere, ob id quoque licet ultra varia ſanctorum Patrum predeceſſorum noſtrorum ſalubria decreta provincialiaque & alia ſinodalia inſtituta dudum deſuper edita, ſingulis ſinodis noſtris temporibus celebratis, certos proceſſus ſinodales aliaque quam plura ſalutis monita ſtatuta atque mandata emiſerimus, quibus inter cetera concubinatum, negotiationes commercia, ludos illicitos ac alia queque vicia & exceſſus arcius vitari atque honeſtos & decentes mores quibus de bono in melius ac tandem ad eterne felicitatis beatitudinem deveniendum foret, ſectari aliasque & alia fieri voluimus & mandavimus prout in eisdem proceſſibus & mandatis noſtris palam publicatis conſpicitur contineri, hujusmodi tamen proceſſus & mandata in quibusdam, quod quidem dolenter referimus, parum profecerunt, nos igitur de agro Domini nobis commiſſo, quantum poſſumus vepres ex quibus poſſent majora ſcandala provenire, extirpando taliter in delinquen-

Digitized by Google

quentes debite correctionis diſciplina inſurgere volentes, ut aliis exemplum prebeat, idcirco omnia & ſingula tam provincialia quam ſinodalia inſtituta antedicta, omnesque & ſingulos proceſſus ſinodales a nobis & predeceſſoribus noſtris quomodolibet emanatos omniaque & ſingula in eis contenta & preſertim contra concubinarios, nec non de horis Canonicis perſolvendis, clericis peregrinis ignotis & in dioceſi noſtra ſpirenſi minime beneficiatis queſtoribusque abſque litteris admiſſionum non admittendis, fertonibus argenti perſolvendis, teſtamentorum & ultimarum voluntatum computum & rationem tempore congruo faciendis tonſura & habitu clericalibus honeſtis deferendis, ludis choreis aliisque pravis & inhoneſtis actibus vitandis a contentionibus jurgiis rixis conviciis diſſenſionibus turpiloquiis & preſertim in eccleſia ac tempore Divinorum nec non a diris & crudelibus blasphemiis in Deum & ſanctos ejus ac Dei & ſanctorum membra abſtinendis, ac decedentium clericorum una cum eorumdem executorum nominibus de ſinodo ad ſinodum nec non plebanorum & parrochialium eccleſiarum Rectorum non reſidentium nominibus intimandis tenore preſentium repetimus & innovamus ac pro repetitis & innnovatis habere volumus & mandamus, illosque & illa ſub penis ſententiis & cenſuris inibi contentis per vos omnes & ſingulos ſupradictos prout unumquemque veſtrum concernere videntur, firmiter & inconcuſſe obſervari volumus & mandamus, Inſuper omnibus & ſingulis plebanis vice-pleba-

 nis

nis ac clericis nobis ſubjectis ſub dictis ac gravioribus etiam arbitrariis decernendis & infligendis penis inhibemus ne in eccleſiis ſeu capellis veſtris ulla de novo erigatis ſeu erigi conſentiatis fraternitatem, neque jam erectam nondum confirmatam publicetis aut publicari faciatis, inhibemus preterea ne Rogationum Aſcenſionis Domini vel aliis diebus cruces vexilla aut reliquie ſanctorum cum vanis & deteſtabilibus diſſolutionibus, ut in certis locis hactenus deteſtabili abuſu fieri conſuevit, portentur, mandantes plebanis & parrochialium Eccleſiarum Rectoribus ut eisdem temporibus populum eis commiſſum diligenter ammoneant, ut ab hujusmodi diſſolutionibus penitus ceſſent & abſtineant, neque etiam Euchariſtie ſacramentum per campos vel circuitum quoquomodo aliquo dierum publice deferant ſeu deferri permittant, feſto glorioſi corporis Chriſti duntaxat excepto, quacunque conſuetudine hactenus introducta non obſtante, niſi licentia ſpeciali deſuper a nobis vel vicario noſtro in ſpiritualibus obtenta, Inſuper inhibemus ne novus populi concurſus ad loca prophana fiat, & ſi alicubi exoriri contingat nos vel noſtrum in ſpiritualibus Vicarium Generalem de hoc quam primum certiores reddere curetis, poſtremo cum nonnulli ſacerdotes etiam curati ſe de beneficiis etiam curam habentibus animarum nulla penitus ſuperioris auctoritate ſuffulti ſed propria temeritate intromittere ac curam animarum & regimen populi exercere preſumpſerint & intromiſerint, prout intromittant de preſenti, preter id

&

& abſque eo quod ad curam animarum regendam ſint admiſſi vel ad plebanias aut beneficia hujusmodi inveſtiti vel translati, quapropter omnibus & ſingulis ſedium ruralium Decanis & Camerariis ſub dictis penis in his ſcriptis late ſententie inhibemus, ne quemquam ad alicujus beneficij poſſeſſionem, niſi proviſionis translationis ſive inſtitutionis litteras ad beneficium hujusmodi exhibuerit patentes, admittant aut ipſum inibi permittant vel patiantur quovis modo, donec & quousque de titulo beneficii ſui legitime docuerit, quod ſi quis ſecus fecerit, aut ſe de poſſeſſione beneficii hujusmodi intromittere aut eandem continuare preſumat, ex tunc contra eundem ad privationem beneficii ſui & alias prout de jure procedere curabimus juſtitia mediante. Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheim* ſub ſigillo officii Vicariatus preſentibus ſub appenſo die lune quinta menſis Maji Anno Domini MDXI.

XLII.

MARTINI. ANNO XV^c XI.

P*hilippus* &c. Paſtoralis officii nobis commiſſi debitum exigit, ut quorumlibet nobis ſubjectorum precipue clericorum qui alios exemplo bono regiminis inſtruere jubentur, cura jugiter intendentes cuncta que pro ſalubri eorundem directione animarumque ſalute profutura conſpexerimus operari, que vero illis contraria ſive obno-

xia repererimus prorſus vitari cum debita penarum adjectione ſolerti ſtudio demandemus, idcirco omnes & ſingulos proceſſus ſinodales a nobis & predeceſſoribus noſtris quomodolibet emanatos omniaque & ſingula provincialia & ſinodalia ſtatuta & mandata inibi contenta & precipue de concubinatus vicio, blaſphemiis, mercantiis, negociationibus ſecularibus & aliis actibus illicitis vitandis bonisque & honeſtis moribus ſectandis nec non queſtionariis & clericis ignotis aliisque admiſſionum litteris non admittendis, fraternitatibus nondum confirmatis minime peragendis tenore preſentium repetimus & innovamus ac pro repetitis & innovatis haberi volumus per preſentes, illosque & illa ſub penis ſententiis & cenſuris in eisdem proceſſibus contentis per vos omnes & ſingulos ſupradictos prout unumquemque veſtrum concernere videntur, firmiter obſervari volumus & mandamus, & nichilominus inhibemus omnibus ſedum ruralium Decanis Camerariis plebanis vice plebanis ceterisque presbiteris noſtre diocefis, ne cauſas in jure decedendas aut judicialem indaginem. . . .

XLIII.

PROCESSUS SYNODALIS DE ANNO XV^{C}XII. FERIA TERTIA POST DOMINICAM *JUBILATE &c.*

P*hilippus* Dei gratia &c. Preſulatus Officii nobis commiſſi debitum exigit ut ſubditorum noſtrorum mores reformando animarum eorundem ſaluti

ſaluti quantum in nobis foret provideri ſolicitudine procuraremus indefeſſa, verum quia non ſolum canonica ſed & provincialia & ſinodalia inſtituta ſuper hiis ſalubriter ordinata conſpiciuntur, ad quorum obſervationem vos omnes & ſingulos ſupradictos hortamur & monemus, qua propter omnes & ſingulos priores proceſſus noſtros ſinodales tam a predeceſſoribus noſtris quam nobis quomodolibet emiſſos, omniaque & ſingula in eisdem contenta preſertim de horis canonicis perſolvendis, teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum computum & rationem tempore congruo faciendis fertonibus argenti perſolvendis, tonſura & habitu clericalibus honeſtis deferendis ac ludis commeſſationibus choreis ſpectaculis publicis aliisque pravis & inhoneſtis actibus & concubinatus vicio vitandis, nec non à diris blasphemiis in Deum & ſanctos ejus ac Dei ac ſanctorum membra cavendis & abſtinendis tenore preſentium repetimus & innovamus, illosque ac omnia & ſingula in eis deſcripta per vos omnes & ſingulos ſupradictos prout unum quemque veſtrum concernere videntur ſub penis ſententiis & cenſuris inibi contentis firmiter obſervari volumus & mandamus, inſuper ſub eisdem ſententiarum penis univerſis & ſingulis plebanis viceplebanis ac verbi Dei concionatoribus mandamus, quatenus ſubditos ſuos frequenter in concionibus ſuis ammoneant & exhortentur ut diligentem infantium & liberorum ſuorum cuſtodiam adhibeant, & nichilominus quia ut accepimus propter locorum diſtanciam aut obſtetricum defectum, varia pericula cir-

ca puerperas accidiſſe comperimus, idcirco pariformiter mandamus ut prefectos advocatos communitates & alios quorum intereſt diligenter adhortari ſtudeatis, quatenus de remedio oportuno in premiſſis pro qualitate locorum & communitatum providere & obſtetrices ordinare curent. Deinde volumus & mandamus quod clerici peregrini & ignoti ac etiam extra dioceſin noſtram ſpirenſem ordinati abſque noſtris aut vicarii noſtri admiſſionis litteris ad celebrationem miſſarum nullatenus admittantur, nec etiam alii ſacerdotes ad curam animarum regendam ac ſacramentorum adminiſtrationem & confeſſiones audiendas ſine noſtris aut vicarii noſtri ſpecialibus indultis & admiſſionis litteris ſeſe intromittere preſumant ſub predictis aliisque penis etiam arbitrariis pro qualitate exceſſuum infligendis. Poſtremo vos omnes & ſingulos ſupradictos exhortamur, ymmo verius ſub penis predictis inhibemus, ne diebus rogationum ſub divinis officiis vel alias cum cruces & vixilla in proceſſionibus deferri ſolent, commeſſationibus indulgere ac vino ingurgitare quin ymmo tanquam ſacerdotes & digni interceſſores populi apud Deum omnipotentem ac viva plebis exemplaria mature graviter & modeſte cum devotione proceſſiones hujusmodi perficiatis, nec non cantare & pſallere ac populum ad devotionem excitare ſtudeatis. Certificantes &c. Datum in *Civitate noſtra ſpirenſi* die Mercurii viceſima prima menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo quingenteſimo duodecimo.

XLIV.

XLIV.

MARTINI. XV^c^ XII.

Philippus Dei gratia &c. Inter ceteras paſtoralis officii noſtri curas atque ſolicitudines illam cenſemus eſſe non minimam, ut errantes ab erroris ſui ſemita revocare & malitiis perverſorum obviare curemus, niſi enim id ageremus, nos ipſi errori aut erranti conſentire videmur, ad noſtram ſiquidem pervenit noticiam quomodo nonulli etiam clerici tanta ducantur ſimplicitate atque inſania ut eos, qui a canone pro violenta manuum injectione in clericos vel alias ab homine excommunicationis ſententiam incurrerint poſtquam leſis aut hiis ad quorum inſtanciam excommunicati ſunt ſatis fecerint aut cum eis ſe compoſuerint, abſolutos eſſe putent, cum tamen revera juxta canonicas ſanctiones abſoluti non ſint à ſuperioribus ſive ad quos eorum abſolucio ſpectat in forma ecleſie conſueta abſolvantur, ſunt etiam aliqui qui licet monitoriis ſub pena ſuſpenſionis vel excommunicationis late ſententie contra ſe decretis emanatis & inſinuatis infra terminum in eis prefixum non paruerint, tamen non credunt ſe eſſe ſuſpenſos vel excommunicatos niſi poſtquam declarati aut publice denuntiati fuerint & ab hoc ſe non curant abſolvi vel reſtitui divinis Officiis & alias communioni hujusmodi & participationi ſacramentorum ingerentes, que partim errorem partimque maliciam pre

ſe ferunt, ſingula tamen in grave tendunt periculum animarum multeque per hoc anime ut timendum eſt periclitate ſunt & veriſimiliter in futuro periclitari poſſent; volentes itaque in premiſſis errorem tollere, malis obviare & animarum ſaluti paterna quidem affectione quanto ſalubrius poſſumus, providere, in Domino monemus & hortamur omnes & ſingulos à jure vel ab homine excommunicatos vel ſuſpenſos quatenus ſe etiam poſt ſatisfactionem aut amicabilem compoſitionem poſt terminum in monitorio expreſſum cum creditoribus factam realiter & cum effectu ad quos eorum ſpectat abſolucio abſolvi & reſtitui procurent litterasque ſigillatas eorum plebanis ſeu curatis preſentent & oſtendant, inhibentes quaque ſub pena obediencie & alias arbitraria per nos vel vicarium noſtrum in ſpiritualibus infligenda, ne de cetero quisquam ſacerdos curatus quamcunque perſonam Eccleſiaſticam vel ſecularem a canone vel ab homine excommunicatam, de cujus excommunicatione per evidens factum vel per litteras excommunicatorias ſibi conſtiterit ad divina ſua ſcienter admittat vel coram eo celebret aut quovis modo ſecum communicet, niſi patentibus litteris ſigillatis de abſolutione ſua docuerit. Ceterum quia intelleximus pleroſque civitatis & dioceſis noſtre ſpirenſis ſacerdotes & beneficiatos in perſolvendis horis canonicis non ſolum Eccleſie noſtre majori ſe non conformando, ſalvis ſpecialibus ejusdem eccleſie inſtitutionibus ad quarum obſervantiam extra eam beneficiati non ſunt aſtricti, verum etiam

a com-

a communibus diocesis noſtre ritibus & obſervantiis multipliciter aberrare, cum autem hujusmodi ſunt contra juris communis diſpoſitionem & approbatam diocesis obſervanciam & conſuetudinem, qua ſinguli in eis beneficiati tenentur in legendis horis canonicis & ceteris divinis perficiendis quantum poſſunt cum eccleſia matrice concordare ſalvis propriis Eccleſiarum ſuarum Dedicationibus patrociniis ac aliis rationabilibus & approbatis inſtitutionibus, qua propter ut predictos abuſus quoad in nobis eſt, extirpemus & ne de cetero eveniant, pro noſtra poſſibilitate occurramus, omnes & ſingulos civitatis & diocesis noſtrè ſpirenſis parrochialium eccleſiarum Rectores aut earum procuratores ſive juratos, quorum de jure vel conſuetudine intereſt, libros ad cultum divinum neceſſarios comparare, monemus & in Domino hortamur, quatenus Breviarium novum juxta predicte eccleſie noſtre Majoris & diocesis noſtre ritum nuper *venetiis* impreſſum ſaltem pro parrochiis ſuis unum infra ſpatium quatuor menſium emerent aut alias ſibi procurarent, ut tam curati quam reliqui beneficiati ex ejus rubricis regulis et regiſtris, dum horas in Eccleſia cantant, ſive cum privatim orant, predicte Eccleſie noſtre majori ſe conformare poſſint, experti namque ſumus crebrius accidiſſe ut pauci in dioceſi noſtra conveniant qui eodem die uniformiter, ſi verum fateri velint, horas canonicas perſolviſſe reperiantur, Inſuper omnes & ſingulos proceſſus ſynodales tam a predeceſſoribus noſtris quam a nobis quo-

modo-

Digitized by Google

modolibet emanatos omniaque & ſingula in eis contenta & preſertim de concubinatus & incontinentie ac aliis pravis vitiis ſcandalis choreis ſpectaculis publicis ludis inhoneſtis thabernis ſeu hoſpitiis publicis vitandis, nec non tonſura & habitu clericalibus decentibus & honeſtis deferendis tenore preſentium repetimus & innovamus, illosque & illa per vos omnes & ſingulos ſupradictos prout unum quemque veſtrum concernunt, ſub univerſis inibi expreſſis penis, ſententiis & cenſuris inviolabiliter obſervari volumus & mandamus, Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheim* noſtre dioceſis die ſabati penultima menſis octobris Anno Domini Milleſimo quingenteſimo duodecimo.

XLV.

Decanus & capitulum Eccleſiae ſpirenſis ad quos totalis jurisdictio ordinaria ſede Epiſcopali vacante pleno jure ſpectare dinoſcitur Venerabilibus honorabilibus & Religioſis in Chriſto nobis dilectis Univerſis & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis totique clero Civitatis & Dioceſis ſpirenſis eternam in Domino ſalutem & noſtris hujusmodi monitionibus exhortationibus & mandatis firmiter obedire. Recolende ſiquidem memorie Reverendi quondam Patris Dñi *Philippi* Epiſcopi ſpirenſis noviſſime defuncti aliorumque predeceſſorum ſinodalium ac provincialium ſacrorum canonum inſti-

tutis

Digitized by Google

tutis inherere volentes omnia & ſingula ſynodalia & provincialia inſtituta proceſſus & mandata ab eodem quondam Domino *Philippo* & ſuis predeceſſoribus ſalubriter edita & ordinata & preſertim contra concubinarios nec non de horis canonicis perſolvendis teſtamentorum & ultimarum computum & rationem tempore congruo faciendis, tonſura & habitu clericalibus honeſtis deferendis, ludis, choreis aliisque pravis inhoneſtis & illicitis actibus vitandis, a contentionibus jurgiis, rixis, conviciis, diſſenſionibus turpiloquiis & precipue in Eccleſia tempore Divinorum nec non a diris & crudelibus blasphemiis in Deum & ſanctos ejus ac Dei & ſanctorum membra abſtinendis cum omnibus & ſingulis punctis & articulis preſentibus repetimus & innovamus ac pro repetitis & innovatis haberi, perque vos omnes & ſingulos quorum intereſt in & ſub penis ſententiis & cenſuris inibi contentis inviolabiliter obſervari volumus & mandamus, Inſuper ad noſtram audientiam deductum, quod ſint nonnulli ſacerdotes ac clerici qui inciſis calceis nec non pilliolis aliisque inhoneſtis & indecentibus veſtibus in eccleſiis ac locis publicis incedere & preſertim in eccleſiis tempore Divinorum & poſtquam ad celebrandum ſe preparant vel etiam poſt miſſarum celebrationem inter ſe contendere ac deſpectuoſis & injurioſis verbis ſe mutuo afficere ac alia prophana & inhoneſta tractare non formidant in grave animarum ſuarum ſalutis diſpendium ac Dei omnipotentis offenſam atque clericalis ſtatus denigrationem,

quare

Digitized by Google

quare vos omaes & ſingulos in Domino exhortamur, immo verius ſub penis ſententiis & cenſuris in predictis provincialibus & ſynodalibus proceſſibus contentis diſtricte inhibemus, ne de cetero talia committere preſumatis aut aliquis veſtrum preſumat, quin immo a veſtibus indecentibus a vanis fedisque colloquiis turpiloquiis cavilationibus & inſolenciis in eccleſiis preſertim tempore divinorum abſtineatis, poſtremo vos omnes & ſingulos ſupradictos in Domino exhortamur, ut proceſſiones & ceremonias que feſto ſancti *Marci* ac diebus Rogationum & Aſcenſionis Domini peraguntur, olim a ſanctis patribus pro impetranda pace ac incremento terre creſcentium & auferenda mortalitate ſalubriter inſtitutas devote tamquam ſacerdotes & mediatores populi mature & graviter absque omni murmure commeſſatione colloquio confabulationibus & levitatibus in ordine proceſſionaliter incedere Deum laudare ac populum ad devocionem incitare curetis. Certificantes &c. Datum *ſpire* ſub ſigillo officii vicariatus Preſentibus ſubappenſo die Lune quarta menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo quingenteſimo tredecimo.

XLVI.

XLVI.

PRIMUS PROCESSUS SYNODALIS D. *GEORGII* ELCTI ET CONFIRMATI EPISCOPI SPIRENSIS, COMITIS PALATINI RHENI ET DUCIS BAVARIE. &c. ANNO XV^C XIII. FERIA TERTIA POST MARTINI EMANATUS.

G*eorgius* Dei gratia Electus & Confirmatus Eccleſie ſpirenſis &c. Ad inſignis hujus ſpirenſis Eccleſie regimen paucis ante hac transactis menſibus licet immeriti Domino diſponente vocati hanc eſſe ſolicitudinem nobis injunctam non ignoramus, ut eandem eccleſiam fidei noſtre commiſſam omnesque & ſingulos per eam jurisdictioni noſtre ſubjectos precipue vero ſacerdotes ab occurrentibus malorum hominum conatibus fideliter tueamur, qua tuicione ab auxiliante Deo obtenta potiſſimum deinde ad hoc noſtra ſedula intendat vigilantia, ut univerſum clerum noſtrum ſalutaria Dei & Eccleſie mandata ſinceriter exequi & illibate obſervare faciamus, ipſorum autem qui vel maligno ſuggerente ſpiritu vel ex propria nequitia tam divinas quam canonicas ſanctorum patrum conſtitutiones prevaricari non erubuerint, preſumptuoſam pervicacemque audaciam penarum inflictione reſtringamus, ut ſic repreſſis primum a clero ſcelerum enormitatibus, quibus multivarie indoctum vulgus ad ſcandalum illicitur eo facilius ſimplicem deinde plebeculam ad honeſtatis tramitem

Digitized by Google

tem dirigere valeamus ut cultum divinum in noſtris eccleſia Cathedrali & dioceſi ſpirenſi ad hec usque tempora laudabiliter a majoribus noſtris obſervatum in flore ſuo continuemus, ut pacem inter nos ipſos & quibus circum quaque cohabitamus laicos conſervare ut eccleſiaſticas libertates & privilegia abunde eccleſiaſticis perſonis rebus & locis noſtris undecunque conceſſa inviolabiliter in robure ſuo manuteneamus, ut ſubditis parrochianis noſtris quibus ſive in temporalibus Domini ſive in ſpiritualibus animarum curatores dati ſumus, paterno regimine fideli doctrina diligenti ſacramentorum adminiſtratione & vite morumque honeſtate preſumus ut denique ſimul & nos & ipſi in eternam beatitudinem ad quam omnes creati ſumus feliciter perveniamus, que omnia ut commodius fieri poſſint, Ecce nos in hac prima utinam feliciter inchoata ſynodo noſtra precolende memorie providiſſimi quondam patris familias Domini *Philippi* dum viveret ſpirenſis Epiſcopi noviſſimi aliorumque predeceſſorum noſtrorum veſtigiis & inſtitutis inherere volentes, omnia & ſingula provincialia ſynodaliaque ſtatuta proceſſus & mandata non abolita nec revocata ab eisdem predeceſſioribus noſtris ſive alias in Maguntinenſi quomodolibet edita & ſalubriter ordinata in quantum preſentibus non contrariantur in omnibus & per omnia ſingulisque ipſorum punctis & articulis tanquam hic inſerta eſſent, repetimus innovamus atque inviolabiliter & inconcuſſe a vobis omnibus quorum intereſt, prout unumquemque veſtrum concernere videntur,

ſub

Digitized by Google

ſub penis ſententiis & cenſuris obſervari volumus atque mandamus, ſpecialiter autem omnes & ſingulos concubinarios ſive concubinatus vitio ſuſpectos aut ſuſpectas ſecum mulieres tenentes vel ab extra publice nutrientes cujuscunque dignitatis ſtatus conditionis ſeu preeminentie fuerint in genere & ſpecie pro hac prima vice more pii patris & caritative aviſando peremptorie monemus & requirimus, quatenus ad ſtatim mulieres bujusmodi ſuſpectas penitus & omnino realiter & effectualiter dimittant & a ſe ſuisque habitationibus & conſortio amoveant easdem vel alias deinceps minime aſſumant, quod ſi non fecerint ſciant nos aut vicarium noſtrum ob proceſſuum ſynodalium & aliorum mandatorum deſuper a predeceſſoribus noſtris memoratis ut prefertur emiſſorum, non paritionem contra ipſos etiam ad earundem penarum executionem & graviores cenſuras ſine dubio proceſſuros. Preterea ſepe dictus Dominus *Philippus* predeceſſor noſter intelligens agendas in hac dioceſi noſtra multipliciter eſſe defectuoſas, volensque propterea reliquis ſe Co-Epiſcopis conformare, quo ſinguli jam dudum pro dioceſibus ſuis Agendas imprimi mandaverunt, commiſit ut Agenda quedam prius in hac Civitate noſtra ſpirenſi à doctis viris perſpecta emendata & approbata imprimeretur, & quia morte in Domino preventus non potuit ſicut deliberaverat precipere, ut pro ſingulis eccleſiis parrochialibus per totam dioceſin noſtram una emeretur, ideoque nos quod ab ejus fideli diligentia inchoatum eſt, perficere volentes, vos omnes & ſin-

gulos Eccleſiarum Rectores plebanos viceplebanos veſtrosque in cura animarum ſubſtitutos & locum tenentes in viſceribus charitatis & in Domino hortamur ſub eisque fide & commiſſione qua tanquam veri animarum non mercenarii ſed curatores ſubditis veſtris eccleſiaſtica ſacramenta fideliter & diligenter miniſtrare tenemini, monemus & requirimus, quatenus quilibet veſtrum eccleſie ſue procuratores ſive juratos aut eos quorum de jure vel conſuetudine intereſt, libros ad cultum divinum neceſſarios comparare vel diſponere noſtra auctoritate inducat ut omnes & ſinguli Agendam unam hic *Spire* impreſſam pro eccleſia ſua emant aut alias ſibi procurari faciant, vosque ipſi deinceps eisdem in ſacramentalibus & aliis eccleſiaſticis officiis utamini ut ſic per earum uſum eccleſie noſtre majori in hujusmodi officiis ſicut tenemini vos conformetis & ſine ſcrupulo erroris easdem quibus predicta noſtra cathedralis eccleſia utitur rubricas directiones & regulas, Inſuper easdem orationes cerimonias conſuetudines ſimiliter eosdem numeros formas & modos obſervetis, Inſuper vobis omnibus & ſingulis precipimus & mandamus ne aliquis veſtrum Dei & Domini noſtri jheſu chriſti cujus glorioſiſſime virginis matris *Marie* noſtre aut cujuscunque ſancti vel ſanctiſſimam earum paſſionem, martirium vel ſanctiſſima eorum membra jurando aut potius blasphemando uſurpet aut quovismodo ipſis irreverentiam contemptum aut contumeliam verbo vel facto inferat ſub graviſſimis & arbitrariis penis per vos vel vicarium noſtrum

ſtrum infligendis, ſub eisdem etiam penis inhibemus ut omnes & ſinguli clerici noſtri quicquid in veſtibus ſacerdotali non congruit honeſtati penitus deviteut tam in coloribus de jure prohibitis quam in formaturis veſtes clericales minime decentibus non ſolum exteriori veſte in birretis in calceis in manicis ſemiciſſis verum etiam in caligis thunicellis pectoralibus & ſubfoderaturis, deinde quod ſepe prius mandatum fuiſſe intelleximus denuo per preſentes innovamus precipientes ut omnes & ſinguli parrochialium eccleſiarum vicarii perpetui penes eccleſias quorum cura eis commiſſa eſt, continuam faciant reſidentiam perſonalem nec ab eisdem ſe abſentent alibi reſidendo vel ad remotiora ſe loca divertendo aut in ſtudio aliquo Generali litteris incumbendo niſi de noſtra aut noſtri in ſpiritualibus Vicarii permiſſione & licentia ſpeciali ex cauſis rationabilibus per patentes litteras docuerint ſe a reſidentia ſupportatos, ipſis autem reſidentibus plebanis aut eorum ſubſtitutis ſive loca tenentibus novas ſanctorum ymagines in quibuscunque locis non conſecratis erigi & ad eas concurſum peregrinationes aut oblationes fieri ſine ſpeciali noſtro aut vicarii noſtri in ſpiritualibus conſenſu & approbatione permittant, erectas autem & a predeceſſoribus noſtris aut eorum vicariis non admiſſas nobis aut vicario noſtro infra tres menſes notificent, poſtremo precipimus & mandamus ne quisquam ad alicujus beneficii poſſeſſionem admittatur, niſi inveſtiture aut translationis ad hujusmodi beneficium

 litte-

litteras patentes & ſigillatas Decanis Camerariis aut eis quorum intereſt oſtenderit & ut capellani qui ex beneficiorum ſuorum fundatione aut alias de jure vel conſuetudine plebanis ſuis in cura animarum aſſiſtenciam facere tenentur, de earum cura animarum ſe non intromittant aut a curatis ſubſtituantur, niſi per Vicarium noſtrum ad hoc ſint admiſſi, qui vero nondum ſunt temptati neque admiſſi, infra unius menſis ſpacium ſe faciant temptari & admitti, alioquin contra talem capellanum qui ſine admiſſione curam animarum exercuerit & contra plebanum qui eum ſubſtituit per ſuſpenſionem a divinis aut alias arbitrariis penis procedemus, pariformiter & ſub eisdem penis volumus & mandamus, ne clerici extra dioceſin noſtram ordinati in quacunque eccleſia etiam collegiata vel parrochiali civitatis & dioceſis noſtre ſpirenſis beneficiati ad celebrandum vel officiandum a ſuis Decanis plebanis aut aliis ad quos ſpectat, admittantur, niſi prius a noſtro in ſpiritualibus vicario vel eo cui commiſſerit, fuerint examinati & ſi ydonei reperti fuerint ad celebrandum vel officiandum admiſſi, alioquin tam contra talem officiantem quam ſine conſenſu vicarii admittentem procedemus juſtitia mediante. Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheim* noſtre dioceſis die lune ultima menſis Octobris Anno Domini Milleſimo quingenteſimo tertio decimo.

XLVII.

XLVII.

PROCESSUS SPECIALIS IN EADEM SYNODO SANCTA EMANATUS, QUALITER ULTIMARUM VOLUNTATUM EXECUTORES SEU TESTAMENTARII RATIONES REDDERE ET COMPUTUS FACERE ET FORMARE DEBEANT?

G*eorgius* Dei gratia &c. Inter alia cordis noſtri deſideria illo frui non tepeſcimus, ut pia & honeſta teſtancium vota ea preſertim per que animarum ſaluti conſulatur votum ubilibet conſequantur effectum & licet dudum in diverſis proceſſibus ſinodalibus a predeceſſoribus noſtris emanatis ordinatum fuerit, ut teſtamentarii defunctorum beneficiatorum noſtre dioceſis infra menſis ſpacium a die obitus computando deberent vicarium noſtrum in ſpiritualibus aut ſigilliferum de Defunctorum beneficiatorum & ipſorum teſtamentariorum nominibus & inventario certificaſſe ac computaciones teſtamentorum infra annum a die dicti obitus computando coram eodem vicario feciſſe, tamen edocemur premiſſis plene minime obtemperatum fuiſſe & propterea quam plura teſtamenta jam multis etiam retro actis temporibus tum propter alia legitima impedimenta manſiſſe & fore ſuſpenſa & minime, quod dolenter referimus, executa, cupientes igitur prout officii noſtri debitum exigit premiſſis adhiberi re-

medium & ne hujusmodi teſtamenta in perpetuum ſic ſuſpenſa maneant, providere, ideo per preſentes ordinavimus, quod ſtatim defuncto aliquo beneficiato nobis ſubjecto ipſius teſtamentarii coram Notario publico, ſi commode haberi poterit, vel coram tribus aliis honeſtis viris & non inter ipſos ſolos teſtamentarios inventarium in ſcriptis fieri procurent & illud cum ſpecificatione diei obitus ac nominum teſtamentariorum in proxima tunc ſequenti capitulari convocatione per ſe vel plebanum eorum Decano rurali ſui capituli una cum fertone nobis debito preſentari faciant, quodque quivis ex Decanis ruralibus in ſingulis ſynodis generalibus de ſic preſentato inventario fertone & aliis premiſſis ſigilliferum noſtrum diligenter informet, ipſeque ſigillifer ſpecifice ſignet ut cum tempore de teſtamentis ipſis computus fiat & ut de quolibet computo teſtamenti pro tempore ſi coram vicario noſtro habito memoria habeatur, volumus & ordinamus apud vicarium fieri librum publicum per Notarium Vicariatus in quo omnes & ſinguli exceſſus ſummarie computacionis ſingulorum teſtamentorum per eundem vicarium admittatur, niſi per recognitiones ſufficientes aut alias legitime conſtiterit de legatis ſatisfactum, & ſi forſan propter aliqua legitima impedimenta teſtamentarii differrent ipſas computaciones, volumus & ordinamus quod nichilominus ipſi teſtamentarii infra annum a tempore obitus teſtatoris coram prefato vicario noſtro ad computandum parati compareant & teſtamenti & inventarii & ſue computacio-

tacionis duplicata regiſtra exhibeant & in bona forma cum eorum ſummis legitime factis, ita quod unum ex regiſtris apud vicarium noſtrum maneat, & ſi vicario noſtro de legitimo impedimento conſtiterit, ipſe eisdem teſtamentariis terminum competentem ad juſtificandum impedimenta prefiget quam prefixionem cum ſpecificatione impedimenti Notarius in prefato libro conſcribat, caſu vero quo impedimenta in brevi juſtificari aut tolli non poſſent, forſan propter abſentiam quorum intereſt aut alia legitima cauſa, ex tunc nichilominus teſtamentarii ſuſpenſis articulis impedimenti de reliquis computationem faciant, ſuper quibus etiam poterit dari quietancia ſi petatur & ipſis teſtamentariis per vicarium prefatum injungatur, ut impedimenta diligenter juſtificentur quamtociens & de eisdem ſic ſuſpenſis poſtquam juſtificata fuerit etiam rationem faciant, & ſi forſan propter hujusmodi impedimenta aliqua notabilis ſumma pecuniarum eſſet pre manibus in ſuſpenſo, talem ſummam pecuniarum volumus deponi apud edem ſacram recepta depoſiti ſcriptura legitima, de quo depoſito in prefato libro fiat mentio, ut ſuo tempore impedimento ceſſante computus fieri poſſit ydoneus, premiſſa autem omnia & ſingula per preſentes fieri mandamus ſub obedientie arbitraria & alia formidabili pena contra inobedientes per nos vel vicarium noſtrum infligenda. Ceterum nequis &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheym* noſtre Dyoceſis die lune ultima menſis Octobris Anno Dñi Milleſimo quingenteſimo tercio decimo.

XLVIII.

PROCESSUS SYNODALIS DE ANNO XV^c QUARTO DECIMO FERIA TERTIA POST DOMINICAM *JUBILATE.*

G*eorgius* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Electus & Confirmatus Eccleſie ſpirenſis &c. Speramus de univerſis nobis ut more bonorum & fidelium ſubditorum noſtrorum, quos non minus in Chriſto nobis etiam confratres eſſe ſcimus & ingenue profitemur, quecunque in proxime preterita ſynodo noſtra & ejus proceſſu ſynodali tanquam animarum veſtrarum paſtor & curator ex ſacratiſſimorum canonum ſanctorum Patrum & Venerabilium Epiſcoporum anteceſſorum noſtrorum conſtitutionibus monitis & decretis charitatibus veſtris ſive precipiendo ſive prohibendo preſcripſimus, ordinavimus aut in mandatis dedimus, eadem vos altiori trutina diligentiori conſideratione &firmiori memoria annotaſſe & tenuiſſe, ſicut enim reverens patris filius non ſolum abeuntis a ſe genitoris poſtrema ſed & prima admonitionis ſue verba perquam diligenter ſecum penſat cordique ſuo infigit, ita de ſingulis vobis confidimus ut que nos paſtorali jubente officio in prima & proxime preterita ſynodo noſtra dilectionibus veſtris proponi mandavimus, ea omnia tanquam futurorum inicia & preſuppoſita attentius & fidelius ſint a vobis ruminata diſcuſſa & fideli memorie commendata,

quod

quod ſi Deo adjuvante feciſtis, profecto non eſtis obliti quam maxime in tunc publicato proceſſu primum omnium voluerimus & mandaverimus omnem clerum noſtre dictioni ſubjectum ſacroſancte Metropolitane Maguntinenſis Eccleſie provincialia noſtreque dioceſis ſynodalia ſtatuta proceſſus & mandata tanquam a nobis ſingulariter ſingula repetita eſſent prout unumquemque veſtrum reſpective concernunt ſub ſuis penis ſententiis & cenſuris obſervare debere, Deinde quicquid de illicita mulierum cohabitacione vicioſum & undecunque prohibitum eſt, eadem tunc prima nunc autem ſecunda paterna noſtra admonitione prorſus exterminari, poſthac neminem veſtrum Deo aut ſanctis eorumque nominibus membris aut martiriis blasphemiam irreverenciam aut contumeliam verbo vel facto inferre, inſuper quicquid usquam in veſtibus ſacertodali derogat honeſtati penitus devitari, ad hec perpetuos parrochialium eccleſiarum vicarios apud eccleſias ſuas continue reſidere ſed & novos ad ſanctorum imagines in locis precipue non conſecratis concurſus peregrinationes & oblationes non ſuſtineri, inceptos autem & per nos aut vicarium noſtrum nondum approbatos ſub trium ſpacio menſium nobis inſinuari, preterea neminem ſine literis competentibus ad hoc neceſſariis ad beneficiorum poſſeſſionem induci, pariformiter nullum neque pro ſe neque alio ad animarum curam ejusve exercitium, niſi examinatus & admiſſus ſit, deputari, poſtremo ignotos vagos peregrinoſque clericos donec a vicario noſtro examinati & ydo-

nei reperti fuerint, tam a celebrando quam in officiando a qualibet eccleſia & earum prelatis excludi, hec, niſi fallimur, in ſumma ſunt, que ſuperiori ſynodo pro more hujus concionis veſtris juſſimus dilectionibus publicari, que tam etſi ex proceſſu tunc deſuper diffuſius emanato, neminem veſtrum latere poſſint, pii tamen patris affectu paucis ea repeti mandavimus, ut ipſa denuo & ſub brevitate recenſita tenacius memoriis veſtris ſaltem generaliter infixa remanerent, preter tamen ea que dicta ſunt, unum eſt quod preſentis exigente temporis oportunitate decrevimus ſupradictis ſpecialiter adjungendum, cum enim de proximo inſtet ſacrum illud rogationum tempus, quo tribus diebus ante aſcenſionem Domini & in ipſo quoque aſcenſionis Domini feſto juxta ſanctorum Patrum decreta pro impetranda pace pro terre naſcentium incremento, pro mortalitate & aliis diverſis incommodis auferendis, proceſſiones & ſtationes clerus & populus perficere debeant, ante omnia cavendum eſt, ne tales ſint proceſſiones noſtre, quibus plus divina offendatur quam placetur majeſtas, ne per eas plus populum ſcandaliſemus quam edificemus, ne ubi pax eſſet poſtulanda, merito juxta exceſſus noſtros bellum immittatur, ubi peſtilentia puſtule ſterilitates & alia plagarum genera diluenda, ea pocius accumulari & frequentari faciamus & in ſumma, cum Deum nobis & populo conciliari ejusque largiflua beneficia impetrare debeamus, propter tepidas indevotas quin & ingratas Deoque diſplicentes ceremonias & proceſſio-

ceſſiones noſtras tam anime quam corporis & rerum damna ſenciamus, quemadmodum ante oculos videmus non ſolum remotorum a nobis ſed & vicinorum principum ac communitatum diſcordias oriri, crebro bella & lites ſuſcitari, multam & crudelem ſubditorum inobedientiam & rebellionem naſci periculoſiſſimas in Civitatibus ſeditiones fieri, perire fruges, Vineas tanta calamitate quaſſari, ut neque ruricule laborum ſuorum mercedem neque nos redditus & decimas conſequi poſſumus, que omnia & multo hiis pejora ex demeritis noſtris provenire, niſi Chriſtiani non ſumus negare non poſſumus, qua de re vobis omnibus & ſingulis ſub gravibus & formidabilibus penis etiam arbitrariis fiſco noſtro irremiſibiliter applicandis precipiendo mandamus, quatenus easdem proceſſiones & ceremonias prorſus ſine riſu, ſine confabulationibus, ſine diſcurſibus, ſine impudicis geſtibus & aſpectibus, ſine omni levitate, ſed mature honeſte ſacerdotaliter diſcrete humiliter ordinate & quantum fieri poteſt devote & cum timore Dei perficiatis, divinis laudibus inſiſtentes, deo pſallentes populum ad devotionem excitantes ita ut omni ſcandalo & Eccleſiaſtici ſtatus contemptu & detrimento penitus ſublato, tanquam boni ſucerdotes dignique inter Deum & populum mediatores tanquam viva plebis exemplaria tanquam hii qui in labore hominum non ſunt, de laboribus tamen hominum veniunt toto conatu per orationes & alia bona opera veſtra iratum Deum nobis placare & reconciliare ſtudeatis. Certificantes &c. Datum in *Civitate noſtra*

Digitized by Google

noſtra ſpirenſi die Lune viceſima quarta menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo quingenteſimo quarto decimo.

XLIX.

PROCESSUS SYNODALIS DE ANNO 1514. FERIA TERCIA POST MARTINI.

G*eorgius* Dei gracia Electus & Confirmatus eccleſie ſpirenſis Comes Palatinus Reni & Bavarie dux &c Venerabilibus & religioſis in Chriſto nobis dilectis univerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis Totique Clero noſtrarum Civitatis & dioceſis ſpirenſis noſtre jurisdictioni ſubjectis Eternam in domino ſalutem & noſtris hujusmodi monicionibus & mandatis firmiter obedire inter omnia & ſingula, fratres in Chriſto chariſſimi que inter ſacrorum Canonum decreta & provincialia ſynodaliaque ſtatuta in hujusmodi ſynodalibus congregacionibus tractanda proponuntur nichil nobis adeo videtur eſſe neceſſarium & principale quam ut ab univerſis noſtris tam prelatis quam ſubditis (quibuslibet pro ſua condicione) divinus cultus in ſuo vigore conſiſtencia & integritate conſervetur. A prelatis quidem quoniam cum tocius eccleſie ſue & miniſtrorum regimen cura & adminiſtracio ipſis a deo commiſſa ſit optimo jure eis providendum eſt ut ea que Dei ſunt multa ſolicitudine & diligencia exequantur, a ſubditis autem quia cum eis

eis dictum ſit ut ſubjecti exiſtant in omni timore Dominis non tantum bonis ſed eciam diſcolis non immerito ipſi in hiis potiſſimum tenentur dominis ſuis obedire que proximius ad ſummi Dei cultum pertinere dinoſcuntur quorum primum eſt ut domino deo ſuo (in cujus ſortem ſunt aſſumpti) fideliter ſerviant & ejus Cultui totos ſe devoveant Propter hoc enim ſunt decimis primiciis oblacionibus aliisque temporalibus bonis que ſub prebendarum & beneficiorum nominibus comprehenduntur uberrime donati Nos autem (quod dolenter referimus) fideli plurimorum relacione percepimus in quibusdam Civitatis & dioceſis noſtre ſpirenſis Collegiatis & parochialibus eccleſiis cultum divinum multipliciter diminui & preſertim in Choro & cantu multas negligencias committi Continuas ſub divinis confabulaciones ad divinum cultum minime ſpectantes fieri In pſalmis Antiphonis tonis & reſponſoriis quaſi ex induſtria confuſiones oriri: In intonando juxta chororum ordinem & obſervanciam: nullam diligenciam adhiberi Caudas in cantorum finibus quam longiſſime protrahi nullas in medio verſuum pauſas aut ſuſpiria ſervari inter pſallendum verba obtruncari dictiones & ſyllabas aut nimis feſtinanter precipitari aut penitus omitti. Verſum ab uno choro nondum finitum mox ab alio quaſi ex ore eripi & novum inchoari Capitula ad horas canonicas non que ex inſtitucione eccleſie ſignantur ſed pro libitu cujuslibet aſſumi. Et quod intollerabilius eſt: dum tales negligencie committuntur tam a delin-

quente

quente quam reliquis varios per manus viſus & irriſiones agitari qumque eciam contenciones & injurias excitari ita ut plerumque reprehenſibilior ſit ſubſequens importunus eorum clamor & mutua vexacio quam fuerat commiſſa procedens confuſio Preterea non obſtante ſacratiſſimi corporis Chriſti & ſanctarum reliquiarum preſencia in choro & proceſſionibus multas levitates jurgia & rixas commoveri quosdam etiam in proceſſionibus & ſub divinis de ſecularibus & laſcivis rebus colloqui & in riſum & cachinnos reſolvi Alios in litaniis & ſtacionibus ſine verecundia ad offas ova & vina concurrere & tandem rubentibus buccis impudenter denuo proceſſioni ſe intrudere & iterum ordinem turbare quamplures frequenter ad divina tarde venire & in eo articulo quo abſentes notantur quaſi ad ſagittam convolare nonnullos aſſidue ante finem exire Certos eciam ſine racionali cauſa & ſub eorum officio more columbarum iteratis vicibus chorum egredi & regredi: Non paucos inſuper eſſe qui miſſas ſuas feriales juxta ultimam fundatorum ſuorum voluntatem neque per ſe neque per alios legant preter eos qui vix in anno ſemel aut paulo plus celebrant poſtremo plerosque inveniri qui ſacratiſſimum miſſe Officium quod omnium ſanctorum doctorumque virorum judicio & ſummam requirit maturitatem & attentam miſteriorum conſideracionem, adeo feſtinanter & impremeditate perficiunt & tam negligenter ac ſine devocione procurent ut non Venerabiliſſimum Corpus & ſanguinem chriſti ſed jocularia quedam &

ludi-

ludicra tractare videantur. Id quod eciam Venatores brevium miſſarum amatores deteſtantur & abhorrent. Tales prochdolor & multo hiis plures ac majores inſolencie levitates diſcole exceſſus & negligencie paſſim a multis ſub cultu divino fieri dicuntur in non minimum omnipotentis Dei ſanctorumque contemptum in animarum ſuarum periculum in laicorum palam hec videncium & reprehendencium ſcandalum atque in chriſtiane religionis & omnis devocionis non modicam ſupplantacionem & deriſum licet autem predictarum exorbitanciarum correctiones non neſciamus ad venerabiles dominos Decanos aut in choro preſidentes pertinere neque deſideremus eorum aut aliorum jurisdictioni in minimo derogare quam eis precipue in cultu divino quantum ſecundum Deum poſſumus & debemus auxilia preſtare. Quia tamen certiſſimum eſt eosdem dominos Decanos & preſidentes tum propter capitulares tractatus qui & multi ſunt & eccleſiis valde neceſſarii tum propter adverſas quinque eorum Valetudines diuturnas tum propter varia que privatis ſuis perſonis & rebus accedunt negocia non poſſe ſemper & aſſidue choris intereſſe delinquentes quociens opus fuerit caſtigare & divinum cultum in decore ſuo manutenere neque facile reperitur poſt Decanum Senior, qui eciam ſi ſemper adeſſet id oneris & moleſtie in ſe aſſumere velit. Ideoque Zelo domus Dei ut in Domino confidimus moti omnia & ſingula eccleſiarum collegiatarum capitula & parrochialium congregaciones preſentibus in domino mone-

monemus & exhortamur quatenus de premiſſis & ſimilibus negligenciis & exceſſibus a choro & perſonis ſuis penitus amovendis fidelem adhibeant ſollicitudinem & vigilanciam prout cujuslibet eccleſie capitula congregaciones & perſonarum ſuarum condiciones varietates & defectus requirunt Decanis enim ex predictis cauſis deficientibus vel impeditis non poſſumus ad alios hujusmodi negligenciarum proviſores & correctores quam ad eorum capitula confluerre tanquam ad eos quibus divini cultus ſollicitudo ſingulariſſime cordi eſſe debet quibus enim talium defectuum ſupplicium commiſſum eſt qui denique de tot & tantis ſi ſub eis fiunt exceſſibus non dubitare debent gravem ſe omnipotenti Deo racionem reddere oportere Quia vero non ſolum ſolliciti eſſe debemus ut hore canonice in choro ſine negligenciis cantentur verum eciam ut extra chorum a privatis ſacerdotibus ſecundum eccleſie majoris ordinarium rite & debite legantur quemadmodum predeceſſores noſtri hoc ipſum conſultiſſime ordinaverunt. Et propterea moti breviaria nova (que verum dicendi horas canonicas ordinem & modum complectuntur) Impreſſioni tradi juſſerunt ſignanter autem noviſſimus predeceſſor noſter felicis recordacionis *Philippus* in certo proceſſu ſuo ſynodali omnes & ſingulos parrochialium eccleſiarum Civitatis & Dioceſis noſtre Rectores & plebanos aut earundem eccleſiarum procuratores ſive juratos quorum de jure vel conſuetudine intereſt libros ad divinum cultum neceſſarios comparare hortatus fuit & monuit qua-

Digitized by Google

quatenus breviarium novum juxta prediĉte eccleſie noſtre ritum nuper *Veneciis* impreſſum ſaltem pro parrochiis ſuis unum infra menſis ſpacium emerent ut tam curati quam reliqui beneficiati ex ejus rubricis regulis & regiſtris dum horas vel in eccleſia cantant vel privatim orant prefate eccleſie noſtre majori ſe conformarent quia tamen veridica relacione didicimus quod ſalubris illa & paterna exhortacio parum vel nihil profuerit. Ideoque & nos *Georgius* Electus & confirmatus ſupradictus prememorati anteceſſoris noſtri veſtigiis inherentes omnes & ſingulos in Dioceſi noſtra beneficiatos ſcilicet & ſerioſius exhortamur & in Domino requirimus primo ut ſe regulis & rubricis antedictis in dicendis horis canonicis conforment deinde ut plebani & Jurati eccleſiarum parochialium per civitatem & Dioceſin noſtras in eccleſiis ſuis competenti loco ſaltem unum ex breviariis predictis ad manum Catenā pulpito vel alio loco congruo affixum infra menſis ſpacium diſponant & effectu habeant ut omnes ad eum locum confluentes pro dicendis horis canonicis directorium invenire poſſint Volumus preterea ut ordinacionem quam de legitima Teſtamentorum execucione faciendo Inventario ſolvendo fertone reddendo calculo duplicandis regiſtris ſubſcribendis diligenter receptorum & diſtributorum ſummis legatis & teſtatis celeriter expediendis & aliis hujusmodi ad Teſtamentorum execuciones neceſſariis & utilibus ſuperiori ſinodo annotari fecimus & Decanis ac Camerariis ruralibus ejus copias tradi juſſimus, om-

nes & ſinguli preſertim defunctorum teſtamentarii ſibi procurent, eam diligenter legant & ſuo tempore ſingula contenta fideliter obſervent ſcituri quod ſi poſthac ex eorum culpa vel negligencia in predictis aliquibus erraverint aut inter computandum defecerint ac per hoc inutiles expenſe emerſerint easdem ſine dubio non in teſtamenti ſed proprie pecunie ſue damnum fore retorquendas Inſuper admonitos eſſe volumus omnes & ſingulos qui teſtamentorum ſibi commiſſorum raciones poſt menſis & anni ſpacium a die obitus defuncti eciam ante annos decem & ultra nondum fecerunt ut eam infra unius menſis ſpacium ſine ulteriori dilacione vel excuſacione perficiant quod ſi facere temere recuſaverint ſciant a nobis vel Vicario noſtro nominatim declarandos Certificantes omnes & ſingulos ſecus facientes aut hujusmodi inhibicionum monicionum & mandatorum ſalubrium transgreſſores quod contra eosdem & quemlibet ipſorum ad omnium & ſingularum cenſurarum & penarum in proceſſibus & mandatis antedictis contentarum execucionem usque ad privacionis ſentenciam incluſive aliasque juxta arbitrium noſtrum & delicti qualitatem procedere curabimus juſticia mediante. Ceterum ne aliquis per ignoranciam ſive contumaciam ſe excuſare preſumat diſtricte & ſub pena ſuſpenſionis ab Officiis divinorum in hiis ſcriptis late ſentencie precipiendo mandamus quatenus noſtre majoris & aliarum eccleſiarum dicte noſtre Civitatis ſpirenſis infra triduum proximum nec non ceterarum eccle-

ſiarum

ſiarum collegiatarum Dioceſis ſpirenſis predicta-rum ac ſinguli ſedium ruralium decani ſive Camerarii aut ipſorum nuncii antequam a dicta civitate noſtra ſpirenſi recedant copias hujusmodi noſtri proceſſus recipiant nec non hec contenta & alia ſtatuta ſynodalia & provincialia predicta ſemel in Anno ad minus ſignanter tamen hunc noſtrum proceſſum in proximis eorum convocationibus publice inſinuari legi & publicari ordinent atque procurent. In quorum teſtimonium ſigillum Officii Vicariatus preſentibus eſt appenſum Datum in *Civitate noſtra ſpirenſi* die martis ultima menſis Octobris Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo quarto decimo.

L.

PROCESSUS SYNODALIS DE ANNO XV^C^XV. FERIA QUARTA POST JUBILATE PROPTER FESTUM SANCTORUM *PHILIPPI* ET *JACOBI* APOSTOLORUM, QUOD INCIDIT IN FERIAM TERTIAM PRECEDENTEM.

G*eorgius* Dei gratia &c. Scitis procul dubio fratres in *Chriſto* chariſſimi quam ſollicite & reverenter ſancta mater eccleſia deſideret nos excellentiſſimum Euchariſtie ſacramentum ejusque miſſale officium adminiſtrare, cum non ſolum nobis proponit, ut divinum hoc opus pro rei majeſtate penſemus, quo verum Chriſti corpus & ſanguinem indubitate conficimus, immolamus & ſu-

Digitized by Google

mimus, verum etiam ut conſideremus quam ob rem prefatum Venerabile ſacramentum cum tam multiplicibus cerimoniis & ſolemnitatibus, partim quidem de ſubſtancia & neceſſitate partim vero de canonica congruitate requiſitis voluerit eſſe celebrandum, Cum autem circa hec plura requiſita, plures etiam contingat negligentias committi, que tanto ſunt periculoſiores, quanto ſacramentum illud reliqua ſacramenta & digniſſimum Miſſe officium cetera divina officia longius antecellunt, nos autem ſub hoc brevi tempore, quo huic paſtorali officio prefuimus, complures, quod dolentes referimus, errores a plerisque noſtris ſacerdotibus precipue circa materiam calicis, in accepta aqua pro vino commiſſos eſſe, fideli relatione accepimus, nec tamen ab ullo eorum talis negligentia, eo quo fieri debuit modo correcta fuit, manſitque ab eis colendiſſimum hoc ſacramentum ex ea parte imperfectum, qua ſanguis Chriſti a nullo eorum fuit ſeorſim in calice poſt novam vini infuſionem conſecratum, attendentes igitur, quod tales negligentie pro parte majori proveniunt aut quia celebrantes ſicut per totam miſſam ita & in calicis preparatione nimis & ſine verecundia feſtinant, aut quia indifferenter ſuis ſacriſtis miniſtrantibus & ſibi quoque ipſis nimis confidunt, aut quia directiones & cautelas quas de cavendis emendandisque hujuſcemodi periculis ſufficienter habent in miſſalibus impreſſis, neque prius domi legunt, neque dum opus eſt, ibidem querunt. Volentesque propterea, ne ſimilia de cetero contingant, fideliter,

quan-

quantum in nobis eſt, precavere, hac ſynodali conſtitutione ſub debito obedientie & aliis arbitrariis penis precipimus & mandamus, ut deinceps quilibet ſacerdos in preparatione calicis priusquam vinum infundat, faciat miniſtrum ſuum per effuſionem aliquarum guttularum ex ampullis in manum, guſtare vinum & aquam, ipſe vero & tunc & poſtea, dum ſacrificaturus calicem & patenam in manus accipit, viſu, & quantum fieri licet, etiam odoratu ſe ipſum certiorem reddat, an verum ſit vinum in calice & panis in patena. Eccleſiarum autem tam hujus noſtre Cathedralis quam aliarum Collegiatarum Cuſtodibus & hiis ad quos de jure vel conſuetudine pertinet pro ſacrificio vinum procurare, ſub decem florenorum & alia arbitraria pena precipimus, quatenus per ſe & ſuos vinum de vite, naturale non artificiale non acetoſum, non corruptum, non feculentum pro miſſis diſpenſent, quamvis enim modica vini acetoſitas, corruptio vel impuritas ſacramenti veritatem non impediat, cautius tamen eſt, ut vinum purum & defecatum preeligatur, eo quod tale aptius ſit & facilius ad ſumendum minusque ſumenti horrorem prebeat, quam cum à turbido vino feces adhuc in fundo coherent, quin imo ex ſententia Domini *Innocentii* Pape diligenti ſtudio vinum forte & optimum eſſet pro ſacrificio inquirendum, partim propter reverentiam ſacramenti partim ut ſit eo vigoroſius ad aquam in vinum convertendam, quamvis & hoc quoque a ſanctis ſit patribus conſultum, ut modica aqua, ymo ſola aque gutta ſatis tempeſtive, puta in

in principio miſſe vel ante Evangelium vino admiſceatur. Predictis etiam cuſtodibus aut eorum vices gerentibus ſimiliter & Decanis ruralibus aut eorum Camerariis ſub eadem qua ſupra pena mandamus, ut infra proximos tres menſes per ſe vel ejusdem loci plebanum viſitent & examinent omnes & ſingulas cujuscunque conditionis vel ſexus perſonas, que ſub ſuo diſtrictu vel Decanatu panes pro Euchariſtia conſecrandos, quas hoſtias appellant, pinſunt, preparant aut vendunt, ut ab eis experiantur, an ſervent tutiorem illum modum quem communis tenet eccléſia, preparando panes hujusmodi non ex amydo, non farre, ſpelta vel ſiligine, ſed ex varina triticea non fermentata nulloque artificiale liquore, ſed aqua naturali coagulata, & ſi in aliquo predictorum defecerint, eis ſub pena prohibitionis ſui officii auctoritate noſtra precipiant, ut predicte Generalis Eccléſie conſuetudini ſe conforment, imprimis autem ipſis inhibeant, ut ferramentum, quo in tali pane pinſendo utuntur, neque oleo neque butiro neque ſepo liniant ungant aut perfundant. Sacerdotes autem celebraturi cavere debent, ut panem ruptum aut ſemifractum non aſſumant ne poſtea in diviſione ſpecierum panis eis etiam diligenter circumſpicientibus particule tam minime quam majuscule extra calicem diſſiliant & perdantur aut alia hujusmodi irrreverencia circa ſacramentum contingat. Inſuper volumus & mandamus, ut quilibet cuſtos vel ejus locum tenens aut ipſis non exiſtentibus quilibet plebanus infra dictos tres menſes ſub eadem

dem pena per ſe vel alium fidelem ſubſtituendum ſacerdotem omnia & ſingula Eccleſie ſue & Capellarum ſub plebanatu ſuo exiſtentium altaria diligenter circumſpiciat, ea à telis aranearum pulveribus & aliis immundiciis circumquaque purgari faciat, non obſtante quod forſan in transacto die cene Domini, ſicut fieri debuit, lota fuerunt, & ſi aliquod altare repererint in toto vel notabili parte dirutum, qualitercunque execratum aut in ſuperiori lapide vel ſigillo enormiter fractum, id in proxime futura ſynodo per ſe vel Decanum aut Camerarium ſuum vicario noſtro fideliter notificent. Sub eadem etiam pena prefatis Cuſtodibus & Curatis precipimus, ut infra pretactum tempus omnes & ſingulos calices & patenas ubicunque ſub parochia ſua exiſtentes oculari inſpectione perluſtrent eorum materiam quantum poſſunt probaturi, utrum calicum precipue pars illa ſuperior in qua ſanguis Chriſti continetur, ſit, ſicut eſſe debet, de auro, argento vel ſtanno. quod ſi invenerint aliquos in antedicta parte de ere, auricalco, cupro vel ligno, in qualibet celebrare non licet, aut ſi notaverint calicem vel patenam in fundo vel circumferentia notabilem rupturam vel foramen habere, unde veriſimiliter ſanguis Chriſti effluere vel ſpecies panis corrodi poſſent, ea omnia ſimiliter in proxima ſynodo futura vicario noſtro ſignificent. De Corporalibus preterea idem fieri volumus ut omnia & ſingula à ſupradictis cuſtodibus & plebanis perſpiciantur, ut ſint de panno albo, puro, terreno, & lineo non autem de

Digitized by Google

bombice vel ſerico, non de panno tincto vel colorato, talia enim debent aut in alios ecclesie uſus converti aut igne comburi, ut ſi propter immunditiam locione indigeant, frequenter enim accidit ut abominabiles etiam maculas & ſordes, minus moleſte in corporalibus quam propriis camiſeis patiamur, ejusdem ecclesie ſacerdotibus injungant, ut ea prima ſaltem lotione, non per feminas, ſed ſe ipſos abluant, ne Dominici corporis fragmenta ab hiis quos non decet, tractentur, lavaturam autem primam in cimiterium fundant & eadem corporalia jam lota non reconſecranda ſed ſolum de amydo in priorem formam reparanda eſſe ſciant, quia vero non ſolum ſacerdotibus convenit ſacris uti veſtibus dum celebrant, verum ipſis etiam ſemper ſub divinis eundum eſt, aut in albis, quibus ſignificatur caſtitas, aut in nigris per que innuitur penitentia & humilitas, unde maxime videtur abſurdum ut in reliquis Communibus veſtimentis clerici non dictas virtutes ſed multam animi ſui levitatem oſtendant, & quia pene vox & fama eſt omnium ſecularium tam nobilium quam plebeorum, diſſolutionem veſtium cum primis & omnem quoque clericalem dedecorare ſtatum, ideoque volumus omnia que per nos anteceſſoresque noſtros de vitanda veſtium ſcurrilitate ſtatuta ſunt, preſentibus habere pro repetitis. Poſtremo ſicut ſacerdoti in Officio miſſe ut dictum eſt, maxima eſt habenda ſolicitudo, ne aliquatenus negligenciam aut periculum committat, ita cuilibet curato in animarum cura ſumma ſemper cura haben-

Digitized by Google

benda eſt, ut ſicut nomine ita et re curatus eſſe & dici mereatur. Proinde paucis repetere dignum duximus, quod antea ſepius inhibitum eſſe accepimus, ne ſcilicet quiſpiam ſive tanquam principalis plebanus, ſive tanquam ejus adjutor de cura animarum & ad eam ſpectantibus ſe intromittat, qui non prius ſuper eo & rite ſit examinatus & per vicarium noſtrum legitime admiſſus. Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenbeym* die Martis viceſima quarta menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo quingenteſimo quinto decimo.

LI.

PROCESSUS SYNODALIS DE ANNO XV°XV. FERIA TERTIA POST MARTINI.

G*eorgius* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus ſpirenſis &c. Cum nuper in ſacro conſerationis munere fratres in Chriſto chariſſimi Epiſcopi ordinem & nomen permittente Deo licet immerito conſequuti ſumus, beato nos *Auguſtino* docente ſimul & ſuperintendentis & ſpeculatoris officium & onus humeris noſtris impoſitum eſſe non ignoramus, quo nobis quaſi e ſpecula incumbit populorum dicioni noſtre ſubjectorum imprimis autem cleri ſicut cure noſtre familiarius commiſſi, ita ejus pre ceteris mores & vitam diligencius proſpicere & ſpeculari, cui quidem perquam arduo muneri dum per nos per vicarium perque reliquos officiales noſtros vigilantius, ut eſt nobis

 in-

injunctum, ſuper intendere conati ſumus, obtulit ſe ſpeculationi noſtre inter alios clericorum noſtrorum exceſſus, unus ceteris in ore vulgi abominabilior, ipſum dicimus notorie incontinentie crimen maledictum, quod licet omnibus eodem morbo laborantibus, certum ſit, quam vere reddat eos creatori noſtro odioſos, ſacerdotali officio indignos ſine vero propoſito celebrantes, parentibus conſanguineis & amicis contemptos laicis exoſos rebus temporalibus deſtitutos corporalibus morbis multipliciter obnoxios, de infamia notatos & quod eſt omne pejus, eterne proch dolor, ſalutis aut immemores aut deſperatos, ipſi tamen non minus ceci & inſenſati graviſſima hec rerum corporum fame ac animarum pericula parvi facientes in errore ſuo pertinaces & indurati, pendentes videntes ſcientesque perimit, verum quo plus ipſi malicia ſua obſtinati ſub tantis immunditie & ſcandalorum periculis profundius dormitant & dormiunt, eo majori nos ſolicitudine ſi veri ſpeculatores dici & eſſe voluerimus, tenemur omnes hoc mortis ſomno ſopitos, ne & hic temporaliter & alibi eternaliter periclitentur quamprimum exuſcitare, non enim neſcimus nos ordinariam jurisdictionem habentes ex provincialibus ſtatutis ſub eterne maledictionis pena aſtrictos eſſe, ne concubinarios precipue notorios in tali patiamur feditate ſordeſcere aut ſub pacto compoſitione aut ſpe alicujus queſtus hujusmodi exceſſus quovis modo tolerare, ipſum vero concubinatus vicium tam a ſacris canonibus quam provincialibus conciliis ſemper eſſe tam rigide dete-

deteſtatum, ut omnes quas eccleſias poteſt & habet cenſuras orthodoxi patres in ejusdem criminis reos fulminaſſe videantur, quas ut in ſumma quadam perſtringamus, invenimus eos eſſe ſuſpenſos quo ad Deum & ſe ipſos, ſuſpenſos quoad alios, ſuſpenſos ipſo facto ab officio, & ſi tales divinis ſe ingeſſerint, etiam irregulares ſuſpenſos inſuper per trimeſtre a beneficiis & beneficiorum fructibus, & ſi moniti non deſtiterint, poſſe ſimpliciter ab utrisque ſuſpendi, Prelatos autem & capitula ſub pena interdicti non debere ullos ſibi fructus adminiſtrare, preterea poſſe eos beneficiis ſuis omnibus privari eaque aliis conferri, poſſe eos anathematis gladio feriri, poſſe eos quadraginta diebus ad cibos quadrageſimales in clauſtra religari, poſſe eos a choro & capitulari conſortio excludi, poſſe eos a dioceſi expelli, poſſe eis canonicam purgationem indici, in qua ſi defecerint tanquam convictos puniri, poſſe denique eos perpetuo excommunicari hoc eſt deponi ſive degradari & curie ſeculari tradi, cum igitur timendum imo certum ſit, complures ex clero noſtro ſaltem aliquibus hujusmodi cenſuris in graviſſimum animarum ſuarum periculum eſſe illaqueatos, ex adverſo autem nobis precavendum, ne emendacionis illius neglectus pro lata culpa preſumptoque dolo imputetur, ne ſi ſubditos corrigere omiſerimus, ipſos in crimine fovere judicemur, ne denique in tanta penarum multitudine, quas ſacre nobis conſtitutiones preſcribunt, videamur majores, mediocres ſimul & leves preterire, ideoque univer-

ſos

ſos & ſingulos clericos noſtre jurisdictioni ſubjectos & in predicto concubinatus vicio etiam occulte irretitos licet per jura canonica provinciales ſynodalesque anteceſſorum noſtrorum proceſſus, quos preſentibus pro repetitis haberi volumus, ſufficienter moniti ſint, ex ſuper abundanti tamen hac paterna exhortatione admonitos eſſe volumus, ut deinceps continenter & caſte vivant, feminas de vicio carnis ſuſpectas neque ſecrete neque publice in domo ſua teneant, aut in aliena foveant, ipſis autem ſpecialiter publicis concubinariis diſtricte precipendo mandamus, quatenus infra quindecim dierum terminum poſt preſentium publicationem immediate ſequentem, quorum quinque pro primo, quinque pro ſecundo & reliquos quinque dies pro tertio & peremtorio termino ac canonica monicione aſſignamus, concubinas ſuas effectualiter dimittant a ſe a ſuo conſortio ſuisque habitacionibus illico amoveant, easdem vel alias ejusdem turpitudinis non reaſſumant ſcientes, ſi id non fecerint, nos aut vicarium noſtrum ob provincialium ſynodaliumque mandatorum & proceſſuum deſuper a predeceſſoribus noſtris emanatorum transgreſſionem contra ipſos ad predictarum penarum ſingulatim vel gradatim infligendarum executionem ſine dubio proceſſuros, ne autem quisquam eorum in dubium revocaret, qui merito pro publicis debeant concubinariis cenſeri, nos tales in eo certiores reddere volentes juxta provincialis ſtatuti deſuper decreti noſtrorumque anteceſſorum definitionem dicimus & declaramus

publi-

publicum concubinarium non ſolum eum eſſe cujus concubinatus per ſententiam aut confeſſionem in jure factam ſeu per rei evidentiam, que nulla poſſit tergiverſatione celari, notorius eſt, ſed & qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & diffamatam tenet & per ſuum ſuperiorem monitus ipſam cum effectu non dimittit, aut qui mulierem ſuſpectam extra etiam domum ſuam habitantem frequenter accedere conſuevit, precipue ſi alter eorum vel ambo prius incontinentie nota ſit reſperſus, etiamſi proles; ex eis non ſit generata, talium nos concubinarium crimen precipue indubitatum ſcandaloſum diu continuatum & eorum qui ſine Dei & hominum verecundia manifeſte concubinas tenent palam in domibus ſuis pueros nutriunt & tam apertis indiciis tales ſe eſſe produnt, ut ſi etiam tergiverſari vellent, omnino diffiteri non poſſint, talium inquam crimen impunitum tranſire neque volumus neque debemus, ſed omnem operam dare ut & ipſi huic peſſime vite finem faciant & reliqui ſacerdotes eorum exemplo territi ſtudeant lumbos ſuos ad caſte vivendum precingere & ſubjecte plebi ſue ardentem chriſtiane vite lucernam anteferre. Quia vero ex veſtimentorum diſſolutione pene infallibiliter clericorum levitates & impudicitie cognoſcuntur, quos tamen potius oporteret per decentiam exrerioris habitus intrinſecam morum honeſtatem oſtendere nedum veſtes ſtatui ſuo minus congruentes in publico deferre preſumunt profeſſorum ſui ordinis prerogativa ſe reddunt indignos, qua propter vobis om-

omnibus & ſingulis predictis mandamus ne quisquam veſtrum deinceps in veſtibus ſuis etiam caligis rubeo aut viridi colore aut alio quocumque indecenti habitu aut etiam honeſto non tamen convenienter induto vel a ſolis ſcapulis pendente in publico utatur, ſub ſuſpenſionis per ſex menſes a perceptione fructuum beneficiorum vel ad minus quatuor florenorum pena irremiſſibiliter perſolvenda. Poſtremo ruralium Capitulorum Decanis & Rectoribus ſub decem florenorum pena inhibemus ne vel alterius vel hujus noſtre dioceſis ſacerdotes ad alicujus parochialis eccleſie commendam vel ſubſtitutionem admittant, niſi oſtenſis prius patentibus litteris quibus caveatur, quod vero ejusdem eccleſie plebano a nobis aut vicario noſtro nominatim ſit indultum poſſe ſe ad certum tempus ab eadem eccleſia ſua abſentare. Pariformiter plebanis ipſis ſub eadem pena inhibitum eſſe volumus, ne preter expreſſum noſtrum aut vicarii noſtri conſenſum per litteras declaratum a curis ſuis ultra tempus a jure ſtatutum ſe alienent, non obſtante, quod forſan a Dominis Archidiaconis litteras abſentie & commende obtinuerint, cum ex eorumdem Archidiaconorum aut ſuorum officialis, ſigilliferorum & Notarii certificatione ſciant aut ſcire poſſint, ſe ſuper plebaniarum ſuarum abſentia a nobis aut vicario noſtro indultum impetrare oportere. Certificantes &c. Datum in Caſtro noſtro *Udenheym* die quarta menſis Novembris Anno Milleſimo quingenteſimo quinto decimo.

LII.

Digitized by Google

LII.

PROCESSUS SYNODALIS DE ANNO DOMINI MILLESIMO QUINGENTESIMO SEXTO DECIMO FERIA TERTIA POST DOMINICAM *JUBILATE.*

Georgius Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus ſpirenſis &c. Quanto fratres in Chriſto chariſſimi in hoc paſtorali ſtatu noſtro diucius verſamur, tanto cercius canonicam hanc beati *Auguſtini* doctiſſimi preſulis ſententiam veram eſſe experimur, nichil eſſe in hac vita & maxime hoc tempore difficilius laborioſius & periculoſius & apud Deum miſerabilius triſtius & damnabilius Epiſcopi presbiteri & dyaconi officio, ſi perfunctorie id eſt negligenter atque adulatorie res agatur, quo quidem terribili verbo permoti in hujus regiminis noſtri primordio talem a Deo omnium bonorum largitore animum ſemper & conatum optavimus nobisque in futurum, eodem cooperante, prefiximus, ut pro qualicunque noſtra officialiumque noſtrorum induſtria eorum que Pontificali officio noſtro incumbunt, ſi non ex integro & perfecte, quantum debemus, ſaltem in parte & competenter quantum poſſumus nichil negligere curaremus, tunc autem de negligentia graviter nos accuſatum iri non dubitamus, quando clericorum jurisdictioni noſtre ſubjectorum negligencias precipue in cultu divino ſacroſancto officio miſſe & animarum cura com-

commiſſas ſub ſilentio, diſſimulatione & impune tranſiremus, quales non modicas in clero noſtro reperiri certa relatione didicimus, ſunt enim qui licet beneficio uno & quandoque pluribus dotati ſacroque ordine ſunt initiati, penſum tamen ſervitutis ſue hoc eſt horas ſeptem canonicas ſingulis diebus, ut de jure tenentur, dicere penitus detrectent, alii miſſas ſuas feriales ad quas certo quodam numero ebdomadatim legendas ex beneficiorum ſuorum fundatione augmento vel unione ſunt aſtricti, non ſolum in ſuarum ſed & patronorum & prelatorum ſuorum grave animarum periculum & inſtituentium fraudem omnes vel ſaltem aliquas per ſe vel alios legere poſtponunt. Tercii in animarum ſibi commiſſarum cura adeo ſunt negligentes & remiſſi, ut vel nullam vel parvam diligentiam in re tam ardua adhibere comperiantur, precipue vero in verbo Dei diſſeminando, in quo tam ſingulis Dominicis quam ſummis & ſolemnioribus feſtis parum aut nichil preter Evangelium & hoc ipſum ad ſolam temporis deductionem omnino ſteriliter & ſine fructu dicunt quin ymo plerumque in ipſa Evangelii recitatione cum confuſione & ſcandalo deficiunt & errant, quia igitur ad paſtorale officium noſtrum, in quo tanquam univerſalis animarum dioceſis noſtre curator ante alios vigiles eſſe jubemur indubitato pertinere dinoſcitur, ut tam graves & intolerabiles ſacerdotum noſtrorum negligencias minime negligenter pretereamus quamobrem nos attendentes quod beneficium datur propter officium & tale quidem officium quo poſſeſſor ipſe non ſolum

ſolum ex equitate & naturali obligatione eccleſie ad quam eſt intitulatus, ſervire tenetur, verum etiam ut ſicut quottidie ex fructibus beneficii manducat & bibit, ita & quottidie pro hiis fideliter oret, qui decimas, oblaciones, cenſus redditus & alias cujuscunque generis obventiones, quandoque mediocriter quandoque largiter quandoque vero abundantiſſime conſtituerunt. Attendentes inſuper quod ſecundum ſeculares etiam leges, cum aliquid datur ob cauſam, cauſa non ſequuta, id quod datum eſt optimo jure repetitur, ideoque omnibus & ſingulis in dioceſi noſtra beneficiatis ſub penis ſuſpenſionis fructuum & alia arbitraria precipimus & mandamus, ut ceſſante gravi infirmitate vel alia ſufficienti & legitima cauſa diurnum pariter ac nocturnum officium ſingulis diebus diſtincte aperte & quantum Dominus dederit, devote ac juxta regularem eccleſie noſtre majoris obſervantiam perſolvant, Conſiderantes deinde quod ſecundum piisſimas leges pias defunctorum voluntates epiſcopali deceat ſtudio adimpleri & nichil juſtius eſſe quam quod Deo optimo maximo beatiſſime virgini omnibus aut ſingularibus ſanctis eorum cultui & honori in ſacroſancte Catholice eccleſie pacem & proſperitatem ad vivorum & defunctorum fidelium ſalutem & ſuffragium ordinatum eſt dedicatum & promiſſum fideliter incontaminate & inviolabiliter ſit obſervandum, ad hec nichil ſtatum noſtrum eccleſiaſticum plus decere quam que ſacerdotes ad beneficia inveſtiendi nobis aut Dominis Archidiaconis tam de bonis beneficii conſervandis, quam

 miſſa-

miſſarum oneribus ſufferendis ſe ſervaturos pollicentur, ut ea tanquam homines pre aliis honeſtati religioni & rebus ſacris addicti rationabiliter chriſtiane & ſacerdotaliter exequantur, Conſiderantes denique nullam apud Deum & homines juſtiorem reputari cauſam, ſi vina frumenta & reliqua victui noſtro ex beneficiis provenientia fere ſingulis etate noſtra diminuuntur deteriorantur & quandoque funditus pereunt, quam quod hec & alia ad que nos obligati certiſſime ſumus aut in toto non implemus aut cum tepore & ſomnolentia abſolvimus, omnes itaque & ſingulos quarumcunque ecclеſiarum Vicarios, Capellanos, altariſtas & Primiſſarios, quibus ferialium miſſarum legendarum vel onus ipſum impoſitum eſt vel ad quos de jure vel conſuetudine ſpectat, oculum habere ut legantur, ſub obedientie debito & pena ſuſpenſionis ab officio requirimus & monemus, ut quilibet ex ipſis dicto ſuo legendi vel attendendi officio reſpective ſatis faciat, ſciturus quod quando & quotiens ad nos vel vicarium noſtrum talis deinceps negligentia prout de jure delata fuerit, nos aut vicarium noſtrum contra tales omnes & ſingulos per condignam ſupradicte & aliarum penarum inflictionem juſticia mediante proceſſuros. Quantum vero ad tercios attinet, neminem ex vobis neſcire credimus quod hac noſtra tempeſtate tanta ſit librorum doctis & imperitis ad vota inſervientium copia, tam varii & facilis intelligentie ſermologi, tot poſtile in latino & in vernaculam noſtram linguam traducte & impreſſe, tot exilis pretii de mo-

do

do & arte predicandi opuſcula, tot preceptoria, compendia, reſolutoria, tot ſumme de virtutibus & vitiis, de peccatis mortalibus & aliis utilibus & vulgaribus predicanti materiis, ut fere predicatoribus nichil reſtet quam modicum grammatice fundamentum & aliqualis legendi memorandique labor & ſtudium, qua de re univerſis vobis animarum curatis locum tenentibus & ſubſtitutis ſub arbitrariis per nos aut vicarium noſtrum infligendis penis mandamus ut ſingulis diebus Dominicis & principalioribus Domini noſtri jheſu Chriſti beate Virginis, Dedicationum, patronorum & aliis celebrioribus feſtis verbum Dei ad populum predicaturi diligentem & fidelem operam & ſtudium adhibeatis ut Evangelium pro tempore vel feſto aut aliam materiam diei convenientem, tam ad veſtram quam auditorum intelligentiam legere, intelligere & perfecte enuntiare ſtudeatis, deinde juxta ejusdem Evangelii aut materie qualitatem doctrinas ſaltem aliquas pro edificatione populi elicere & declarare non ommittatis ſerioſe ex animo & quo poteſtis efficacius admonendo ad virtutes & dehortando a vitiis & quod valde proderit vigilanter penſare & rimari qui ſint ſubditorum veſtrorum mores qualis converſatio & que potiſſimum vitia in eis plus abundent, ut eo convenientius poſſit ſermonum veſtrorum huic propoſito accommodari nec ulla unquam Dominica omittatis, quin orationem Dominicam ſalutationem Angelicam, ſimbolum fidei, decem precepta & ſeptem peccata mortalia juxta modum in novis agendis annotatum

 paro-

parochianis veſtris alta intelligibili & materna lingua pronuntietis ut juvenes & ſenes predicta, que nullus chriſtianus ignorare debet orare & pronuntiare perdiſcant. Preterea quia intelleximus quosdam ex clericis noſtris, de jure ſibi prohibita negotiandi commercia tractare, ideoque ſynodalem Domini *Ludovici* anteceſſoris noſtri de ea re conſtitutionem repetere dignum duximus & innovare talem, quoniam nonnuli clerici finem ſue avaritie non ponentes, negotiationes & mercantias prohibitas & illicitas ac uſuram deteſtandam in animarum ſuarum periculum exercere non verentur, penas multiplices à ſanctis Patribus Canonibusque ſacris incurrendo, ut igitur vitia deteſtabilia ac clericali ordini contraria & inimica a clero noſtro penitus extirpentur, quoniam ſecundum Apoſtolum nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, idcirco diſtricte prohibemus omnibus clericis & eccleſiaſticis perſonis nobis ſubjectis ſecularibus & religioſis cujuscunque fuerint dignitatis ſtatus gradus aut conditionis, ne vina blada aut alia quecunque mercimonia cauſa negotiandi ſeu cupiditatis vel lucri per ſe vel alios publice vel occulte quovis queſito colore emant ut ulterius vendant vel aliis negociationibus ſecularibus illicitis aut indecentibus ſeu a ſacris canonibus prohibitis vel alias ſuo ordini non congruentibus ſe immiſceant, nec uſuras nephandiſſimas exerceant, contrarium vero facientes tanquam violatores canonum decernimus animadverſione condigna puniendos, Hec igitur

omnia

Digitized by Google

omnia & ſingula, que de horis canonicis perſolvendis, de ferialibus miſſis legendis, de diligentia in predicatione facienda, de negotiatione denique cavenda ſub penis & cenſuris publicari nunc juſſimus, cordibus & memoriis veſtris infixa eſſe volumus & jugiter commendata, ſed & proceſſum noſtrum proximiori ſynodo de hiis qui publica laborant incontinentia emanatum, nequaquam volumus in alicujus veſtrum maxime reorum oblivionem venire, quod ne contingat, placet eundem proceſſum & ſingula in eo contenta cum cenſuris & penis ſimul & paterna noſtra exhortatione de eodem vitio abſtinendo preſentibus habere repetitum, firmum & ratum. Certificantes &c. Datum in caſtro noſtro *Udenheym* die lune ſeptima menſis Aprilis ſub anno a nativitate Domini Milleſimo quingenteſimo ſexto decimo.

LIII.

PROCESSUS SYNODALIS FERIA TERTIA POST MARTINI ANNO XV^{C} XVI.

G*eorgius* Dei Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus ſpirenſis &c. Deſiderantes fratres in Chriſto chariſſimi, anteceſſorum noſtrorum, ſicut honeſtum & juſtum eſt, ſemper veſtigiis inherere, inter ea que hoc loco publicari conſueverunt, imprimis omnia & ſingula provincialia & ſynodalia ſtatuta decreta, inhibitiones, mandata, exhortationes & ſalubria

lubria monita, omnes etiam & ſingulos proceſſus ſynodales tam a predeceſſoribus noſtris quam a nobis publicatos preſentium tenore repetimus & innovamus ac eorundem omnium tenores ac ſi de verbo ad verbum preſentibus inſerta eſſent pro expreſſis haberi volumus illosque & illa per vos omnes & ſingulos ſupradictos in quibuslibet eorum punctis clauſulis & articulis prout unumquemque veſtrum concernunt, ſub penis ſententiis & cenſuris in eisdem contentis, ſed & gravioribus ac arbitrariis per nos vel noſtrum in ſpiritualibus vicarium juxta demeritorum qualitatem & enormitatem infligendis diſtricte precipimus & mandamus obſervari, cum autem ſpecialiter in certo quodam proceſſu nuper a nobis emanato charitates veſtras paterno zelo exhortati ſumus ut excellentiſſimum Euchariſtie ſacramentum ejusque miſſale officium reverenter & quantum Dominus dederit devote adminiſtrare ſatagatis, negligentias & defectus in eo occurentes ſummo ſtudio prevenire, aut ſi evenerint ſecundum regulas doctorum ordinate corrigere ſtudeatis, circa panem & vinum corporalia & calices altaria & altarium pallas & reliqua ad rite celebrandum requiſita, oculatiſſimi ſitis, quia tamen tria quedam alia itidem ad prefatum miſſe officium ſpectantia occurrerunt, que viſa nobis ſunt exhortatione non eſſe indigna, ideoque decrevimus nunc ea ſupradictis adjungere & ut utrisque auribus ea capiatis & obſervetis, fideliter commendare, quorum primum eſt ut ſacerdotes miſſam celebraturi vulgaria iſta communicandorum preambu-

ambula & precepta non negligant, quibus ab Apoſtolo & ſacris Doctoribus jubentur, ante omnia conſcientias ſuas bene probare ſecundum diligentiam humane fragilitati poſſibilem ſicut facturi eſſent, ſi rem aliquam pretioſiſſimam conſequi aut preniciosiſſimam precavere ſtuderent, ut peccata ſua preterita voce conteſtentur & confiteantur, futura autem non ficte ſed ſinceriter & ex animo vitare & peccatricem vitam priorem emendare proponant ut a ſe ſuaque mala affectione priusquam celebrent revera cum effectu & ſine ſimulatione removerint omnia charitatis Dei & proximi obſtacula, contraria & impedimenta, qualia ſunt ſtatus, officium, perſona, negotium, veſtes indecentes, res aliene, fraterne invidie cauſe & omnia que directe & ex conditione ſua aut presbiterum ipſum ad mortale peccatum aut proximum ſuum ad ſcandalum inducere conſcientia ſua teſte conſueverunt, que licet communia & protrita ſint & animarum curati quotidie laicis ad communionem acceſſuris neceſſaria eſſe palam proclament & ſub eterne maledictionis pena iterum atque iterum, ſicut equum eſt, repetant & eis inculcent, nos tamen non ſine magna & rationabili cauſa ea quantumcunque generalia ſunt hoc loco promulgari juſſimus, ſcientes etiam ea que vulgatiſſima ſunt, exigente cauſa & neceſſitate ad animos ſacerdotum intimius afficiendos eſſe palam & in publico repetenda, ne & ipſi quater ter bis vel ſemel ebdomadatim aut annuatim celebraturi predicta, ut dicunt, generalia, in animarum ſuarum perniciem

Digitized by Google

ciem omittant aut tanquam quotidiana floccifaciant & contemnant, quibus pro condigna celebratione tanquam pro fundamento obſervatis, omni etiam opera curandum eſt ut eodem ſaltem mane & die, quo rem divinam facere deliberaverunt, a vanis turpibus & impudicis colloquiis, ab omni levitate. . . .

LIV.

ANONYMI CHRONICON RERUM IN TRACTU RHENI SUPERIORIS GESTARUM AB ANNO MCCCLXI. USQUE MDI.

Anno *MCCCLXI.* circa Dom. Quaſimodo-geniti, *Carolus* Imp. convocavit omnes Electores Imperii, & quamplures alios principes ad ſuſcipiendum filium ſuum de fonte Baptismatis. Tunc factum eſt Torneamentum in *Nurenberg*, & Haſtiludium de CCCCC gnadarys magnis.

In hoc Anno; Fratres de Domo Teutonica captivarunt Regem Paganum Litoniae nomine *Stad*, ſed qui tandem evaſit.

Eodem Anno *Kuno* de *Falckenſtein* cepit *Philippum* de *Iſenburg*, cum quibusdam ſuis complicibus.

Anno MCCCLXVII. Inſanuit circa *Renum* quidam *Rupertus* de comitibus de *Naſſau* morans in *Sunneberg*, caſtro prope *Wisbadena*, ipſe erat frater *Gerlaci* Archiep. Moguntini, & multas inſolen-

ſolentias exercuit cum rapinis & incendiis. Tunc etiam viguit guerrarum diſſenſio inter *Philippum* morantem in caſtro *Kunigſtein* & *Rupertum* illum comitem de *Sunneberg*, dominum de *Hanawe*, Barones de *Belditz*, & multos alios.

Anno MCCCLXIX. captus eſt *Walramus* comes de *Spanheim* à domino de *Bolandia*, & occiſi, & captivati ſunt multi de Incolis Ringawiae quos Vicedominus domini Moguntini illuc in auxilium predicti comitis deſtinaverat; factum enim eſt proelium circa *Sprendelingen* villam, ubi circa CCC homines de Ringawia corruerunt.

Anno MCCCLXX. mortuus eſt dominus de *Weſterberg*.

Eodem anno circa quadrageſimam mortuus eſt *Adolphus* comes de *Naſſau* frater Archiepiſcopi Moguntini.

Eodem tempore mortuus eſt prepoſitus Trevirenſis videlicet dom. *Conradus* de *Spiegelberg*, conſiliarius domini *Cunonis* Archiepiſcopi Trevirenſis.

In Auguſto; Fautores domini de *Bolandia* invaſerunt & depraedarunt Oppidum *Laudenburg*, quod nomine pignoris tenuit *Walramus* comes de *Spanheim*, & multi homines occiſi ſunt.

In illo tempore *Joannes* Comes de *Naſſau* collegit Exercitum fortem, voluitque novum caſtrum erigere in confiniis *Weſterburg*, ſed ipſi de *Weſterburg* totum aedificium deſtruxerunt.

Circa idem tempus, authore *Ruperto Rufo* comite Palatino, duces Bavariae Margravius de *Baden*,

Digitized by Google

den, dominus de *Wirtemberg*, & eorum auxiliarii circa mille Galeati aſcenderunt Territorium *Wolframi* comitis in *Spanheim*, & devaſtarunt omnino, & praedarunt omnes circumſedentes villas, propter inſolentias, quas exercuerat captivando dominum de *Bolandia*.

Anno MCCCLXXI. menſis Februarii die XII. moritur *Gerlacus* Archiep. Moguntinus calculoſus, quidam medicus gallicus dedit illi quoddam laxativum tam forte, ut etiam lubricitas viſcerum recederet ab eo, & circa aliquot dies exanimis jacebat donec moriebatur, & idem medicus in Mogano fuit praefocatus.

In diebus illis erat quidam decanus Moguntinus de genere Bawarorum de Bopardia. hic aſſumptis ſibi quibusdam de capitulo, fecit perniciofam diſcordiam, eligendo quendam *Adolfum*, filium *Adolfi* Comitis de *Naſſau*, puerum videlicet XVIII. annorum: major autem & ſanior pars poſtularunt, *Cunonem de Falkenſtein*, tunc Archiepiſcopum Trevirenſem.

Anno MCCCLXXIIII. in Octobri, habitatores *Riffenberg* invaſerunt caſtrum *Königſtein* & *Philippum* dominum ipſius caſtri cum tribus filiis ſuis ceperunt, qui *Philippus* volens aufugere per murum cecidit in foſſatum, & in brevi poſtea ſupervixit.

Anno MCCCLXXV. captus eſt *Rupertus* comes de *Naſſau*, praedo Patriae & dicti illi de *Riffenberg* in menſe Anpuſto, qui omnes multas in Patrias ſua fecerunt malitias; fuit domina de *Minzen-*

zenberg, relicta *Philippi* de *Falckenſtein*, quem ipſi occiderant, quae cepit eos.

Anno MCCCLXXVI. circa feſtum Pentecoſtes, *Karolus* Imperator venit ad partes Rheni, & corrupit Electores Imperii, qui magnis muneribus acceptis elegerunt filium ſuum *Wenzeslaum*; ex qua Electione *Rupertus* dux & comes Palatinus accquiſivit *Oppenheim* munitionem cum attinentiis.

MCCCLXXIX. *Urbanus* papa reſtituit *Ludovicum* ad Archiepiſcopatum Moguntinum, quia ipſe noluit eſſe Patriarcha Hieroſolymitanus, & tamen nihil obtinuit ex munitionibus Archiepiſcopatus Moguntini niſi ſolum Oppidum *Salza*, ubi ſe retinuit.

Item; in Feſto *Jacobi*; *Cuno* Archiepiſcopus Trevirenſis, & auxiliarii ejus obſederunt Caſtrum *Hatſteim*, & incolae dicti caſtri contulerunt ſe ad gratiam obſidentium.

Item; Sabbato, craſtino *Simonis* & *Judae Adolfus* publicavit Litteras Confirmationis ſuae à *Clemente* papa, & pallio indutus a duobus Epiſcopis ſe geſſit pro Archiepiſcopo. haec facta ſunt in *Eltevil*, in praeſentia cleri Moguntini.

Hermannus Landgravius Haſſiae ſuſcepit feudalia ſua, quae ab Eccleſia Moguntina tenet de *Ludovico* gerente ſe pro Archiepiſcopo, & propterea *Ludovicus* dedit ſibi montem dictum *Wedelberg* prope *Nuweberg*, ſuper quem montem aedificavit Landgravius caſtrum; ſed *Adolfus*, & capitulum Moguntinum iſtud reclamarunt, & mag-

na

Digitized by Google

na guerra ſequebatur in terra Haſſiae, & tandem *Adolfus* cum auxilio illorum de *Falckenberg*, ſubtiliter accquiſivit caſtrum & deſtruxit.

Anno MCCCLXXX. in Februario circa feſtum *Dorotheae* moritur *Walramus* comes in Spanheim.

Anno MCCCXCV. *Conradus* Archiepiſcopus Mogunt. *Philippus* de *Naſſau* comes, & comes *Dietherus Philippus* de *Falckenſtein*, diffidebant *Johannem* de *Cronberg* militem, & *Eckardum* de *Elkirshauſen* militem cujus caſtrum videlicet *Elkirshauſen* per comitem *Philippum* eſt captum & totaliter deſtructum.

Anno MCCCXCIX. *Joannes* Archiepiſcopus Mogunt. Regimen Abbatiae montis ſancti *Albani* juxta & extra muros Moguntinos ſiti, propter ipſorum Monachorum ibidem vitam inordinatam per multa tempora habitam, a papa cum omnibus ſuis privilegiis impetravit, decimas praepoſiturae juxta *Hoeſte* ad idem Oppidum praeſentare fecit, ac *Wernherum* praepoſitum ibidem ad clauſtrum remiſit; villam *Ebirsheim* cum omnibus juribus & decimis ad ſe recepit.

Tempore eodem fuit in Monaſterio praedicto Abbas quidam nomine *Otto* de *Scharffenſtein* natus, qui cum ſuis monachis contra dom. *johannem* Archiepiſcopum appellavit, Cui clerus Mogunt. adhaerere propter metum Domini Moguntini nolebat; tandem Abbas & conventus Compoſitionem cum Dom. Moguntino iniit, ſibique tria millia floreno-

renorum & Quingentos pro eadem propinavit: Interea Abbas praedictus obiit, & *Wernherus Ring* ejusdem conventus in Abbatem conſtitutus eſt.

Anno MCCCCLVII. pueri *S. Michaelis* pereg-ninantur cum magno fervore per turmas, & ſtatim ceſſavit propter taedium Itineris & famem maximam quam patiebantur. quidam volunt, quod ſpiritus nequam agitaſſet eos.

Circa haec tempora reperta eſt ſcientia ſubtiliſſima impreſſionis librorum in civitate *Moguntia* de hac arte impreſſoria doctor *Sebaſtianus Brant*, ita cecinit.

Nuper ab ingenio Rhenanae gentis & arte
Librorum emerſit copia larga nimis
Et qui divitibus, vix Regi obvenerat olim
nunc liber in tenui cernitur eſſe caſa.
Gratia Dys primum, mox impreſſoribus aequa
gratia, quorum opera haec prima reperta via eſt
quae doctos latuit graecos, italosque reperta
ars nova germano venit ab ingenio.

Anno MCCCCLX. orta ſunt inteſtina bella graviſſima, praecipue inter nonnullos Principes, comites & Barones, qui ſe oppoſuerunt domino *Friderico* Comiti Palatino Rheni, ipſumque in campo inter *Federsheim*, & *Criesheim* hoſtiliter invaſerunt. Continuata pugna a mane usque ad horam ſextam veſpertinam, tandem *Dietherus* Archiepiſcopus Moguntinus, deleto per *Fridericum* palati-

latinum exercitu ſuo, vix ad Oppidum *Federsheim* cum paucis ſuis evaſit ſalvus; quanquam ex ratione concordiae poſtmodum initae idem oppidum domino Palatino traditum eſt, & oppignoratum manſit.

Anno MCCCCLXII capti ſunt in proelio apud *Seckenheim* tres principes & glorioſus triumphator *Fridericus* Palatinus eos ſecum abduxit *Heidelbergam*. actum die ultima Junii.

Anno MCCCCLXIX. in profeſto beati *Nicolai* obſedit idem *Fridericus* civitatem *Weiſſenburg*, ſed nichil profecit.

Anno MCCCCLXX die V Maji; idem *Fridericus* expugnavit Oppidum *Schriesheim* cum caſtro *Starkenburg* adverſus comitem de *Veldentz*.

Eodem anno Craſtina *Bonifacii*; captum eſt *Madenberg*, de nocte adverſus *Fridericum* de *Vleckenſtein*.

Eodem anno ultima Junii; idem *Fridericus* oppidum *Armsheim* diebus V obſeſſum obtinuit contra comitem *Ludovicum* de *Veldentz*.

Eodem anno, in feſto diviſionis Apoſtolorum; idem *Fridericus* obſedit caſtrum prope *Vachenheim* & VII Julii occupavit.

Eodem anno, craſtina *Bartholomaei*; incenditur Villa *Ruchheym*.

Eodem

Eodem anno, in die *Severi*; idem *Fridericus* obtinuit caſtrum *Ruprechtſeck* prope *Donnersperg*, quod obſederat diebus XIII. & penitus delevit; fuerat illud caſtrum *Ludovici* comitis de *Veldentz.*

Eodem anno, obtinuit idem *Fridericus* caſtrum *Erpbensheim* apud novam civitatem & igne exuſſit; erat comitis de *Lyningen.*

Eodem anno in die *Bri*ct*y*; compuruntur Villae *Oppaw* & *Edickeim.*

Anno MCCCCLXXI. in die S. *Bonifacii* captum eſt oppidum *Wachernheim an der Hart*, ab eodem *Friderico* palatino, quod obſederat diebus IX contra Comites de *Lyningen.*

Eodem anno in profeſto S. *Viti* utraque *Bockenheim* vaſtatur per praedictum *Fridericum* contra comites de *Lyningen*, qui eidem *Friderico* multum inſidiabantur.

Eodem anno, idem *Fridericus* obſedit caſtrum *Vlm* in Territorio Mogontiacenſi contra *Adolfum* Archiep. & *Ludovicum* de *Veldentz*, in profeſto *Mariae Magd.* ſed mox fuerunt pacificati per Capitulum Moguntinenſe, quia proprietas hujus caſtri ſpectabat ad Eccleſiam Moguntinam.

Eodem anno Craſtina Inventionis *Stephani*, oppidum *Lamsheim* ſuperatur per *Fridericum* praedictum, qui obſederat illud diebus VII contra *Ludovicum* ducem Bavarie in gemino ponte, qui etiam ſe viriliter oppoſuit *Friderico*, ſed nichil profecit.

fuit

Digitized by Google

fuit autem prædictus *Ludovicus* dux Bavariae & comes Veldenz frater patris ſaepe nominati *Friderici.*

Eodem anno, craſtina octavarum *S. Laurentii* capitur & ruit *Durckeim an der Hart* per *Fridericum* praedictum; obſederat illud per dies IX contra comites de *Lyningen.*

Eodem anno in Vigilia *Bartholomaei* cepit idem *Fridericus Sobernheim* contra *Ludovicum* de *Veldenz*, cui illud fuerat ab Eccleſia Moguntinenſi oppignoratum.

Anno MCCCCLXXVI. die XII Decembris in profeſto S. *Luciae* Virg. obiit praedictus Illuſtriſſ. & invictiſſimus Princeps *Fridericus* in ſenectute bona in caſtro ſuo *Heidelberg*, poſtquam Palatinatum rexerat annis quaſi XXVII ſepultus ibidem in Coenobio Franciſcanorum, in Capella nova, quam ipſe vivens conſtruxerat. Iuſſerat quoque ſarchophago imaginem ſuam pulchre incidi, additis ad quemlibet angulum ſtatuis IV Eccleſie doctorum; ſed neſcio, quo fato una harum ſtatuarum adempta eſt, & in ejus locum ſtatua S. *Franciſci* ſurrogata; ut monſtri ſimilis nunc ſit illa ſocietas. ho he! Quae Conventio, quae comparatio *Franciſci* ad *Ambroſium*?

De victorioſiſſimo illo *Friderico* cecinit *Wimphelingus* Sletztatenſis, ut ſequitur.

Vna ſalus Patriae dux, & mavortius heros
ecce leo magnus hic *Friderice*, jaces.

Gloria

Gloria Bavarici tu ſanguinis inclite princeps
Eximium Pagi tu decus atque Togae;

Tres magnos hoſtes claro bello ſuperaſti
oppida, villae, arces Te tremuere duce.

Juſtitiae cultor vigilanter ubique cavebas
ne premeret terras Fur, latro praedo tuas.

Quod dudum dederas corpus, modo terra recepit,
quam dederas animam ſuſcipe Chriſte Suam.

Anno Dom. MCCCCLXXIX poſt purificationem B. *Mariae*, doctor *Johannes* de *Veſalia* praedicator Eccleſiae Wormatienſis, condemnatus eſt *Moguntiae*, & in Monaſterium Auguſtinianorum ibidem retruſus per doctorem *Gerbardum*, ord. praedicat. Haereticae pravitatis Inquiſitorem.

Annno MCCCCLXXXVI. *Geroltſeck* expugnatur a Palatino Rheni.

Anno MCCCCXCV. natae ſunt duae Femella in villa *Birſtat* trans Rhenum non procul a *Wormatia*, quae frontibus erant conjunctae, quarum nomina *Anna*, & *Catbarina*, non ſemper unius voluntatis, una enim dormiente, altera vigilabat; vixerunt ambae ſic ad IX. annos, obierunt autem Anno MDIII. una poſt aliam, infra ſpatium V. horarum.

Anno MD. Craſtina Cathed *Petri; Ludovicus* Landgravius Haſſiae gener *Pbilippi* comitis Pala-

tini, in venatione equo cecidit, & miſerabiliter vitam finivit.

Anno MDI. obiit Illuſtriſſima Domina *Margareta* duciſſa Bavariae, uxor *Philippi* comitis Palatini, die XXV. Januari.

Te *Paulus* rapuit, divus ſepelit *policarpus*
Gens tua te memorans, fletibus ora rigat.

Digitized by Google

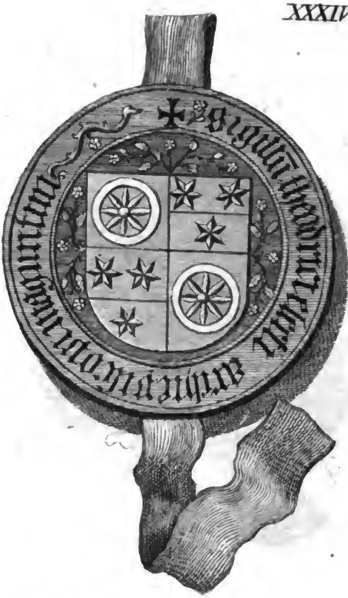
ad XXXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

XXXIV.

Digitized by Google

ad XXXIV.

Digitized by Google

ad XXXV.

Digitized by Google

XXXV.

Digitized by Google

Digitized by Google

XXXVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK

ÖNB
+Z150705807

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google